

Eurooppalaisen patenttijärjestelmän uudistusta koskeva selvitys

**Yhtenäispatentin ja yhdistetyn
patenttituomioistuimen (UPC)
vaikutuksista suomalaisyrityksille**

SISÄLLYS

Käytetyt lyhenteet.....	i
Esipuhe	ii
Tiivistelmä.....	iii
1. Johdanto.....	1
1.1 Selvityksen taustaa	1
1.2 Selvityksen kysymyksenasettelusta ja rakenteesta	2
1.3 Yrityskysely ja vastaajarytykset.....	3
1.4 Muutoksia nykyiseen patenttijärjestelmään	6
1.5 Muutoksia nykyiseen patenttituomioistuinjärjestelmään	7
2. Eurooppalainen patenttijärjestelmä.....	10
2.1 Nykyinen patenttijärjestelmä Euroopassa	10
2.1.1 Suojan hakeminen	10
2.1.2 Suojan rekisteröiminen.....	14
2.2 Yhtenäispatentti	16
2.2.1 Uusi vaihtoehtoinen suojamuoto	16
2.2.2 Hakemusmenettely säilyy – rekisteröintiin muutos	17
2.2.3 Kaksoispatentointikielto.....	19
2.2.4 Suojan maantieteellinen kattavuus	20
2.2.5 Yhtenäispatentin vaikutukseltaan yhtenäinen suoja	21
2.2.6 Käännösjärjestely ja sitä koskevat siirtymäsäännökset	22
2.2.7 Väliaikainen suoja ja sitä koskevat käännösvaatimukset	23
2.3 Eurooppapatentteja ja yhtenäispatentteja koskevia eroja	23
2.3.1 Siirtojen rekisteröiminen.....	23
2.3.2 Aikaisemmat kansalliset oikeudet.....	24
2.3.3 Patentin rajoittaminen ja siitä luopuminen	25
2.4 Väitemenettely	26
2.5 Lisäsuojatodistusta koskevat hakemukset ja myönnetty todistukset	28
2.6 Vaihtoehtoiset suojamuodot yhtenäispatentille ja eurooppapatentille	28
2.6.1 Kansalliset patentit	28
2.6.2 Hyödyllisyysmallit	29
2.7 Arvioita muuttuvasta eurooppalaisesta patenttijärjestelmästä.....	30
3. Patentointi UPC-maissa ja yritysskenaariot	33
3.1 Yleistä patentoinnista ja patentointistrategioista	33
3.2 Tapausskenaarioita.....	34
3.2.1 Case 1 (opt-out siirtymäaikana/kansalliset patentit siirtymäajan jälkeen).....	34
3.2.2 Case 2 (maakohtainen/yhtenäinen suoja sekä siirtojen rekisteröiminen)	35
3.2.3 Case 3 (maantieteellisesti laaja yhtenäinen suoja/maakohtainen suoja).....	37

3.2.4	<i>Case 4 (ei-patentoiva yritys)</i>	38
3.2.5	<i>Case 5 (perinteinen eurooppapatentti/yhtenäispatentti)</i>	39
3.2.6	<i>Case 6 (maantieteellisesti laaja suoja/patentti tärkeillä markkina-alueilla, markkinoiden laajentaminen)</i>	40
3.3	Yhteenvedoa muuttuvasta eurooppalaisesta patenttijärjestelmästä	40
4.	Suomalaisyrietykset eurooppalaisesta patenttijärjestelmästä	43
4.1	Nykyisestä eurooppalaisesta patenttijärjestelmästä	43
4.1.1	Nykyjärjestelmän etuja ja haittoja	43
4.1.2	Lontoon sopimuksen vaikutus	44
4.1.3	Onko tarvetta laajalle suojalle?	46
4.1.4	Suoja-ajan pituus ja mahdollisuus vaikuttaa tähän maakohtaisesti	48
4.2	Yhtenäispatentista yleisesti	49
4.2.1	Yhtenäispatentin vaikutus suomalaisten yritysten patentointiaktiivisuuteen	51
4.2.3	Suomalaisten yritysten tuotekehitys ja tuotantotoiminta Suomessa	54
4.2.4	Yhtenäispatentin vaikutus suomalaisten pk-yritysten kilpailukykyyn	56
4.3	Uuden ja vanhan järjestelmän vertailu	59
4.4	Kansalliset patentit	61
4.4.1	Kansalliset patentit yhdistettynä PPH-järjestelmään	61
4.4.2	Ensimmäinen hakemus kansalliseen vai alueelliseen patenttiovirastoon?	61
4.4.3	Etuoikeushakemus Suomen patenttiovirastoon	62
4.4.4	Suomen patenttioviraston asema jatkossa	63
4.5	Yhteenvedoa eurooppalaisen patenttisuojan vaikutuksista yrityksiin	65
5.	Yhdistetty patenttitoimisto UPC	67
5.1	Pääpiirteet	67
5.2	Tuomioistuimen rakenne	68
5.3	Toimivalta ja tuomioistuINVALINTA	70
5.4	Oikeudenkäyntikieli	72
5.5	Siirtymäaikajärjestelyt ja opt-out	74
5.6	Yrityksen strategisia vaihtoehtoja	75
5.6.1	Opt-out vai ei?	75
5.6.2	Forum shopping UPC:ssa	77
6.	UPC ja yritysskenaariot	80
6.1	Yleistä patenttioikeudenkäynneistä	80
6.2	Tapausskenaarioita	83
6.2.1	<i>Case 1 (loukkaus/kantaja)</i>	83
6.2.2	<i>Case 2 (loukkaus/vastaaja)</i>	84
6.2.3	<i>Case 3 (mitätöinti/vastaaja)</i>	86
6.2.4	<i>Case 4 (loukkaus/vastaaja)</i>	88
6.2.5	<i>Case 5 (loukkaus/kantaja)</i>	89

6.2.6	Case 6 (mitätöinti/kantaja)	90
6.3	UPC:n vaikutuksista Suomessa	92
7.	Suomalaisyrietykset UPC:stä.....	96
7.1	Nykyisestä tuomioistuinjärjestelmästä	96
7.2	Yhdistetystä patenttituomioistuimesta UPC:sta	97
7.3	Yhteenvedoa UPC:n vaikutuksista yrityksille.....	105
8.	Patenttipaketti kokonaisuudessaan.....	107
8.1	Patenttipaketin vaikutukset yritysten patentointiin	109
8.2	Patenttipaketin vaikutukset yritysten toimintavapauteen	110
8.3	Patenttitulvasta ja yritysten toimintavapaudesta haastatteluissa.....	114
8.4	"Tulisiko Suomen ratifioida UPC-sopimus?"	116
8.5	Suomen ratifiointiratkaisun vaikutukset suomalaisyrityksille.....	123
9.	Päätelmiä.....	126
	Lisätietoa/Lähteitä	131
	Liitteet	134

KÄYTETYT LYHENTEET

BKT	bruttokansantuote
EK	Elinkeinoelämän keskusliitto
EP	European Patent / eurooppapatentti
EPC	European Patent Convention / Euroopan patenttisopimus
EPO	European Patent Office / Euroopan patenttivirasto
EU	Euroopan unioni
EUR	euro
FTO	Freedom to Operate / toimintavapaus
GPPH	Global Patent Prosecution Highway
HE	hallituksen esitys
ICT	Information and Communications Technology / informaatio- ja kommunikaatioteknologia
IPR	Intellectual Property Rights / immateriaalioikeudet
ks.	katso
KOM	Euroopan komission asiakirja
LaVL	lakivaliokunnan lausunto
nk.	niin kutsuttu
NPE	Non-Practicing Entity
PCT	Patent Cooperation Treaty
pk	pienet ja keskisuuret (yritykset)
PPH	Patent Prosecution Highway
PRH	Patentti- ja rekisterihallitus
R&D	Research and Development / tutkimus ja tuotekehitys
s.	sivu(t)
SEC	Secretariat-General / komission yksiköiden valmisteluasiakirja
t&k	tutkimus ja tuotekehitys
TaVL	talousvaliokunnan lausunto
UPC	Unified Patent Court / yhdistetty patenttituomioistuin
US	United States / Yhdysvallat
USA	United States of America / Yhdysvallat
vp	valtiopäivät
vrt.	vertaa

ESIPUHE

Eurooppalainen patenttijärjestelmä on uudistumassa. Yhtenäispatentti on tulossa uudeksi vaihtoehdoksi eurooppapatenttien ja kansallisten patenttien rinnalle, ja uusi yhdistetty patenttituomioistuin (UPC) tulee ratkaisemaan patenttiriitoja kaikkia sopimusvaltioita koskevin vaikutuksin. Miten Suomen tulisi suhtautua uudistukseen?

Tässä selvityksessä tarkastellaan uudistuksen vaikutuksia suomalaisiin yrityksiin. Selvitystä varten tehtiin yrityskysely pääosin aktiivisten patenttoijien piirissä. Kyselyyn vastasi 55 yritystä. Kyselytutkimusta täydennettiin haastattelemalla sekä yritysten edustajia että asiantuntijatahoja. Selvitys ei olisi onnistunut ilman yritysten ja asiantuntijoiden panosta. Kiitämme lämpimästi kaikkia yrityskyselyyn ja haastatteluihin osallistuneita.

Nykyistä kansalliseen patenttisuojaan perustuvaa järjestelmää on kritisoitu pirstaleiseksi ja kalliiksi. Eurooppa ei ole patentinhaltijan näkökulmasta samalla tavalla yhtenäinen markkina-alue kuin esimerkiksi Yhdysvallat. Uuden patenttijärjestelmän on tarkoitus tuoda tähän muutos.

On odotettavissa, että osin myös uudistuksen myötä kilpailu sekä globaalisti että myös Euroopan sisällä tulee olemaan aikaisempaa kovempaa. Tässä kilpailussa aineetonta omaisuutta koskeva osaaminen on entistä tärkeämmässä roolissa. Tämä tulee vaikuttamaan kaikkiin patentoivilla aloilla toimiviin suomalaisyrityksiin riippumatta siitä, onko Suomi mukana uudistuksessa vai ei.

Selvityksen toivotaan kannustavan erityisesti suomalaisyrityksiä pohtimaan uudistuksen vaikutuksia omaan toimintaansa. Selvitys voi muutoinkin toimia pohjustuksena uudistuksesta jatkossa käytävälle keskustelulle.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n tilaama selvitys on syntynyt elinkeinoelämän ja työ- ja elinkeinoministeriön yhteishankkeena. Selvityksen ohjausryhmään kuuluivat hankkeen rahoittajat eli Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n ja työ- ja elinkeinoministeriön lisäksi Keskuskauppakamari, Lääketeollisuus ry ja Teknologiateollisuus ry sekä Kone Oyj, Nokia Oyj ja Wärtsilä Oyj Abp.

Selvityksen toteuttivat osakas Ella Mikkola ja lakimies Mikko Nurmisto Asianajotoimisto Bird & Bird Oy:stä sekä toimitusjohtaja Karri Leskinen ja IPR-lakimies Pamela Lönnqvist patenttitoimisto Boco IP Oy Ab:stä.

TIIVISTELMÄ

Euroopan laajuista yhtenäistä patenttijärjestelmää on yritetty rakentaa vuosikymmeniä. Nykyistä kansalliseen patenttisuojaan perustuvaa järjestelmää on kritisoitu pirstaleiseksi ja kalliiksi.

Ny toteutumassa olevan uudistuksen tarkoituksena on, että uusi yhtenäispatentti tarjoaisi aikaisempaa kustannustehokkaamman tavan patentoida keksintö yhdellä hakemuksella mahdollisesti jopa 24 EU-jäsenmaassa. Uudessa yhdistetyssä patenttituomioistuimessa (Unified Patent Court, "UPC") patenttiriidassa annettu tuomio kattaa samalla kaikki yhtenäispatenttijärjestelmään kuuluvat maat. UPC:ssa tullaan yhtenäispatenttien lisäksi lopulta käsittelemään myös perinteisiä eurooppapatentteja koskevat asiat järjestelmässä mukana olevia maita koskevin osin.

Kukin EU-jäsenmaa voi itse päättää, haluaako se lähteä mukaan järjestelmään. Tässä selvityksessä on tutkittu eurooppalaisen patenttijärjestelmän uudistuksen vaikutuksia suomalaisyrityksiin. Selvityksessä on huomioitu sekä se vaihtoehto, että Suomi olisi järjestelmässä mukana, että se, että Suomi jättäytyisi sen ulkopuolelle. Oletuksena on ollut, että uudistus toteutuu Suomen ratkaisusta riippumatta. Selvitystä varten on tehty yritys­kysely patentointiaktiivisten yritysten piirissä. Kyselytutkimusta on täydennetty haastattelemalla sekä yritysten edustajia että asiantuntijatahoja.

Yrityskyselyyn vastanneet yritykset katsoivat uudistuksen pääosin tuovan hyötyjä nykytilaan verrattuna. Valtaosa yritys­kyselyyn vastanneista suhtautui myönteisesti myös siihen, että Suomi olisi mukana uudessa patentti- ja tuomioistuinjärjestelmässä. Kun yrityksiltä kysyttiin, tulisiko Suomen ratifioida (saattaa kansallisesti voimaan) uudistusta koskeva UPC-sopimus, 71 % vastaajista vastasi joko "kyllä", "luultavasti kyllä" tai "riippuu siitä, mitkä muut maat ovat ratifioineet sopimuksen". Kielteisellä kannalla ("ei" tai "luultavasti ei") oli vain 7 % yritys­vastaajista. Viidennes ei osannut sanoa kantaansa.

Noin puolet yritys­vastaajista katsoi itselleen edullisimmaksi tilanteen, jossa lähes kaikki muut maat tai ainakin yritykselle itselle tärkeät maat ratifioivat UPC-sopimuksen. Vaihtoehtoisesti moni katsoi, että Suomen tulisi vielä odottaa, kunnes järjestelmästä on kokemuksia.

Uuden järjestelmän kustannuksiin ja käytäntöihin liittyy kuitenkin avoimia kysymyksiä. Yritysten kannanmuodostusta vaikeuttaa myös se, että kaikista vastaajista 60 prosenttia oli tähän mennessä perehtynyt uudistukseen vain vähän tai ei lainkaan. Tietämys on heikkoa erityisesti pk-yrityksissä. Pk-yrityksistä vain joka kymmenes oli perehtynyt uudistukseen hyvin tai melko hyvin.

Kyselyssä ja haastatteluissa tuli esille myös uudistukseen liittyviä uhkia. Yhtenäispatentin myötä patenttien määrä järjestelmässä mukana olevissa maissa tulee mitä todennäköisimmin kasvamaan. Voimassa olevat kilpailijoiden omistamat patentit rajoittavat yritysten omaa toimintavapautta. Myös patenttien loukkausriski kasvaa patenttien määrän kasvaessa. Tämä voi tuoda lisähaasteita patentoivilla aloilla toimiville kotimarkkinayrityksille riippumatta siitä, onko yrityksellä omia patenteja vai ei.

Suomi voisi suojautua mahdollisilta uhilta jättäytymällä pois uudesta järjestelmästä. Suomalaisyritykset voisivat silti hyödyntää järjestelmää muualla. Tällaiseen "vapaamatkustajan ratkaisuun" nähtiin kuitenkin sisältyvän poliittinen riski. Lisäksi yritys­haastatteluissa pidettiin tärkeänä, että Suomi olisi uudistuksessa mukana, jotta suomalainen aineetonta omaisuutta koskeva IPR-osaaminen ei jäisi muista maista jälkeen. Jos Suomi olisi mukana järjestelmässä, suomalaisyritysten tulisi alusta alkaen ajatella kotimarkkinanaan Suomen sijasta pikemmin koko EU:ta. Tällainen ajattelutapa voisi kannustaa suomalaisyrityksiä kansainvälistymään.

Toisaalta esille on tuotu näkemyksiä, joiden mukaan Suomen kansallisen patenttiviraston PRH:n toimintaedellytykset heikkenisivät, jos Suomi olisi mukana järjestelmässä.

Selvityksessä tuodaan esille näitä uudistukseen liittyviä mahdollisuuksia ja uhkia.

1. JOHDANTO

1.1 Selvityksen taustaa

Patentin antama yksinoikeus keksinnön ammattimaiseen hyödyntämiseen on tunnustettu innovaatioiden ja sitä kautta taloudellisen kasvun vauhdittaja. Huoli Euroopan kilpailukyvyystä suurten patenttien Yhdysvaltojen ja Japanin sekä nousevan talouden maiden kuten Kiinan rinnalla on johtanut vaatimuksiin uudistaa eurooppalaista patenttijärjestelmää. Uudistushanke on ollut vireillä vuosikymmeniä. Lähivuosina voimaan astuvan uudistuksen tavoitteina on ollut muun muassa vähentää patentoimisen kustannuksia Euroopassa ja luoda aikaisempaa helpompi ja kustannustehokkaampi oikeudenkäyntijärjestelmä.

Tämä selvitys koskee eurooppalaisen patenttijärjestelmän uudistuksen vaikutuksia suomalaisille yrityksille. Uudistus tuo Euroopan unioniin uuden patentin rekisteröintimenettelyn ja tuomioistuinmekanismin. Vaikutukseltaan yhtenäinen eurooppapatentti (Unitary Patent, "yhtenäispatentti") mahdollistaa patentin saattamisen voimaan keskitetysti kaikissa mukana olevissa EU-jäsenmaissa. Patenttia koskevat riidat puolestaan ratkaistaan yhdellä oikeudenkäynnillä kaikkia sopimusmaita koskevin vaikutuksin yhdistetyssä patenttituomioistuimessa (Unified Patent Court, "UPC"). Kokonaisuutena tätä uudistusta voidaan kutsua EU:n patenttipaketiksi.

Patenttipaketti koostuu kahdesta osasta: 1) yhtenäispatenttia koskevista asetuksista tiiviimmästä yhteistyöstä yhtenäisen patenttisuojan luomiseksi ja 2) yhdistetystä patenttituomioistuimesta. Patenttipaketin osat ovat yhteydessä toisiinsa. Järjestelmä tulee voimaan, kun yhdistettyä patenttituomioistuinta koskevan UPC-sopimuksen on ratifioinut vähintään 13 EU-jäsenvaltiota. Näiden joukossa on oltava Iso-Britannia, Saksa ja Ranska.

EU:n patenttipaketti		
Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus yhtenäisen patenttisuojan luomiseksi toteutettavasta tiiviimmästä yhteistyöstä ("yhtenäispatenttiasetus") (EU) N:o 1257/2012	Neuvoston asetus yhtenäisen patenttisuojan luomiseksi toteutettavan tiiviimmän yhteistyön täytäntöönpanoon sovellettavista käännösjärjestelyistä ("kieliasetus") (EU) N:o 1260/2012	Yhdistettyä patenttituomioistuinta koskeva jäsenvaltioiden välinen kansainvälinen sopimus ("UPC-sopimus") (EUVL 2013/C 175/011257/2012)

Selvitys tarkastelee 1) yhtenäispatentin, 2) yhdistetyn patenttituomioistuimen ja 3) näiden muodostaman kokonaisuuden vaikutuksia suomalaisille yrityksille. Vaikutuksia, varsinkin uuden järjestelmän suomalaisyrityksille luomia uhkia ja mahdollisuuksia, tarkastellaan paitsi siinä tilanteessa, että a) Suomi ratifioisi UPC-sopimuksen, myös siinä tilanteessa, että b) Suomi ei ratifioisi sopimusta.

Selvitystä voidaan hyödyntää valtioneuvoston ja eduskunnan tehdessä linjausta UPC-sopimuksen ratifioinnista. Selvityksessä painotetaan juuri tämän ratifiointiratkaisun vaikutuksia. Samalla kuitenkin tarkoituksena on, että selvitys hyödyttäisi myös yrityksiä. Ratkaisulla on vaikutuksia kaikille patentoivilla aloilla toimiville suomalaisyrityksille riippumatta siitä, patentoiko yritys itse vai ei. Yritysten olisi hyvä selvittää uudistuksen vaikutuksia omaan toimintaansa nyt, kun Suomi vielä pohtii omaa ratkaisuaan.

Kukin EU-jäsenmaa, joka on myös Euroopan patenttisopimuksen (EPC) jäsen, voi itsenäisesti päättää, lähteäkö mukaan uuteen patenttijärjestelmään. Järjestelmä on kuitenkin kaikkien maiden yritysten käytettävissä.

UPC-sopimuksen on allekirjoittanut 25 EU-jäsenmaata. Espanja, Puola ja Kroatia eivät ole allekirjoittaneet sopimusta. Italia on allekirjoittanut sopimuksen mutta ei kuitenkaan ole mukana yhtenäispatentissa. Alkuvuonna 2014 UPC-sopimuksen oli ratifioinut vasta Itävalta. Ranskan,

Belgian, Luxemburgin ja Maltan ratifiointien odotettiin tapahtuvan kevään aikana. Tanskassa ratifioinnista järjestetään keväällä kansanäänestys. Järjestelmän on arveltu astuvan voimaan vuonna 2016 tai aikaisintaan loppuvuonna 2015.

Selvitys on tehty Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n toimeksiannosta, ja sen ovat toteuttaneet yhteistyössä Asianajotoimisto Bird & Bird Oy ja patenttitoimisto Boco IP Oy Ab.

1.2 Selvityksen kysymyksenasettelusta ja rakenteesta

Suomen kohdalla patenttipaketin toteutumisessa on nähtävissä seuraavat vaihtoehdot:

- 1) Riittävän moni maa ei ratifioi UPC-sopimusta, eikä uudistus toteudu tällä erää Euroopassa.¹ Patenttijärjestelmä jää näin ennalleen.
- 2) Suomi ratifioi UPC-sopimuksen, yhtenäispatentit ovat voimassa Suomessa ja UPC:n tuomiot ovat täytäntöönpanokelpoisia Suomessa.
- 3) Suomi ei ratifioi UPC-sopimusta, järjestelmä tulee kuitenkin voimaan muualla Euroopassa. Suomalaisyritykset voivat hankkia yhtenäispatentteja, ja UPC-maissa toimivat suomalaisyritykset voivat joutua tekemisiin uuden tuomioistuinjärjestelmän kanssa.
- 4) Suomi päättää odottaa ja viivyttää ratifiointia, kunnes UPC on toiminut jonkin aikaa, jolloin vasta voidaan nähdä, miten järjestelmä käytännössä toimii.

Selvitys keskittyy tarkastelemaan pääasiassa vaihtoehtoja 2 ja 3. Tällöin on tarkasteltava ennen kaikkea niitä hyötyjä ja haittoja, jotka suomalaisyrityksille seuraavat siitä, että Suomi on tai ei ole mukana uudessa järjestelmässä.

Selvityksessä siis oletetaan, että eurooppalainen patenttijärjestelmä uudistuu joka tapauksessa (riippumatta Suomen ratifiointiratkaisusta): uusi yhtenäispatentti tulee perinteisten kansallisten patenttien ja eurooppapatenttien rinnalle, ja uusi yhdistetty patenttituomioistuin tulee ratkomaan sekä perinteisiä eurooppapatentteja että yhtenäispatentteja koskevia riita-asioita. Patenttipaketti tulee joka tapauksessa vaikuttamaan Euroopassa toimivien suomalaisyritysten toimintaan. Suomi voi ratifiointiratkaisullaan vaikuttaa lähinnä siihen, ulottuuko yhtenäispatentin ja yhdistetyn patenttituomioistuimen vaikutus Suomen alueelle vai ei. Ratkaisun vaikutuksia tutkitaan selvityksessä siksi tästä näkökulmasta.

Suomalaisyritys voi esimerkiksi joka tapauksessa hankkia yhtenäispatentin vähintään 13 muussa Euroopan maassa (mukaan lukien Iso-Britannia, Saksa ja Ranska) vaikka Suomi ei ratifioisikaan UPC-sopimusta.² Tällöin joku yritys voi kokea haitaksi sen, että yhtenäispatentti ei samalla ulotu Suomeen vaan Suomessa eurooppapatentti (tai kansallinen patentti) pitää saattaa erikseen kansallisesti voimaan. Toinen yritys taas voi kokea hyödyksi sen, että UPC:ssa käydyn patenttioikeudenkäynnin negatiivinen lopputulos ei ulota voimaansa Suomeen.

Monesta osasta koostuva uudistus on monimutkainen kokonaisuus, jonka yksityiskohtiin liittyviä kaikkia näkökohtia ei ole voitu tässä selvityksessä huomioida. Selvityksentekovaiheessa avoimena olevat kysymykset on rajattu selvityksen ulkopuolelle. Näitä ovat esimerkiksi yhtenäispatentin kustannukset, yhtenäispatenttia koskevat menettelymääräykset, tuomioistuimaksujen suuruus, tuomioistuinsopimuksen työjärjestys (Rules of Procedure) sekä Bryssel I -asetuksen muutosten vaikutukset³. Näin selvitys keskittyy patenttijärjestelmän uudistuksen

¹ Uudistus voisi jäädä toteutumatta myös siinä tapauksessa, että joko Iso-Britannia, Saksa tai Ranska jättää UPC-sopimuksen ratifioimatta. Lisäksi esimerkiksi Espanja on nostanut Euroopan unionin tuomioistuimessa kanteita, jotka kyseenalaistavat järjestelmän yhteensopivuuden EU-oikeuden kanssa. Näistä on tuomioistuimessa vireillä vielä kanteet C-146/13 ja C-147/13.

² Jos Italia on mukana näiden ensimmäisinä ratifioivien joukossa, yhtenäispatentti voi ulottua minimissään 12 maahan, koska Italia olisi mukana UPC:ssa mutta ei yhtenäispatentissa.

³ Tässä selvityksessä on pyritty keskittymään uudistuksen pääpiirteiden mukaisiin vaikutuksiin. Selvityksen ulkopuolelle jätetyt toistaiseksi avoimet ratkaisut kuitenkin voivat vaikuttaa merkittävästi myös tällaisiin uudistuksen lopulta toteutuviin vaikutuksiin.

käytännöllisiin, pääpiirteiden mukaisiin vaikutuksiin esimerkiksi taloudellisen vaikutusarvioinnin ja oikeudellisten yksityiskohtien tarkastelun jäädessä sen ulkopuolelle. Esimerkiksi uuden järjestelmän kustannukset ovat olennaisia kysymyksiä yritysten hyöty/haitta-arvioinnin ja lopullisten strategisten päätösten kannalta. Niinpä tarkempia vastauksia selvityksessä esitettiin kysymyksiin voitaisiin saada vasta myöhemmin taloudellisen vaikutusarvioinnin muodossa. Selvityksessä kuitenkin pyritään tarvittaessa viittaamaan myös tällaisiin kustannuksiin ja oikeudellisiin yksityiskohtiin.

Selvitys jakautuu kahteen, yhtenäispatenttia ja yhdistettyä patenttituomioistuinta käsittelevään, pääosaan. Kummassakin osassa esitellään ensin patenttijärjestelmän uudistuksen pääpiirteet. Tämän jälkeen tarkastellaan teoreettisella tasolla uudistuksen vaikutuksia suomalaisyrityksille sen mukaan ratifioisiko Suomi tuomioistuinsovimuksen vai ei. Yritysten näkemyksiä kartoitetaan kyselyn ja haastattelujen avulla.

Selvityksen kolmannessa osassa tarkastellaan patenttipaketin kokonaisuuden vaikutuksia yrityksille. Tässä osassa kootaan yhteen Suomen ratifiointiratkaisun mahdollisia vaikutuksia.

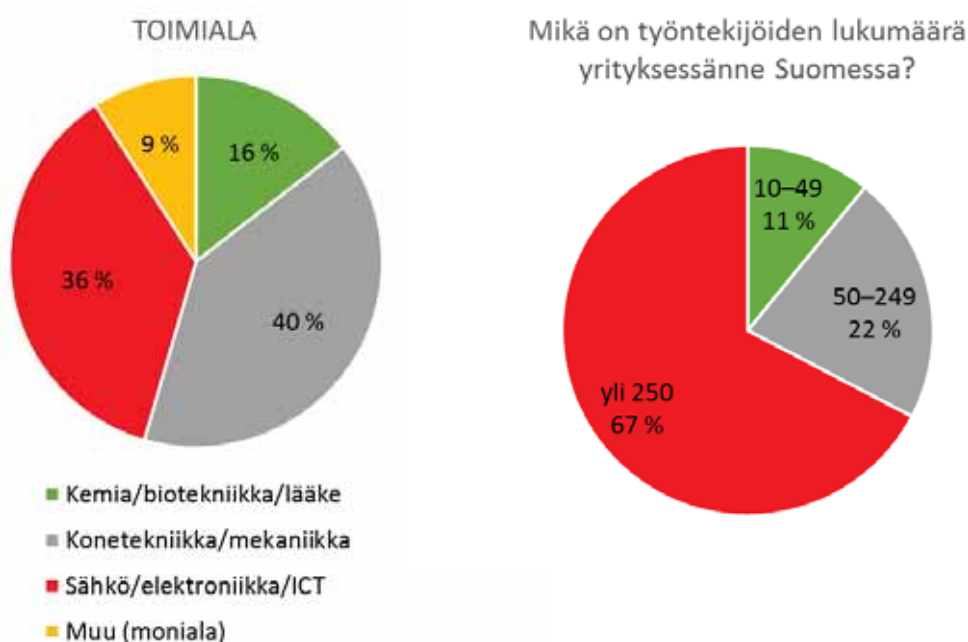
1.3 Yrityskysely ja vastaajayritykset

Tämän selvityksen lähteinä on käytetty aiheesta saatavilla olevia asiakirjoja ja kirjoituksia, selvitystä varten järjestetyn yrityskyselyn tuloksia sekä haastatteluja.

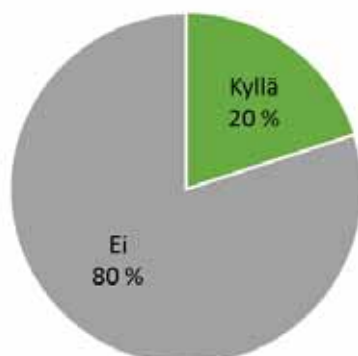
Kutsu osallistua internet-pohjaisella ohjelmalla toteutettuun kyselyyn lähetettiin Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n toimesta sähköpostitse yhteensä 110 patentoivalle yritykselle eri toimialoilla. Kyselyyn vastattiin 55 yrityksestä. Vastausprosentti oli näin 50.

Yrityskyselyn lisäksi selvitystä varten tehtiin 15 haastattelua. Haastateltavina oli paitsi yrityskyselyyn osallistuneiden yritysten edustajia myös muiden yritysten edustajia. Yritysten edustajien ohella haastateltiin tiettyjä asiantuntijatahoja. Suurin osa haastatteluista tehtiin kasvokkain, mutta myös puhelinta ja sähköpostia hyödynnettiin osassa haastatteluja.

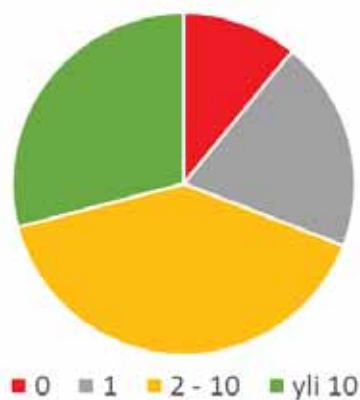
Yrityskyselyn vastaajayritykset

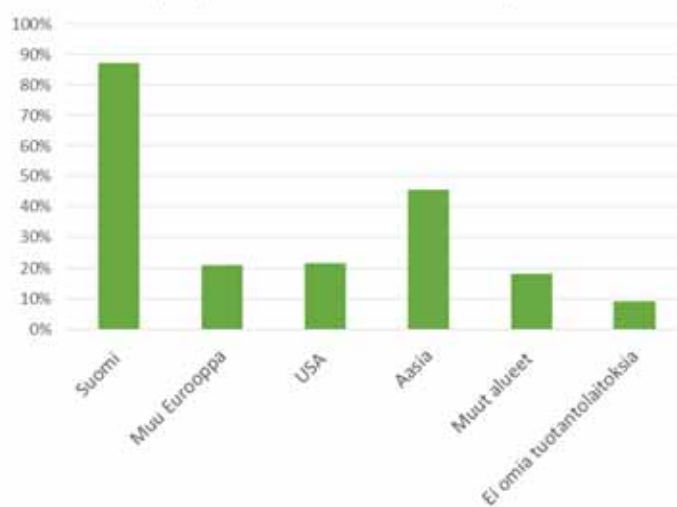
Onko yrityksenne osa kansainväli
konsernia, jonka kotipaikka ei ol
Suomessa?

Kuinka paljon yrityksenne on hakenut
eurooppapatentteja keskimäärin
vuosittain

Missä yrityksenne tuotantolaitokset sijaitsevat?

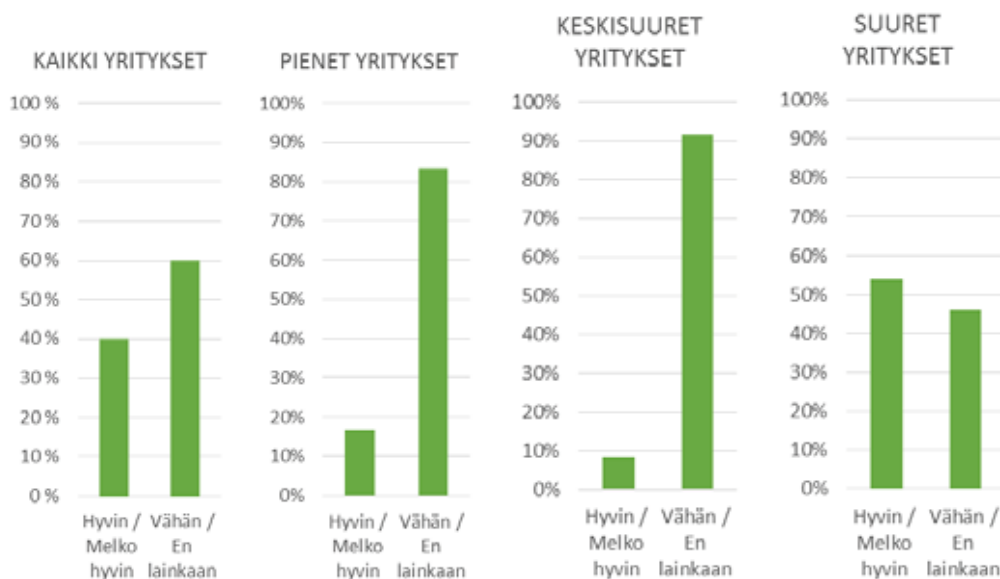

Yrityskysely lähetettiin eri aloilla toimiville ja erikokoisille aktiivisesti patentoiville suomalaisille yrityksille. Kyselyyn vastanneilla yrityksillä oli kohtuullisen paljon kokemusta patenttien hakemisesta viimeisten viiden vuoden ajalta niin Suomessa, Euroopassa kuin Euroopan ulkopuolella. Osalla yrityksistä oli hyvinkin laajoja patenttisalkkuja kun taas osa nuoremmista yrityksistä oli vasta rakentamassa patenttisalkkujaan. Ainoastaan kuusi yritystä kyselyn 55 vastaajasta ei ollut lainkaan hakenut eurooppapatentteja viimeisten viiden vuoden aikana. Tehty vaikutusarvio pyrkii kuitenkin heijastamaan koko Suomen yritys kenttää.

Kysely oli melko laaja, ja vastaamiseen saattoi kulua aikaa ainakin noin 45 minuuttia. Varsinkin kyselyn työläys huomioon ottaen vastausprosenttia voidaan pitää varsin hyvänä. Tämä kertoo siitä, että yritykset suhtautuvat aiheeseen vakavasti.

Kyselyyn oltiin valmiita vastaamaan, vaikka eurooppalaisen patenttijärjestelmän uudistus ei monelle vielä tuttu asia ollutkaan. 60 prosenttia vastaajista kertoi tutustuneensa uudistukseen vain vähän tai ei lainkaan. Huomattavaa on, että pk-yrityksistä (10–249 työntekijää) vain joka kymmenes oli tutustunut uudistukseen hyvin tai melko hyvin.

KUINKA HYVIN OLETTE TUTUSTUNUT TULEVAAN YHTENÄISPATENTTIIN JA UPC-JÄRJESTELMÄÄN?

Useat kyselyn vastaajista huomauttivat, että kyselyn kysymyksiin on aiheeseen perehtymisestä huolimatta vaikea vastata, koska kyseisillä yrityksillä on useita erilaisia liiketoimintoja. Tällöin patenttijärjestelmän uudistuksen vaikutukset voivat samankin yrityksen sisällä olla erilaisia tekniikan alasta ja liiketoiminnan lajista riippuen. Lisäksi monet vastaajista korostivat sitä, että moniin kysymyksiin olisi ollut mahdollista vastata eri tavalla riippuen siitä, painotetaanko vastauksissa yrityksen asemaa patentinhaltijana vai kilpailijana. Koska lähes kaikki yritykset toimivat molemmissa rooleissa, uudistuksen vaikutukset voivat myös tästä syystä olla saman yrityksen osalta hyvinkin erilaiset.

Haastatteluissa tuli esille myös näkemys, jonka mukaan yrityksissä ei välttämättä nähdä tarpeellisuutta perehtyä uudistukseen vielä tässä vaiheessa. Tämä johtuu varsinkin siitä, että kaikki uudistuksen yksityiskohdat eivät vielä ole selvillä.

Vastaajien perehtymättömyys on otettava huomioon kyselyn lopullisia tuloksia analysoitaessa. Varsinkin yrityksen koon mukaisessa vertailussa on muistettava, että pk-yrityksissä tietämys on erityisen vähäistä. Tämän selvityksen yhtenä tarkoituksena onkin antaa yrityksille lisätietoa ja kannustaa yrityksiä pohtimaan patenttijärjestelmän uudistuksen vaikutuksia omaan toimintaansa.

Kyselyyn annettuja vastauksia esiteltäessä vastaajayrityksen koko tai toimiala on huomioitu silloin, kun tässä on nähty merkittäviä eroja. Pääsääntöisesti näin ei ollut. Yrityksen toimialan ja koon mukaisiin vastauksiin on kuitenkin suhtauduttu varauksella, sillä osiin pilkottuina tarkasteltavien vastaajien määrä jää pieneksi ja näiden ryhmien sisälläkin yritysten välillä on suuria eroja.

1.4 Muutoksia nykyiseen patenttijärjestelmään

Tällä hetkellä suomalainen yritys voi hakea Suomea koskevaa patenttia joko suoraan kansallisen patenttina, Suomessa voimaan saatettuna eurooppapatenttina tai kansainvälisen patenttihakujärjestelmän kautta kansallisen patenttina tai eurooppapatenttina. Kansalliseen suomalaiseen patenttiin ja patenttihakemukseen sovelletaan kansallista lainsäädäntöä. Eurooppapatenttihakemukseen ja -patenttiin sovelletaan pääasiassa Euroopan patenttisopimusta (European Patent Convention, EPC), mutta Suomessa voimaan saatettuun eurooppapatentin kohdalla sovelletaan myös kansallista lainsäädäntöä soveltuvin osin. Kansainvälisestä patenttihakujärjestelmää hyödynnettäessä patenttihakemusmenettelyyn sovelletaan lisäksi kansainvälistä patenttiyhteistyösopimusta (Patent Cooperation Treaty, PCT).

Samat vaihtoehdot ovat avoinna, kun patenttia haetaan muissa Euroopan patenttisopimukseen kuuluvissa maissa muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. Suomea koskevan kansallisen patentin myöntää Suomen patentti- ja rekisterihallitus (PRH), kun taas Euroopan patenttivirasto (European Patent Office, EPO) myöntää eurooppapatentteja, jotka on erikseen saatettava voimaan Suomessa.

Nyt uudistettaessa eurooppalaista patenttijärjestelmää yritysten ulottuville tulee perinteisten eurooppapatenttien ja kansallisten patenttien rinnalle eurooppalaisessa järjestelmässä aivan uusi suojamuoto, vaikutukseltaan yhtenäinen eurooppapatentti ("yhtenäispatentti"). Se on tarkoitettu alueelliseksi, rajat ylittäväksi vaihtoehdoksi nykyiselle perinteiselle eurooppapatentille, joka pitää saattaa voimaan halutuissa maissa erikseen myöntämisen jälkeen. Tulevaisuudessa yritys voi päättää, saattaako eurooppapatenttihakemuksen voimaan yhtenäispatenttina tai eurooppapatenttina.

Järjestelmän astuttua voimaan yhtenäispatentti tarjoaa yrityksille mahdollisuuden suojata keksintönsä maantieteellisesti laajalla alueella entistä kustannustehokkaammin. Yhtenäispatentilla patentinhaltija voisi rekisteröidä eurooppapatentilleen yhtenäisen suojan samalla jopa 24 EU-jäsenmaassa. Tämä suoja olisi siis voimassa samanlaisena ja saman laajuisena kaikissa tiiviimpään yhteistyöhön osallistuvissa maissa.

Aikaisemmasta koko EU:n kattavasta yhteisöpatenttiehdotuksesta poiketen⁴ nyt ehdotettu yhtenäispatentti ei automaattisesti kohdistu kaikkiin EU-jäsenvaltioihin vaan ainoastaan tiiviimässä yhteistyössä mukana oleviin valtioihin. Kaikki EU-jäsenmaat voivat kuitenkin liittyä yhtenäispatenttijärjestelmään.

Yhtenäispatenttijärjestelmä rakentuu nykyiselle eurooppapatenttijärjestelmälle, joten patenttien hakemus- ja myöntämisprosessia ohjaa siis myös jatkossa Euroopan patenttisopimus (EPC). Tästä syystä yhtenäispatenttijärjestelmään osallistuvien maiden on myös oltava EPC-sopimusvaltioita. Yhtenäispatentti poikkeaa näin ollen esimerkiksi yhteisön tavaramerkistä, mallisuojusta ja kasvinjalostajansuojasta siinä, että yhtenäispatentteja myöntävä ja hallinnoiva tah, Euroopan patenttivirasto (EPO), on EU:sta riippumaton kansainvälinen toimija.

1.5 Muutoksia nykyiseen patenttituomioistuinjärjestelmään

Euroopassa ei ole ollut yhtenäistä tuomioistuinjärjestelmää, joka käsittelee rajat ylittäviä patenttiriitoja. Niinpä eurooppapatenttia koskevat kanteet ratkaistaan nykyisin kansallisia patenteja koskevien kanteiden tavoin kunkin valtion tuomioistuimessa erikseen vain tätä valtiota koskevin vaikutuksin.

Tämä johtaa siihen, että halutessaan suojella omaa patenttiaan patentinhaltijan on haastettava väitetty patentinloukkaaja oikeuteen erikseen eri maiden kansallisissa tuomioistuimissa. Vastaavasti asian vastaaja voi joutua puolustamaan itseään monissa samanlaisissa, useissa eri valtioissa nostetuissa kanteissa. Väiteajan jälkeen eurooppapatentin mitätöimistä on nykyisin haettava kanteella kaikissa niissä valtioissa, joihin patentti on myönnetty.

Komissio arvioi vuoden 2007 tiedonannossaan, että varsinkin pk-yrityksille ja yksittäisille keksijöille oikeudenkäyntikuluista voi nykyisessä järjestelmässä muodostua ylitsepääsemätön este. Patentti, jonka hankkimiseksi on investoitu ehkä huomattaviakin summia, voi osoittautua käytännössä arvottomaksi, jos patenttioikeuksia ei pystytä käytännössä suojelemaan loukkauksia vastaan. Varsinkin useiden oikeudenkäyntien riskin on katsottu voivan vähentää pk-yritysten patentointihalukkuutta.

Oikeudenkäyntikulujen lisäksi kansallisten patenttien varaan rakentuvan järjestelmän puutteena on nähty huomattavat erot kansallisten tuomioistuinjärjestelmien välillä ja siinä, miten tuomioistuimet patenttiasioita käsittelevät. Esimerkiksi Saksassa loukkaus- ja mitätöimiskanteet erotetaan toisistaan, kun taas esimerkiksi Isossa-Britanniassa, Ranskassa ja Alankomaissa,

⁴ Suunniteltu koko EU:n kattava yhteisöpatenttijärjestelmä ei kuitenkaan toteutunut sellaisenaan. Järjestelmästä käydyt neuvottelut kariutuivat vuoden 2010 loppupuolella erimielisyyksiin patentin käänösvaatimuksista. Aikaisempaa yhteisöpatenttiehdotusta on käsitelty esimerkiksi vuoden 2008 yhteisöpatenttiselvityksessä. Määttä–Keinänen (2008).

kuten myös Suomessa, sekä loukkaus- että mitätöimiskanteet käsitellään samassa tuomioistuimessa. Tämä johtaa siihen, että eri valtioissa annetut tuomiot saattavat erota toisistaan tai voivat olla jopa päinvastaisia. Erot voivat tulla esille ratkaisevan tärkeissä kysymyksissä, kuten patentin kohde ja eurooppapatentin suojan laajuus.⁵

Myös kansallisten tuomareiden vaihtelevaan pätevyYTEEN ja kokemukseen on kiinnitetty huomiota. Joissakin maissa on patenttiasioihin erikoistuneita tuomioistuinta, kun taas toisissa maissa näin ei ole.⁶

Kansallisista eroista johtuu, että osapuolet voivat pyrkiä nostamaan kanteen siinä oikeuspaikassa, jonka voi nähdä eniten ajavan heidän etuaan (forum shopping). Oikeuspaikan valintaan voivat vaikuttaa myös esimerkiksi oikeudenkäyntikulujen suuruus ja asioiden käsittelyaika, joissa myös on suuria eroja eri maiden välillä.⁷

Kansallisten erojen eurooppapatenttia koskevissa tuomioistuintäytäntöissä ja ratkaisussa on nähty johtavan oikeusvarmuuden puutteeseen. Yhdistetyn patenttituomioistuimen perustamisen tavoitteena on ollut korjata nämä puutteet:

- uudessa tuomioistuimessa patenttioikeudenkäyntejä koskevat säännöt ovat kaikkialla samat;
- tuomarit ovat kokeneita ja tarvittaessa käytössä on tekninen tuomari;
- yhteinen valitustuomioistuin edistää harmonisointia;
- asia ratkaistaan yhdessä oikeudenkäynnissä yksillä oikeudenkäyntikustannuksilla; ja
- tuomioistuin antaa ratkaisunsa 12 kuukaudessa.⁸

Suomen eduskunnan lakivaliokunta on patenttijärjestelmän uudistamista koskevan käsittelyn aikana pitänyt tärkeänä muun muassa sitä, että eurooppapatentteja ja mahdollisia yhteisöpatentteja koskevia asioita voitaisiin käsitellä tuomioistuimessa Suomessa. Valiokunta on pitänyt oikeuskäytännön yhdenmukaisuuden turvaamista keskeisenä tavoitteena.⁹ Eduskunnan talousvaliokunnan mukaan ennakoitavasti ja tehokkaasti toimiva oikeudenkäyntijärjestelmä olisi omiaan lisäämään patentoinnin houkuttelevuutta.¹⁰

Vuoden 2008 yhteisöpatenttitutkimus¹¹ vain sivusi uutta tuomioistuintäytäntöä. Patenttiriidoista johtuvista vaikutuksista tutkimuksessa todettiin sen verran, että niiden mahdollisuuden ei uskottu vaikuttavan paljoa yritysten halukkuuteen patentoida keksintöjään. Oikeusvarmuuden puute koettiin ongelmalliseksi patentointipäätöstä tehtäessä. Moni tutkimuksen kyselyyn vastanneista piti patenttituomioistuinta tärkeänä.

⁵ Samasta patenttiriidasta eri EPC-sopimusvaltioista saaduista ristiriitaisista tuloksista komissio antaa esimerkkinä Epilady-tapauksen. Siinä eri valtioiden tuomioistuimet tulkitsivat eri tavoin patenttivaatimuksia. Tämän seurauksena Saksan, Alankomaiden ja Italian tuomioistuimet totesivat patentin loukkauksen tapahtuneen, kun taas Ison-Britannian ja Itävallan tuomioistuimet olivat toista mieltä. Nykyisen eurooppalaisen patenttituomioistuintäytäntöjärjestelmän pirstaleisuus ja merkittävät erot suurimpien tuomioistuintäytäntöjärjestelmien välillä todettiin myös 2013 julkaistussa tutkimuksessa. Samojen osapuolten välisten samaa patenttia koskevien toisessa maassa kertaantuvien oikeudenkäyntien osuus oli tutkimuksen mukaan suurin Isossa-Britanniassa (26 prosenttia) ja Alankomaissa (15 prosenttia) ja pienin Saksassa (2 prosenttia) ja Ranskassa (6 prosenttia). Tutkimuksessa huomautettiin, että suurin osa patenteista kuitenkin litigoidaan vain kerran. Cremers (2013), s. 60.

⁶ Suomessa patenttioikeudenkäynnit on aikaisemmin keskitetty Helsingin käräjäoikeuteen. Nykyisin teollis- ja tekijänoikeudelliset asiat käsitellään markkinaoikeudessa.

⁷ Mooney (2013). Esimerkiksi Isossa-Britanniassa ja Alankomaissa patenttioikeudenkäynti kestää yleensä 6–12 kuukautta, kun esimerkiksi Ranskassa se kestää 2–3 vuotta.

⁸ Mooney (2013).

⁹ LaVL 7/2007 vp - E 140/2005 vp.

¹⁰ TaVL 8/2007 vp - E 140/2005 vp.

¹¹ Määttä–Keinänen (2008).

Tilanne on nyt ratkaisevasti erilainen kuin vuoden 2008 tutkimuksen aikana. Oletuksena on, että järjestelmä on tulossa voimaan joka tapauksessa. Nyt kysymys on siitä, kumpi tilanne olisi suomalaisyritysten kannalta edullisempi: se, että Suomi on mukana järjestelmässä, vai se, että Suomi jää sen ulkopuolelle. Molemmissa tapauksissa järjestelmä on suomalaisyritysten käytettävissä Suomen ulkopuolella. Yhtenäispatentti tulee vaihtoehdoksi vanhojen patenttimuotojen rinnalle. On kuitenkin huomattava, että uusi tuomioistuinjärjestelmä muuttaa samalla eurooppapatenttia koskevia oikeudenkäyntejä UPC-sopimusvaltioissa. Lopulta myös kaikki sopimusvaltioiden eurooppapatentit siirtyvät UPC:n toimivallan alle.

Komission tilaama raportti "Economic Cost-Benefit Analysis of a Unified and Integrated European Litigation System" (2009) suositteli vahvasti yhdistetyn tuomioistuimen perustamista. Sen mukaan konservatiivisillakin arvioilla järjestelmän tuomat hyödyt ylittäisivät sen kustannukset moninkertaisesti. Raportin mukaan uuden tuomioistuimen tuomat hyödyt muodostuisivat muun muassa 1) päällekkäisten oikeudenkäyntien välttämisestä, 2) oikeudenkäyntien kysynnän muutoksesta sekä 3) patentoimisen insentiivien muutoksista.

Raportin tuloksia on kyseenalaistettu muun muassa Isossa-Britanniassa. European Scrutiny Committeeen raportin "The Unified Patent Court: help or hindrance?" (2012) mukaan EU:n vaikutusarvio perustui vanhentuneisiin oletuksiin. Raportissa arvioitiin, että yhdistetty patenttituomioistuinjärjestelmä tulisi olemaan nykyistä järjestelmää kalliimpi ja tulisi pikemmin estämään kuin auttamaan varsinkin pk-yritysten patenttioikeuksien täytäntöönpanoa Euroopan unionissa. Samalla kuitenkin katsottiin, että Ison-Britannian kohdalla haitat olisivat pienemmät järjestelmään liittymällä, varsinkin jos tuomioistuimen keskusjaosto tulisi sijoittumaan maaan.

Maaliskuussa 2013 Puola ilmoitti, ettei se aio allekirjoittaa UPC-sopimusta. Ratkaisun myötä Puola samalla jää yhtenäispatenttisuojaa koskevan järjestelmän ulkopuolelle. Aikaisemmin Puola oli ilmaissut sitoutumisensa yhtenäispatenttijärjestelmään. Järjestelmän vastustus perustui muun muassa siihen, että yhtenäispatentin automaattinen maantieteellisesti laaja suojavaikeus lisäisi Puolassa voimassa olevien patenttien määrää, mikä rajoittaisi puolalaisyritysten toimintavapautta. Yrityksille koituisi myös kustannuksia siitä, kun ne joutuisivat lisensoimaan ulkomaisten yritysten patenteja.¹²

Suomi on oletettavasti erilaisessa tilanteessa Isoon-Britanniaan ja Puolaan verrattuna. Suomalaisella on patenttituomioistuinjärjestelmän kohdalla eri asioita voitettavana ja hävittävänä. Suomi ei ole samanlainen eurooppapatentteja koskevien oikeudenkäyntien keskus kuin Iso-Britannia. Toisaalta suomalaisyritysten patentointiaktiivisuus on huomattavasti puolalaisyrityksiä korkeammalla tasolla. Luultavasti yhtenäisestä patenttituomioistuimesta olisi Suomelle enemmän hyötyä kuin Puolalle mutta vähemmän kuin Isolle-Britannialle. Tämän perusteella ei kuitenkaan vielä voida tehdä sitä päätelmää, kumpi ratkaisu Suomelle lopulta tuottaa enemmän hyvää tai vähemmän pahaa – UPC-sopimuksen ratifiointi vai sen ratifioimatta jättäminen.

¹² Deloitte Polska (2012). Ks. myös Xenos (2013).

2. EUROOPPALAINEN PATENTTIJÄRJESTELMÄ

2.1 Nykyinen patenttijärjestelmä Euroopassa

Nykyinen patenttijärjestelmä Euroopassa rakentuu pääasiassa kahdelle rinnakkaiselle suoja-
muodolle, 1) kansallisille patenteille ja 2) alueellisille eurooppapatenteille.

- 1) PRH:n myöntämä kansallinen patentti voi perustua joko suomalaiseen patenttihakemukseen tai kansainväliseen PCT-hakemukseen, josta on jätetty jatkettu kansallinen hakemus Suomessa.
- 2) EPO:n myöntämä eurooppapatentti voi perustua alueelliseen eurooppapatenttihakemukseen tai kansainväliseen PCT-hakemukseen, josta on tehty jatkettu alueellinen eurooppapatenttihakemus, joka on sittemmin saatettu voimaan Suomessa.

Nyt osaan EU-jäsenmaista on tulossa näiden kahden rinnakkaisen suojausmuodon lisäksi vielä kolmas suojausmuoto, vaikutukseltaan yhtenäinen eurooppapatentti, eli yhtenäispatentti.

Uudella yhtenäispatenttijärjestelmällä tulee mitä todennäköisimmin olemaan merkittäviä vaikutuksia ei ainoastaan nykyiseen eurooppapatenttijärjestelmään vaan myös kansallisiin patentteihin perustuvaan järjestelmään.

Tässä luvussa käsitellään ensin nykyistä perinteistä eurooppapatenttijärjestelmää, jolle myös yhtenäispatenttijärjestelmä rakentuu. Tämän jälkeen käsitellään uutta vaikutukseltaan yhtenäistä eurooppapatenttia eli yhtenäispatenttia sekä verrataan näitä vaihtoehtoisia suojausmuotoja toisiinsa. Lopuksi käsitellään myös lyhyesti yhtenäispatenttijärjestelmän mahdollisia vaikutuksia kansallisiin patentteihin perustuvaan rinnakkaiseen patenttijärjestelmään.

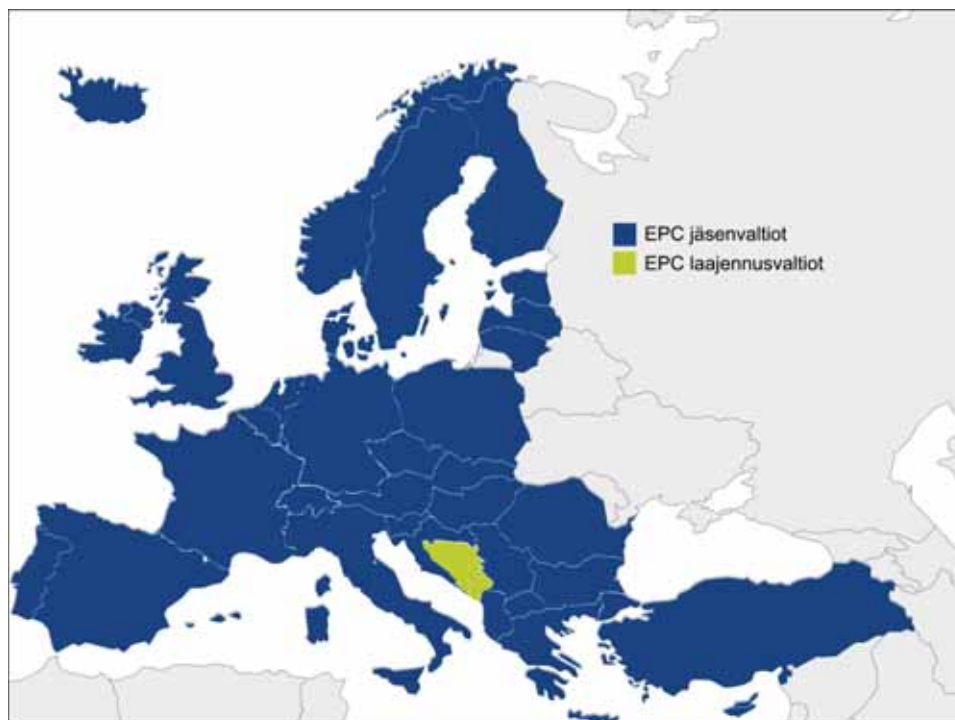
2.1.1 Suojan hakeminen

Euroopan patenttisopimus (European Patent Convention, ”EPC”), joka on Euroopan unionista erillinen itsenäinen kansainvälinen sopimus, allekirjoitettiin vuonna 1973 ja astui voimaan 1977. Suomi osallistui neuvotteluihin, mutta kesti aina vuoteen 1996 ennen kuin Suomi liittyi sopimukseen. Suomalaiset hakijat saattoivat kuitenkin jo ennen Suomen liittymistä käyttää EPC-järjestelmää.

EPC-sopimuksen tarkoituksena on ollut mahdollistaa patentin myöntäminen yhdellä keskitetyllä hakemusmenettelyllä. Sopimuksen piirissä on tällä hetkellä 38 varsinaista jäsenvaltiota ja kaksi niin kutsuttua laajennusvaltiota.¹³ Yhdellä hakemuksella voi näin ollen keskitetysti hakea patenttia 40 maassa. Eurooppapatentti voidaan saattaa voimaan kuitenkin vain niissä sopimusvaltioissa, jotka ovat olleet hakemuksen tekemishetkellä liittyneenä sopimukseen.¹⁴ Esimerkiksi Suomea kohdistuvia eurooppapatentteja on voitu myöntää aikaisintaan sellaisten 1.3.1996 jälkeen tehtyjen hakemusten perusteella, joissa Suomi on ollut nimettyinä valtiona eurooppahakemuksessa.

¹³ <http://www.epo.org/about-us/organisation/member-states.html>

¹⁴ Nykyisin kaikki EPC-sopimusmaat nimitään automaattisesti eurooppapatenttihakemuksessa. Patentinhakija voi kuitenkin peruuttaa nimeämiä ennen patentin myöntämistä.

Eurooppapatentihakemuksen käsittelykieleksi on valittava jokin EPO:n virallisista kielistä, jotka ovat englanti, saksa tai ranska. Käsittelykielen valinta on sitova, eikä sitä voi vaihtaa hakemuskäsittelyn aikana. Hakemuksen voi kuitenkin tehdä suomeksi (tai millä tahansa muulla kielellä, myös muulla kuin EPC-jäsenvaltioiden kielellä), mutta kahden kuukauden kuluttua hakemuksen tekemisestä hakijan on kuitenkin toimitettava käännös hakemuksesta jollakin EPO:n virallisista kielistä, josta sitten tulee hakemuksen virallinen käsittelykieli. Hakemus voidaan jättää suoraan EPOon tai jäsenvaltion virastoon, mikäli se on mahdollista kansallisen lainsäädännön perusteella. Hakemuskäsittelyn loppuvaiheessa hakijan on lisäksi toimitettava hyväksytyistä patenttivaatimuksista käännökset kahdelle muulle EPO:n viralliselle kielelle ennen kuin patentti myönnetään.¹⁵

EPC-sopimuksessa on tyhjentävästi lueteltu aineelliset patentointiedellytykset sekä väite- ja mitätöintiperusteet. EPO siis tutkii ja julkaisee eurooppapatenttihakemukset, sekä myöntää eurooppapatentit ja käsittelee patenteja vastaan mahdollisesti tehtävät väitteet. Lisäksi EPO ylläpitää ja hallinnoi eurooppapatenttihakemuksista pidettävää rekisteriä, vastaanottaa patenteista maksettavat vuosimaksut sekä rekisteröi keskitetysti eurooppapatenttihakemusten omistajuuteen liittyviä muutoksia. EPO:n toimivalta kuitenkin päättyy, kun eurooppapatentti on myönnetty, jolloin toimivalta siirtyy niille kansallisille patenttivirastoille, joissa hakija on saattanut eurooppapatentin voimaan. Eurooppapatenttihakemuksen käsittelyaika on keskimäärin noin kuusi vuotta.

Mikäli patenttia vastaan tehdään väite yhdeksän kuukauden väiteajan kuluessa siitä, kun ilmoitus patentin myöntämispäätöksestä on julkaistu, EPO:n toimivalta palautuu tilapäisesti väitekäsittelyn ajaksi. EPO voi väitemenettelyssä pysyttää eurooppapatentin voimassa tai kumota sen kokonaan tai osittain. Vastaavasti EPOLle palautuu rajoitettu tilapäinen toimivalta rajoittamismenettelyn ajaksi, jos patentinhaltija pyytää eurooppapatentin keskitettyä rajoittamista.

Viimeisten viiden vuoden aikana Euroopan patenttivirastoon (EPO) kohdistuvien patenttihakemusten määrä on ollut hienoisessa kasvussa. EPO julkaisee vuosikertomuksessaan¹⁶ kahdenlaisia tilastoja koskien hakemusten määrää, mikä voi aiheuttaa sekaannusta ja suoraan vääränlaisia johtopäätöksiä.

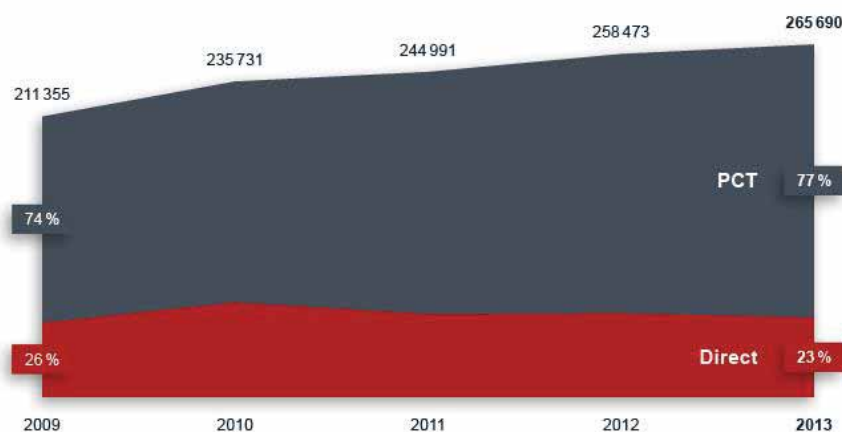
¹⁵ Käännökset on toimitettava EPOon, kun hakija vastaa säännön 71(3) EPC mukaiseen hyväksyvään välipäätökseen.

¹⁶ Käytetyt luvut ovat EPO:n vuoden 2013 vuosikirjasta, <http://www.epo.org/about-us/annual-reports-statistics/annual-report/2013.html>.

Eurooppapatenttihakemuksen voi laittaa vireille joko suoraan EPOon tai sitten PCT-järjestelmän kautta. Kaikki PCT-järjestelmän kautta jätetyt patenttihakemukset, joissa EPO on nimettynä mahdollisena suojan kohdealueena, eivät kuitenkaan päädy lopulta eurooppapatenttihakemuksiksi. Vuonna 2013 PCT-hakemuksia oli ensimmäisen kerran yli 200 000, mutta aikaisempien vuosien tilastojen valossa on oletettavissa, että näistä hakemuksista kuitenkin vain alle puolet johtaa lopulta todelliseksi eurooppapatenttihakemuksiksi.

Tilastoissa EPO käyttää näistä hakemuksista, joissa on mukana kaikki PCT-hakemukset, nimitystä ”European patent filings” (yhteensä 265 690 hakemusta). Tälle ilmaisulle ei oikein löydy luontevaa suomennosta, sillä toinen tilasto, jossa huomioidaan vain hakemukset, jotka ovat todella päätyneet EPOon, on nimeltään ”European patent applications” (yhteensä 147 869 hakemusta). Molemmista voitaisiin suomeksi puhua eurooppapatenttihakemuksina, mikä on omiaan aiheuttamaan sekaannusta. Näiden tilastojen lukeminen vaatiikin järjestelmän syvällisempää ymmärrystä, sillä virhetulkinnan vaara on ilmeinen.

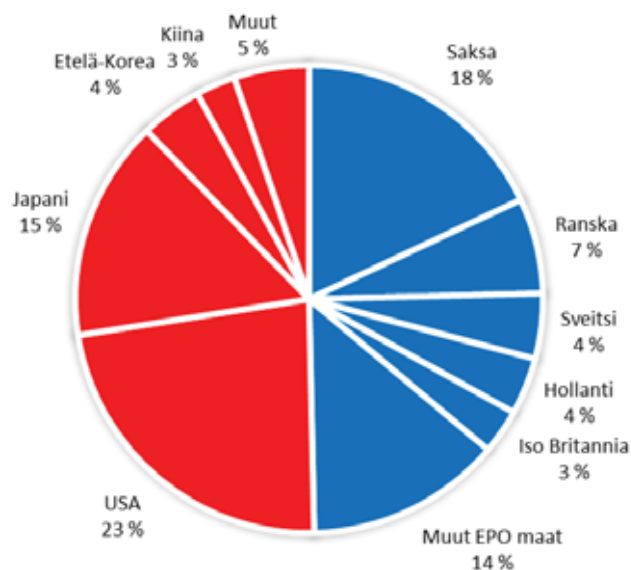
Tilastojen perusteella nähdään, että suorien eurooppapatenttihakemusten määrä on viime vuosina laskenut sekä absoluuttisesti että suhteellisesti. Viime vuonna Euroopan patenttivrastoon (EPO) kohdistuvista patenttihakemuksista tehtiin suoraan EPOon vain 23 % ja loput 77 % tilastosta selittyy PCT-hakemuksilla, joista siis alle puolet jatketaan eurooppapatenttihakemuksina.

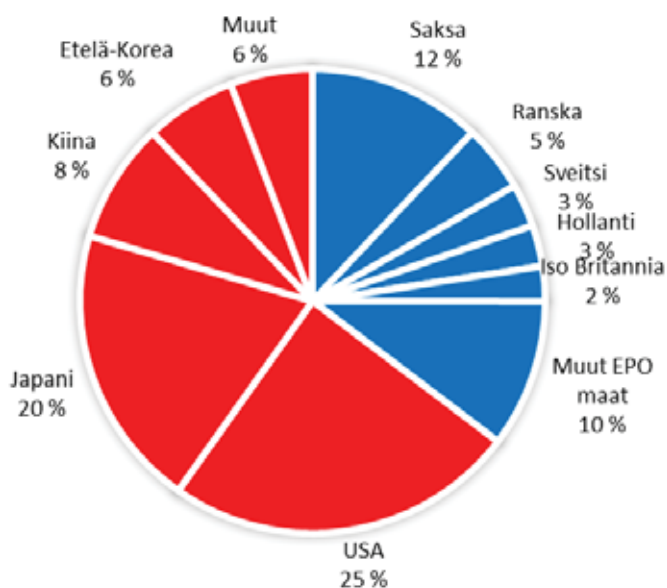
Tilastot näyttävät siis hyvin erilaisilta riippuen siitä, kumpaa aineistoa tilastoinnissa käytetään. Mikäli otetaan huomioon kaikki maailman PCT-hakemukset, joiden pohjalta hakemuskäsittelyä on periaatteessa mahdollista jatkaa EPOon, niin tilastoissa korostuu erityisesti aasialaisten lisääntynyt patentointiaktiivisuus. Etenkin kiinalaiset, japanilaiset ja korealaiset ovat viime vuosina jättäneet suurissa määrin PCT-hakemuksia. Tämä ei kuitenkaan ole vielä johtanut samassa mittakaavassa kasvuun eurooppapatenttihakemusten osalta. Vastaavasti Saksan ja USA:n osalta ei viimeisen viiden vuoden aikana ole tapahtunut tilastollisesti minäkäänlaista muutosta patentointiaktiivisuudessa.

”European patent filings” -tilastojen pohjalta voidaan sanoa, että vain 35 % Euroopan patenttivrastoon kohdistuvista patenttihakemuksista on EPC-sopimusvaltioista lähtöisin ja 65 % hakemuksista tulee Euroopan ulkopuolelta (tässä tilastossa huomioitu yhteensä 265 690 hakemusta). Toisaalta kun tilastoja sitten tutkitaan niiden hakemusten osalta, jotka ovat todella päätyneet eurooppapatenttihakemuksiksi, niin luvut ovatkin 50% ja 50%, kuten alla olevista kuvista voidaan havaita (tässä tilastossa huomioitu yhteensä 147 869 hakemusta).

Eurooppapatenttihakemukset vuonna 2013

Vuonna 2013 Euroopan patenttinvirastoon kohdistuvat patenttihakemukset mukaan lukien PCT-hakemukset, joissa EPO nimettynä

Vaikka erityisesti PCT-hakemusten osalta EPO:n tilastot näyttävätkin siltä, että Euroopan ulkopuolisista maista tulisi 2/3 hakemuksista, niin huomattavasti merkityksellisempää on tehdä analyysia vain todellisten eurooppapatenttihakemusten osalta.

Eurooppapatenttihakemuksia koskevan tilaston mukaan vuoden 2013 top 20 -hakijamaiden joukosta vain 48,5 prosenttia hakemuksista tuli Euroopan ulkopuolisista maista. Myönnettyjen eurooppapatenttien osalta tämä on vielä vahvemmin eurooppalaisten patenttien hallussa. PCT-hakemustilastojen perusteella voidaan kuitenkin olettaa aasialaisten yritysten paten-

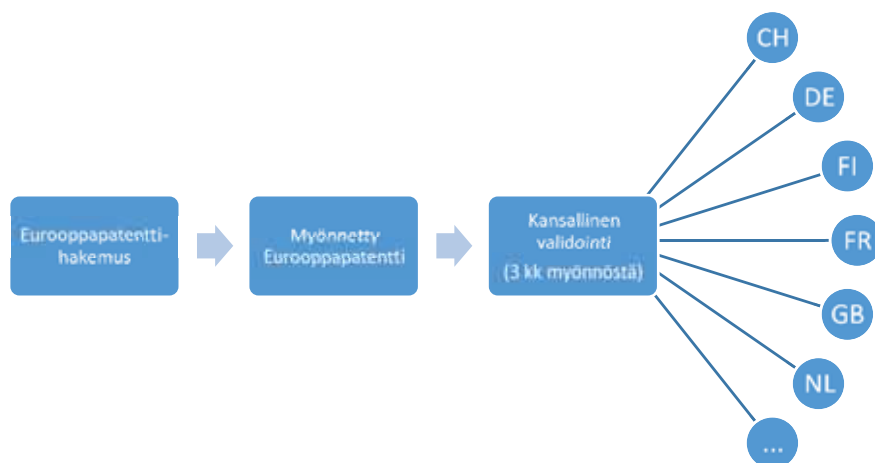
tointiaktiivisuuden kasvun vaikuttavan pitkällä aikavälillä myös eurooppapatentteja koskeviin tilastoihin.

Aktiivisimpia hakijamaita vertaillessa Suomi on sijalla 14. eurooppapatenttihakemusten osalta, ja jos huomioidaan vain Euroopan maat, niin Suomi on sijalla 10. Kun hakemuskäärä suhteutetaan väkilukuun, Suomi on hienosti sijalla 3,¹⁷ jolloin vain Ruotsi ja Sveitsi ovat Suomen edellä. Tämä onkin kuvaavin vertailuluku, kun vertaillaan eri maiden innovatiivisuutta keskenään.

Suomesta lähtöisin olevia eurooppapatenttihakemuksia jätettiin vuonna 2013 Euroopan patenttivirastoon 1895 kpl. Suomen edellä on muun muassa Ruotsi, josta jätettiin lähes kaksinkertainen määrä hakemuksia, yhteensä 3668. Asukasluvuun suhteutettuna ero Suomen ja Ruotsin välillä ei kuitenkaan ole suuri: Suomi 360 hakemusta/miljoona asukasta; Ruotsi 402 hakemusta/miljoona asukasta. Sveitsi on tässä tilastossa täysin omaa luokkaansa: 832 hakemusta/miljoona asukasta.

2.1.2 Suojan rekisteröiminen

Eurooppapatenttihakemus ei johda ylikansalliseen patenttiin, vaan eurooppapatentti on vielä saatettava voimaan jokaisessa halutussa nimetyssä maassa erikseen kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun patentin myöntämisestä on kuulutettu Euroopan virallisessa patenttilehdessä. Eurooppapatentti muodostaa siten ikään kuin nipun kansallisia patenteja, joille on annettava sama oikeusvaikutus kuin sopimusvaltioiden kansallisten patenttiviranomaisten myöntämille patenteille.¹⁸

Eurooppapatentin kansallinen oikeusvaikutus alkaa siitä päivästä, jolloin patentin myöntämisestä on kuulutettu Euroopan virallisessa patenttilehdessä. Myös sopimusmaiden kansallinen toimivalta alkaa siitä päivästä, jolloin patentin myöntämisestä on kuulutettu EPO:n virallisessa lehdessä. Sopimusvaltiot voivat kuitenkin vaatia, että eurooppapatentilla ei ole oikeusvaikutusta kyseisessä valtiossa ennen kuin patenttiasiakirjat on käännetty sopimusvaltion yhdelle viralliselle kielelle.¹⁹

Tätä kansallisiin nk. validointeihin perustuvaa perinteistä eurooppapatenttijärjestelmää on kritisoitu monimutkaiseksi, pirstaleiseksi ja kalliiksi. Erityisesti eurooppapatentin voimaansaattamiseen liittyviä käännöskustannuksia on kritisoitu. Eurooppapatentin voimaan saattamiseen liittyvien käännöskustannusten alentamiseksi solmittiin ns. Lontoon sopimus

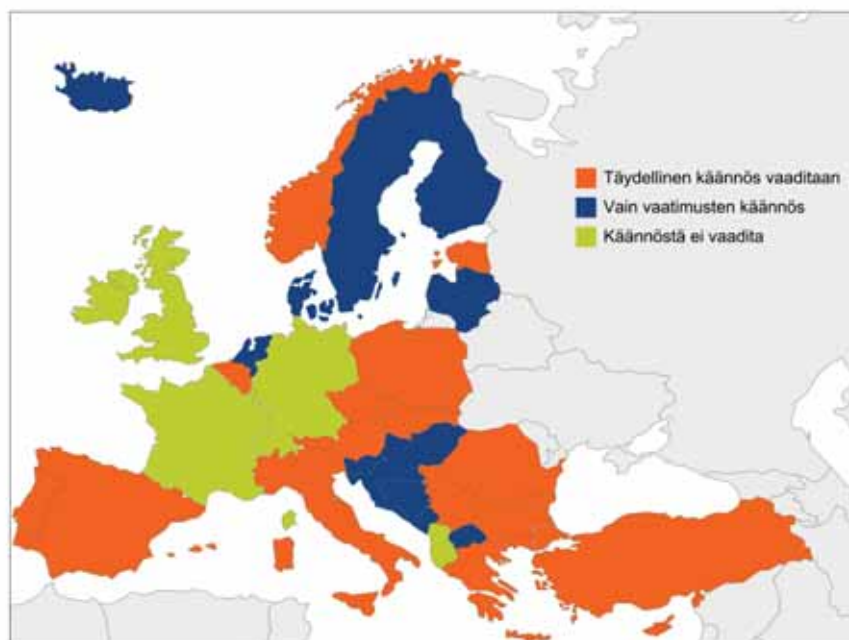
¹⁷ Asukasluvuun pohjautuvassa vertailussa on jätetty huomioimatta Euroopan kääpiövaltiot Liechtenstein, Luxemburg ja Monaco, jotka kaikki olisivat Suomen edellä, jos ne otettaisiin vertailuun mukaan.

¹⁸ Eurooppapatentteihin sovelletaan kyseisen maan lainsäädäntöä. Eurooppapatenttien mitätöintiperusteet on kuitenkin lueteltu tyhjentävästi EPC-sopimuksen 138 artiklassa.

¹⁹ EPC-sopimuksen artikla 65.

17.10.2000, joka astui voimaan 1.5.2008. Lontoon sopimukseen liittyneet EPC-sopimusvaltiot ovat sitoutuneet luopumaan tietyistä käännösvaatimuksista eurooppapatenttien kansallisen voimaansaattamisen yhteydessä. Suomi liittyi sopimukseen 1.11.2011, ja maaliskuussa 2014 sopimuksen piiriin kuului 20 maata, joista 14 ovat EU-jäsenvaltioita.²⁰

Alla esitettyssä kartassa on kuvattu tilanne, kun eurooppapatentin kieli on englanti.

Myönnetyn eurooppapatentin voimaansaattamisvaiheessa tehtävien käännösten tarve riippuu siitä, missä maissa patentti halutaan saattaa voimaan. Osa EPC-sopimusvaltioista, kuten Espanja, Italia ja Puola vaativat edelleen, että hakija toimittaa käännöksen koko patentista. Merkittävä osa EPC-jäsenmaista on kuitenkin kokonaan tai osittain luopunut vaatimasta käännöstä eurooppapatentista.

Jos eurooppapatentin kieli on englanti, esimerkiksi Suomessa selitystä ei enää tarvitse kääntää, vaan riittää, että hakija toimittaa suomenkielisen käännöksen patenttivaatimuksista.²¹ Vastaavat säännöt ovat voimassa myös Ruotsissa ja Tanskassa.

Tietyissä maissa, kuten Ranskassa, Saksassa, Isossa-Britanniassa, Irlannissa ja Luxemburgissa, taas on kokonaan luovuttu tällaisen käännöksen vaatimisesta. Osassa maita, joissa patenttien voimaansaattamiselle ei ole asetettu minkäänlaisia ehtoja, eurooppapatentti astuu automaattisesti voimaan, kun eurooppapatentin myöntämisestä on kuulutettu Euroopan virallisessa patenttilehdessä, riippumatta siitä, onko patentinhaltija sitä erikseen pyytänyt vai ei.

Lontoon sopimuksen myötä useat maat ovat siis kokonaan tai osittain luopuneet vaatimasta käännöstä. Tämä on merkittävästi alentanut eurooppapatenttien voimaansaattamisesta aiheutuvia kustannuksia ja näin parantanut eurooppapatentin kilpailukykyä.

Kuten Määtän ja Keinäsen tutkimuksessa arvioitiin, käännösvaatimusten ja -kustannuksen merkitys ei kuitenkaan ole niin suoraviivainen tai merkityksellinen kuin toisinaan on esitetty.²² Pääasiassa eurooppapatenttien voimaansaattaminen keskittyy vain muutamiin tärkeim-

²⁰ <http://www.epo.org/law-practice/legal-texts/london-agreement.html>

²¹ Jos hakijan kieli on ruotsi, vaatimukset voi toimittaa myös ruotsiksi.

²² Ks. esimerkiksi Määtä–Keinänen (2009).

piin maihin.²³ On arvioitu, että noin 50 prosenttia myönnetyistä eurooppapatenteista saatetaan voimaan ainoastaan kolmessa jäsenvaltiossa, nimittäin Saksassa, Isossa-Britanniassa ja Ranskassa. Teknologia-alojen välillä on kuitenkin suuria eroja. Esimerkiksi lääketieteellisyydellä on yleensä tarve saattaa patenttinsa voimaan maantieteellisesti hyvin laajalla alueella, kun taas monilla muilla aloilla on riittävää, että eurooppapatentti on saatettu voimaan yrityksen päämarkkina-alueilla. Vaikka käännöskustannukset ovat laskeneet Lontoon sopimuksen myötä, tämä ei ole johtanut siihen, että patentinhaltijat saattaisivat eurooppapatenttinsa voimaan aikaisempaa useammassa maassa.

Lontoon sopimuksella, joka koskee vain käännöksiä, ei ole myöskään pystytty ratkaisemaan muita ongelmia, jotka liittyvät eurooppapatenttijärjestelmän pirstaleisuuteen. Koska eurooppapatentit muodostavat nipun kansallisia patentteja, tämä tarkoittaa myös sitä, että sen jälkeen kun eurooppapatentti on saatettu kansallisesti voimaan esimerkiksi:

- 1) eurooppapatenttien omistajuutta koskevat siirrot ja patentinhaltijaa koskevat nimemuutokset on rekisteröitävä jokaisessa maassa erikseen kansallisissa patenttivirastoissa;
- 2) eurooppapatentin ylläpitämiseksi tulee jokaisesta maasta, jossa patentti on saatettu voimaan, maksaa erillinen vuosimaksu, ja
- 3) eurooppapatenttia koskevat kanteet ratkaistaan kansallisia patentteja koskevien kanteiden tavoin kunkin valtion tuomioistuimessa erikseen ja vain tätä valtiota koskevin vaikutuksin.

Vaikka eurooppapatenttien mitätöintiperusteet on harmonisoitu ja tyhjentävästi lueteltu EPC-sopimuksen artiklassa 138, eurooppapatentin mitätöimistä on nykyisin haettava kanteella erikseen kaikissa niissä valtioissa, joissa eurooppapatentti on saatettu voimaan.

2.2 Yhtenäispatentti

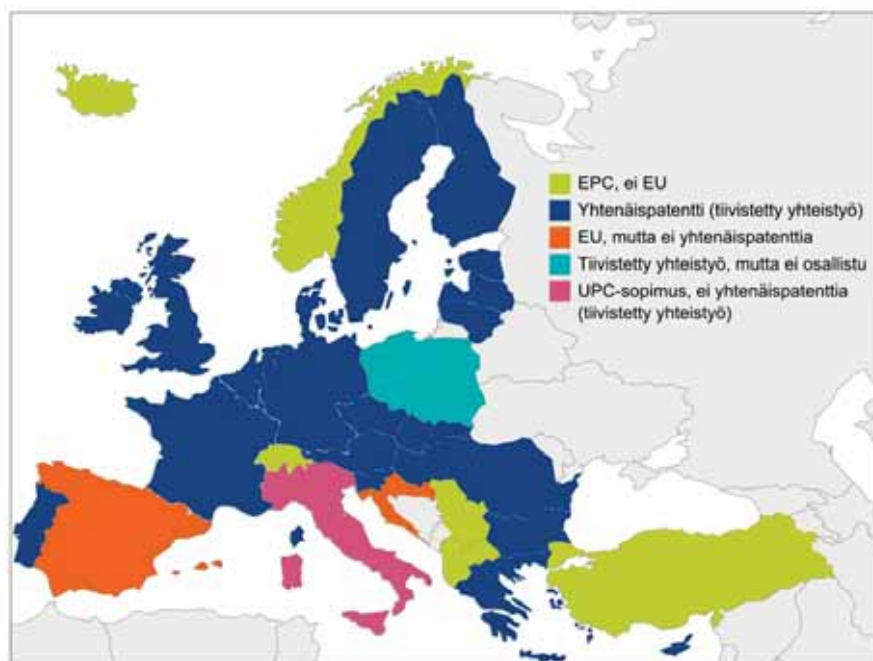
2.2.1 Uusi vaihtoehtoinen suojamuoto

Vaikutukseltaan yhtenäinen eurooppapatentti ("yhtenäispatentti") viittaa uuteen suojamuotoon, joka tulee perinteisten eurooppapatenttien ja kansallisten patenttien rinnalle eurooppalaisessa patenttijärjestelmässä. Yhtenäispatentti on ensisijaisesti tarkoitettu alueelliseksi, rajat ylittäväksi vaihtoehdoksi nykyisille kansallisesti voimaansaatetuille perinteisille eurooppapatenteille. Järjestelmän astuttua voimaan yhtenäispatentilla olisi mahdollista saada yhdellä rekisteröinnillä maantieteellisesti laaja ja yhtenäinen suoja keksinnölle, joka olisi voimassa kaikissa tiiviimpään yhteistyöhön osallistuvissa jäsenmaissa.

Patentinhaltija voi halutessaan rekisteröidä yhtenäisen suojan sellaiselle eurooppapatentille, jonka EPO on myöntänyt yhtenäispatenttiasetusten ja UPC-sopimuksen voimaantulopäivänä tai sen jälkeen.²⁴ Yhtenäispatentit eivät kuitenkaan tule pakollisiksi eikä uusi suojamuoto korvaa perinteisiä eurooppapatentteja. Järjestelmän astuttua voimaan yhtenäispatentti tulee uutena patentointivälineenä perinteisten eurooppapatenttien ja kansallisten patenttien rinnalle, ja patentinhakija voi tulevaisuudessa päättää, saattaako hän eurooppapatenttinsa voimaan yhtenäispatenttina vai perinteisenä eurooppapatenttina. Koska yhtenäispatentin maantieteellinen suoja-ala kattaa enimmillään vain ne EU-jäsenvaltiot, jotka ovat mukana tiiviimmässä yhteistyössä, patentinhaltija voi myös erikseen saattaa myönnetyn eurooppapatentin voimaan niissä EPC-sopimusvaltioissa, jotka eivät ole mukana tiiviimmässä yhteistyössä (tällä hetkellä esimerkiksi Espanjassa, Italiassa, Puolassa ja Kroatiassa) sekä niissä EU:n ulkopuolisissa EPC-valtioissa (kuten Norja, Islanti, Sveitsi, Turkki, Serbia, Albania). Samaa eurooppapatenttia ei kuitenkaan voi samoissa valtioissa saattaa voimaan sekä yhtenäispatenttina että perinteisinä eurooppapatentteina, koska tämä olisi yhtenäispatenttiasetuksessa asetetun kaksoispatentointikiellon vastaista.

²³ Ks. esimerkiksi Harhoff et al. (2009), Aho (2006), Määttä – Keinänen (2008) ja (2009) sekä Harhoff et al. (2009).

²⁴ Huhtala (2013), s. 31-32.

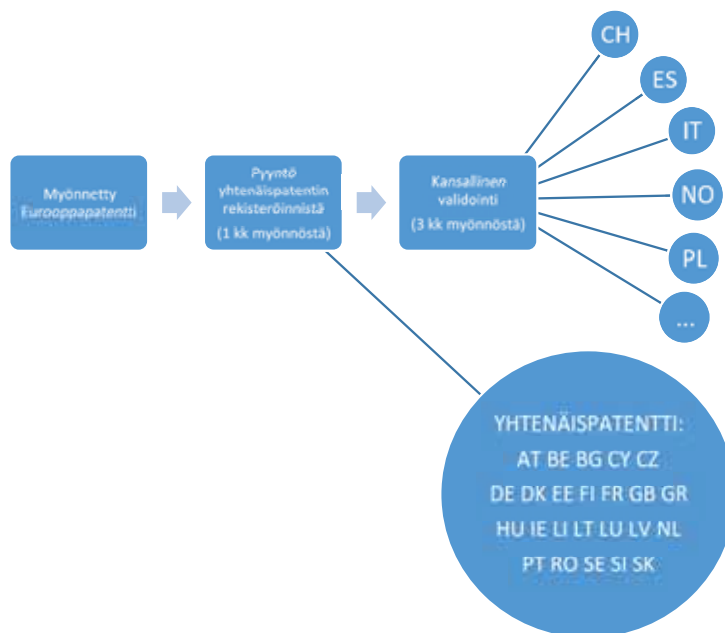

Ennen järjestelmän voimaantuloa myönnettyjä eurooppapatentteja ei myöskään voida takautuvasti muuntaa yhtenäispatenteiksi, vaan ne pysyvät kansallisesti voimaan saatettuina perinteisinä eurooppapatenteina niissä valtioissa, joissa ne on patentinhaltijan toimesta saatettu voimaan. Aikaisemmin voimaansaatetuista perinteisistä eurooppapatenteista on siis edelleen maksettava vuosimaksut kansallisille virastoille ja esimerkiksi patenttien omistajuutta koskevat siirrot on rekisteröitävä kansallisissa virastoissa. Tulevaisuudessa perinteisiä eurooppapatentteja koskevat oikeudenkäynnit tullaan käsittelemään uudessa UPC-tuomioistuimessa. Patentinhaltija voi kuitenkin siirtymäkauden aikana erikseen pyytää, että heille myönnetty eurooppapatentit suljettaisiin pois ("opt-out") UPC-tuomioistuimen toimivallan piiristä. Tämä koskee myös siirtymäkauden aikana tehtyjä uusia eurooppapatenttihakemuksia. Siirtymäkauden jälkeen tehtyjä eurooppapatenttihakemuksia ei enää voi sulkea pois UPC:n toimivallan piiristä.

2.2.2 Hakemusmenettely säilyy – rekisteröintiin muutos

Yhtenäispatenttijärjestelmä rakentuu nykyiselle eurooppapatenttijärjestelmälle, jota sääntelee Euroopan patenttisopimus (EPC), joka on EU:sta riippumaton kansainvälinen sopimus. Yhtenäispatentti ei siis perustu mihinkään erilliseen yhtenäispatenttihakemukseen vaan kyse on uudesta vaihtoehtoisesta tavasta saattaa EPO:n myöntämä perinteinen eurooppapatentti voimaan rekisteröimällä se yhtenäispatenttina. Eurooppapatenttien hakuprosessi säilyykin pääasiassa entisellään ja yhtenäispatentin tulisi täyttää esimerkiksi EPC-sopimuksessa määritellyt patentoitavuusedellytykset. Hakemusvaiheessa hakijan ei tarvitse vielä päättää rekisteröikö patentilleen yhtenäisen suojan, eli yhtenäispatentin vai ei.

Yhtenäispatentin haku- ja rekisteröintiprosessi eroaakin perinteisen eurooppapatentin haku- ja rekisteröintiprosessista lähinnä siinä, että eurooppapatentin myöntämisen jälkeen hakijan on pyydettävä kuukauden sisällä siitä kun patentin myöntämisestä on kuulutettu Euroopan virallisessa patenttilehdessä yhtenäisen vaikutuksen rekisteröintiä. Pyyntö on toimitettava EPOlle, ja se on tehtävä eurooppapatenttihakemuksen käsittelykielellä. EU:n ulkopuolisten EPC-sopimusvaltioiden osalta (ja niiden EU-jäsenvaltioiden osalta, jotka eivät osallistu tiiviimpään yhteistyöhön) kansallinen voimaansaattaminen voidaan jatkossakin tehdä kolmen kuukauden sisällä patentin myöntämisestä.

Jos erillistä pyyntöä patentin rekisteröimisestä yhtenäispatentiksi ei tehdä EPOlle, voi hakija harkintansa mukaan vaihtoehtoisesti saattaa eurooppapatentin voimaan jokaisessa maassa erikseen aivan kuten nykyäänkin. Yhtenäispatentin käyttöönottoa valmisteleavassa EPO:n hallintoneuvoston alaisuuteen perustetussa erityisvaliokunnassa valmistellaan parhaillaan yhtenäisen suojan rekisteröintiä koskevia menettelymääräyksiä. Tässä yhteydessä on ehdotettu, että yhtenäisen vaikutuksen rekisteröintipyyntöä voisi tehdä jo samalla kun hakija vastaa hyväksyvään välipäätökseen.²⁵

Ei ole täysin selvää, mitä tapahtuu, jos hakija myöhästyy yhden kuukauden määräpäivästä ja miten tämä suhtautuu perinteiseen eurooppapatenttien voimaan saattamiseen, joka on tehtävä kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun eurooppapatentin myöntämisestä on kuulutettu virallisessa lehdessä. Yhden kuukauden määräaika on suhteellisen lyhyt, etenkin ottaen huomioon, että patentinhaltijan on samanaikaisesti toimitettava käännös koko patenttiasiakirjasta EPOon (yhtenäispatentin kielijärjestelyitä koskevana siirtymäaikana, joita käsitellään tarkemmin kohdassa 2.2.6).

Yhtenäinen suoja voidaan rekisteröidä eurooppapatenteille, jotka myönnetään patenttiasetusten ja UPC-sopimuksen voimaantulon jälkeen. Tämä on merkittävä muutos verrattuna aikaisemmin neuvotteluissa esillä olleeseen ehdotukseen, jonka mukaan EU-patentti olisi voitu myöntää vasta asetuksen voimaantulon jälkeen jätettyjen hakemusten perusteella, eli huomattavasti myöhemmin kuin nyt suunnitellussa yhtenäispatenttijärjestelmässä.

Yhtenäispatenttiasetus koskee siis vasta eurooppapatentin myöntämisen jälkeistä aikaa, ja siihen sisältyvät muun muassa määräykset yhtenäisestä suojasta ja sen rekisteröinnistä, patentin varallisuus oikeudellisesta luonteesta, EPOlle määriteltävistä tehtävistä, vuosimaksujen ja niitä koskevien jakokriteerien periaatteista sekä asetuksen voimaantulon oikeudellisesta liitynnästä patenttituomioistuinjärjestelmään.

EPO tulee olemaan vastuussa yhtenäispatenttien rekisteröimisestä ja hallinnoimisesta. Yhtenäispatentin myötä EPO saa seuraavat uudet tehtävät:

- 1) yhtenäistä vaikutusta koskevien rekisteröintipyyntöjen hallinnoiminen ja tarkistaminen

²⁵ SC/22/13, Draft Rules relating to Unitary Patent Protection revised version of Rules 1 to 11 of SC/16/13, 22.11.2013.

- 2) sellaisista yhtenäispatentti-/eurooppapatenttihakemusten tekemisestä tehtävistä merkinnöistä huolehtiminen, jotka liittyvät yhtenäispatentteihin, sekä kyseisten merkintöjen hallinnointi, lisäksi käyttöilupien myöntämistä koskevien lausuntojen vastaanottaminen ja kirjaaminen
- 3) käännösten julkaiseminen kielijärjestelyn siirtymäkauteen
- 4) yhtenäispatentteja koskevien vuosimaksujen vastaanottaminen ja hallinnointi
- 5) hallinnoi käännöskustannusten korvausjärjestelmää, joka koskee sellaisia hakijoita, jotka jättävät eurooppapatenttihakemuksia unionin virallisiin kieliin kuuluvalla kielellä, joka ei ole Euroopan patenttioviraston virallinen kieli

Yhtenäispatentti poikkeaa näin ollen muista EU:n teollisoikeudellisista suojamuodoista, kuten yhteisön tavaramerkistä ja mallisuojusta siinä, että yhtenäispatentteja ja hallinnoiva taho on Euroopan patenttiovirasto (EPO), joka on EU:sta riippumaton kansainvälinen järjestö.

2.2.3 Kaksoispatentointikielto

Yksi ja sama eurooppapatentti ei voi samanaikaisesti olla voimassa sekä yhtenäispatenttina että perinteisenä eurooppapatenttina yhtenäispatenttijärjestelmässä mukana olevissa maissa. Tämä johtuu yhtenäispatenttiasetukseen sisältyvästä eurooppapatenttia koskevasta kaksoispatentointikiellosta. Yhtenäispatentti ja perinteinen eurooppapatentti ovat näin ollen vaihtoehtoisia suojamuotoja niissä maissa, jotka osallistuvat yhtenäispatenttijärjestelmään.

Jotta patenttisuojan päällekkäisyys voidaan välttää yhtenäispatentin ja perinteisen eurooppapatentin välillä, osallistuvien jäsenvaltioiden tulee varmistaa, että eurooppapatentin, jonka yhtenäinen vaikutus on rekisteröity ja jonka suoja näin ulottuu jäsenmaiden alueelle, ei katsota tulleen voimaan näiden alueella kansallisena patenttina sinä päivänä, jona eurooppapatentin myöntämispäätös julkaistiin Euroopan patenttilehdessä.²⁶

Patenttioikeuden yleisten periaatteiden ja Euroopan patenttisopimuksen 64(1) artiklan mukaisesti yhtenäisen patenttisuojan yhtenäispatentin olisi tultava voimaan osallistuvissa jäsenvaltioissa siitä päivästä alkaen, jona patentin myöntämistä koskevasta päätöksestä on kuulutettu Euroopan virallisessa patenttilehdessä. Myös perinteisen eurooppapatentin olisi tultava voimaan osallistuvissa jäsenvaltioissa siitä päivästä alkaen, jona patentin myöntämistä koskevasta päätöksestä on kuulutettu Euroopan virallisessa patenttilehdessä. Ilman jäsenvaltioille asetettua velvoitetta ongelmia voisi aiheutua esimerkiksi siitä, ettei eurooppapatentin voimaansaattaminen kaikissa maissa edellytä mitään erityisiä toimenpiteitä patentinhaltijalta, jolloin eurooppapatentti olisi jo kansallisesti voimassa tietyissä maissa siinä vaiheessa kun yhtenäispatentti rekisteröidään.

Kaksoispatentointikiellosta huolimatta hakija voi kuitenkin tehdä jakamalla erotettuja hakemuksia ennen kuin eurooppapatenttihakemus myönnetään, mikäli sille on olemassa riittävät edellytykset. Jos tämä jakamalla erotettu hakemus myönnetään, patentinhaltija voi rekisteröidä sen yhtenäispatenttina, vaikka jakamalla erotetun patenttihakemuksen perushakemus olisi saatettu voimaan kansallisesti validoimalla. Vastaavasti, jos perushakemus on rekisteröity yhtenäispatentiksi, jakamalla erotetun patenttihakemuksen voi saattaa voimaan kansallisesti validoimalla.

Lisäksi on keskusteltu siitä, pitäisikö kaksoispatentointikielto ulottaa myös aikaisempiin puhtaasti kansallisiin hakemuksiin, joiden osalta eri maiden patenttilainsäädäntö poikkeaa merkittävästi osin. Tällainen kielto ei kuitenkaan vaikuttaisi sisältyvän yhtenäispatenttiasetuksen sanamuotoon.

²⁶ Artikla 4(2), EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUS (EU) N:o 1257/2012, yhtenäisen patenttisuojan luomiseksi toteutettavasta tiiviimmästä yhteistyöstä.

2.2.4 Suojan maantieteellinen kattavuus

Yhtenäispatenttijärjestelmän astuttua voimaan patentinhaltija voisi rekisteröidä eurooppapatentilleen maantieteellisesti laajan ja yhtenäisen suojan, joka olisi voimassa kaikissa yhtenäispatenttijärjestelmään osallistuvissa jäsenmaissa.

Järjestelmä tulee voimaan, kun UPC-tuomioistuin sopimuksen on ratifioinut vähintään 13 EU-jäsenvaltiota (joihin kuuluvat ainakin Iso-Britannia, Ranska ja Saksa) ja sopimus on astunut voimaan. Kaikki valtiot eivät kuitenkaan ratifioi sopimusta samanaikaisesti, ja osa valtioista, kuten Italia, Espanja, Puola ja Kroatia ovat ilmeisesti jättäytymässä järjestelmän ulkopuolelle. Kaikki EU-jäsenvaltiot, jotka ovat myös EPC-sopimusvaltioita voivat kuitenkin myöhemmin liittyä järjestelmään.²⁷ Ratifioinnin edetessä ja EU:n ja EPC:n laajentuessa myöhemmin rekisteröidyt yhtenäispatentit saattavat koskea maantieteellisesti laajempaa aluetta kuin aikaisemmin rekisteröidyt yhtenäispatentit.

Yhtenäispatentin suojan maantieteellinen kattavuus määräytyy kuitenkin yhtenäispatentin rekisteröintiajankohdan mukaan, eikä se laajene automaattisesti, vaikka muut jäsenvaltiot liittyvät tuomioistuin sopimukseen patentin voimassaoloaikana.²⁸ Enimmillään yhtenäispatentti kattaa kaikki ne maat, jotka ovat mukana tiiviimmässä yhteistyössä ja jotka ovat ratifioineet UPC-patenttituomioistuin sopimuksen. Tästä syystä patentinhaltijan on rekisteröidessään patentin yhtenäispatenttina arvioitava suojan tarve myös niissä valtioissa, jotka eivät ole vielä ratifioineet patenttituomioistuin sopimusta, kuten Espanjassa ja Puolassa sekä EU:n ulkopuolisissa EPC-maissa, kuten Norjassa, Islannissa, Sveitsissä ja Turkissa. Jos patenttisuojaa halutaan myös näissä maissa, haltijan on saatettava eurooppapatentti erikseen voimaan perinteisenä eurooppapatenttina. Eurooppapatentti voi siis olla voimassa samanaikaisesti vaikutukseltaan yhtenäisenä eurooppapatenttina sekä perinteisenä eurooppapatenttina, muttei samoissa valtioissa.

Yhtenäispatenttiasetuksen mukaan yhtenäispatentin rekisteröimiselle asetettu perusedellytys on, että eurooppapatentti on myönnetty samat patenttivaatimukset sisältävänä kaikkien tiiviimpään yhteistyöhön osallistuvien jäsenvaltioiden osalta. Yhtenäispatenttiasetuksen 3.1 artiklan sanamuotoa on tulkittu hyvin tiukasti, ja esimerkiksi EPO:n hallintolautakunnan alaisuuteen perustetun erityislautakunnan laatimien yhtenäispatentin rekisteröintiä koskevien menettelymääräysten luonnoksessa²⁹ todetaan, että yhtenäispatentin saamiselle on asetettu kaksi ehtoa, joiden molempien pitää täytyä:

- 1) kaikissa osallistuvissa maissa on oltava samat patenttivaatimukset, ja
- 2) kaikkien osallistuvien jäsenmaiden pitäisi olla nimettyinä eurooppapatentissa.

Eurooppapatenttihakemuksessa voidaan nimittäin nimetä vain ne maat, jotka hakemuksen tekemishetkellä ovat liittyneet EPC-sopimukseen. EU-jäsenmaista esimerkiksi Malta, jonka odotetaan ratifioivan UPC-sopimuksen kevään 2014 aikana, liittyi EPC-sopimukseen vasta 1.3.2007. Koska perinteisessä eurooppapatenttihakemuksessa on mahdollista nimetä vain ne maat, jotka hakemuksen tekemishetkellä olivat EPC-jäsenvaltioita, Maltaa koskevia eurooppapatentteja on voitu myöntää aikaisintaan 1.3.2007 tehtyjen hakemusten perusteella. Vastaavasti Kroatia, josta tuli EU-jäsenvaltio vasta 1.7.2013, on voitu nimetä vasta 1.1.2008 jälkeen tehdyissä eurooppapatenttihakemuksissa.

Tämä kohtuullisen monimutkainen järjestely on aiheuttanut erinäisiä tulkintaongelmia, ja asiasta on käyty runsaasti keskustelua. Myös menettelymääräysten valmistelu on vielä kesken erityisvaliokunnassa. Mutta koska perinteisessä eurooppapatenttihakemuksessa on mahdollista nimetä vain ne maat, jotka hakemuksen tekemishetkellä olivat EPC-jäsenvaltioita, ja Maltaa, jonka odotetaan ratifioivan UPC-sopimuksen kevään 2014 aikana,

²⁷ Jotta yhtenäispatentti voisi koskea tiettyä valtiota, on kyseisen valtion oltava: (1) EPC-sopimusvaltio, (2) EU-jäsenvaltio, (3) mukana yhtenäispatenttia koskevassa tiiviimmässä yhteistyössä ja (4) UPC-sopimusvaltio.

²⁸ Artikla 18(2), EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUS (EU) N:o 1257/2012, yhtenäisen patenttisuojan luomiseksi toteutettavasta tiiviimmästä yhteistyöstä.

²⁹ SC/22/13, Draft Rules relating to Unitary Patent Protection revised version of Rules 1 to 11 of SC/16/13, 22.11.2013.

ei ole voinut nimetä niissä eurooppapatenttihakemuksissa, jotka on tehty ennen 1.3.2007, tällä hetkellä näyttää siis siltä, etteivät yhtenäispatentin rekisteröintiedellytykset täyty ennen 1.3.2007 tehtyjen eurooppapatenttihakemusten osalta.

Toisen ongelman muodostavat ne eurooppapatenttihakemukset, joiden hakija ennen patentin myöntämistä peruuttaa nimettyjä maita³⁰ tai toimittaa erilliset patenttivaatimukset tiettyjä maita varten. Myöskään näissä tapauksissa eurooppapatenttia ei voi rekisteröidä yhtenäispatenttina, jos kyse on tiiviimmässä yhteistyössä mukana olevista maista.

2.2.5 Yhtenäispatentin vaikutukseltaan yhtenäinen suoja

Yhtenäispatentin tärkeimpänä ominaisuutena on katsottu olevan sen yhtenäinen luonne, toisin sanoen se, että yhtenäispatentti tarjoaa yhdenmukaisen suojan ja että sen vaikutus on osallistuvissa jäsenvaltioissa sama. Nykyisin käytössä olevista perinteisistä eurooppapatenteista poiketen yhtenäispatentti tarjoaa vaikutukseltaan yhtenäisen suojan kaikissa mukana olevissa valtioissa.³¹

Yhtenäispatentin suoja-ala ja vaikutus olisi siis sama kaikissa mukana olevissa valtioissa. Tämä tarkoittaa, että:

- 1) yhtenäispatentin patenttivaatimusten on oltava samat kaikissa yhteistyössä mukana olevissa maissa;
- 2) yhtenäispatentin rajoittaminen, lakkauttaminen, raukeaminen ja mitätöiminen tapahtuvat yhtenäisesti ja yhtenäisin vaikutuksin kaikissa järjestelmässä mukana olevissa maissa, patentin ja yhtenäisen vaikutuksen olisi katsottava jääneen syntymättä siltä osin kuin sen perustana oleva eurooppapatentti on kumottu tai julistettu mitättömäksi taikka sitä on rajoitettu;
- 3) patentinhaltijoiden olisi maksettava vaikutukseltaan yhtenäisistä eurooppapatenteista yksi yhteinen vuosimaksu, joka suoritettaisiin EPO:lle;
- 4) yhtenäispatentin omistajuuden siirtäminen ja sen rekisteröiminen tapahtuvat yhtenäisesti ja yhtenäisin vaikutuksin kaikissa mukana olevissa jäsenvaltioissa;
- 5) yhtenäispatenttia koskevia lisenssejä voidaan kuitenkin myöntää jäsenvaltioiden kaikkia alueita tai niiden osaa varten.

Yhtenäispatentti olisi omistusoikeuden kohteena käsiteltävä kokonaisuudessaan ja kaikissa osallistuvissa jäsenvaltioissa sellaisten erityisten perusteiden nojalla määräytyvän osallistuvan jäsenvaltion kansallisena patenttina, joita voivat olla hakijan kotipaikka, päätoimipaikka tai toimipaikka hakemuksen tekemispäivänä. Jos yhdelläkään hakijalla ei ole kotipaikkaa, päätoimipaikkaa tai toimipaikkaa tiiviimpään yhteistyöhön osallistuvissa jäsenvaltioissa, yhtenäispatentti olisi rinnastettava kokonaisuudessaan ja kaikissa jäsenvaltioissa saksalaiseen patenttiin. Näin olisi usein esimerkiksi EU:n ulkopuolisten patentinhaltijoiden osalta, joilla ei välttämättä ole toimipaikkaa Euroopassa.

Patentinhaltijalle yhtenäinen suoja tuo tiettyjä etuja perinteisiin eurooppapatentteihin nähden. Patenttisuoja on kaikilta osin yhtenäinen, mikä helpottaa suojan hallinnollista käsitteilyä. Sekä yhtenäispatentin vuosimaksut että omistajuuden siirrot voidaan hoitaa yhdellä toimenpiteellä. Erityisesti helpotusta tulee patentin tuoman kielto-oikeuden tulkintaan eri maissa, sillä yhtenäispatentin suoja-ala ja vaikutus ovat samat kaikissa mukana olevissa valtioissa. Samalla patentinhaltija kuitenkin menettää kansallisesti voimaansaattettuihin eurooppapatentteihin liittyvää tiettyä joustavuutta. Esimerkiksi vuosimaksukustannuksia ei voida säädellä poistamalla maita suojan piiristä. Myöskään yhtenäispatentin omistajuutta ei voida jakaa maakohtaisesti eri patentinhaltijoiden kesken.

³⁰ On arvioitu, että noin 6–8 eurooppapatenttihakemuksista ovat sellaisia, joissa hakija ennen patentin myöntämistä tunte mattomasta syystä peruuttaa nimettyjä maita.

³¹ SOU 2013:48, s. 75–79.

EU-tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti oikeuksien sammumisen periaatetta olisi sovellettava myös yhtenäispatentteihin. Tämän vuoksi yhtenäispatentista johtuvien oikeuksien ei olisi katettava sellaisia kyseisellä yhtenäispatentilla suojattuja tuotteita koskevia toimia, jotka toteutetaan osallistuvissa jäsenvaltioissa sen jälkeen kun patentinhaltija on saattanut tuotteen EU:n markkinoille.

Yhtenäispatentti tulee voimaan osallistuvissa jäsenvaltioissa päivänä, jona Euroopan patenttivirasto julkaisee eurooppapatentin myöntämispäätöksen Euroopan patenttilehdessä.

2.2.6 Käännösjärjestely ja sitä koskevat siirtymäsäännökset

Kielikysymys oli pitkään yksi merkittävimmistä esteistä eurooppalaisen patenttijärjestelmän uudistamiselle. Yhtenäispatenttijärjestelmän käännösjärjestely rakentuu nk. kolmen kielen mallille, jota täydentävät patenttien konekäännökset EU:n kansallisille kielille.

Yhtenäispatentin todistusvoimainen kieli on hakemuksen käsittelykieli EPOssa eli englanti, ranska tai saksa. Nykyisenkin käytännön mukaan on EPOon toimitettava patenttivaatimusten käännös kahdelle muulle EPO:n kielelle ennen patentin myöntämistä kun patentinhakija vastaa hyväksyvään välipäätökseen, eikä tätä käytäntöä muuteta.

Yhtenäispatenttia koskevassa käännösjärjestelyssä on siirtymäaika, jonka pituus on vähintään 6 vuotta ja enintään 12 vuotta. Käännösjärjestelyn lopullinen pituus riippuu kuitenkin konekäännösten tason kehittymisestä. Siirtymäaikana patentinhaltijan on yhtenäisen suojan rekisteröintipyyntönsä yhteydessä toimitettava EPOon käännös myönnetystä eurooppapatentista jollakin muulla kielellä kuin patentin käsittelykielellä. Jos patentin käsittelykielenä on ranska tai saksa, on käännös oltava englanniksi. Jos käsittelykieli on englanti (noin 80 prosenttia eurooppapatenttihakemuksista), käännöksen voi tehdä mille tahansa jäsenvaltioiden viralliselle kielelle, joka kuuluu EU:n virallisiin kieliin.

Patentinhaltija voi toisin sanoen kohtuullisen vapaasti päättää, millä kielellä tämä toimittaa käännöksen. Se millä kielellä käännökset toimitetaan, palautuu viime kädessä liiketaloudellisiin näkökohtiin. On arvioitu, että suurin osa näistä siirtymäaikana vaadittavista käännöksistä toimitettaisiin todennäköisesti joko ranskaksi tai saksaksi, koska patenttivaatimukset pitää joka tapauksessa kääntää ranskaksi tai saksaksi hakemuksen ollessa englanninkielinen tai vaihtoehtoisesti italiaksi tai espanjaksi, mikäli patentti on tarkoitus saattaa voimaan perinteisenä eurooppapatenttina näissä maissa.³² Toisaalta voisi myös ajatella, että käännökset voitaisiin toimittaa esimerkiksi suomeksi, jos hakija on tehnyt suomalaisen etuoikeushakemuksen suomeksi. Siirtymäaikana myönnetty yhtenäispatentti olisi kuitenkin aina olemassa englanniksi. Patentinhaltijan siirtymäaikana toimittama käännös ei kuitenkaan ole todistusvoimainen.

Siirtymäajan jälkeen yhtenäispatentin rekisteröimiseksi ei tulevaisuudessa tarvita lisäkäännöksiä. EPO kehittää parhaillaan konekäännöksiä EPO:n virallisten kielten ja EPC-sopimusvaltioiden virallisten kielten kesken yhteistyössä Googlen kanssa. Patentinhaltijan kilpailija voisi näin ollen joutua turvautumaan konekäännöksiin tai kääntämään patentin itse selvittäessään, loukkaako yritys esimerkiksi patenttia, jonka käsittelykieli on ranska tai saksa. Konekäännösten taso kuitenkin vaihtelee. Esimerkiksi konekäännökset englannista, saksasta tai ranskasta suomeksi tai ruotsiksi ole vielä kovin korkealaatuisia, kun niitä verrataan konekäännökseen esimerkiksi englannista saksaksi.

Mahdollisessa yhtenäispatenttia koskevassa oikeudenkäynnissä patentinhaltijan tulee kuitenkin toimittaa väitetyn patentinloukkaajan pyynnöstä ja valinnan mukaisesti täydellinen käännös koko patentista joko sen osallistuvan jäsenvaltion viralliselle kielelle, jossa väitetty loukkaus olisi tapahtunut tai sen osallistuvan jäsenvaltion viralliselle kielelle, jossa väitetyn loukkaajan kotipaikka on. Lisäksi patentinhaltijan on toimitettava tuomioistuimelle täydellinen käännös oikeudenkäyntikielelle tuomioistuimen tätä pyytäessä. Patentinhaltija vastaa edellä tarkoitettujen käännösten kustannuksista. Käännös ei saa olla konekäännös.

³² Ks. esimerkiksi Fröhlinger (2013).

2.2.7 Väliaikainen suoja ja sitä koskevat käännösvaatomukset

EPOon tehdyllä eurooppapatenttihakemuksella on niissä sopimusvaltioissa, joita koskemaan eurooppapatenttia on haettu, sama oikeusvaikutus kuin kyseisten maiden kansallisiin virastoihin tehdyillä kansallisilla patenttihakemuksilla. Eurooppapatenttihakemuksen kuulutuksesta alkaa sen niin kutsuttu väliaikainen suoja. Mikäli hakemus johtaa patenttiin, se tuottaa patentinhaltijalle oikeuden kieltää muita käyttämästä hyväksi patentoitua keksintöä. Väliaikainen suoja tarkoittaa myös, että patentinhaltijalla on kieltämisen lisäksi oikeus kohtuulliseen korvaukseen, mikäli joku on hakemuksen julkaisemispäivän jälkeen ammattimaisesti hyödyntänyt keksintöä.

EPC-sopimusvaltiot voivat kuitenkin rajata tätä eurooppapatenttihakemuksen antamaa väliaikaista suojaa samaksi kuin mitä kansallisen lain mukaan on kansallisella julkaistulla hakemuksella. Useiden maiden kansallisessa lainsäädännössä onkin asetettu eurooppapatenttihakemuksen väliaikaisen suojan saamisen ehdoksi, että patentinhakija toimittaa patenttivaatimusten käännökset maan kielellä kansalliselle patenttiviranomaiselle.³³ Esimerkiksi Suomessa ja Ruotsissa edellytetään, että patentinhakija toimittaa käännöksen patenttivaatimuksista suomeksi³⁴ tai ruotsiksi kansalliselle patenttiviranomaiselle, jonka tulee pitää käännös yleisön saatavilla ja kuuluttaa tästä viipymättä. Eurooppapatentin väliaikainen suoja käsittää Suomen patenttilain mukaan ainoastaan sen, mikä ilmenee sekä edellä mainituin tavoin julkaistuista patenttivaatimuksista että myönnetyn patentin patenttivaatimuksista. Jos joku sen jälkeen, kun edellä käsitelty kuulutus on julkaistu, käyttää ammattimaisesti hyväksi keksintöä, jolle on haettu suojaa eurooppapatenttia koskevalla hakemuksella, sovelletaan patentinloukkausta koskevia säännöksiä, jos hakemus johtaa patenttiin Suomessa.

Ruotsissa on kyseenalaistettu, onko mielekästä ylläpitää tiukempia käännösvaatimuksia väliaikaisen suojan osalta kuin mitä edellytetään yhtenäispatentin osalta.³⁵ Yhtenäispatentteja koskeva käännösjärjestely koskee kuitenkin vain yhtenäispatentteja eikä eurooppapatenttihakemuksia. Joten, jos patentinhakijalla on tarvetta tällaiselle hakemuksenaikaiselle väliaikaiselle suojalle, patentinhaltijan tulee myös jatkossa toimittaa käännökset eurooppapatenttihakemuksen julkaistuista patenttivaatimuksista kansallisille patenttivirastoille. Kansallinen lainsäädäntö kuitenkin vaihtelee maakohtaisesti. Koska konekäännösten taso vaihtelee huomattavasti, tällainen sääntely voi kuitenkin edelleen olla perusteltu, etenkin saksan- ja ranskankielisten eurooppapatenttien osalta.

2.3 Eurooppapatentteja ja yhtenäispatentteja koskevia eroja

2.3.1 Siirtojen rekisteröiminen

Perinteisten eurooppapatenttien osalta EPO:n toimivalta päättyy patentin myöntämisen yhteydessä. Samanaikaisesti eurooppapatentteja koskeva toimivalta siirtyy kansallisille virastoille, jotka ylläpitävät rekisteriä kansallisesti voimaan saatetuista eurooppapatenteista.

Tästä johtuen patentin myöntämisen jälkeen esimerkiksi kansallisesti voimaan saatettuja eurooppapatentteja koskevat nimenmuutokset sekä omistajuutta koskevat siirrot on pääsääntöisesti rekisteröitävä jokaisessa maassa erikseen. Koska tämä aiheuttaa merkittäviä lisäkustannuksia, patentinhaltijat jättävät usein kustannussyistä johtuen tällaiset nimenmuutokset tai omistajuutta koskevat muutokset rekisteröimättä. Näin ollen kansallisten patenttivirastojen hallinnoimien patenttirekistereiden tiedot kansallisesti voimaan saatetuista eurooppapatenteista eivät aina ole ajan tasalla ja saattavat sisältää vanhentunutta tietoa. Tästä aiheutuu toisinaan ongelmia. Esimerkiksi patentin myöntämisen jälkeen patentinhaltija voi pyytää eurooppapatentin keskitettyä rajoittamista tai peruuttamista EPOssa, jolloin EPO:n toimivalta tilapäisesti palautuu rajoittamispyynnön käsittelyn ajaksi. Jos eurooppapatentteja koskevaan rekisteriin merkitty patentinhaltija ei ole enää oikea patentinhaltija, tulee patentin uuden haltijan osoittaa olevansa patentin oikea haltija, joko toimittamalla ote kansallisten vi-

³³ Ks. esimerkiksi National law relating to the EPC, 16th Edition (2013).

³⁴ Suomessa vaatimukset voi toimittaa myös ruotsiksi, jos hakijan oma kieli on ruotsi.

³⁵ SOU 2013:48, s. 75–79.

rastojen rekistereistä tai toimittamalla jokin muu asiakirja, joka osoittaa tämän olevan patentin uusi haltija.

Vastaavia ongelmia saattaa syntyä myös, jos patentin uusi haltija haluaisi sulkea pois myönnetyn kansallisesti voimaan saatetun eurooppapatentin UPC-tuomioistuimen toimivallan piiristä (opt-out) ja rekisteriin merkitty patentin haltija on lakannut olemasta esimerkiksi fuusioituessaan toisen yrityksen kanssa. Koska vain patentinhaltijat voivat tehdä tällaisen ”opt-out”-pyynnön, on oletettavissa, että uuden patentinhaltijan tulee olla valmis toimittamaan UPC-tuomioistuimen kirjaamoon asiakirjoja, jotka osoittavat, että uusi patentinhaltija on eurooppapatentin oikea omistaja.³⁶

Yhtenäispatentin haltijaa koskevat nimenmuutokset ja omistajuutta koskevat muutokset sen sijaan voidaan rekisteröidä keskitetysti EPOssa, jolloin on odotettavissa, että yhtenäispatenteja koskevan rekisterin tiedot tulevat pysymään paremmin ajan tasalla kuin perinteisten eurooppapatenttien tiedot.

2.3.2 Aikaisemmat kansalliset oikeudet

Patenttihakemuksessa kuvatun keksinnön tulee olla uusi siihen nähden, mikä on tullut julkiseksi ennen patenttihakemuksen tekemistä. Suurimmassa osassa maita patenttihakemus pysyy kuitenkin salaisena hakemuksen tekemispäivän ja julkaisupäivän välillä (eli 18 kuukauden ajan). Tällaisen aikaisemmin tehdyn, vielä salaisen mutta myöhemmin julkaistavan hakemuksen katsotaan tästä huolimatta olevan sellainen tekniikan tasoon kuuluva julkaisu, mikä huomioidaan tutkittaessa hakemuksessa kuvatun keksinnön uutuutta samoin perustein kuin julkaisuja, jotka ovat tulleet julkiseksi ennen tutkittavan patenttihakemuksen tekemispäivää. Tällaisia julkaisuja ei kuitenkaan huomioida keksinnöllisyyttä arvioitaessa.

Arvioitaessa patenttihakemuksessa esitetyn keksinnön uutuutta, tulee siis ottaa huomioon myös sellaiset ennen arvioitavan hakemuksen tekemispäivää (etuoikeuspäivää) tehdyt patenttihakemukset, jotka eivät vielä tutkittavan patenttihakemuksen tekemispäivänä (etuoikeuspäivänä) olleet julkisia, mutta jotka tulevat julkiseksi tutkittavan hakemuksen tekemispäivänä tai sen jälkeen.

Eurooppapatenttihakemusta koskevassa uutuustutkimusarvioinnissa EPO voi ainoastaan tutkia sellaisia aikaisempia, mutta myöhemmin julkiseksi tulleita hakemuksia, jotka ovat eurooppapatenttihakemuksia. EPO ei sen sijaan voi huomioida aikaisemmin jätettyjä mutta myöhemmin julkiseksi tulleita kansallisia hakemuksia. Kyseiset aikaisemmat kansalliset hakemukset eivät siten tule esiin EPO:n suorittamassa uutuustutkimusarvioinnissa ja sen päätteeksi annetussa uutuustutkimusraportissa.

Kun tällainen aikaisempi kansallinen oikeus osuu kohdalle ja hakija on itse tietoinen siitä, eurooppapatentin hakija voi jo hakemusvaiheessa toimittaa EPOon erilliset rajoitetut patenttivaatimukset, jotka koskevat vain sitä nimettyä sopimusvaltiota, jota aikaisempi patenttihakemus koskee.³⁷ Hakijan on kuitenkin ilmoitettava EPOLle tällaisen aikaisemman oikeuden olemassaolosta. Hakija voi myös ennen kuin eurooppapatentti myönnetään peruuttaa sen nimetyn maan eurooppapatenttihakemuksesta, jota aikaisempi kansallinen oikeus koskee. On arvioitu, että noin 6–8 eurooppapatenttihakemuksista ovat sellaisia, joissa nimettyjä maita peruutetaan ennen patentin myöntämistä.

On kuitenkin mahdollista, ettei patentinhaltija tule tietoiseksi näistä aikaisemmista hakemuksista ennen patentin myöntämistä (ellei hakija itse omatoimisesti suorita uutuustutkimusta ennen keksinnön jättämistä). Perinteistä eurooppapatenttia ei kuitenkaan voida mitätöidä väitemenettelyssä tällaisten aikaisempien kansallisten oikeuksien perusteella. Sen sijaan kansallisessa mitätöintioikeudenkäynnissä tällaista aikaisempaa kansallista oikeutta voidaan käyttää mitätöintiperusteena, mutta mitättömyys koskee tällöin ainoastaan sitä maata, jota aikaisempi kansallinen patenttihakemus koskee. Muissa valtioissa voimaansaattettu eurooppapatentti kuitenkin pysyy voimassa. Perinteistä eurooppapatenttia koskevassa kan-

³⁶ Ks. esimerkiksi <http://ipkitten.blogspot.jp/2013/11/the-upc-opt-out-dangers-lessons-from.html>.

³⁷ Ks. esimerkiksi EPO Guidelines for Examination G-IV, 6.

sallisessa tuomioistuimessa käytävässä mitätöntioikeudenkäynnissä patentinhaltija sen sijaan voi toimittaa rajoitetut patenttivaatimukset, jotka koskevat vain kyseistä sopimusvaltiota. Ennen mitätöntioikeudenkäyntiä patentinhaltija voi myös omatoimisesti rajoittaa patenttivaatimuksia kansallisessa rajoittamismenettelyssä tai EPOon tehtävän keskitetyn rajoittamismenettelyn yhteydessä.

Perinteistä eurooppapatenttia ei näin ollen voida keskitetysti kumota tai mitätöidä kaikissa sopimusvaltioissa tällaisen aikaisemman kansallisen oikeuden perusteella, joka koskee vain yhtä jäsenvaltiota. Yhtenäispatentin yhtenäisestä luonteesta puolestaan seuraa, että yhtenäispatentti voidaan mitätöidä vain kokonaisuudessaan, eli kaikkien jäsenvaltioiden osalta, myös tällaisen aikaisemman kansallisen oikeuden perusteella. Jos patentinhaltija on valinnut yhtenäispatentin, yksittäistä yhtenäispatenttijärjestelmässä mukana olevaa maata varten ei myöskään ole mahdollista toimittaa erilaisia rajoitettuja patenttivaatimuksia, koska patenttivaatimusten täytyy olla samat kaikkia maita varten. Jos patentinhakija haluaa rekisteröidä myönnetyt eurooppapatenttinsa yhtenäispatenttina, hakija ei myöskään voi peruuttaa yksittäisiä nimettyjä maita eurooppapatenttihakemuksesta, koska tällöin eurooppapatentille ei voi rekisteröidä yhtenäistä suojaa.

Yhtenäispatenttia voidaan siten pitää jossain määrin perinteistä eurooppapatenttihakemusta haavoittuvaisempana, koska yhtenäispatentti voidaan mitätöidä keskitetyssä menettelyssä kokonaisuudessaan tällaisen aikaisemman kansallisen oikeuden perusteella, kun taas perinteinen eurooppapatentti voidaan mitätöidä ainoastaan siinä maassa, jota aikaisempi oikeus koskee.

Yhtenäispatentin käyttöönottoa valmistelevalle EPO:n hallintoneuvoston alaisuuteen perustetussa erityisvaliokunnassa on kuitenkin käyty keskustelua siitä, että mikäli yhtenäispatentti olisi mitätöitävissä tällaisen kansallisen aikaisemman oikeuden perusteella, patentinhaltija voisi muuntaa yhtenäispatenttinsa nipuksi kansallisia patenteja perinteisen eurooppapatenttijärjestelmän mukaisesti, vaikka tämä tapahtuisi vuosia patentin myöntämisen jälkeen.

Tässä yhteydessä on esitetty, ettei tästä aiheutuisi kolmansille osapuolille erityistä haittaa, sillä heidän osaltaan tilanne ei muiden maiden osalta varsinaisesti muuttuisi nykytilanteeseen verrattuna. Patentti, joka aikaisemmin oli voimassa yhtenäispatenttina, vain muuttuisi patentiksi, joka on voimassa kansallisena eurooppapatenttina. Toisaalta tällainen järjestely poistaisi kolmansilta osapuolilta mahdollisuuden keskitetysti mitätöidä patenttisuojaa kaikissa yhtenäispatenttijärjestelmään osallistuvissa jäsenvaltioissa tällaisen aikaisemman kansallisen oikeuden perusteella. Tämä tosin vastaisi nykyistä kansallisesti voimaansaattettuja eurooppapatentteja koskevaa tilannetta. Tällainen järjestely, jossa yhtenäispatentti voitaisiin muuntaa nipuksi kansallisia patenteiksi eurooppapatenttijärjestelmän mukaisesti, muistuttaisi jossain määrin yhteisön tavaramerkkiä koskevaa muuntamissääntelyä, jossa yhteisön tavaramerkki voidaan muuntaa kansalliseksi tavaramerkkihakemuksiksi, jos yhteisön tavaramerkin vaikutus on lakannut esimerkiksi koska sille on este jossakin tietyssä jäsenvaltiossa. Sen sijaan yhteisön mallisuoja koskevassa sääntelyssä on päädytty päinvastaiseen ratkaisuun, eli mallisuoja ei ole mahdollista muuntaa kansalliseksi mallisuojarahakemuksiksi.

Erityisvaliokunnan työ on kuitenkin kesken, eikä tässä vaiheessa tiedetä, mihin ratkaisuun erityisvaliokunta lopulta päätyy.

2.3.3 Patentin rajoittaminen ja siitä luopuminen

Eurooppapatentin haltija voi myös keskitetysti rajoittaa eurooppapatentin suoja-alaa jättämällä rajoittamispyynnön EPOon milloin tahansa eurooppapatentin myöntämisen jälkeen. Eurooppapatenttia koskeva rajoittamispyyntö on voimassa Euroopan patenttilehdessä julkaisemisen jälkeen kaikissa niissä sopimusvaltioissa, joita koskemaan patentti on myönnetty. Tarvittaessa patentinhaltija voi toimittaa eri vaatimusasetelmat eri maita varten. Lisäksi kansallisesti voimaansaattetun perinteisen eurooppapatentin suoja-alaa voidaan rajoittaa myös kansallisessa rajoittamismenettelyssä, jolloin patentin rajoittaminen koskee vain sitä maata, jossa eurooppapatentti on saatettu voimaan ja jota koskien rajoittamispyyntö on tehty. Yhtenäispatenttijärjestelmän astuttua voimaan tällainen EPOon tehtävä eurooppapatenttiin kohdistuva keskitetty suoja-alan rajoittaminen koskisi myös yhtenäispatenttia. Yhte-

näispatentin vaikutukseltaan yhtenäisestä luonteesta seuraa kuitenkin, ettei ole mahdollista rajoittaa patenttivaatimuksia yksittäisen tiiviimmässä yhteistyössä olevan maan osalta.

Lisäksi on huomionarvoista, että yhtenäispatenttiasetukseen ei ole sisällytetty yhtenäispatenttiin koskevaa erillistä rajoittamismenettelyä, jossa EPOlle olisi myönnetty toimivalta tutkia pelkästään yhtenäispatenttia koskevia rajoitettuja patenttivaatimuksia,³⁸ vaan rajoittamispyyntö kohdistuisi aina eurooppapatenttiin kokonaisuudessaan, jolloin se kohdistuisi myös yhtenäispatenttijärjestelmän ulkopuolisissa maissa voimaansaatettuihin eurooppapatentteihin. Yhtenäispatentin patenttivaatimuksia voidaan kuitenkin rajoittaa mitätöintioikeudenkäynnin yhteydessä UPC-tuomioistuimessa.

Yhtenäispatentin haltija voi myös tehdä luopumisilmoituksen, joka kohdistuu vain yhtenäispatenttiin ja jossa patentinhaltija luopuu kokonaan yhtenäispatentista tai vain osasta vaatimuksia, ja jossa EPO ei tutki jäljelle jääneitä vaatimuksia uudestaan.

2.4 Väitemenettely

Eurooppapatentin myöntämisen jälkeen alkaa yhdeksän kuukauden väiteaika, jonka aikana eurooppapatentin kumoamista voidaan hakea hallinnollista tietä EPOssa ilman oikeudenkäyntiä.

Väite on kirjelmä, jolla kolmannet osapuolet pyrkivät kumoamaan jo myönnetyn eurooppapatentin kokonaan tai osittain. Väite on tehtävä kirjallisesti, se on perusteltava ja lisäksi on suoritettava virallinen väitemaksu, joka suuruudeltaan on 1.4.2014 alkaen 745 euroa. Jos väitejaoston päätöksestä valitetaan, on lisäksi suoritettava virallinen valitusmaksu, joka on 1 240 euroa.

EPOssa on omat väiteasioiden käsittelyyn erikoistuneet väitejaostonsa. Väitteiden johdosta tehdyn päätöksen mukaan patentti pidetään voimassa muuttumattomana tai se kumotaan osittain tai kokonaan. Väiteosaston tekemästä päätöksestä voidaan valittaa EPO:n valituslautakuntaan, mutta valituksen perusteella tehty päätös on lopullinen, eikä siitä voi enää valittaa.

Jos väite tehdään ja eurooppapatentti kumotaan kokonaan tai osittain, se koskee kaikkia niitä maita, joissa eurooppapatentti on saatettu voimaan, eli enimmillään kaikki 38 EPC jäsenmaata sekä kaksi liitännäisvaltiota. Kaikki muut perinteiseen eurooppapatenttiin kohdistuvat kumoamistoimenpiteet täytyy tehdä maittain niissä maissa, joissa patentti on saatettu voimaan. UPC-sopimuksen astuttua voimaan yhtenäispatentti (sekä perinteinen eurooppapatentti siltä osin kuin se kohdistuu UPC-jäsenmaihin) voidaan mitätöidä UPC-tuomioistuimessa.

UPC-tuomioistuimen mitätöintiratkaisu koskee kuitenkin vain yhtenäispatenttia tai perinteistä eurooppapatenttia UPC-jäsenmaissa, joissa patentti on saatettu voimaan. Tuomion oikeusvoima ei ulotu sellaisiin EPC-jäsenmaihin, jotka eivät osallistu yhtenäispatenttijärjestelmään ja joissa patentti on saatettu voimaan. Tästä syystä rinnakkaista väitemenettelyä pitäisi todennäköisesti jatkaa EPOssa, vaikka UPC-tuomioistuin olisi mitätöinyt yhtenäispatentin.

Toinen ero EPO:n väitemenettelyn ja UPC:n mitätöintioikeudenkäynnin välillä on se, ettei EPO voi huomioida aikaisempia kansallisia oikeuksia eikä tästä syystä johtuen voi kumota patenttia keskitetysti tällaisen aikaisemman kansallisen oikeuden perusteella.

³⁸ Ks. esimerkiksi artikla 10, SC/22/13, Draft Rules relating to Unitary Patent Protection revised version of Rules 1 to 11 of SC/16/13, 22.11.2013.

Kuvio A.

Väitemenettelyssä on mahdollista kumota eurooppapatentti kokonaisuudessa

Kuvio B.

Mitätöntioikeudenkäynti UPC-tuomioistuimessa kohdistuu yhtenäispatenttiin tai UPC-maissa voimaansaatettuihin eurooppapatentteihin muttei muissa maissa voimaansaatettuihin eurooppapatentteihin

On myös huomionarvoista, etteivät EPO:n väitejaostot ja valituslautakunnat voi pyytää ennakoratkaisua EU-tuomioistuimelta esimerkiksi biotekniikkadirektiiviin liittyvissä asioissa, toisin kuin UPC-tuomioistuin.

On arvioitu, että noin 5,5–6 prosenttia EPO:n myöntämistä eurooppapatenteista joutuu tällä hetkellä väitteen kohteeksi.³⁹ Näistä vuosina 1980–2005 tehdystä väitteistä noin 33 prosentissa tapauksista patentti kumottiin, 33 prosentissa tapauksista patentti pysytettiin muutetussa muodossa voimassa ja 33 prosentissa väite hylättiin. On arvioitu, että väitemenettelyt ovat todennäköisempiä lääketeollisuuden alalla kuin esimerkiksi orgaanisen kemian alalla sekä muilla tekniikan aloilla.⁴⁰

Eurooppapatenttia koskevaa hallinnollista väitemenettelyä on pidetty varsin kustannustehokkaana vaihtoehtona mitätöntioikeudenkäynteihin verrattuna. Väitemenettelyä koskevien keskimääräisten kustannusten on arvioitu olevan luokkaa 6.000–50.000 euroa, kun taas kansallisesta oikeudenkäynnistä maksettava hinta on usein kymmenkertainen tai enemmän edellä mainittuihin lukuihin nähden.⁴¹ Pääsäännön mukaan osapuolet vastaavat itse heille väitemenettelystä aiheutuneista kustannuksista. Ainoastaan hyvin poikkeuksellisissa tilanteissa, joissa esimerkiksi toinen osapuolista on käyttänyt prosessia väärin ja menettelyllään aiheuttanut haittaa toiselle osapuolelle, on väärin menetellyt osapuoli toisinaan määrätty korvaamaan toiselle osapuolelle tälle aiheutuneet kustannukset.

Vaikka väitemenettelyä on toisinaan pidetty liian hitaana prosessina, on arveltu, että väitemenettelyjen suosio jossain määrin lisääntyisi yhtenäispatenttijärjestelmän astuttua voimaan, ainakin ennen kuin UPC-tuomioistuimen ratkaisukäytäntö on vakiintunut. Tämä johtuu osittain siitä, että väitemenettelyä on pidetty kustannustehokkaana, ennakoitavana ja oikeusvarmana järjestelmänä. Väitemenettelystä selvinnyttä patenttia on usein pidetty varsin vahvana.

³⁹ Ks. Esimerkiksi Mejer et al. (2009); Kuilen, van de (2013).

⁴⁰ Esimerkiksi Kuilen, van de (2013); Mejer et al. (2009).

⁴¹ Thomas et al. (2013); Kuilen, van de (2013).

2.5 Lisäsuojatodistusta koskevat hakemukset ja myönnetty todistukset

Lääkkeiden lisäsuojatodistuksia koskevien hakemusten osalta ei myöskään (ainakaan vielä tässä vaiheessa) tapahdu muutoksia. Lääkkeiden lisäsuojatodistuksia koskevat hakemukset tulee myös jatkossa tehdä erikseen kansallisiin virastoihin (ellei lisäsuojatodistuksia koskevaa asetusta muuteta), eikä niihin sovelleta UPC-sopimusta.

Myönnetty lisäsuojatodistukset, joiden peruspatentit ovat perinteisiä eurooppapatentteja tai yhtenäispatentteja, sen sijaan kuuluvat UPC:n toimivallan piiriin. Ne lisäsuojatodistukset, joiden peruspatentit ovat eurooppapatentteja, on siirtymäkauden aikana mahdollista sulkea pois UPC:n toimivallan piiristä. Kansallisten patenttien perusteella myönnetty lisäsuojatodistukset eivät sen sijaan kuulu UPC:n toimivallan piiriin.

2.6 Vaihtoehtoiset suojamuodot yhtenäispatentille ja eurooppapatentille

2.6.1 Kansalliset patentit

Siirtymäajan jälkeen yritysten on punnittava UPC:n tuomia laajasta kieltomahdollisuudesta saatavia hyötyjä ja laajasta mitätöitymisen mahdollisuudesta seuraavia riskejä.

Mikäli patentinhakijat haluavat vielä siirtymäajan jälkeenkin välttää UPC:n toimivaltaa omien patenttiansa kohdalla, ainoa vaihtoehto on siirtäjä käyttämään kansallisia patentteja UPC-jäsenvaltioissa.

Patentinhakijoiden on kuitenkin huomioitava, että osa EPC-jäsenvaltioista on sulkenut niin sanotun suoran ”PCT-reitin” eli mahdollisuuden hakea kansallista patenttia PCT-hakemukseen perustuen. Näissä PCT-reitin sulkeneissa maissa kuten Alankomaissa, Ranskassa, Belgiassa, Irlannissa ja Italiassa suojaa voi PCT-hakemukseen perustuen hakea vain EPC-järjestelmää hyödyntäen. Tällöin myönnettävä patentti olisi UPC:n toimivallan alainen, joten näissä maissa hakijan olisi tämän välttämiseksi tehtävä kansalliset hakemukset viimeistään kahdentoista (12) kuukauden sisällä etuoikeuspäivästä suoraan kansallisiin virastoihin ilman PCT-järjestelmän hyödyntämistä.

Suorien kansallisten patenttien hakeminen tai PCT-järjestelmän ja jatkettujen kansallisten hakemusten yhdistelmää on perinteisesti pidetty kalliina järjestelmänä. Esimerkiksi Määtän ja Keinäsen tutkimuksessa (2008) viitataan ”kolmen maan sääntöön” ja todetaan, että ”kun patentti halutaan saattaa voimaan vähintään kolmessa maassa, eurooppapatentti on tarkoituksenmukaisempi vaihtoehto kuin suorat kansalliset patenttihakemukset”.⁴²

Toisaalta myös kansallista patenttijärjestelmää on kehitetty kustannustehokkaampaan suuntaan Euroopassa. Suomessa on 1.11.2011 alkaen mahdollista tehdä kansallinen hakemus englanniksi ja toimittaa ainoastaan patenttivaatimuksista suomenkieliset käännökset. Vastaavia hankkeita on ollut vireillä ainakin Tanskassa ja Ruotsissa. Saksassa kansallisia hakemuksia pyritään tekemään houkuttelevammiksi sallimalla hakemuksen tekemisen englannin- tai ranskankielellä.⁴³

Lisäksi niin kutsuttu *Patent prosecution highway* -järjestelmä (PPH-järjestelmä), jossa Suomikin on ollut mukana useamman vuoden, on tarjonnut patentinhakijoille uusia patenttinvaihtoehtoja ja -reittejä. Järjestelmän keskeisenä ajatuksena on, että patentinhakijat, jotka ovat saaneet patenttivaatimuksensa hyväksytyiksi yhdessä virastossa, voivat pyytää nopeutettua käsittelyä vastaavalle patenttihakemukselle toisessa virastossa. Tarkoituksena on, että tutkiessaan samaan patenttiperheeseen kuuluvia hakemuksia virastot hyödyntävät aiempia kansallisia tai kansainvälisiä tutkimustuloksia siinä määrin kuin se on mahdollista.

PCT-REITIN SULKENEITA EPC-MAITA

- Alankomaat
- Belgia
- Irlanti
- Italia
- Kreikka
- Kypros
- Latvia
- Malta
- Monaco
- Ranska
- Slovenia

⁴² Määtä-Keinänen (2008), s. 66, jossa viitataan nk. ”kolmen maan sääntöön”.

⁴³ Hoffmann Eitle (2014), s. 13.

Järjestelmä antaa hakijoille mahdollisuuden nopeutettuun käsittelyyn sillä edellytyksellä, että jokin toinen virasto on jo todennut hakemuksen patenttivaatimukset hyväksyttäväksi. Tähän asti PPH-sopimukset ovat perustuneet suurelta osin virastojen kahdenvälisiin sopimuksiin. Nyt 17 maan patenttivirusot ovat luoneet yhtenäisen järjestelmän Global-PPH (GPPH), jossa hyödynnetään sekä kansallisia että PCT-vaiheen tuloksia.

Global-PPH-sopimus astui voimaan 6.1.2014, ja yhteistyöhön osallistuvat tällä hetkellä ainakin Suomen, USA:n, Japanin, Venäjän, Etelä-Korean, Ison-Britannian, Kanadan, Australian, Espanjan, Portugalin, Israelin, Unkarin, Ruotsin, Tanskan, Islannin ja Norjan patenttivirusot sekä Nordic Patent Institute (NPI). Lisäksi PRH on solminut PPH-sopimukset muun muassa Kiinan, Saksan sekä Itävallan ja Tsekin patenttivirusojen kanssa.

Järjestelmä nopeuttaa patentin saamista ja saattaa olla patentinhakijalle kätevä tapa saada patentti nopeasti voimaan samoilla vaatimuksilla muissa maissa.⁴⁴

EPOlla sen sijaan on PPH-sopimukset vain USA:n, Japanin, Kiinan ja Korean patenttivirusojen kanssa.

Suorilla kansallisilla hakemuksilla suojan hankkiminen on kuitenkin todennäköisesti työläämpää ja kalliimpaa kuin nykyisillä eurooppapatenteilla, joilla hakija siis saavuttaa yhtenäisen suojapiirin yhdellä hakemuksella useassa Euroopan maassa.

On arveltu, että kansallisten patenttien suosio jossain määrin lisääntyisi yhtenäispatentin myötä.

2.6.2 Hyödyllisyysmallit

Monissa UPC-maissa on mahdollista suojata keksintö patenttien ohella myös hyödyllisyysmallilla. Patenttiin verrattuna hyödyllisyysmalli on edullisempi, mutta sen voimassaoloaika on lyhyempi kuin patentin. Hyödyllisyysmalli on voimassa yleensä korkeintaan 10 vuotta hakemuksen tekemispäivästä.

Hyödyllisyysmalli eroaa patentista erityisesti siinä, että se rekisteröidään heti, ilman teknistä tutkimusta, kun taas patenttihakemuksen käsittely tyypillisesti kestää useita vuosia. Hyödyllisyysmallisuoja voi saada jonkin verran helpommin kuin varsinaisen patentin, koska hyödyllisyysmallin suojaamalta keksinnöltä ei yleensä vaadita yhtä suurta keksinnöllisyyttä kuin patentilta. Suomessa tämä vaadittavan keksinnöllisyyden ero on esitetty laissa siten, että patentoitavalta keksinnöltä vaaditaan ”olennainen ero” tunnettuun tekniikkaan nähden, mutta hyödyllisyysmallilla suojattavalta keksinnöltä vaaditaan vain ”selvä ero” tunnettuun tekniikkaan nähden.

EU-JÄSENMAITA, JOISSA VOI REKISTERÖIDÄ HYÖDYLLISYYSMALLEJA

- Suomi
- Tanska
- Viro
- Saksa
- Ranska
- Itävalta
- Espanja
- Portugali
- Irlanti
- Kreikka
- Unkari
- Tsekki
- Slovakia
- Slovenia
- Puola

Joissakin maissa hyödyllisyysmallit ovat patenteja täydentävä suojamuoto ja toisissa maissa vaihtoehtoinen suojamuoto, joka on voimassa kymmenen vuotta tekemispäivästä. Hyödyllisyysmallia onkin usein luonnehdittu ”pikku patentiksi”.

Hyödyllisyysmallisuoja on pidetty erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten suojamuotona. Hyödyllisyysmallisuoja voisi tarjota vaihtoehdon niin pienille kuin suurille yrityksille, kun yhtenäispatenttijärjestelmä astuu voimaan.

⁴⁴ Lisää tietoa esimerkiksi www.prh.fi/pph ja www.jpo.go.jp/cgi/linke.cgi?url=/ppph-portal/index.htm.

2.7 Arvioita muuttuvasta eurooppalaisesta patenttijärjestelmästä

Eurooppalaista patenttijärjestelmää on kritisoitu järjestelmän monimutkaisuudesta, pirstaleisuudesta ja korkeista patentointikustannuksista.⁴⁵ Yhtenäispatenttia onkin perusteltu erityisesti kustannussäästöillä.

Koska yhtenäispatentin ja eurooppapatentin patentointiprosessit eivät poikkea toisistaan, mitään erityisiä kustannussäästöjä ei synny hakemusvaiheessa. Näin ollen mahdolliset kustannussäästöt syntyisivät pääasiassa patentin myöntämisen jälkeen. Komissio on erityisesti tässä yhteydessä viitannut *käännöskulujen alenemiseen*. Komission teettämien arvioiden perusteella pelkät käännöskustannukset laskisivat noin 20 000 eurosta noin 2 400 euroon.

Tässä yhteydessä on kuitenkin syytä muistaa, että käännöskustannuksia on Euroopassa jo valmiiksi karsittu Lontoon sopimuksella, johon marraskuuhun 2013 mennessä on liittynyt 20 jäsenvaltiota, joista 13 olisi mahdollisesti liittymässä yhtenäispatenttijärjestelmään.

Käännösten osalta suurin osa säästöistä syntyisi näin ollen tilanteessa, jossa lähes kaikki maat liittyisivät yhtenäispatenttijärjestelmään tai ainakin ne maat, kuten Espanja, Italia sekä Puola, jotka eivät vielä ole liittyneet Lontoon sopimukseen ja jotka edellyttävät, että hakija toimittaa käännöksen koko patentista sen voimaan saattamisen yhteydessä. Lisäksi maat ovat kaikki isoja markkina-alueita EU:ssa. (Bkt:lla mitattuna Italia ja Espanja ovat neljänneksi ja viidenneksi suurimmat markkina-alueet.)

Toisaalta käännöskuluihin nostavasti vaikuttaa se seikka, että käännösjärjestelyitä koskevana siirtymäaikana patentinhaltijan on yhtenäisen suojan rekisteröintipyyntönsä yhteydessä toimitettava EPOon käännös myönnetystä eurooppapatentista jollakin muulla kielellä kuin käsittelykielellä. Jos patentin käsittelykielenä on ranska tai saksa, on käännös oltava englanniksi. Jos käsittelykieli on englanti, käännöksen voi tehdä mille tahansa jäsenvaltioiden viralliselle kielelle, joka kuuluu EU:n virallisiin kieliin.

Tämä saattaa nostaa käännöskustannuksia erityisesti sellaisilla aloilla, joilla patenttijulkaisut saattavat olla pituudeltaan satoja sivuja, varsinkin jos patenttivaatimusten määrä on pieni patenttijulkaisun kokonaispituuteen nähden. Vaatimusten käännös tulee toimittaa nykyisesäkin järjestelmässä, joten lisäkustannus syntyy selitysosan käännöksestä.

Lisäksi on huomioitava, että yhtenäispatenttia koskevassa loukkaus oikeudenkäynnissä patentinhaltijan on väitetyn patentinloukkaajan pyynnöstä ja valinnan mukaisesti toimitettava täydellinen käännös yhtenäispatentista joko sen jäsenvaltion viralliselle kielelle, jossa väitetty loukkaus on tapahtunut tai jossa väitetyn loukkaajan kotipaikka sijaitsee. Patentin täydellinen käännös oikeudenkäyntikielelle on toimitettava tuomioistuimelle tuomioistuimen tätä pyytäessä. Patentinhaltija vastaa edellä tarkoitettujen käännösten kustannuksista. Käännös ei saa olla konekäännös.

Käännösten osalta syntyisi eniten kustannussäästöä, jos kaikki maat liittyisivät yhtenäispatenttijärjestelmään. Sen sijaan jos vain 13 maata liittyisi järjestelmään ja kaikki maat olisivat Lontoon sopimuksen jäseniä, käännöskustannukset todennäköisesti nousisivat ainakin siirtymäkauden ajaksi, jolloin patentinhaltijan on toimitettava täydellinen käännös koko patentista.

Aikaisempien suomalaisten ja eurooppalaisten tutkimusten valossa käännöskustannukset eivät kuitenkaan viime kädessä ole niin ratkaisevia kuin on esitetty. Tämä ilmenee jo Määttän ja Keinäsen suorittamasta tutkimuksesta, jossa kyselyyn vastanneet yritykset korostivat, etteivät käännös- ja muut patentointikustannukset välttämättä nouse niin merkittävään asemaan kuin liiketaloudellisiin näkökohtiin palautuvat näkökohdat.⁴⁶

⁴⁵ Asiasta on esitetty erilaisia arvioita. Ks. esimerkiksi Commission staff working paper. Impact Assessment. 13.4.2011. SEC(2011) 482 final.

⁴⁶ Määttä–Keinänen (2008), s. 48–49.

Tämän osoittaa jo pelkästään se seikka, ettei eurooppapatenttien validointien määrä ole merkittävästi noussut, vaikka Lontoon sopimuksen ratifiointi on edennyt.

On huomionarvoista, että komission teettämän vaikutusarvion perusteella noin 50 prosenttia myönnettyistä eurooppapatenteista saatetaan voimaan ainoastaan kolmessa jäsenvaltiossa, nimittäin Saksassa, Isossa-Britanniassa ja Ranskassa. EPO:n tilastojen perusteella perinteiset eurooppapatentit saatetaan keskimäärin voimaan ainoastaan 2–3 maassa. Toisen ääripään muodostavat ne tuhat patenttia, jotka komission arvion mukaan saatetaan voimaan kaikissa EU-jäsenvaltioissa.

Jo näiden tilastojen valossa lieenee selvää, että patenttisuojan riittävä maantieteellinen kattavuus EU:n alueella riippuu vahvasti yrityksen liiketoiminta-alasta. Lisäksi eroja saattaa olla teknologiakohtaisesti myös alan sisällä. Useimmilla aloilla patenttisuojan ulottaminen vain tärkeimmille markkina-alueille on siis riittävää, eikä suojan ulottaminen kaikkiin Euroopan maihin ole liiketoiminnan kannalta välttämätöntä. Tyypillisin poikkeus tähän edellä esitettyyn on lääketieteellisyys, jonka liiketoiminnan kannalta on olennaista, että patenttisuoja on voimassa kaikissa maissa.

Näin ollen ratkaisevaan asemaan nousevat yhtenäispatentista maksettavat vuosimaksut, joiden tasosta ei ole vielä päätetty. Jotta yhtenäispatentti olisi kilpailukykyinen perinteiseen eurooppapatenttiin nähden, on arvioitu, että yhtenäispatentin vuosimaksut tulisi laskea vastaamaan 2–3:ssa suuressa EU-maassa voimaansaatettua eurooppapatenttia.

Esimerkiksi Straathof ja van Veldhuizen (2010) ovat arvioineet, että yhtenäispatentin antama maantieteellisesti laaja yhtenäinen suoja helpottaisi yritysten mahdollisuuksia myydä patenttisalkkunsaa, lisensoida patentejaan ja saada riskirahoitusta sekä laajentaa toimintaansa uusille markkina-alueille.⁴⁷ Näin ollen yritykset saattaisivat olla valmiit maksamaan hieman enemmän maantieteellisesti laajasta suojasta.

Yhtenäispatentilla suojatun keksinnön kaupallisen hyödyntämisen edistämiseksi ja helpottamiseksi patentinhaltijan on tarkoitus saada alennusta virallisista vuosimaksuista, jos patentinhaltija on valmis myöntämään patenttiinsa käyttöluvan asianmukaista vastiketta vastaan. Jää kuitenkin nähtäväksi, kuinka suosituksi tällainen järjestelmä muodostuu.

Patentinhaltijan kannattaa todennäköisesti harkita keksinnön suojaamista yhtenäispatentilla, jos yritys

- 1) tarvitsee maantieteellisesti laajan suojan;
- 2) haluaa, että patenttia koskevat oikeudenkäynnit käsitellään keskitetysti UPC:ssä;
- 3) tarvitsee suojaa EU:n ulkorajoilla (vrt. EU:n tulliasetus).

Todennäköisesti yritysten strategiat tulevat vaihtelevaan sekä yritysten välillä että myös yritysten sisällä eri teknologia-alojen välillä. Näin ollen on todennäköistä, että yritykset jossain määrin siirtyvät käyttämään yhtenäispatenttia. Ainakin siirtymäkauden aikana yritykset tulevat myös käyttämään perinteisiä eurooppapatenteja, jos niillä on tarve saattaa patentti voimaan vain tietyissä maissa. Nämä patentit voidaan tarpeen mukaan siirtää pois UPC:n toimivallan piiristä. Siirtymäkauden jälkeen on todennäköistä, että osa yrityksistä tulee käyttämään myös kansallisia patenteja erityisesti tilanteissa, joissa yritys tarvitsee suojaa vain tietyissä maissa tai jos yritys ei halua, että patenteja koskevat riidat käsitellään keskitetysti UPC-tuomioistuimessa.

⁴⁷ Straathof-van Veldhuizen (2010).

MUISTILISTA

1. *Perinteinen eurooppapatentti saatetaan voimaan maakohtaisesti patentin myöntämisen jälkeen. Tämä järjestelmä jää voimaan jatkossakin.*
2. *Yhtenäispatentti tulee perinteisen eurooppapatentin ja kansallisten patenttien rinnalle. Yhtenäispatentin ja eurooppapatentin hakemusmenettely on sama. Myös nykyinen keskitetty hallinnollinen väitemenettely säilyy.*
3. *Yhtenäispatentin avulla myönnetty eurooppapatentti voidaan saattaa voimaan jopa 24 EU-jäsenmaassa yhdellä rekisteröinnillä. (Italia, Puola, Espanja ja Kroatia eivät ole mukana järjestelmässä)*
4. *Yhtenäispatentin ja perinteisten maakohtaisesti voimaan saatettujen eurooppapatenttien ero on siinä, että yhtenäispatentin vaikutukset ovat kaikilta osin yhtenäiset: suojan laajuuden tulkinta, mitättömyys ja omistajuus.*

3. PATENTOINTI UPC-MAISSA JA YRITYSSKENAARIOT

3.1 Yleistä patentoinnista ja patentointistrategioista

Perinteisesti patenteja on haettu suojaamaan oman tuotekehityksen tuloksena syntyneitä keksintöjä kopioinnilta. Tämä on edelleen vahvin ja yleisin peruste patenttisuojan hakemiselle. Patentoinnille on kuitenkin paljon muitakin syitä kuin niiden hyödyntäminen aktiivisena kielto-oikeutena. Yritysten patentointistrategiat ovatkin viime vuosien aikana kehittyneet, ja patenteja hyödynnetään yhä laajemmin yrityksen liiketoiminnan tukemisessa. Etenkin pienet ja keskisuuret yritykset ovat alkaneet hyödyntää patenteja entistä laaja-alaisemmin – suuret yritykset ovat osanneet hyödyntää patenteja laaja-alaisesti jo aiemminkin.

Yhä useammin yrityksen arvo perustuu puhtaasti aineettomiin oikeuksiin. Yhtenä merkittävänä osana yrityksen markkina-arvoa ovatkin sen hallussa olevat patentit, etenkin jos yritys on syntynyt yhden keksinnön ympärille. Viime aikoina onkin syntynyt useita teknologiakeskeisiä start-up-yrityksiä, joiden koko liiketoiminta perustuu vahvaan patenttistrategiaan.

Kun puhutaan keksintöjen kaupallistamisesta, usein tällä tarkoitetaan keksintöön liittyvän teknisen ratkaisun hyödyntämistä omassa liiketoiminnassa, jolloin keksintö tai sen hyödyntäminen on osa yrityksen myymää tuotetta tai palvelua. Keksintöjen kaupallistaminen on mahdollista myös lisensoinnin kautta, mutta myös keksinnön ja siihen mahdollisesti liittyvien patenttien myymistä voidaan pitää keksinnön kaupallistamisena. Lähtökohtaisesti keksinnön myyminen tai lisensoiminen on huomattavasti helpompaa, kun se on patentoitu.

Patenteilla ja patenttihakemuksilla on markkina-arvoa myös ilman, että niitä aktiivisesti hyödynnetään kielto-oikeutena tai lisensointiin. Patenttien tai patenttihakemusten määrällä voidaan esimerkiksi mitata yrityksen innovatiivisuutta, ja tätä tietoa voidaan hyödyntää myös arvioitaessa yrityksen tulevaa taloudellista menestystä. Tällä voi olla olennainen vaikutus yrityskaupan hintaan tai yrityksen mahdollisuuksiin saada ulkopuolista rahoitusta.

Se, mihin yritys aikoo hyödyntää patentejaan, vaikuttaa olennaisesti valittavaan patentointistrategiaan. Lähtökohtaisesti voitaisiin olettaa, että laajempi maantieteellinen kattavuus tuo aina etuja patentin haltijalle tai että siitä ei ainakaan olisi haittaa patentin haltijalle. Käytännössä yhtenäispatentin kohdalla asia ei kuitenkaan ole näin suoraviivainen. Yhtenäispatentin osalta ei voida tehdä sellaista suoraa johtopäätöstä, että suojan laajempi maantieteellinen kattavuus olisi automaattisesti patentinhaltijalle vain etu, vaan joudutaan tekemään laajempi etu-/haitta-arvio.

On myös yleisesti tiedossa, että yrityksen liiketoiminnan kannalta merkittävän patenttisuojan riittävä maantieteellinen kattavuus Euroopan alueella riippuu vahvasti yrityksen liiketoimintalasta. Lisäksi eroja saattaa olla teknologiakohtaisesti myös alan sisällä.

PATENTTI ON KIELTO-OIKEUS

Yritykselle myönnetty patentti ei anna yritykselle oikeutta käyttää keksintöä.

Patentti on luonteeltaan kielto-oikeus. Myönnetty patentti ei käytännössä anna haltijalleen oikeutta tekemänsä keksinnön (ammattimaiseen) hyödyntämiseen.

Toisilla patentinhaltijoilla voi olla voimassa aiempia patenteja, josta oma patentti on riippuvainen. Esimerkiksi monimutkaisempiin tuotteisiin liittyy usein jopa tuhansia patentoituja keksintöjä.

Joissakin tapauksissa patentinhaltijan on saatava viranomaiselta lupa käyttää patentoitua keksintöä. Esimerkiksi lääkkeiden osalta vaaditaan myyntilupa.

Patentin haltijalla on oikeus kieltää muilta patenttinsa mukaisen keksinnön ammattimainen hyväksikäyttö. Ammattimaista hyväksikäyttöä on mm. patentoidun tuotteen valmistus, myynti, käyttö ja maahantuonti tai patentoidun menetelmän käyttö.

Hyvillä ja vahvoilla patenteilla voidaan estää kilpailijoiden markkinoille tulemistä (kielto-oikeuden käyttäminen), tai aiheuttaa kilpailijoille kustannuksia (lisensointi).

Useimmilla aloilla patenttisuojan ulottaminen vain tärkeimmille markkina-alueille on riittävää, eikä suojan ulottaminen kaikkiin Euroopan maihin ole liiketoiminnan kannalta välttämätöntä. Usein kilpailijat saadaan ”blokattua” koko Euroopan markkinoilta, jos teknologia on suojattu esimerkiksi Saksassa, Ranskassa ja Isossa-Britanniassa. Usein muutaman tärkeän maan osuus Euroopan markkina-alueesta on niin suuri, ettei kilpailevan yrityksen kannata rakentaa liiketoimintaansa vain näiden alueiden ulkopuolelle. Tällöin käytännössä muutaman maan kattava patenttisuojaa antaa riittävän suojan teknologian haltuunottoon koko Euroopan alueella. Tyypillisin poikkeus tähän on lääketeollisuus, jonka liiketoiminnan kannalta on olennaista, että patenttisuojaa on voimassa kaikissa maissa. Erityisesti lääkkeiden rinnakkaiskauppa EU:n alueella lisää paineita koko alueen kattavan suojan hankkimiseen. Näin ollen ei ole kovin yllättävää, että eniten perinteisiä eurooppapatentteja saatetaan voimaan Suomessa nimenomaisesti lääketeollisuuden ja kemian aloilla.

Siinä missä laaja ja yhtenäinen patenttisuojaa voisi edistää vientiyritysten liiketoimintaa, se samalla heikentää kotimarkkinoilla toimivien yritysten asemaa. Mitä enemmän patentteja saatetaan voimaan yrityksen kotimarkkina-alueella, sitä suurempi riski yrityksellä on loukata patenttia. Kun yritysten toimintavapaus rajoittuu merkittävästi, voivat yrityksen liiketoimintamahdollisuudet heikentyä olennaisesti.

3.2 Tapausskenaarioita

3.2.1 Case 1 (opt-out siirtymäaikana/kansalliset patentit siirtymäajan jälkeen)

Suurehkolla suomalaisella lääketeollisuuden yhtiöllä L on useita kaikissa Euroopan maissa voimassa olevia eurooppapatentteja.

Lääketeollisuudella on muuta teollisuutta selkeästi suurempi tarve suojata keksintönsä kaikissa maissa, joissa tuotteita myydään. Rinnakkaiskaupan vuoksi lääkeyhtiö ei nimittäin voi dominoida EU:n kokoista markkinaa vain muutaman maan kattavalla patenttisuojalla. Tästä huolimatta lääketeollisuus todennäköisimmin ei ainakaan heti innostu yhtenäispatentista eikä UPC:stä. Riski yhtenäispatentin mitätöinnistä ja koko suojan menettämisestä yhden tuomioistuimen päätöksellä johtaa todennäköisesti siihen, että yhtiö, kuten myös muu lääketeollisuus sulkee pois (opt-outtaa) suurelta osin perinteiset eurooppapatenttinsa UPC:n toimivallan piiristä.

Yritys L käy kuitenkin tarkkaan läpi patenttisalkkunsaa ja päättää jättää joitakin eurooppapatentteja testattavaksi UPC:n toimivallan piiriin, ei kuitenkaan kaikkein tärkeimpiä ”kruununjalokiviksi” luonnehdittavia eurooppapatentteja, vaan vähemmän tärkeitä ”follow-on”-patentteja. Yrityksellä on toista lääketieteellistä käyttöä koskevia eurooppapatentteja, joita se on menestyksekkäästi puolustanut väitemenettelyssä EPOssa. Yritys L arvioi, etteivät patentit ole kovin helposti mitätöitävissä, joten L jättää ne UPC:n toimivallan piiriin testattavaksi.

Siirtymäajan jälkeen lääketeollisuutta edustavan yrityksen on punnittava UPC:n tuomia laajasta kielto mahdollisuudesta saatavia hyötyjä ja laajasta mitätöitymisen mahdollisuudesta seuraavia riskejä. Mikäli lääketeollisuuden yhtiöt haluavat vielä siirtymäajan jälkeenkin välttää UPC:n toimivaltaa, ainoa vaihtoehto on siirtyä käyttämään kansallisia patentteja UPC-sopimusvaltioissa.

Yrityksen L on kuitenkin huomioitava, että osa EPC-sopimusvaltioista on sulkenut niin sanotun suoran ”PCT-reitin” eli mahdollisuuden hakea kansallista patenttia PCT-hakemukseen perustuen. Näissä PCT-reitin sulkeneissa maissa kuten Alankomaissa, Ranskassa ja Belgiassa suojaa voi PCT-hakemukseen perustuen hakea vain EPC-järjestelmää hyödyntäen. Tällöin myönnettävä patentti olisi UPC:n toimivallan alainen, joten tämän välttämiseksi yhtiön olisi tehtävä kansalliset hakemukset viimeistään kahdentoista (12) kuukauden sisällä etuoikeuspäivästä suoraan kansallisiin virastoihin ilman PCT-järjestelmän hyödyntämistä.

Yrityksen L olisi tulevaisuudessa pohdittava patentointistrategiaansa hyvissä ajoin jo ennen etuoikeushakemuksen tekemistä, jotta edellä mainitut asiat tulevat huomioitua.

Koska lääketieteellisuuden yhtiöt yleensä suojaavat patenttinsa hyvin laajasti Euroopassa, siirtymisen kansallisiin patentteihin siirtymäajan jälkeen tarkoittaisi, että yrityksen patentointikustannukset todennäköisesti nousisivat nykyisestä.

Suomen UPC-sopimuksen ratifiointia koskeva ratkaisu ei vaikuta lääkeyhtiön patentointistrategiaan. Päätökset patentointistrategiasta perustuvat UPC:n toimivaltaan, ja nämä haasteet tulee huomioida strategiassa täysin riippumatta siitä, onko Suomi mukana UPC-järjestelmässä vai ei.

Lääkkeiden lisäsuojatodistuksia koskevien hakemusten osalta ei myöskään (ainakaan vielä tässä vaiheessa) tapahdu muutoksia. Lääkkeiden lisäsuojatodistuksia koskevat hakemukset tulee myös jatkossa tehdä erikseen kansallisiin virastoihin (ellei lisäsuojatodistuksia koskevaa asetusta muuteta), eikä niihin sovelleta UPC-sopimusta. Myönnetty lisäsuojatodistukset, joiden peruspatentit ovat perinteisiä eurooppapatentteja tai yhtenäispatentteja, sen sijaan kuuluvat UPC:n toimivallan piiriin. Ne lisäsuojatodistukset, joiden peruspatentit ovat eurooppapatentteja, on siirtymäkauden aikana mahdollista sulkea UPC:n toimivallan piiristä. Kansallisten patenttien perusteella myönnetty lisäsuojatodistukset eivät sen sijaan kuulu UPC:n toimivallan piiriin.

Muutokset vaikuttaisivat todennäköisesti myös sellaisten lääkealalla toimivien pienten ja keskisuurten bioteknologiayritysten toimintaan, jotka pyrkivät myymään tai lisensoimaan patenttejaan isoille lääkealan yrityksille ja tästä syystä (ainakin osittain) joutuvat käyttämään samaa patentointistrategiaa kuin isot lääkeyhtiöt, mikä voi olla haastavaa, ottaen huomioon yritysten rajalliset taloudelliset resurssit. Siirtymäajan jälkeen hallinnoinnin yksinkertaisuus voi viedä asian yhtenäispatentin puolelle, edellyttäen, että kustannukset pysyvät kohtuullisella tasolla. Mikäli yhtenäispatenttien lisensointi- ja myyntimahdollisuudet osoittautuvat perinteisiä eurooppapatentteja ja kansallisia patentteja paremmiksi, myös tämä saattaa edesauttaa yritysten siirtymistä yhtenäispatenttien käyttöön, keskitetystä mitätöintiriskistä huolimatta.

On myös mahdollista, että siirtymäajan jälkeen yritykset hakevat kansallisia patentteja isoissa/tärkeissä UPC-sopimusmaissa sekä perinteisiä eurooppapatentteja muissa maissa.

Johtopäätös: Siirtymäajan vaikutuspiirissä olevien patenttien kohdalla patentinhaltijalla on eniten strategisia vaihtoehtoja ja siirtymäaikana on myös mahdollista säilyttää perinteisten eurooppapatenttien hyvät puolet. Suomen UPC-sopimuksen ratifiointia koskeva ratkaisu ei vaikuta lääkeyhtiön patentointistrategiaan. Päätökset patentointistrategiasta perustuvat UPC:n toimivaltaan, ja nämä haasteet tulee huomioida strategiassa täysin riippumatta siitä, onko Suomi mukana UPC-järjestelmässä vai ei.

3.2.2 Case 2 (maakohtainen/yhtenäinen suoja sekä siirtojen rekisteröiminen)

Suurella suomalaisella paperi- ja kemianteollisuuden yhtiöllä P on paperitehtaat Suomessa ja Puolassa sekä erikoiskemikaaleja valmistavia tehtaita Saksassa ja Ruotsissa. Yhtiö myy tuotteitaan laajalti Euroopassa ja Euroopan ulkopuolella (lähinnä teollisuudelle). Yhtiöllä on useita eurooppapatenttihakemuksia vireillä EPOssa sekä useita myönnettyjä eurooppapatentteja, jotka se on patentointistrategiansa mukaisesti saattanut voimaan sille tärkeissä muutamissa maissa.

(a) Yhtenäinen suoja/maakohtainen suoja

Yhtiö P toimii aloilla, jolla on viime vuosina ollut hyvin vähän oikeudenkäyntejä Euroopassa. Jonkin verran väitemenettelyitä on kuitenkin ollut EPOssa. Eurooppalainen kilpailu- ja markkinatilanne on viime vuosina ollut kohtuullisen vakaa.

Yhtiölle P on riittänyt, että perinteiset eurooppapatentit on saatettu voimaan tietyillä tärkeillä markkina-alueilla. Maat, joissa yrityksen patentit on saatettu voimaan, vaihtelevat kuitenkin jonkin verran patentoidun teknologian mukaan. Yritys ei ole saattanut patenttejaan laajemmin voimaan EPC-maissa Lontoon sopimuksen jälkeen eikä yhtiö koe, että tämä olisi ollut tarpeellista.

Yhtiö P tekee laajasti ja jatkuvasti kilpailijaseurantaa ja tekee tarvittaessa väitteitä kilpailijoiden patentteja vastaan. P tekee itse laajoja uutuustutkimuksia ennen kuin patentoi oman keksintönsä. Yhtiö arvioi suurimman osan patenteistaan olevan kohtuullisen vahvoja.

Vaikka yhtiö P ei varsinaisesti tarvitse maantieteellisesti laajaa suojaa patenteilleen, P saat-
taa kuitenkin jatkossa siirtyä käyttämään yhtenäispatenttia ainakin joidenkin patenttien osalta, mikäli järjestelmän kustannukset pysyvät kohtuullisina. Yhtiö P ei nimittäin koe, että keskitetty mitätöintiprosessi UPC-tuomioistuimessa muodostaisi merkittävää uhkaa sen patenteille.

(b) Omistajuutta koskevat siirrot

Yhtiö P on lisäksi jokin aika sitten hankkinut alankomaalaisen cleantech-alalla toimivan yrityksen C, jolla on tehtaita Alankomaissa, Suomessa sekä Euroopan ulkopuolisissa maissa. Cleantech-yhtiö C on sittemmin lakannut olemasta fuusioituessaan suomalaisen paperiyhtiön P kanssa.

Yrityksen C nimissä on kymmeniä eurooppapatentteja, jotka on saatettu voimaan kaikissa tai lähes kaikissa EPC-sopimusvaltioissa, koska nousevalla cleantech-alalla on paljon uusia toimijoita, jotka yrittävät laajentaa markkinoitaan Euroopassa, ja alalla on alkanut esiintyä jonkin verran oikeudenkäyntejä.

Suomalainen yhtiö P on tyytyväinen, koska hankitun yrityksen C patentit ovat voimassa laajalla alueella. Strategiansa mukaisesti suomalainen yhtiö P haluaa rekisteröidä kaikki fuusioituneen yrityksen C nimissä olevat eurooppapatentit omiin nimiinsä. Selvittäessään asiaa P havaitsee, että vireillä olevat eurooppapatenttihakemukset voidaan kohtuullisen yksinkertaisesti siirtää P:n nimiin rekisteröimällä omistajuutta koskevat siirrot keskitetysti EPOssa. Myös yhtenäispatenttien omistajuutta koskevat siirrot voidaan rekisteröidä keskitetysti EPO:ssa.

Perinteisten eurooppapatenttien osalta EPO:n toimivalta kuitenkin päättyy patentin myöntämisen yhteydessä. Näin ollen fuusioituneen cleantech-yhtiön C nimissä olevia myönnettyjä eurooppapatentteja ei voida keskitetysti rekisteröidä P:n nimiin, vaan ne on rekisteröitävä jokaisessa maassa erikseen. Tämä aiheuttaisi kuitenkin merkittäviä lisäkustannuksia yhtiölle P, joten yhtiö jättää siirrot rekisteröimättä.

Nyt yhtiö P haluaisi sulkea hankkimansa cleantech-patentit pois UPC:n toimivallan piiristä ("opt-out") UPC-järjestelmän astuessa voimaan. Yhtiö P havaitsee, että useat patenteista ovat kuitenkin edelleen yrityksen C nimissä. Koska cleantech-patenttien rekisteröity haltija C on lakannut olemasta, C ei voi enää tehdä tarvittavaa "opt-out"-pyyntöä kirjaa-moon/rekisteröintitoimistoon.

Yritys P ryhtyy selvittämään, mitkä patenteista ovat edelleen yhtiö C nimissä ja mitkä patenteista ovat sellaisia, jotka se haluaisi siirtää pois UPC:n toimivallan piiristä. Koska patenteja on paljon, yritys P toivoo, ettei se joutuisi rekisteröimään omistajuutta koskevia siirtoja jokaisessa maassa erikseen, jotta se voisi sulkea patentit pois UPC:n toimivallan piiristä. Tämä olisi nimittäin kohtuuttoman kallista yritykselle, joka ei patentit hankkiessaan osannut odottaa, että nämä pitäisi joskus tulevaisuudessa siirtää pois UPC-tuomioistuimen toimivallan piiristä. Vielä on epäselvää miten "opt-out"-mahdollisuuden hyödyntäminen on mahdollista tällaisessa tilanteessa, jossa pyynnön esittäjä ei ole rekisteriin merkitty patentinhaltija. Varmuuden vuoksi yritys P ryhtyy kuitenkin selvittämään, mitkä patentit se haluaisi sulkea pois ("opt-out") UPC-tuomioistuimen toimivallan piiristä sekä minkä yrityksen nimissä nämä patentit ovat, jotta se pystyisi toimimaan nopeasti, kun UPC-järjestelmä astuu voimaan. Lisäksi yritys ryhtyy keräämään tarvittavat asiakirjat, jotta se voi osoittaa olevansa patenttien oikea omistaja.

Johtopäätös: Esimerkin mukaiselle laajasti patentoivalle, kansainvälisillä markkinoilla toimivalle ja globaalisti ajattelevalle yritykselle Suomen ratifiointipäätöksellä ei ole juurikaan merkitystä yrityksen patentoinnin kannalta. Yritykselle yleensä riittää, että keksintö suojataan tietyillä yrityksen toiminnan kannalta tärkeillä markkina-alueilla. Yhtenäispatentti ei

tule pakolliseksi, vaan tulevaisuudessa suomalaisyritys voi päättää suojaako tämä keksintönsä yhtenäispatentilla, perinteisellä eurooppapatentilla vai kansallisella patentilla sen mukaan, mikä on yrityksen liiketoiminnan kannalta paras ratkaisu.

Yrityksen näkökulmasta yhtenäispatentin tarjoama laaja maantieteellinen suoja tuo selviä etuja. Patenttisuoja olisi kaikilta osin yhtenäinen, mikä helpottaisi suojan hallinnollista käsittelyä. Niin vuosimaksut kuin omistajuuden siirrot voidaan hoitaa yhdellä toimenpiteellä. Tästä on selvää hyötyä esimerkiksi yrityskauppatilanteissa. Perinteisiä eurooppapatentteja koskeva ”opt-out”-menettely saattaa kuitenkin osoittautua ongelmalliseksi ja kalliiksi globaalisti toimivan, yrityskauppoja tekevän yrityksen näkökulmasta.

3.2.3 Case 3 (maantieteellisesti laaja yhtenäinen suoja/maakohtainen suoja)

Suomalainen mobiiliteknologiaan keskittynyt menestynyt pk-yritys on pyrkinyt suojaamaan innovatiivista teknologiaansa huolellisesti. Sillä on kahdelta tekniikanalalta paljon eurooppapatenttihakemuksia ja joitain myönnettyjä eurooppapatentteja. Muun muassa rajallisen budjetin vuoksi yritys yleensä saattaa eurooppapatenttinsa voimaan teknologiasta riippuen vain tietyissä tärkeissä maissa.

Amerikkalainen yritys A kiinnostuu suomalaisen pk-yrityksen T innovatiivisesta teknologiasta ja olisi halukas hankkimaan osan sen patenttisalkusta. Tutkiessaan patenttisalkkua tarkemmin amerikkalaisyritys A havaitsee, että pk-yritys T on pääasiassa saattanut eurooppapatenttinsa voimaan vain Saksassa, Iso-Britanniassa, Alankomaissa, Belgiassa ja Suomessa mutta ei A:n kannalta merkityksellisissä maissa kuten Ranskassa, Italiassa, Espanjassa, Itävallassa, Sveitsissä, Norjassa, Tanskassa ja Ruotsissa ynnä muissa maissa, joissa amerikkalaisen yhtiön kilpailijoilla on viime vuosina ollut paljon toimintaa ja jotka ovat myös amerikkalaisen yrityksen päämarkkina-alueita. Amerikkalaisyritys pohtii, kannattaako sen sitenkään hankkia suomalaisen pk-yrityksen voimaan saattamat eurooppapatentit. Ainakin tämä vaikuttaa ratkaisevasti hintaan, jonka A olisi valmis maksamaan T:n eurooppapatenteista. Jos kyseiset patentit olisivat olleet yhtenäispatentteja ja automaattisesti voimassa laajemmalla alueella, ne todennäköisesti olisivat kattaneet myös amerikkalaisyrityksen kannalta merkitykselliset maat (edellyttäen, että nämä maat ratifioivat UPC-sopimuksen), eivät kuitenkaan Puolaa, Italiaa ja Espanjaa. Yhtenäispatentti ei myöskään koskisi EU:n ulkopuolisia EPC-jäsenmaita, kuten Sveitsiä ja Norjaa.

Valitsemalla yhtenäispatentin yritys saa yhdellä rekisteröinnillä laajan maantieteellisen suojan eikä sen tarvitse pohtia erikseen, mitkä maat ovat relevantteja yksittäisen patentin osalta. Tämä on yksinkertaisempaa esimerkiksi sellaisille toimintaansa aloitteleville pk-yrityksille, jotka eivät vielä patentin myöntämishetkellä tiedä, mitkä markkina-alueet tulevat olemaan toiminnan kannalta kaikkein keskeisimpiä. Maantieteellisesti laaja suoja voi olla hyvä vaihtoehto myös tilanteissa, joissa keksinnön kaupallinen potentiaali ei ole vielä täysin selvillä. Myöskään mahdollisen tulevan ostajan intressejä ei tarvitse pohtia erikseen, jos patentinhaltija valitsee yhtenäispatentin.

Yhtenäispatentin maantieteellinen suoja-ala kattaa kuitenkin enimmillään vain yhtenäispatenttijärjestelmässä mukana olevat EU-jäsenvaltiot.

Eurooppapatentti olisi siis edelleen saatettava voimaan esimerkiksi EU:n ulkopuolisissa EPC-jäsenmaissa. Sama eurooppapatentti voi siis olla eri maissa voimassa yhtenäispatenttina ja perinteisenä eurooppapatenttina. Samassa maassa patentti ei kuitenkaan voisi olla samanaikaisesti voimassa perinteisenä eurooppapatenttina ja yhtenäispatenttina. Patentinhaltijan on siis valittava, suojaako tämä patentin yhtenäispatentteina vai saattaako patentin kansallisesti voimaan perinteisenä eurooppapatenttina.

Johtopäätös: Omaan tuotekehitykseen ja innovaatioihin panostavan kansainvälistyvän pk-yrityksen näkökulmasta mahdollisuus suojata keksinnöt maantieteellisesti laajalla alueella aikaisempaa yksinkertaisemmin olisi todennäköisesti tervetullut parannus. Yrityksen näkökulmasta olisi toivottavaa, että uuden yhtenäispatenttijärjestelmän maantieteellinen kattavuus olisi mahdollisimman laaja ja että kaikki tärkeät markkina-alueet olisivat mukana, jotta

järjestelmästä tulisi mahdollisimman kustannustehokas ja kilpailukykyinen perinteisiin eurooppapatentteihin nähden.

Valitsemalla yhtenäispatentin niiden keksintöjen osalta, jotka ovat vahvoja ja vaikeasti mitätöitävissä, yritys saa yhdellä rekisteröinnillä laajan maantieteellisen suojan eikä yrityksen tarvitse pohtia erikseen, mitkä maat ovat relevantteja yksittäisen patentin osalta. Yrityksen ei myöskään tarvitse erikseen ennakoida mahdollisen tulevan ostajan tai lisenssinsaajan intressejä. Yhtenäispatentti saattaisi parantaa yritysten mahdollisuuksia myydä patenttisalkkunsaa, lisensoida patentejaan ja saada riskirahoitusta.

3.2.4 Case 4 (ei-patentoiva yritys)

Suomalainen perheomistuksessa oleva konepaja toimii Suomessa teollisuuden komponentti-toimittajana ja vie tuotteitaan myös Venäjälle. Yrityksellä on lisäksi vähäistä vientiä Ruotsiin ja Norjaan. Konepaja on tunnettu pitkistä asiakassuhteistaan. Konepajalla ei kuitenkaan ole ollut mielestään tarvetta patentointiin, eikä sillä ole patenteja.

Konepaja S ei ole juuri lainkaan hakenut patenteja ja suhtautuu aikaisempien kokemusten perusteella epäilevästi koko patenttijärjestelmään. Alihankintasopimuksissa konepaja on ottanut vastuun kaikista mahdollisista heidän tuotteistaan johtuvista IPR-loukkauksista. Alan isot eurooppalaiset toimijat ovat Saksasta ja Ranskasta. Niiden päämarkkina-alueet ovat Keski-Euroopassa. Molemmilla on laajat patenttisalkut, mutta patentit on saatettu aiemmin voimaan lähinnä Keski-Euroopassa. Näin Euroopan "reuna-alueille" on jäänyt pienemmille yrityksille tilaa toimia. Suomalaiskonepaja on yksi näistä toimijoista.

Yhtenäispatentin tultua voimaan isot toimijat ovat alkaneet käyttää tätä mahdollisuutta aktiivisesti hyödykseen saadakseen patenteille laajan maantieteellisen kattavuuden.

Jos Suomi on ratifioinut UPC-sopimuksen, suomalaisen yrityksen toimintamahdollisuudet rajoittuvat huomattavasti, koska sen täytyy kaikissa toimituksissaan varmistaa, ettei se loukkaa olemassa olevia patenteja. Tällaiset selvitykset ovat työläitä ja kalliita, mikä heikentää yrityksen kannattavuutta. Toisaalta, jos komponentinvalmistaja ei tee tarvittavia toimintavapaus selvityksiä ja patenttikartoituksia, tästä saattaa aiheutua merkittävää haittaa ei ainoastaan komponentinvalmistajalle itselle mutta myös tämän asiakkaille, jotka käyttävät komponenttia omissa tuotteissaan.

Jos Suomi ei ratifioi UPC-sopimusta, suomalaisen yrityksen toimintavapaus on hieman parempi. Tämä hyöty on kuitenkin rajallinen, koska yhtenäispatentti olisi voimassa kaikissa UPC-alueen maissa. Komponenttia ei voisi toimittaa konepajan asiakkaiden käytettäväksi UPC-maissa sijaitseviin tehtaisiin tai UPC-maihin toimitettavissa tuotteissa. Näin ollen konepaja saattaisi joka tapauksessa menettää merkittäviä potentiaalisia asiakkaitaan. Näin ollen konepaja joutuu todennäköisesti etsimään UPC-sopimuksen ratifioineen Ruotsin tilalle uusia markkinoita UPC-alueen ulkopuolelta esimerkiksi Venäjältä tai Norjasta.

Toinen vaihtoehto on pyrkiä jatkossa tekemään töitä vain yhdelle isolle toimittajalle, joka ottaisi vastuun mahdollisista IPR-loukkauksista.

Kolmas vaihtoehto on, että komponentinvalmistaja jatkossa panostaisi enemmän patenttiseurantaan, toimintavapaus selvitykseen ja ennen kaikkea omaan tuotekehitykseen, jolloin esimerkiksi patenttiriitoja ei syntyisi niin herkästi. Lisäksi tämä saattaisi parantaa yrityksen kilpailukykyä.

Johtopäätös: Pieni ei-patentoiva suomalaisyritys saattaisi olla paremmassa asemassa, jos Suomi ei liittyisi yhtenäispatenttijärjestelmään, koska yhtenäispatentit eivät tällöin olisi automaattisesti voimassa Suomessa. Tämä hyöty on kuitenkin rajallinen, koska yhtenäispatentit olisivat voimassa lähes kaikissa UPC-alueen maissa. Yritys ei voisi jatkossa myydä sellaisia tuotteitaan UPC-alueen maissa, jotka loukkaavat kilpailijan voimassa olevaa yhtenäispatenttia. Näin ollen yritys saattaisi Suomen ratifiointiratkaisusta riippumatta joka tapauksessa menettää potentiaalisia asiakkaita.

3.2.5 Case 5 (perinteinen eurooppapatentti/yhtenäispatentti)

Suomalainen, korkealuokkaisia kuluttajatuotteita hyvin valikoidulle kohderyhmälle valmistava pk-yritys Y on hakenut eurooppapatenttia. Hakemus on vireillä Euroopan patenttivirastossa, mutta patenttivistä on jo ilmaissut, että se tulisi hyväksymään hakemuksen lähiaikoina. Suomessa pk-yritykselle on jo myönnetty kansallinen patentti suomalaisen etuoikeushakemuksen perusteella. Yrityksen IPR-strategian mukaisesti aiemmat eurooppapatentit on saatettu voimaan Saksassa, Alankomaissa, Isossa-Britanniassa ja Ruotsissa. Eurooppapatenttihakemuksen ollessa vireillä alkaa useissa maissa (Suomi, Ruotsi, Tanska, Ranska, Itävalta, Espanja) syntyä toimintaa, jossa pienyritykset oletettavasti hyödyntävät patentoitua tekniikkaa.

Nyt yritys Y aikoo laajentaa toimintaansa uusille markkinoille EU:n alueella. Toiminnanvapausselvityksensä yhteydessä yritys havaitsee, että sen kilpailijat ovat yllättäen, vastoin aikaisempaa käytäntöään, saattaneet myöhemmät eurooppapatenttinsa voimaan hyvin laajalti Euroopassa, myös niissä maissa, joihin start-up-yritys aikoo laajentua. Yrityksen tekemistä väitteistä huolimatta kilpailijoiden patentit on pysytetty voimassa EPOssa. Mahdollisuudet saada kilpailijoiden eurooppapatentit mitätöityä eivät siis vaikuta hyviltä. Jos pk-yritys Y olisi saattanut sen omat aikaisemmat eurooppapatenttinsa voimaan laajemmalla maantieteellisellä alueella, olisi sillä nyt ollut paremmat mahdollisuudet neuvotella kilpailijoiden kanssa tai haastaa nämä patentin loukkauksesta UPC:ssä. Nyt yrityksen pitäisi turvautua rinnakkaisiin mitätöintioikeudenkäynteihin jokaisessa maassa erikseen, koska sen kilpailijat ovat siirtäneet keskeiset eurooppapatenttinsa pois UPC:n toimivallan piiristä. Yritys Y päättää, että jatkossa se aikoo (ainakin joiltain osin) käyttää yhtenäispatenttijärjestelmää ja näin saada automaattisesti maantieteellisesti kattavan suojan keksinnöilleen.

Sattumalta yritys Y on saanut hyväksyvän välipäätöksen yhdestä eurooppapatenttihakemuksesta yhtenäispatenttijärjestelmän astuessa voimaan. Yritys Y on kuitenkin aikaisemmin löytänyt saksalaisen patenttihakemuksen, joka on jätetty ennen yrityksen Y omaa hakemusta, mutta joka on tullut julkiseksi tämän jälkeen. Saksalainen hakemus ei ole tullut esiin EPO:n suorittamassa uutuus- tai patentoitavuustutkimuksessa, koska EPO ei tutki tällaisia aikaisempia kansallisia oikeuksia. Y ei ole halunnut toimittaa erillisiä patenttivaatimuksia Saksaa varten EPOon, koska Y epäilee, että tarvittaville muutoksille ei löytyisi riittävästi tukea alkuperäisasiakirjasta. Y pohtii, uskaltaisiko tämä rekisteröidä yhtenäisen suojan patentilleen, jolloin vaarana on, että yhtenäispatentti saatetaan mitätöidä kokonaisuudessaan mahdollisessa oikeudenkäynnissä UPC:ssä. Yritys Y päättää varmuuden vuoksi saattaa patentin voimaan perinteisenä eurooppapatenttina sille tärkeissä maissa. Koska yritys arvioi patentin olevan kohtuullisen heikko ja altis mitätöintiyrityksille, yritys päättää lisäksi sulkea eurooppapatentin pois UPC:n toimivallan piiristä.

Johtopäätös: Kansainvälistyvän pk-yrityksen näkökulmasta mahdollisuus suojata keksinnöt maantieteellisesti laajalla alueella aikaisempaa yksinkertaisemmin, olisi todennäköisesti tervehdyttävä parannus. Yhtenäispatentista olisi erityisesti hyötyä tilanteissa, joissa keksinnön kaupallinen potentiaali ei ole vielä täysin selvillä tai tilanteissa, joissa ei vielä ole täysin tiedossa mitkä markkina-alueet tulevat olemaan keskeisiä. Yrityksen näkökulmasta olisi toivottavaa, että uuden yhtenäispatenttijärjestelmän maantieteellinen kattavuus olisi mahdollisimman laaja ja että kaikki tärkeät markkina-alueet olisivat mukana, jotta järjestelmästä tulisi mahdollisimman kustannustehokas ja kilpailukykyinen perinteisiin eurooppapatentteihin nähden.

Kolikon kääntöpuolella on se, että yhtenäispatentti on jossain määrin perinteistä eurooppapatenttia haavoittuvaisempi, koska se voidaan mitätöidä aikaisempien kansallisten oikeuksien perusteella. Etenkin siirtymäaikana patentinhaltijan kannattaa rekisteröidä vahvat patentit yhtenäispatentteina, kun taas heikommat, keskitetyille mitätöinnille alttiit patentit kannattaa saattaa voimaan perinteisinä eurooppapatentteina, jotka voidaan siirtää pois UPC:n toimivallan piiristä.

3.2.6 Case 6 (maantieteellisesti laaja suoja/patentti tärkeillä markkina-alueilla, markkinoiden laajentaminen)

Suomalaisella, menestyksekkäästi kansainvälisillä markkinoilla kasvavalla digitaalista viestintää kehittäväällä start-up-yrityksellä on useita vireillä olevia eurooppapatenttihakemuksia ja myös jo myönnettyjä eurooppapatentteja. Patentit on saatettu voimaan tietyissä yrityksen kustannustehokkaan patentointistrategian kannalta tärkeissä maissa: Saksassa, Isossa-Britanniassa, Alankomaissa ja Ranskassa. Lisäksi yrityksellä on Suomessa voimassa olevia kansallisia etuoikeushakemuksia.

Start-up-yrityksen M patentointibudjetti on varsin tiukka, ja lisäksi yrityksellä on usein ollut painetta tehdä patenttihakemukset aikaisessa vaiheessa, jotta yritys saisi ulkopuolista rahoitusta. Start-up-yritys on pääasiassa jättänyt etuoikeushakemuksensa Suomeen, koska viralliset maksut ovat Suomessa matalia kansainvälisessä vertailussa ja ensimmäisen välipäätöksen ja uutuustutkimusraportin on saanut kohtuullisen nopeasti ja ensimmäinen patenttikin on myönnetty nopeasti. Toisinaan yritys on jättänyt suoria kansallisia hakemuksia hyödyntäen PPH-järjestelmää, jota yritys pitää hyvänä, nopeana ja kustannustehokkaana vaihtoehtona pk-yrityksille.

Pääasiassa yritys on kuitenkin yleensä jättänyt hieman parannetun kansainvälisen PCT-hakemuksen etuoikeusvuoden lopulla, jonka perusteella on tehty alueellisia hakemuksia EPOssa. Yrityksen strategiana on ollut siirtää kustannuksia mahdollisimman pitkälle tulevaisuuteen, koska yrityksen rahoitustilanne on ollut epävarma. Eurooppapatentit onsaatettu voimaan vain kaikkein tärkeimmissä maissa. Yritys arvioi, että se tulee jatkossa siirtymään ainakin jossain määrin käyttämään yhtenäispatenttia, koska yritys arvioi, että tämä helpotaisi ulkopuolisen riskirahoituksen hankkimista.

Nyt start-up-yritys on kuitenkin nopealla aikataululla jättänyt etuoikeushakemuksen Suomeen. Koska keksintö oli tulossa julkiseksi, kunnollista uutuustutkimusraporttia ei ehditty tehdä ennen etuoikeushakemuksen jättämistä. Start-up-yrityksen PRH:lta saamassa uutuustutkimusraportissa ei ole esteitä patentoinnille. Tuotekehitys on vuoden aikana edennyt, minkä johdosta hakija päättää lisätä hieman suoritusmuotoja hakemukseen ja laajentaa patenttivaatimusten suojaa ennen kuin tekee PCT-hakemuksen. Siirtyessä EP-vaiheeseen EPO katsoo, että hakija on tehnyt sellaisia muutoksia PCT-hakemukseen, joille ei löydy riittävästi tukea etuoikeushakemuksesta, ja hakija menettää etuoikeuden. Eurooppapatentti kuitenkin myönnetään, koska estejulkaisuja uudelleen määrittelylle keksinnölle ei löytynyt. Start-up-yritys pohtii, rekisteröisikö tämä patentin yhtenäispatenttina vai perinteisenä eurooppapatenttina, mutta päätty lopulta saattamaan patentin voimaan vain tietyissä tärkeissä maissa. Tämä oli ainoa mielekäs vaihtoehto, koska pahimmassa tapauksessa hakijan oma etuoikeushakemus, joka on tullut julkiseksi ja jonka alkupäivä (etuoikeuspäivä) on aikaisempi, saattaisi olla peruste mitätöidä myöhempi yhtenäispatentti kokonaisuudessaan (nk. ”poisonous priority” -tapaus). Vastaavaa ongelmaa ei ole perinteisen eurooppapatentin validointien kohdalla, koska yrityksen suomalainen etuoikeushakemus voi toimia uutuuden esteenä omalle jatkohakemukselle vain Suomen osalta. Koska yhtenäispatentin vaikutus on yhtenäisen koko alueella, patentin mitättömyys Suomen osalta voisi kaataa koko yhtenäispatentin.

Johtopäätös: Hankkimalla yhtenäispatentin yritys saa keksinnölleen automaattisesti maantieteellisesti laajan suojan, joka saattaa estää kilpailijoita laajentamasta markkinoitaan uusille alueille. Yrityksen ei tarvitse erikseen pohtia, missä maissa patentti on syytä saattaa voimaan. Maantieteellisesti laaja suoja saattaa kuitenkin olla altis mitätöinnille aikaisempien kansallisten oikeuksien perusteella. Jos Suomi ratifioi UPC-sopimuksen, myös suomalaiset etuoikeushakemukset saattavat muodostaa tällaisia aikaisempia kansallisia oikeuksia. Jos Suomi ei ratifioi UPC-sopimusta, suomalaiset hakemukset eivät muodosta sellaisia aikaisempia kansallisia oikeuksia, joiden perusteella yhtenäispatentti voitaisiin mitätöidä.

3.3 Yhteenvetoa muuttuvasta eurooppalaisesta patenttijärjestelmästä

Jos yhtenäispatenttijärjestelmä astuu voimaan, tämä tulee muuttamaan nykyistä eurooppalaista patenttijärjestelmää. Suomen ratifiointiratkaisusta riippumatta uudistus tulee vaikuttamaan

suomalaisten yritysten patentointistrategiaan ja toimintaan. Tämä koskee niin pieniä kuin suuria suomalaisia yrityksiä.

Yhtenäispatentin hankkiminen tulee olemaan suomalaisyrityksille mahdollista Suomen ratifiointiratkaisusta riippumatta. Jatkossa yritys voi päättää suojaako tämä keksintönsä yhtenäispatentilla, perinteisellä eurooppapatentilla, kansallisella patentilla vai hyödyllisyysmallilla. Näin yritys pystyisi hyödyntämään eri suojamuotojen parhaita puolia eri tilanteissa sen mukaan, mikä on yrityksen liiketoiminnan kannalta paras ratkaisu.

PERINTEINEN EUROOPPAPATENTTI	YHTENÄISPATENTTI
Ei tarvitse suojata kaikissa maissa, mutta saatettava voimaan jokaisessa halutussa maassa erikseen.	Voimassa maantieteellisesti laajalla alueella, eli patentti on voimassa kaikissa maissa tai ei missään.
Omistajuus voidaan jakaa maakohtaisesti usean haltijan kesken, mutta hallinnollisesti raskas järjestelmä, jossa kaikki omistajamuutokset rekisteröitävä maakohtaisesti.	Sama omistaja kaikissa maissa, yksinkertainen järjestelmä, jossa omistajamuutokset voidaan rekisteröidä keskitetysti EPOssa. Omistajuutta ei voida jakaa maakohtaisesti eri haltijoiden kesken.
Suoja-ala ja vaikutus saattavat vaihdella maittain. Voi johtaa virheellisiin arvioihin toimintavapaudesta.	Muodostaa yhtenäisen suojan, samat vaatimukset kaikissa maissa, suoja-ala ja vaikutus sama kaikissa maissa.
Ei voida mitätöidä keskitetysti. (Tämä muuttuu siirtymäajan jälkeen.)	Voidaan mitätöidä keskitetysti. Perusteena voidaan käyttää myös aikaisempia kansallisia oikeuksia.
Vuosimaksuja ei tarvitse maksaa maissa, joissa suojaa ei enää tarvita. Vuosimaksut on kuitenkin suoritettava maakohtaisesti niissä maissa, joissa suojaa halutaan ylläpitää.	Vuosimaksut voidaan suorittaa keskitetysti yhdellä maksulla, mutta vuosimaksukustannuksia ei voida säädellä poistamalla maita suojan piiristä.

Patentin hakeminen Euroopassa ei sinällään muutu. Yhtenäispatenttijärjestelmä rakentuu nykyiselle perinteiselle eurooppapatenttijärjestelmälle, ja yhtenäispatentti on ensisijaisesti tarkoitettu vaihtoehdoksi perinteisille eurooppapatenteille. Yhtenäispatentin tuoma muutos koskee vain myönnetyn eurooppapatentin voimaansaattamista koskevaa rekisteröintiä. Yhtenäispatentilla saa keksinnölle yhdellä rekisteröinnillä maantieteellisesti laajan ja yhtenäisen suojan, joka olisi voimassa kaikissa tiiviimpään yhteistyöhön osallistuvissa EU-jäsenmaissa. Tämä yksinkertaistaisi huomattavasti eurooppapatentin myöntämisen jälkeistä prosessia verrattuna nykyiseen järjestelmään, jossa patentti tulee rekisteröidä jokaisessa maassa erikseen. Patenttisuoja olisi kaikilta osin yhtenäinen, mikä helpottaisi esimerkiksi patenttisuojan hallinnollista käsitteilyä. Niin vuosimaksut kuin omistajuutta koskevat siirrot voidaan hoitaa yhdellä toimenpiteellä. Erityisesti helpotusta tulisi patentin tuoman kielto-oikeuden tulkintaan eri maissa, sillä patentin suoja-ala ja vaikutus olisivat samat kaikissa mukana olevissa valtioissa. Kolikon kään-
töpuolena on kuitenkin riski, että patentti voidaan mitätöidä keskitetysti myös aikaisempien kansallisten oikeuksien perusteella. Lisäksi maantieteellisesti laajasta yhtenäisestä suojasta aiheutuu patentinhaltijalle myös haittoja. Erityisesti yhtenäispatentista maksettavien vuosimaksujen taso tulee todennäköisesti olemaan kohtuullisen korkea, eikä niiden osalta ole samantilaista joustovaraa kuin eurooppapatenttien kohdalla.

On kuitenkin muistettava, että uudistuksen vaikutukset ovat hyvin erilaisia eri aloilla toimiville yrityksille. Esimerkiksi lääkealalla toimivat yritykset, joilla on korostunut tarve hankkia mahdollisimman laaja suoja keksinnöilleen, ovat pitäneet ongelmallisena, että yhtenäispatentti (ja siirtymäajan jälkeen myös perinteiset eurooppapatentit, joita ei ole suljettu pois UPC:n toimivallan piiristä) voidaan mitätöidä keskitetysti UPC:ssä. Tämä saattaisi lisätä kansallisten patenttien ja hyödyllisyysmallien suosiota.

Jos Suomi ja kaikki muut maat ratifioivat UPC-sopimuksen, suomalainen yritys voi saada suojaa yhtenäispatentin muodossa 24 maassa. Jos Suomi ei ratifioi sopimusta, sama pätee yhtenäispatentin kohdalla 23 maassa. Koska suomalaiset yritykset eivät saata kovin paljon eurooppapatentteja voimaan Suomessa, Suomen ratifioinnilla ei todennäköisesti ole kovin suurta merkitystä tältä osin. Yritykset voisivat joka tapauksessa pienellä lisäpanostuksella suojata keksintönsä joko kansallisilla patenteilla tai saattamalla perinteiset eurooppapatentit voimaan Suomessa, mikäli tämä olisi tarpeellista.

Toisaalta on muistettava, etteivät yhtenäispatenttijärjestelmän vaikutukset ulotu pelkästään patentinhaltijoihin. Vaikutukset ulottuvat myös niihin yrityksiin, jotka ovat patentinhaltijoiden kilpailijoita tai muuten toimivat patenttien vaikutuspiirissä, vaikka nämä eivät omistaisikaan yhtään ainutta patenttia. Kokonaisarviota tehtäessä on muistettava, että se, mikä on hyödyksi patentinhaltijalle, ei aina ole hyödyksi kolmansille osapuolille. Näin ollen yhtenäispatenttijärjestelmän vaikutukset voivat olla hyvinkin erilaiset eri asemassa toimiville yrityksille. Koska sama yritys on toisinaan patentinhaltijan ja toisinaan kilpailijan asemassa, uudistuksen vaikutukset vaihtelevat myös saman yrityksen sisällä.

4. SUOMALAISYRITYKSET EUROOPPALAISESTA PATENTTIJÄRJESTELMÄSTÄ

4.1 Nykyisestä eurooppalaisesta patenttijärjestelmästä

4.1.1 Nykyjärjestelmän etuja ja haittoja

Yrityskyselyn vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka merkittäviä haittoja tai etuja heidän mielestään liittyy nykyiseen eurooppapatenttijärjestelmään. Ylivertaisesti selkeimpänä haittana koettiin nykyisen järjestelmän vaatimus myönnetyn eurooppapatentin maakohtaisesta voimaansaattamisesta.

Vastauksissa nykyistä, hajautettua eurooppapatenttijärjestelmää pidettiin selvästi ongelmallisena:

- *"Eurooppapatentti-käsitteessä ei ole järkeä, mikäli patentti on saatettava voimaan jokaisessa maassa erikseen. Patentin tulisi olla automaattisesti voimassa koko EU:n alueella."*
- *"Voimaansaatto jokaisessa maassa on turha ja kustannuksia lisäävä järjestely."*

Nykyisen järjestelmän heikkoutena koettiin myös patentin omistajuuteen liittyvät rekisteröinnit patentin myöntämisen jälkeen, joita ei voida tehdä keskitetysti EPOssa vaan ne tulee tehdä jokaisen maan patenttivirastossa erikseen. Ehkä hieman yllättäen heikkoutena pidettiin myös perinteisen eurooppapatentin aikaisempiin kansallisiin oikeuksiin liittyviä mitätöintiperusteita. Erityisesti tästä mahdollisesti johtuvaa epäyhtenäistä patenttisuojaa pidettiin heikkoutena. Yllättävää tämä oli lähinnä siksi, että yhtenäispatentin kohdalla juuri tätä aikaisempien kansallisten oikeuksien perusteella tehtävää koko suojan kattavaa mitätöintiä on pidetty yhtenä suurimmista yhtenäispatentin heikkouksista tai pelon aiheista.

Vastauksissa todettiin lisäksi muun muassa seuraavaa:

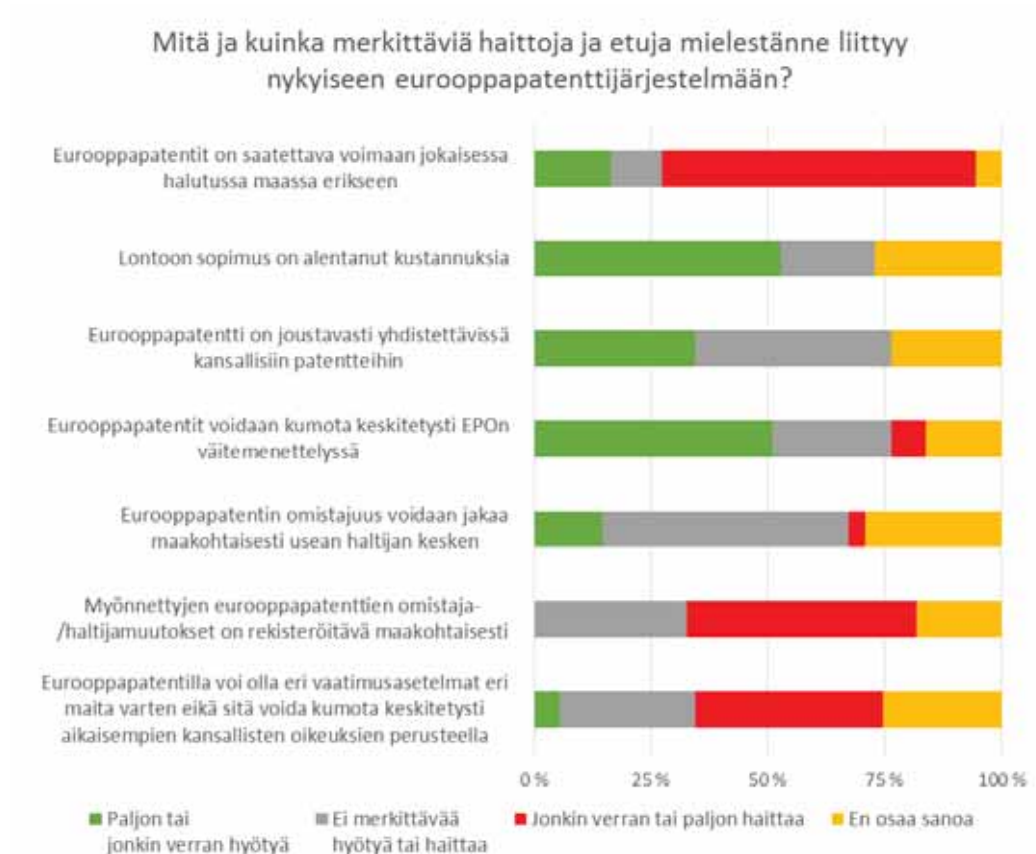
- *"Eri vaatimusasetelmat eri maissa voivat olla joko hyödyksi tai haitaksi riippuen täysin tilanteesta. Patentin haltijalle tuo voi olla edullinenkin tilanne, mutta taas jos haluaa varoa loukkaamasta patenttia mutta toimittaa samaa tuotetta globaalisti, tuo voi olla hankaloittava tekijä."*

Muutama vastaaja huomautti, että järjestelmän eri piirteiden kielteinen tai myönteinen vaikutus voi riippua yrityksen asemasta:

- *"Joihinkin kysymyksiin voisi vastata toisinkin riippuen siitä, onko patentinhaltija vai tarkasteleeko kolmannen osapuolen patenteja."*
- *"Vastaukset riippuvat siitä, onko kyseessä hakija vai kilpailija."*

Nykyisen eurooppapatentin vahvuuksina pidettiin erityisesti Lontoon sopimusta, joka on jo alentanut kustannuksia. Lisäksi hyvänä pidettiin mahdollisuutta suojata keksintöjä yhtä aikaa kansallisilla patenteilla ja eurooppapatentilla. Monilla kyselyyn osallistuneilla oli kokemusta väitemenettelystä EPOssa. Keskitettyä väitemenettelyä pidettiin myös perinteisen eurooppapatentin vahvuutena. On siis hyvä, että tämä väitemenettely säilyy myös yhtenäispatenttien kohdalla.

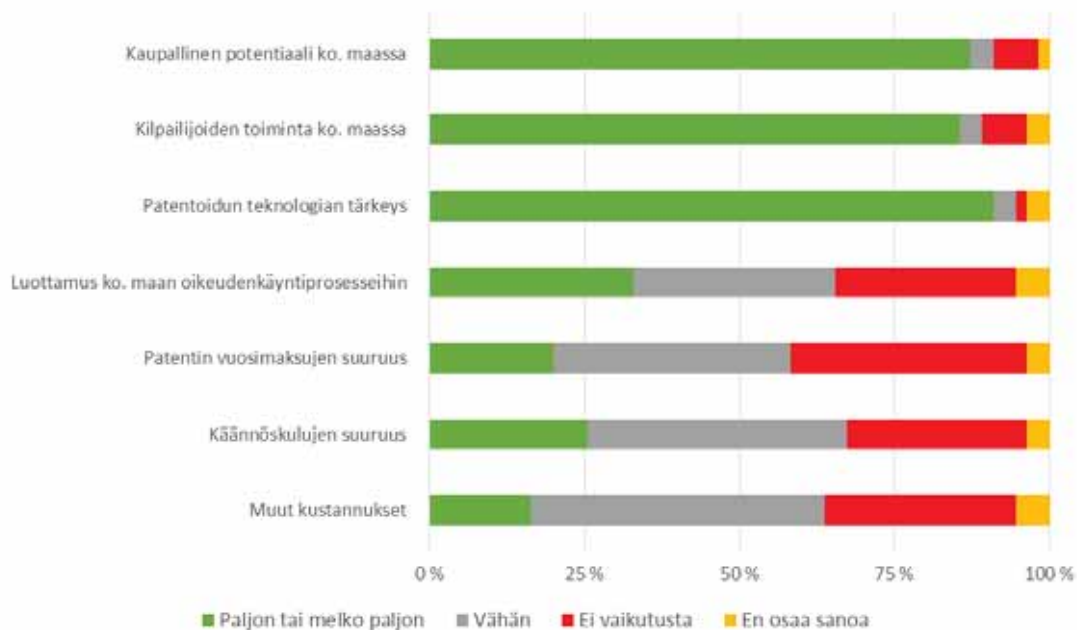
Haastatteluissa osa yrityksistä piti todennäköisenä, että väitemenettelyjen määrä lisääntyisi ainakin aluksi, koska UPC:n päätöksistä ei ole varmuutta, kun taas EPO:n valituslautakuntien ratkaisukäytäntö on kohtuullisen vakiintunut ja suhteellisen hyvin ennakoitavissa.

4.1.2 Lontoon sopimuksen vaikutus

Vastaajia pyydettiin arvioimaan, millä perusteilla he valitsevat Euroopan maita, joissa he hakevat patenttisuojaa. Kolmen väittämän tärkeys erottui täysin muista vaihtoehtoista. Kyselyn pohjalta osoittautui, että suojan maa-kattavuutta valittaessa päätökseen vaikuttavat valtaosin vain liiketoimintalähtöiset asiat: 1) kilpailijoiden toiminta, 2) kaupallinen potentiaali ja 3) teknologian tärkeys.

Kun yrityksenne valitsee Euroopan maita, joissa haette patenttisuojaaja, kuinka paljon seuraavat tekijät vaikuttavat yrityksenne päätökseen?

Vastaajista yli 75 prosenttia oli sitä mieltä, että maiden valintaan kustannuksilla ei ollut vaikutusta lainkaan tai vaikutus oli vähäinen. Tämä korostui myös silloin, kun vastaajilta kysyttiin, ovatko he saattaneet eurooppapatentin voimaan aikaisempaa useammassa maassa Lontoon sopimuksen jälkeen. Alle 15 prosenttia vastasi tähän myöntävästi.

Oletteko saattaneet eurooppapatentin voimaan useammassa maassa Lontoon sopimuksen jälkeen aikaisempaan verrattuna?

Myönteisiä vastauksia perusteltiin syntyneillä kustannussäästöillä. Sen sijaan kielteisissä vastauksissa korostui toisaalta se, että maavalintoja ei tehdä kustannusten perusteella, ja toisaalta se, että voimaansaatoa syntyy muitakin kuluja.

- "Validoinnit tehdään liiketoiminnan tarpeen perusteella eikä niinkään kustannuslähtöisesti."
- "Suojataan vain maissa, joissa on kilpailijoita."
- "EP-patentithan ovat kansallisia patenteja, mikä luo joka tapauksessa vuosimaksutaakkaa ja myös muita voimaansaattoon ja ylläpitoon liittyviä kustannuksia."

- *"Ei ole ollut tarvetta laajentaa useampiin maihin, ja on otettava huomioon myös vuosimaksut, jotka tulevat joka tapauksessa maksettaviksi, kun maiden määrää lisätään."*

Eräs haastateltava totesikin, että vaikka kustannukset ovat tärkeitä, ne eivät välttämättä ole ratkaisevia, jos on kyse merkittävän keksinnön suojaamisesta. Yksittäisten keksintöjen kaupallinen potentiaali vaihtelee, eivätkä kaikki patentit ole yritysten kannalta yhtä tärkeitä. Erityisesti yritysten toiminnan kannalta keskeisiä patenteja oli saatettu voimaan hieman useammassa maassa kuin vähemmän merkityksellisiä patenteja. Osa haastatelluista yrityksistä totesi, että nämä olivat toisinaan saattaneet eurooppapatenttinsa voimaan hieman useammassa maassa, etenkin jos kyse oli tärkeästä patentista.

Suurimmalle osalle kyselyyn osallistuneista yrityksistä (laajaa suojaa tarvitsevaa lääketeollisuutta lukuun ottamatta) eurooppapatenttien voimaansaattaminen muutamissa tärkeissä maissa oli riittävää, eikä Lontoon sopimus ollut merkittävästi muuttanut tätä tilannetta.

Kun yrityksiltä tiedusteltiin, missä maissa nämä yleensä saattavat eurooppapatenttinsa voimaan, vastauksissa korostuivat erityisesti Saksa, jossa suomalaiset yritykset saattavat yli-voimaisesti eniten patenteja voimaan, sekä Iso-Britannia ja Ranska. Näiden jälkeen suosituimpia maita olivat Suomi ja Ruotsi. Vastauksissa korostuivat myös isot markkina-alueet Italia ja Espanja, jotka eivät ole liittyneet Lontoon sopimukseen ja jotka eivät näillä näkymin myöskään tule olemaan mukana yhtenäispatenttijärjestelmässä (Italia tosin aikoo olla mukana UPC:ssa). Muita tärkeitä maita olivat Itävalta, Tanska ja Alankomaat.

Tulokset ovat pääosin linjassa eurooppalaisten tilastojen kanssa, joiden mukaan suurin osa myönnettyistä eurooppapatenteista saatetaan voimaan 3–5 maassa, nimittäin Saksassa, Isossa-Britanniassa, Ranskassa, Italiassa ja Espanjassa, kun taas ainoastaan noin 20–30 prosenttia eurooppapatenteista saatetaan voimaan Alankomaissa, Belgiassa ja Ruotsissa.⁴⁸ Suomalaisen yritysten vastauksissa Pohjoismaiden merkitys kuitenkin korostui. Voidaan pitää hieman yllättävänä, että yrityskyselyyn vastanneiden yritysten vastausten perusteella sekä Itävalta että Tanska olivat Alankomaita suosituimpia maita.

Suomi liittyi Lontoon sopimukseen 1.11.2011, josta lähtien eurooppapatentin voimaansaattamiseen tarvitaan vain patenttivaatimusten käännös suomeksi, jos eurooppapatentti on laadittu englanniksi. Selitysosan voi toimittaa joko englanniksi tai suomeksi. Tämä ei kuitenkaan ole myöskään merkittävästi lisännyt Suomessa voimaansaattettavien eurooppapatenttien määrää. Viimeisen kuuden vuoden aikana (2008–2013) Suomessa on saatettu voimaan keskimäärin noin 4950 eurooppapatenttia vuosittain. Vuonna 2013 tämä luku oli 5164, mikä ei poikkea tilastollisesti merkittävästi aikaisempien vuosien määrästä. Ainakaan lisäys ei ole tilastollisesti perusteltavissa Lontoon sopimuksella, etenkin kun huomioidaan, että vuosittu-hannen alkupuolella (2003–2007) saatettiin Suomessa voimaan keskimäärin yli 5900 eurooppapatenttia vuosittain. Eniten eurooppapatentteja saatetaan voimaan Suomessa lääke- ja bioteknologia-alalla.⁴⁹

4.1.3 Onko tarvetta laajalle suojalle?

Vaikka valtaosalla kyselyyn osallistuneista Lontoon sopimus ei olekaan johtanut siihen, että eurooppapatentit olisi voimaansaattettu aikaisempaa useammassa maassa, kysyttäessä tarvetta laajemmalle suojalle jopa yli puolet (52 %) vastaajista kuitenkin katsoi, että laajempi suoja olisi hyödyllinen. Tämä on joiltain osin ristiriidassa aikaisempien vastausten kanssa mutta toisaalta osoittaa sen, että mahdollisuus saada laajempi suoja ilman merkittäviä lisäkustannuksia olisi tervetullut parannus.

⁴⁸ Hoffmann Eitle (2014), s. 26.

⁴⁹ <http://www.prh.fi/fi/patentit/tilastoja/eurooppapatentit.html>

Tarve laajalle suojalle korostui sitä enemmän mitä pienemmästä yrityksestä oli kysymys. Alle 50 henkilöä työllistävien yritysten osalta tarve laajalle suojalle oli 100 prosentilla vastaajista. Keskisuurista yrityksistä (50–250 henkilöä) tarve laajaan maantieteelliseen suojaan oli 67 prosentilla vastaajista. Sen sijaan suurista yrityksistä (yli 250 henkilöä) vain 43 prosenttia koki tarvetta maantieteellisesti laajalle suojalle Euroopassa.

Tiedusteltaessa yrityksiltä miksi heillä on tarve saattaa suoja voimaan kaikissa EU-maissa, yritykset totesivat seuraavaa:

- *"Kaupallinen hyödyntäminen kaikissa maissa"*
- *"Yrityksellämme on asiakkaita suurimmassa osassa Euroopan maita, joten yhtenäinen suoja yksinkertaistaisi asioita."*
- *"Liiketoimintaa on pääosin kaikissa Euroopan maissa, mutta liiketoiminnan laajuus on rajattua, jolloin kansalliselle patentille ei välttämättä ole perusteita, mutta suojaus olisi hyvin tervetullut."*
- *"Rinnakkaistuonnin vähentäminen"*
- *"Lääketuotteelle välttämätöntä sisämarkkinoiden takia"*
- *"Patentilla olisi kaupallistamistoimissa korkeampi arvo."*
- *"Patenttia haettaessa mahdollisimman laaja kattavuus olisi eduksi. Kilpailu ja toimijat ovat joka tapauksessa kansainvälisiä."*
- *"Haluamme mahdollisimman laajan suojan keksinnöillemme, sillä tuotteemme ovat käytössä globaalisti ja myös kilpailijamme toimivat globaalisti."*
- *"Tarve suojata myös maita, joissa tuotteiden kopiointi edullista, vaikka ko. maissa ei olisikaan kaupallista potentiaalia."*

Toisaalta jotkut yritykset korostivat myös sitä, että uudesta patenttijärjestelmästä tässä vaiheessa mahdollisesti pois jättäytyvät maat muodostavat isot markkinat, ja olisi tärkeää, että nämä maat olisivat mukana järjestelmässä.

- *"Italia, Espanja ja Puola ovat isot markkinat."*

Kun yrityksiltä tiedusteltiin myös, onko heille aiheutunut haittaa siitä, ettei eurooppapatenttia ole saatettu voimaan kaikissa EU-maissa, vastaukset olivat pääosin kieltäviä. Jopa yli neljä viidestä yrityskyselyyn vastanneista ilmoitti, ettei yritykselle ole aiheutunut haittaa tästä. Tämä on toisaalta hyvin ymmärrettävää, sillä yritysten yleisesti käyttämien talouden tunnuslukujen avulla on todella haasteellista laskea kustannus menetetystä hyödyntämismahdollisuudesta.

Alle neljäsosa vastaajista ilmoitti, että heille on aiheutunut haittaa siitä, että perinteistä eurooppapatenttia ei ole saatettu voimaan kaikissa EU-maissa. Tiedusteltaessa, mitä haittoja yritykselle oli aiheutunut, yritykset ilmoittivat seuraavaa:

- *"Rinnakkaistuonti"*
- *"Lisensoidessa asiakkaat ovat joskus toivoneet suojaa jossain tietyssä maassa, johon eurooppapatenttia ei ollut saatettu voimaan. Jos patentti olisi saatettu voimaan kaikissa maissa, tällaisilta tilanteilta välttyttäisiin."*
- *"Patentin haun yhteydessä ei ole osattu ennakoida kaikkia kaupallisesti potentiaalisia maita tai maita, joissa tuotetta voidaan edullisesti kopioida."*

4.1.4 Suoja-ajan pituus ja mahdollisuus vaikuttaa tähän maakohtaisesti

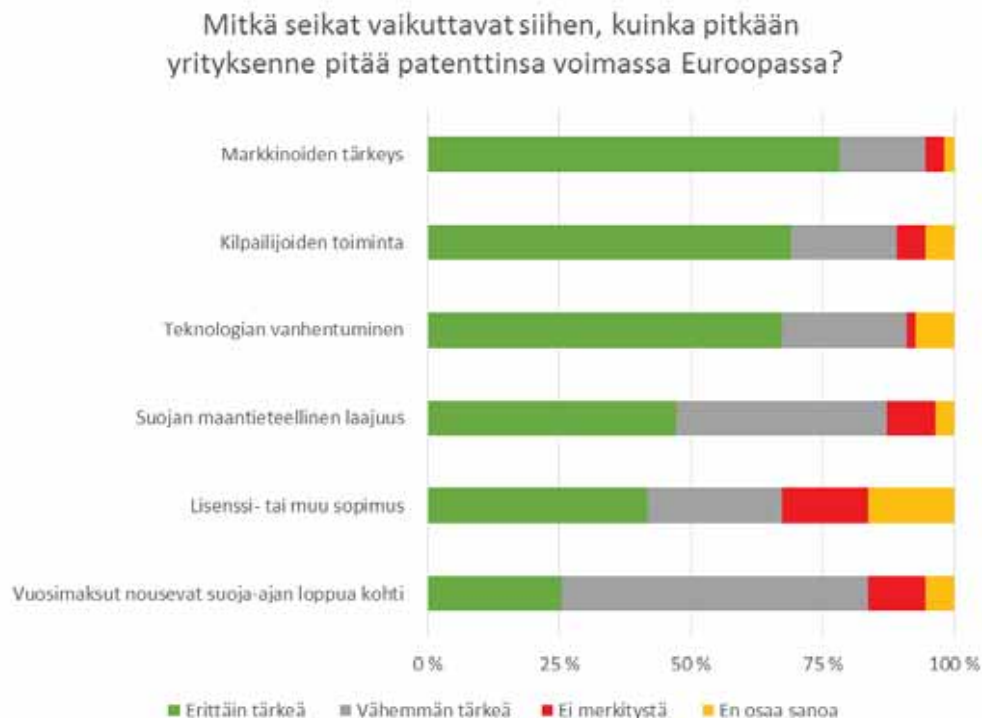
Patentinhaltijan näkökulmasta katsottuna perinteisen eurooppapatentin yhtenä etuna on pidetty sitä, että voimaan saatettuja kansallisia suojia ei tarvitse pitää voimassa yhtä pitkään joka maassa vaan vuosimaksut voidaan jättää jonkin maan osalta maksamatta ja ylläpitää patenttisuojaa vain tietyissä maissa. Suuri osa vastaajista onkin hyödyntänyt tätä mahdollisuutta.

Vastaajilta kysyttiin myös, pitävätkö he tärkeänä, että patenttien vuosimaksujen maksamisesta voidaan päättää maakohtaisesti. Tämän asian tärkeys oli yllättävänkin suuri, sillä yli 80 prosenttia vastaajista piti tätä ainakin jossain määrin tärkeänä ja yli 45 prosenttia vastaajista jopa erittäin tärkeänä.

Yhtenäispatenttijärjestelmässä ei ole tällaista mahdollisuutta luopua patenttisuojasta asteittain eri maissa. Yhtenäispatentti muodostaa yhtenäisen suojan, josta maksetaan yksi yhteinen vuosimaksu.

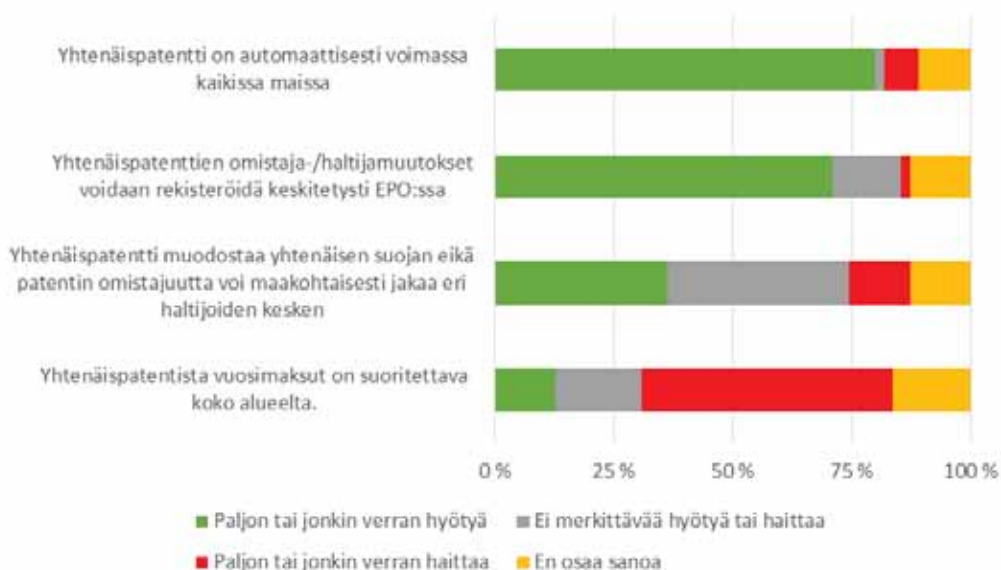
Kun yrityskyselyyn vastaajilta kysyttiin, mitkä seikat vaikuttavat siihen, kuinka pitkään he pitävät patenttinsa voimassa Euroopassa, syyt olivat pitkälti samat kuin patentin hakemiselle. Patenttien hyöty liiketoiminnalle on päätöksen kannalta keskeistä, eikä kustannuksilla (vuosimaksujen nouseminen suoja-ajan loppua kohti) ole juurikaan merkitystä vastaajien mielestä.

4.2 Yhtenäispatentista yleisesti

Patenttilainsäädäntöä ja patenttijärjestelmiä arvioitaessa on näkökulma usein erilainen riippuen siitä, katsooko asiaa patentinhaltijan vai kilpailijan/potentiaalisen loukkaajan näkökulmasta. Usein nämä saattavat olla kolikon kääntöpuolet, jolloin toisen etu on toisen haitta. Yrityskyselyn vastaajilta kysyttiin, mitä etuja ja haittoja yhtenäispatenttiin liittyy nykyisiin eurooppapatentteihin nähden nimenomaan patentin haltijan näkökulmasta. Kysely tehtiin esittämällä väittämiä, joihin vastaajat vastasivat sen mukaan, onko heidän käsityksensä mukaan väittämän mukaisesta asiasta hyötyä, haittaa vai ei merkittävästi kumpaakaan.

Mitä etuja ja haittoja yhtenäispatenttiin liittyy nykyisiin eurooppapatentteihin nähden patentin haltijan näkökulmasta?

Kommenteissaan vastaajat nostivat esille erityisesti sen, että yhtenäispatentin vuosimaksujen suuruudesta ei ole vielä sovittu, joten siltä osin hyöty-/haitta-arviota on vaikea tehdä.

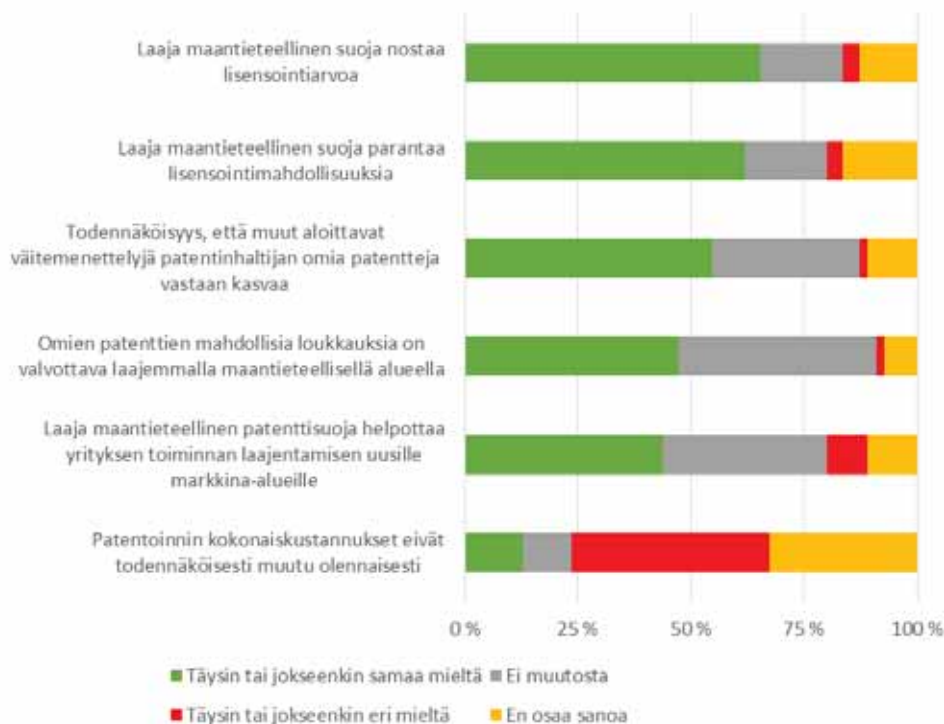
- *"Vuosimaksujen suuruus on auki, joten vaikea ottaa kantaa."*
- *"Ei käsitystä kustannustason muutoksesta."*

Jotkut vastaajista olivat kuitenkin jo tehneet oletuksia tulevien vuosimaksujen tasosta yhtenäispatenttijärjestelmässä ja totesivat muun muassa seuraavaa:

- *"Vuosimaksut nousevat, koska todellinen tarve on suojata vain 2–3 maassa."*

Yrityksiä pyydettiin myös pohtimaan, mitä vaikutuksia sillä olisi, jos yritys valitsee jatkossa omien patenttinsa osalta yhtenäispatentteja, jotka ovat voimassa maantieteellisesti laajalla alueella, eli kaikissa UPC-jäsenmaissa (Italiaa lukuun ottamatta).

Yhtenäispatentti on voimassa maantieteellisesti laajalla alueella eli kaikissa UPC-sopimusvaltioissa. Oletteko samaa vai eri mieltä alla esitetyistä väittämistä?

Avoimissa vastauksissa useat yritykset kiinnittivät jälleen erityistä huomiota yhtenäispatentista maksettaviin vuosimaksuihin. Toisaalta monet odottavat asiamieskustannusten pienentyvän, koska patenttia ei tarvitse enää saattaa joka maassa kansallisesti voimaan. Tämä on todennäköisesti oikeasuuntainen odotus, sillä käännskulujen vähentymisen lisäksi perinteisen eurooppapatentin kansalliseen voimaansaattamiseen on liittynyt asiamiestyötä, joka jäisi pois yhtenäispatentin osalta.

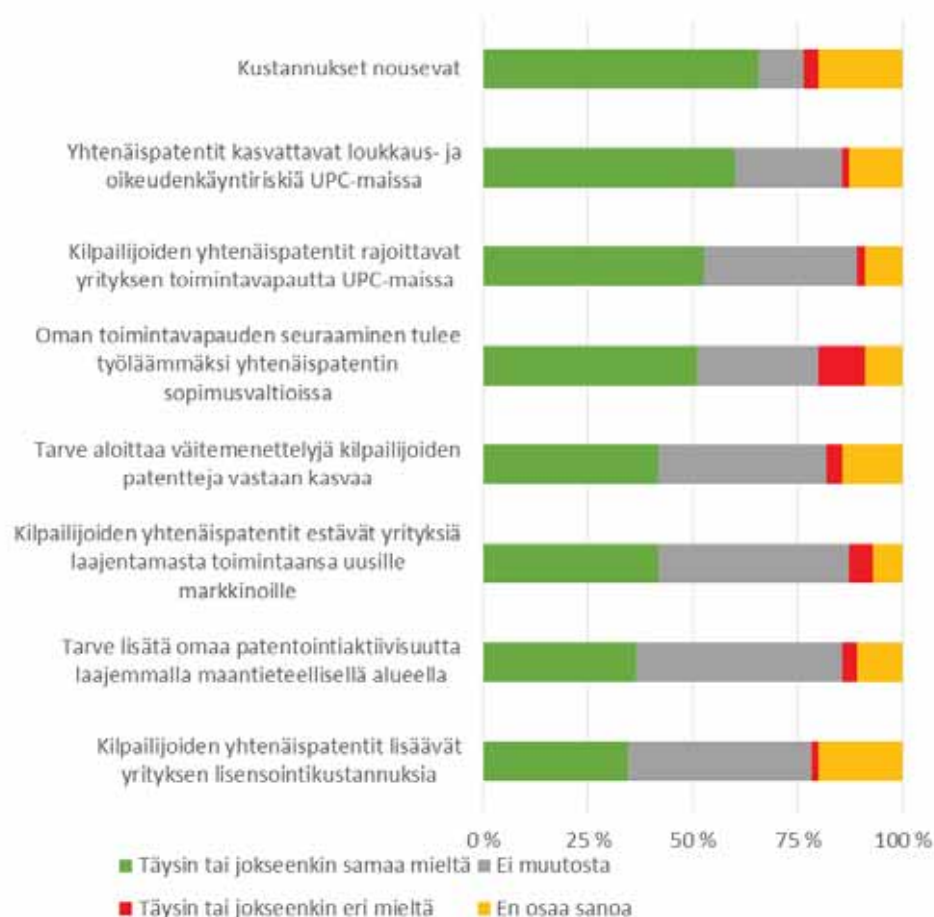
- *"Patentoinnin vuosimaksut ovat vielä auki, suurin kustannuserä ovat kuitenkin patenttiasiamieskustannukset sekä väitteistä johtuvat kustannukset. Kaupallinen potentiaali on paljon tärkeämpi kuin patenttisuoja lisensointimahdollisuuksia ajatellen."*
- *"Mahdoton vastata, koska edelleenkin emme tiedä, mille tasolle virastokustannukset asettuvat. Asiamieskustannukset alenevat todennäköisesti. Patentointikustannuksista suurin osa on asiamiestoimistojen maksuja, ja näiden odotetaan pienenevän, kun käsiteltävänä on vain yksi patentti/hakemus."*

4.2.1 Yhtenäispatentin vaikutus suomalaisten yritysten patentointiaktiivisuuteen

Yhtenäispatentin yksi tavoite on ollut helpottaa patentointiprosessia ja sitä kautta myös lisätä patentointia. Tämän on uskottu parantavan eurooppalaisten yritysten kilpailukykyä. Yrityskyselyyn vastanneilta yrityksiltä kysyttiin, miten he uskovat tulevan yhtenäispatentin vaikuttavan heidän patentointiaktiivisuuteensa siinä tapauksessa, että Suomi on mukana yhtenäispatenttijärjestelmässä ja tilanteessa, jossa Suomi ei ole siinä mukana.

Vain muutamia yrityksiä uskoivat oman patentointiaktiivisuutensa ylipäättään kasvavan yhtenäispatentin myötä, jos Suomi on mukana järjestelmässä. Vain kaksi yritystä uskoi oman patentointiaktiivisuutensa kasvavan, jos Suomi ei ole mukana yhtenäispatenttijärjestelmässä.

Jos Suomi ratifioisi UPC-sopimuksen, Suomessa olisi voimassa enemmän kilpailijoiden patentteja. Mitä vaikutuksia tällä olisi yrityksenne toimintaan?

Valtaosa vastaajista oli siis sitä mieltä, että yhtenäispatentti ei tule vaikuttamaan heidän patentointiaktiivisuuteensa ja ettei Suomen ratifiointipäätöksellä ole tähän vaikutusta. Tämä ei ole sinällään kovin yllättävää, sillä yritykset ovat tähänkin asti suojanneet tärkeät keksintönsä kotimarkkinallaan Euroopassa, eikä ja uusia keksintöjä synny lisää siitä syystä, että patentointijärjestelmä muuttuu. Sen sijaan on hyvinkin todennäköistä, että yritykset, joiden kotipaikka on Euroopan ulkopuolella, lisäävät patentointiaan Euroopassa, jos järjestelmä yksinkertaistuu ja tulee edullisemmaksi.

4.2.2 EU:n ulkopuolisten yritysten patentoinnin vaikutus eurooppalaisten yritysten kilpailukykyyn

Patentit ovat kielto-oikeuksia, joten mitä enemmän omalla markkina-alueella on voimassa patentteja, sitä rajatummaksi oma toimintavapaus tulee. Nyt kehitetyn yhtenäispatentin tuomat edut ovat kaikkien hakijoiden käytössä riippumatta hakijan kotimaasta. Näin ollen EU:n ulkopuolelta tulevat yritykset pääsevät hyötymään laajasta maantieteellisestä patenttisuojasta Euroopassa aivan samoin kuin kotimarkkinallaan toimivat EU:sta lähtöisin olevat yritykset.

Yrityskyselyssä pyydettiin vastaajilta arviota siitä, miten he olettavat yhtenäispatentin toteutuessaan vaikuttavan EU:n ulkopuolisten yritysten patentointiaktiivisuuteen Euroopassa. Vastaajat olivat tästä varsin yksimielisiä, ja lähes 85 prosenttia niistä, jotka osasivat vastata

kysymykseen, olivatkin sillä kannalla, että EU:n ulkopuolisten yritysten patentointi Euroopassa lisääntyy yhtenäispatentin tultua voimaan.

Tämä on suomalaisille yrityksille huolestuttava skenaario. Yritykset ovat lähes yksimielisiä siitä, ettei heidän oma patentointinsa lisääntyisi lainkaan yhtenäispatentin johdosta, mutta samaan aikaan yritykset uskovat vahvasti siihen, että yhtenäispatentti lisää EU:n ulkopuolisten maiden yritysten patentointia Euroopassa. EU:n alueelle tulee siis voimaan enemmän kilpailijoiden patentteja, vaikka samaan aikaan oma patentointi ei lisäännä. Tämän pohjalta voisi olettaa, että kotimaisten yritysten kilpailukyky heikkenee yhtenäispatentin myötä.

Haastatteluissa tuli kuitenkin esille, että yllä esitetystä skenaariosta huolimatta ainakin jotkut yrityksistä uskovat siihen, että eurooppalaiset yritykset hyötyvät uudistetusta patenttijärjestelmästä enemmän kuin Euroopan ulkopuoliset yritykset. Tämä perustuisi siihen, että vahvempi, yksinkertaisempi ja edullisempi patentointijärjestelmä omalla kotimarkkinalla antaisi mahdollisuuden etenkin pienille ja keskisuurille yrityksille kasvaa ja kehittyä, jolloin hyödyt olisivat EU:n kotimarkkinayrityksille suuremmat kuin muille.

Suurin osa yritys vastaajista (51 %) oli kuitenkin pessimistisempiä ja uskoi, että mikäli ei-eurooppalaisten yritysten patentointiaktiivisuus kasvaa Euroopassa, niin suomalaisten yritysten kilpailukyky vähentyy paljon tai jonkin verran. Itse asiassa kilpailukyvyn parantumiseen uskoi vain 10 prosenttia vastaajista.

Kun vastaajille esitettiin oletama, että EU:n ulkopuolisten yritysten patentointiaktiivisuus lisääntyisi yhtenäispatentin myötä, he esittivät omia ajatuksia mahdollisista vaikutuksista (ongelmia ja hyötyjä) tähän liittyen. Selkeimmin esille tuli yritysten entistä suurempi tarve selvittää oma toimintavapaus ja puuttua kilpailijoiden patentteihin. Erityisesti uskottiin lisääntyneiden patenttien heikentävän oman tuotekehityksen mahdollisuuksia.

- "Seuranta helpottuisi, mutta lisääntyvä patenttien määrä voisi aiheuttaa ongelmia tuotekehitykselle."
- "Freedom-to-operate-tarkastelut on tehtävä useammin – ongelma erityisesti kasvuhakuisille pk-yrityksille?"
- "Joillakin pelkästään kotimaassa toimivilla pienillä ja keskisuurilla yrityksillä voi olla ongelmia ymmärtää patentteja, joiden määrä saattaa kasvaa merkittävästi tulevaisuudessa."

- *"Kustannusten nousu oletettavasti, enemmän työtä kilpailijoiden seurannassa, loukkausriskien lisääntyminen."*
- *"Suomeen tulee useampi patentti voimaan, mikä saattaa rajoittaa Suomessa valmistavan teollisuuden toimintaa."*
- *"Väitemenettelyjen (ml. kolmannen osapuolen muistutukset) tarve lisääntyisi."*
- *"Kilpailu kiristyy, kustannukset kasvavat, loukkausriski kasvaa, seurannan merkitys kasvaa, työmäärä lisääntyy."*
- *"Pk-sektori tulee kärsimään koventuvasta kilpailusta."*

Myös niin sanottujen "patenttipeikkojen" toiminnan laajentumista pelättiin erityisesti ohjelmisto/ICT-sektorilla.

- *"Erityisesti ohjelmisto/ICT-teollisuudessa patenttihakemuksilla ei välttämättä ole juurikaan yhteyttä haltijan liiketoimintaan. Koska yhtenäispatentti on keskitetysti (=helpommalla) haettavissa ja oikeudet valvottavissa, on oletettavissa, että se helpottaa erityisesti aktiivisesti patentejaan rahastavien EU:n ulkoisten patentinhaltijoiden toimintaa. Yhtenäispatentin ja UPC:n myötä (verrattuna nykyjärjestelmään) yhdellä patenttikanteen vaatimalla pohjatyöllä saa vastaajalle suuremman oikeudenkäyntiriskin (kieltotuomio) ja suuremman laskupohjan lisenssimaksujen laskentaan."*
- *"Patenttitrollien aktiivisuus lisääntyy UPC-alueella."*
- *"Litigaatioiden määrä voi hyvinkin kasvaa, riippuen tuomioistuimen toiminnasta. On myös mahdollista, että niin kutsut non-practicing entityt saavat enemmän jalansijaa myös Euroopassa. Toisaalta, mikäli "patenttisodissa" Euroopan maat ovat olleet mukana, kun firmat ovat taistelleet patenttiloukkauksista globaalisti, niin yhtenäispatentin myötä litigaatiokustannukset voivat laskea, kun riittää yksi oikeudenkäynti Euroopassa."*

Negatiivinen vaikutus oli nähty myös mahdollisuutena, ja eräs vastaaja kommentoikin, että:

- *"todennäköisesti suomalaisten yritysten pitää panostaa tuotekehitykseen entistä enemmän, mikä on pitkällä aikavälillä hyvä asia".*

Tähän ajatukseen onkin helppo yhtyä, sillä lisääntyneet patentit ja sitä kautta lisääntyneet esteet omalle toiminnalle pakottavat yritykset miettimään uusia teknisiä ratkaisuja. Patentin loukkauksen välttäminen onkin hyvä kannuste omalle tuotekehitykselle. Mitä enemmän on riskejä patentin loukkauksille, sitä enemmän tarvitaan omaa tuotekehitystäkin.

- *"Kilpailu kovenee, mutta toisaalta uskoisin, että myös tuotekehitykseen tullaan resursoimaan enemmän."*

4.2.3 Suomalaisen yritysten tuotekehitys ja tuotantotoiminta Suomessa

Kyselyssä ja haastatteluissa saatiin hyvin ristiriitaisia vastauksia liittyen kysymykseen kilpailijoiden patentoinnin vaikutuksesta yrityksen omaan tuotekehitykseen Suomessa. Toisaalta lisääntynyt kilpailijoiden patentointi nähtiin monien mielestä oman tuotekehityksen esteenä, ja toisaalta joidenkin mielestä sen koettiin toimivan positiivisena pakotteena oman tuotekehityksen lisäämiselle.

Kun sitten yrityksiltä kysyttiin suoraan, olisiko Suomi houkuttelevampi maa yrityksen tuotekehitykselle, jos Suomessa olisi vähemmän kilpailijoiden patenteja voimassa, vastaukset olivat pääosin negatiivisia. Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että vähentynyt patenttien määrä ei tekisi Suomesta yhtään houkuttelevampaa paikkaa yrityksen tuotekehitykselle.

Haastatteluiden ja avointen vastausten perusteella vastaajayritysten näkemys perustui pitkälti siihen, että vastaajat pitivät tuotekehitystään sellaisena toimintana, joka ei loukkaa kilpailijan patenttia.

Useasti jää kuitenkin huomioimatta, että monet tuotekehityksessä hyödynnettävät menetelmät voivat olla patentoituja ja tällaisten patentoitujen menetelmien hyödyntäminen kaupalliseen toimintaan liittyvässä tuotekehityksessä ei ole sallittua. Laajasti patentoituja alueita ovat muun muassa erilaiset analyysi- ja seurantamenetelmät sekä jossain määrin myös erilaiset tuotteiden testausmenetelmät.

Suurin osa vastaajista lähti kuitenkin siitä olettamasta, että tuotekehitys sinällään ei loukkaa patenteja, mutta kilpailijoiden patentit voivat tehdä tuotekehityksestä haastavamman, koska tulee löytää oma, patenttia loukkaamaton tekninen ratkaisu. Tämäkin tulkinta jättää kuitenkin huomioimatta pilot-tason kokeet, jotka saattavat jo tuottaa kaupallisia määriä tuotetta. On hyvin tyypillistä, että ennen varsinaisen tuotannon aloittamista yritys tekee kaupallisia koe-eriä tuotetta nk. pilot-hankkeena. Tällainen toiminta kuitenkin loukkaisi patenttia, jos tuote on kilpailijan patentilla suojattu.

Esimerkiksi monet laitetoimittajat tekevät kaupallisia toimituksia yksittäisille koelaitteilleen ja näitä testataan vielä asiakkaan oikeassa tuotanto-/tehdasympäristössä ennen lopullista päätöstä laitteen valmistuksen ja kaupallistamisen aloittamisesta. Kaikki tällainen tuotekehitykseen liittyvä toiminta, joka sisältää valmistettavan tuotteen osittaisenkin kaupallistamisen, on katsottava patentin loukkaukseksi, mikäli kyseinen tuote on patentilla suojattu.

Mikäli yhtenäispatentin myötä Suomeen tulee voimaan suurempi määrä patenteja, olisi tällä negatiivinen vaikutus tämän tyyppiseen kokeelliseen toimintaan suomalaisille yrityksille.

Toisaalta vastauksissa korostui se, että yritykset joutuvat katsomaan patentin loukkausta globaalisti ja että Suomen patenttitilanteen merkitys on koko kysymyksen osalta vähäinen. Yrityksen koolla tai toimialalla ei ollut merkitystä kysymyksen vastauksiin.

Vastaajat totesivat avoimissa kommentissaan muun muassa seuraavaa:

- *"Kolmansien osapuolten patentit eivät vaikuta tuotekehitykseen vaan lähinnä tuotantoon, jakeluun ja myyntiin."*
- *"Joudumme katsomaan patenttiasioita globaalisti."*
- *"Suomalaiset patentit eivät ole merkittävä tekijä firmamme toiminnalle. Kaikkein merkittävimmät patentit yrityksemme kannalta ovat USA:ssa, sen jälkeen tulevat Eurooppa, Japani ja Kiina."*

Yllä olevien vastausten perusteella yritykset eivät siis kokeneet kilpailijoiden patenttien vaikuttavan olennaisesti tuotekehityksen tekemiseen Suomessa. Toisaalta vapaiden vastausten perusteella olisi voinut olettaa, että kilpailijoiden patenttien määrän kasvu vaikuttaisi

negatiivisesti halukkuuteen sijoittaa tuotantolaitokset Suomeen. Tämä ei kuitenkaan saanut vahvistusta kyselyn vastausten pohjalta.

Vastaajilta kysyttiin, olisiko Suomi houkuttelevampi maa yrityksen tuotannolle, jos Suomessa olisi vähemmän kilpailijoiden patentteja voimassa. Vain kuudesosa vastaajista oli sitä mieltä, että vähempi määrä Suomessa voimassa olevia patentteja tekisi Suomesta houkuttelevamman maan yrityksen tuotantolaitoksille.

Yllä olevien kahden kysymyksen perusteella voidaan tehdä sellainen johtopäätös, että Suomen UPC-sopimuksen ratifiointia koskevalla ratkaisulla ei ole juurikaan vaikutusta yritysten halukkuuteen sijoittaa tuotekehitystä tai tuotantolaitoksia Suomeen.

4.2.4 Yhtenäispatentin vaikutus suomalaisten pk-yritysten kilpailukykyyn

Eurooppalaista patenttiuudistusta on perusteltu sillä, että yhtenäispatentti palvelisi nimenomaan pk-yritysten etuja. Tästä syystä yrityskyselyssä pyydettiin kaikilta vastaajilta oman yrityksen koosta huolimatta kantaa yhtenäispatentin vaikutuksista pk-yrityksiin. Vastaajilta kysyttiin, edistäisikö vai haittaisiko yhtenäispatentti nimenomaan suomalaisten pk-yritysten kilpailukykyä ja kasvua.

Vastaajat, jotka arvioivat, että yhtenäispatentti edistäisi pk-yritysten kilpailukykyä, arvioivat tilannetta lähinnä suomalaisten pk-yritysten omien patenttien näkökulmasta eikä niinkään kilpailijoiden patenttien näkökulmasta. Vastaajat, jotka arvioivat yhtenäispatentin heikentävän pk-yritysten kilpailukykyä, arvioivat tilannetta nimenomaan kilpailijoiden patenttien lisääntymisen kannalta.

Vastauksissa todettiin muun muassa seuraavaa:

YHTENÄISPATENTIN KILPAILUKYVYSTÄ SANOTTUA	
<i>Hyödyt/Mahdollisuudet</i>	<i>Haitat/Uhat</i>
"Jos kustannus laajemmasta suojatusta alueesta olisi edullisempi kuin nykyisissä järjestelmissä, olisi pk-yrityksillä paremmat mahdollisuudet patentointiin." "Kustannukset pienenisivät ja [maantieteellinen] suojapiiri tulisi kerralla melko laajaksi. Aina ei välttämättä ole helppoa ennustaa, mitkä maat ovat relevantteja, joten laajemman eurooppalaisen alueen kattaminen automaattisesti olisi bonus." "Pitkällä tähtäyksellä kilpailukyky kasvaisi johtuen tarpeesta lisätä panostuksia tuotekehitykseen ja palveluun." "Pk-yritys voi kustannustehokkaammin ja nopeammin siirtyä eurooppalaisille markkinoille." "Sikäli kun pk-yritys toimii kuitenkin globaaleilla markkinoilla, patentit, jotka ovat voimassa vain Suomessa, ovat hyödyttömiä. Jos patenttien hakeminen laajemmin helpottuu, niin se on hyvä asia." "Mahdollistaa lisenssitulot alueilta, joilla oma markkinointi ei kannata." "Tutkimus- ja tuotekehitystyötä ja sen tuloksia aktiivisesti suojaavalle yritykselle yhtenäispatentti luo mahdollisuuksia kaupallistamisessa mm. lisensointi." "Se muodostaisi (toivottavasti) kustannus/hyöty-suhteen, joka mahdollistaisi tulevaisuudessa myös eurooppalaisten patenttien hyödyntämisen ulkopuolisen rahoituksen hankinnassa. Nythän se tapahtuu pääosin US-patenttien avulla."	"Heikentäisi kilpailukykyä, koska oletettavasti pk-yritykset eivät juurikaan itse käyttäisi yhtenäispatenttia." "Pk-yrityksillä ei ole tarjoakaan resursseja riidellä, mikäli nämä haastetaan patentt loukkauksesta. Etenkin jos litigaatio käydään vieraassa maassa." "Kasvavien yritysten riski joutua patenttiriitaan mukaan kasvaisi, varsinkin, jos Suomi liittyisi mukaan yhtenäispatenttiin. Kuitenkaan tuota ei kannattaisi pitää päätöskriteerinä Suomen liittymiselle. Jos Suomi jäisi sopimuksen ulkopuolelle, se viivyttaisi kasvavien yritysten patentin loukkauksriskiä vain siihen asti, kunnes he päättäisivät siirtyä Suomea suuremmille markkinoille." "Todennäköisesti heikentäisi kilpailukykyä, koska enemmän patentteja voimassa kattaen myös Suomen, jolloin syntyisi enemmän riskejä patentinloukkauksesta, joita ei ilman uutta järjestelmää olisi." "Isot yhtiöt (kiinalaiset vaikkapa) voisivat yhdellä patentilla blokata koko Euroopan pois. Merkittävä haitta." "Kotimaan markkinoilla toimivat pk-yritykset kärsivät globaalien yritysten patenttien lukumäärän kasvusta; Suomi ei ole ollut kovin kiinnostava markkina-alue EP-patentin rekisteröimiseksi Suomeen." "Yritys voidaan haastaa oikeuteen myös muualla kuin Suomessa." "Litigaatioherkkyys voi kasvaa, kun kustannukset pienenevät ja yksi oikeudenkäynti riittää tuomioon kaikissa maissa. Voi olla, että USA:ssa paljon keskustelua herättävä toiminta, jota jotkin non-practicing entityt harjoittavat, yleistyy myös Euroopassa tehden pk-yritysten toiminnan entistä haastavammaksi."

Myös yrityshaastatteluissa oletettiin, että erityisesti kasvavat, kansainvälistyvät, tuotekehitykseen ja innovaatioihin panostavat suomalaiset pk-yritykset saattaisivat hyötyä yhtenäispatentin antamasta maantieteellisesti laajasta suojasta. Yhtenäispatentti saattaisi esimerkiksi parantaa pk-yritysten mahdollisuuksia myydä patenttisalkkunsaa, lisensoida patentejaan ja saada riskirahoitusta. Tosin moni haastateltava korosti myös sitä, että yksinomaan laaja maantieteellinen suoja ei riitä; yritysten tulisi panostaa myös patenttien laatuun, jotta patentit eivät olisi helposti mitätöitävissä UPC-tuomioistuimessa ja jotta niiden suoja-ala olisi riittävän laaja.

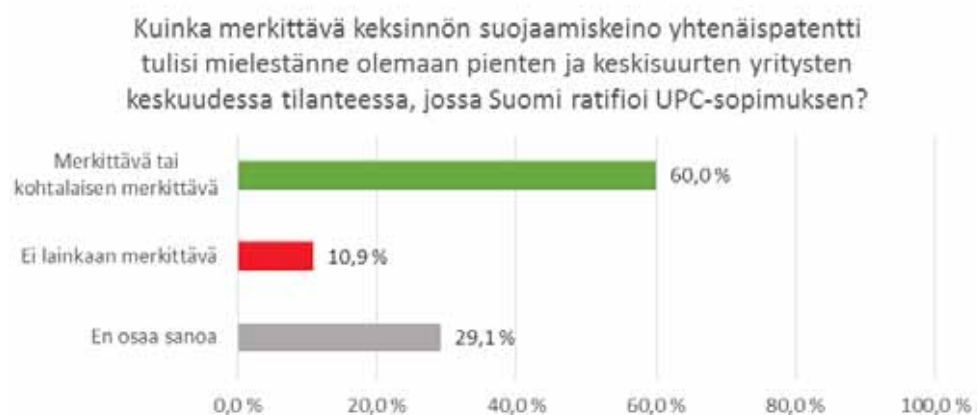
Lisäksi useat haastateltavat totesivat, että yhtenäispatentin laajasta maantieteellisestä suojasta voisi olla hyötyä sellaisissa tilanteissa, joissa esimerkiksi toimintaansa aloitteleva start-up-yritys ei tiedä, mitkä markkina-alueet tulevat olemaan keksinnön kannalta keskeisiä tai keksinnön kaupallinen potentiaali ei muuten ole täysin selvillä siinä vaiheessa, kun eurooppapatentti myönnetään.

Toisaalta myös haastatteluissa tiedostettiin se vaara, että yhtenäispatentin myötä yhä enemmän patenteja olisi voimassa, ei ainoastaan Suomessa vaan lähes koko EU:n alueella, mikä puolestaan kaventaisi myös suomalaisten pk-yritysten toimintavapautta. Useat haastatelluista totesivatkin, että jatkossa myös pk-yritysten tulisi entistä enemmän panostaa kilpailijoiden patenttiseurantaan ja toimintavapausselvityksiin.

Kokonaisarviota tehtäessä tuleekin verrata näitä suomalaisille pk-yrityksille koituvia hyötyjä ja haittoja ja sen jälkeen arvioida, ovatko välittömät hyödyt suuremmat kuin haitat, ja toisaalta huomioida myös se, miten tilanne muuttuu tulevaisuudessa. Suomalaisten patentinhakijoiden maantieteellisesti laajasta yhtenäisestä suojasta saama hyöty onkin suhteutettava niihin haittoihin, jotka aiheutuvat siitä, että enemmän patenteja on voimassa järjestelmään osallistuvissa EU-jäsenmaissa ja että yhä suurempi osa niistä on EU:n ulkopuolelta tulevien yritysten omistamia patenteja. Jos Suomi ratifioi UPC-sopimuksen, nämä patentit olisivat voimassa myös Suomessa.

Osa vastaajista olikin tunnistanut yhtenäispatentin mahdolliset haitat, mutta he eivät silti pitäneet näitä haittoja niin suurina, että niiden perusteella Suomen tulisi jättäytyä yhtenäispatenttijärjestelmän ulkopuolelle.

Kaiken kaikkiaan 60 prosenttia vastaajista uskoi siihen, että yhtenäispatentti olisi merkittävä tai ainakin kohtalaisen merkittävä suojaamiskeino pk-yritysten keskuudessa, jos Suomi ratifioisi UPC-sopimuksen.

Toisaalta, kun yrityksiltä kysyttiin, olisiko vastaus toinen, jos Suomi ei ratifioisi UPC-sopimusta, niin vastaukset eivät käytännössä muuttuneet. Ainoastaan muutama ”en osaa sanoa”-vastaus oli enemmän.

Myös pk-yritysten patentointistrategioihin saattaa tosin vaikuttaa, mitä isot toimijat alalla tekevät ja että teknologia-alojen välillä on isoja eroja myös pk-yritysten osalta. Esimerkiksi lääkealalla yritysten oletetaan käyttävän pääasiassa perinteisiä eurooppapatentteja, jotka nämä siirtävät pois UPC-tuomioistuimen toimivallan piiristä. Tämä on seikka, jonka sellaiset lääkealalla toimivat bioteknologiayritykset, jotka pyrkivät myymään tai lisensoimaan patenttisalkkunsu isoimmille lääkeyhtiöille, todennäköisesti joutuvat huomioimaan suojaamisstrategiassaan. Näin ollen on mahdollista, että myös bioteknologiayritykset saattavat siirtymäaikana ainakin tärkeimpien keksintöjen osalta käyttää eurooppapatentteja, jotka ne siirtävät pois UPC:n toimivallan piiristä. Lääkealalla toimivat yritykset pitivät myös mahdollisena, että ne ainakin jossain määrin käyttävät kansallisia patenteja siirtymäajan jälkeen. Tällöin patentit voitaisiin siirtää pois UPC:n toimivallan piiristä ainakin tärkeimmissä maissa. Eurooppapatentteja ne voisivat käyttää vähemmän tärkeissä maissa.

4.3 Uuden ja vanhan järjestelmän vertailu

Eurooppalaisen patenttijärjestelmän uudistuksen tavoitteena on ollut entistä edullisempi, yksinkertaisempi, kilpailukykyisempi ja oikeusvarmempi tapa suojata keksintö. Kun kyselyyn osallistuneita yrityksiä pyydettiin arvioimaan, olisiko yhtenäispatentti nykyisiin eurooppapatentteihin verrattuna oikeusvarmempi, kilpailukykyisempi, tehokkaampi ja edullisempi, suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että yhtenäispatentti olisi perinteisiä eurooppapatentteja oikeusvarmempi ja tehokkaampi keksinnön suojaamiskeino. Puolet vastaajista piti yhtenäispatenttia perinteistä eurooppapatenttia kilpailukykyisempänä. Vain kolmasosa vastaajista oletti, että yhtenäispatentti olisi perinteistä eurooppapatenttia edullisempi.

Tässä yhteydessä eräät kyselyyn osallistuneet vastaajat totesivat:

- "Riippuu siitä, kuinka moneen maahan validoi EP-patentteja."
- "[Yhtenäispatentti] saattaa osoittautua kilpailukykyisemmäksi Euroopan ulkopuolisille yrityksille, koska se vähentää byrokratiaa."

Patentin hakeminen Euroopassa ei muutu. Yhtenäispatenttijärjestelmä rakentuu nykyiselle eurooppapatenttijärjestelmälle. Eurooppapatentteja haetaan edelleen EPOsta. Yhtenäispatentin tuoma muutos koskee vain myönnetyn eurooppapatentin voimaansaattamista koskevaa rekisteröintiä. Yhtenäispatentilla saa keksinnölle yhdellä rekisteröinnillä maantieteellisesti laajan ja yhtenäisen suojan, joka olisi voimassa kaikissa tiiviimpään yhteistyöhön osallistuvissa EU-jäsenmaissa. Tämä yksinkertaistaa huomattavasti eurooppapatentin myöntämisen jälkeistä prosessia verrattuna nykyiseen järjestelmään, jossa patentti tulee rekisteröidä jokaisessa maassa erikseen.

Patentinhaltijalle yhtenäispatentti tuo selviä etuja. Patenttisuoja on kaikilta osin yhtenäinen, mikä helpottaa suojan hallinnollista käsittelyä. Sekä vuosimaksut että omistajuuden siirrot voidaan hoitaa yhdellä toimenpiteellä. Erityisesti helpotusta tulee patentin tuoman kielto-oikeuden tulkintaan eri maissa, sillä patentin suoja-ala ja vaikutus ovat samat kaikissa mukana olevissa valtioissa. Vaikka yhtenäispatentin rekisteröinti tulee edullisemmaksi kuin patentin saattaminen voimaan esimerkiksi 24 EU-jäsenmaassa tällä hetkellä, laajasta maantieteellisestä suojasta maksettavien vuosimaksujen taso tulee todennäköisesti olemaan kohtuullisen korkea. Päätöstä vuosimaksujen tasosta ei ole kuitenkaan vielä tehty.

Yhtenäispatentin vaikutukset suomalaisyrityksille riippuvat siitä, onko yritys itse aktiivinen patenttoija, joka suojaa keksintönsä maantieteellisesti laajalla alueella, tai kasvava, kansainvä-

listyvä uusiin innovaatioihin panostava pk-yritys vai ei-patentoiva kotimarkkinayritys. Yhtenäispatentin maantieteellisesti laajan suojan kääntöpuolena on nimittäin se, että patentinhaltijoiden kilpailijoiden toimintavapaus kapenee, jos Euroopassa on voimassa yhä enemmän patentteja. Tämä muutos koskee kaikkia patentoivilla aloilla toimivia yrityksiä, myös sellaisia yrityksiä, jotka eivät lainkaan itse patentoi.

Moni vastaaja tunnisti myös yhtenäispatentin ja etenkin yhtenäisen patenttituomioistuimen mukanaan tuomat riskit. Yhdistetyn patenttituomioistuinjärjestelmän mahdollisina haittoina voidaan nähdä patentin maantieteellisesti laajan mitätöitymisen ja maantieteellisesti laajojen kieltotuomioiden riskit ja patenttitulva, joita käsitellään tarkemmin tämän selvityksen luvuissa 5–7.

Yrityskyselyn jo kansainvälistyneet vastaajayritykset eivät pitäneet Suomea kovin merkittävänä markkina-alueena. Näin ollen Suomen ratifiointiratkaisulla ei välttämättä olisi kovin suurta merkitystä kyselyyn vastanneiden yritysten hyötyjen kannalta. Yritykset voisivat joka tapauksessa suojata keksintönsä joko kansallisilla patenteilla tai saattamalla perinteiset eurooppapatentit voimaan Suomessa.

Jos Suomi ja kaikki muut maat ratifioivat UPC-sopimuksen, suomalainen yritys voisi suojata keksintönsä yhtenäispatentilla yhdellä rekisteröinnillä jopa 24 maassa (edellyttäen, että myös kaikki muut maat ratifioivat sopimuksen). Jos Suomi ei ratifioi sopimusta, sama pätee yhtenäispatentin kohdalla 23 maassa. Koska suomalaiset yritykset eivät saata kovin paljon eurooppapatentteja voimaan Suomessa, Suomen ratifioinnista ei tästä näkökulmasta tarkasteltuna välttämättä olisi kovin suurta hyötyä suomalaisille yrityksille. Suomalaiset yritykset voisivat joka tapauksessa suojata keksintönsä joko kansallisilla patenteilla, kansallisilla hyödyllisyysmalleilla tai saattamalla perinteiset eurooppapatentit voimaan Suomessa pienellä lisäpanostuksella. Lisäksi monet suomalaisyritykset tekevät jo nyt suomalaisia etuoikeushakemuksia, joilla on mahdollista suojata keksintö Suomessa.

Vastaajat huomauttivat, että lopullista kantaa yhtenäispatenttiin on vielä vaikea ottaa, koska niin moni asia on yhä auki. Oikeusvarmuuden osalta useat haastateltavat totesivat, että oikeusvarmuus ainakin lyhyellä aikavälillä heikentyisi. Yhtenäispatentin käyttöasteeseen tulevat vaikuttamaan erityisesti siihen liittyvät kustannukset. Vielä ei tiedetä vuosimaksujen tasoa tai sitä, mitkä maat tulevat liittymään järjestelmään. Monet kyselyyn vastanneista pitivät tärkeänä, että järjestelmän maantieteellinen kattavuus olisi mahdollisimman laaja. Lisäksi yhtenäispatentin rekisteröintiä koskevien menettelymääräysten laatiminen on yhä kesken. Myös nämä saattavat vaikuttaa yhtenäispatentin suosioon.

UUDISTUKSEN JÄLKEINEN TULEVAISUUS?

Selvitykseen osallistuneet yritykset esittivät myös kritiikkiä uutta patenttijärjestelmää kohtaan.

Erityisesti uuden järjestelmän sekavuus aiheutti yrityksissä tyytymättömyyttä. Yhtenäispatentti ei korvaa mitään olemassa olevaa vaan tulee uutena vaihtoehtona perinteisten eurooppapatenttien ja kansallisten patenttien rinnalle. Samalla kuitenkin myös perinteiset eurooppapatentit pakotetaan yhdistetyn patenttituomioistuimen UPC:n toimivallan alle.

Tästä näkökulmasta tulevaisuuden tavoitteena voisikin olla vanhan eurooppapatenttijärjestelmän korvaaminen kokonaisuudessaan nyt esitetyllä uudella järjestelmällä sopimusmaiden osalta.

Samalla uudistetun tuomioistuinjärjestelmän paikallisista ja alueellisista jaostoista voisi ottaa mallia myös patenttien myöntöprosessiin. Tällöin eurooppapatenttia voisi hakea kansallisen paikallisaoston kautta ja esimerkiksi ainoastaan valituslautakunta olisi keskitetty nykyiseen Euroopan patenttivirastoon, joka voisi toimia jatkossa keskusjaostona.

Osa haastatelluista yrityksistä kokikin selvästi tarpeellisena jatkaa eurooppalaisen patenttijärjestelmän uudistamista nyt esillä olevan uudistuksen jälkeen.

4.4 Kansalliset patentit

4.4.1 Kansalliset patentit yhdistettynä PPH-järjestelmään

Vastaajilta pyydettiin arviota siitä, olisiko kansallisista patenteista yhdistettynä parannettuun/entistä laajempaan PPH-järjestelmään (Patent Prosecution Highway) saatavissa varteenotettavaa vaihtoehtoa eurooppapatenteille ja yhtenäispatenteille. Osa vastaajista piti järjestelmää hyvänä tai jopa erittäin hyvänä vaihtoehtona varsinkin tilanteissa, joissa suojaa tarvitaan vain muutamissa maissa ja/tai suojaa tarvitaan nopeasti:

- *"PPH on loistava idea, ja juuri tähän suuntaan tulisi mennä. Se on keino saada nopeasti patentti voimaan."*
- *"Kyllä. Se mahdollistaa kustannustehokkaan maavalikoiman ja riittävän yhtenäisyyden eri maissa voimaan saatetuille patenteille."*
- *"Eurooppalaisten kansallisten virastojen PPH voi olla tehokas suojauksen hakumenettely, jos suojaa tarvitaan vain muutamassa maassa."*

Osa vastaajista puolestaan toivoi, että järjestelmää kehitettäisiin edelleen:

- *"PPH EPO:n kanssa voisi myös olla listalla."*

Kielteisesti ajatukseen suhtautuneet yritykset perustelivat kantaansa kasvavilla kustannuksilla ja muilla hajautettuun järjestelmään liittyvillä ongelmilla. Lisäksi osa vastaajista ei pitänyt kansallisia patenteja yhtä vahvoina ja uskottavina kuin eurooppa-/yhtenäispatenteja.

- *"Vaikka PPH laajenisi huomattavasti, tuosta tulisi vain kansallisia hakemuksia nopeammalla tahdilla. Sitä kautta säästetyt välipäätöskulut eivät kompensoisi yhtenäis-/eurooppapatentin mukanaan tuomia patentointikulusäästöjä Euroopassa."*
- *"PPH parhaimmillaankin on joka tapauksessa kansallinen järjestelmä kaikkine kansallisen järjestelmän kuluineen. UPC ei estä PPH:n hyväksikäyttöä EPO:n ja sen kanssa PPH-sopimuksen tehneiden virastojen välillä."*
- *"Nykyinen eurooppapatentti on vahva ja kohdennetusti rekisteröitävissä relevantteihin maihin. Kansallisten patenttien laatu eli uskottavuus on pääsääntöisesti heikompi."*
- *"Kansalliset patentit lisääisivät ylläpito- ja käännöskustannuksia."*

4.4.2 Ensimmäinen hakemus kansalliseen vai alueelliseen patenttivirastoon?

Kun vastaajilta kysyttiin, missä maissa he tekevät etuoikeushakemuksia, suurin osa vastaajista ilmoitti tekevänsä suomalaisia etuoikeushakemuksia. Hyvin moni yritys teki etuoikeushakemuksia myös USA:ssa. Tämän lisäksi varsin moni suomalainen yritys oli jättänyt kansallisia etuoikeushakemuksia Isossa-Britanniassa sekä Saksassa. Muihin kansallisiin virastoihin oli tehty satunnaisemmin etuoikeushakemuksia, mutta esimerkiksi Kiina mainittiin neljä kertaa. Lisäksi yksittäisinä muina mainittiin Italia ja Norja.

Kansallisten suomalaisten hakemusten lisäksi eurooppapatenttihakemukset olivat varsin suosittuja etuoikeushakemuksia. Osa vastaajista teki ensimmäisen hakemuksen suoraan PCT-hakemuksena.

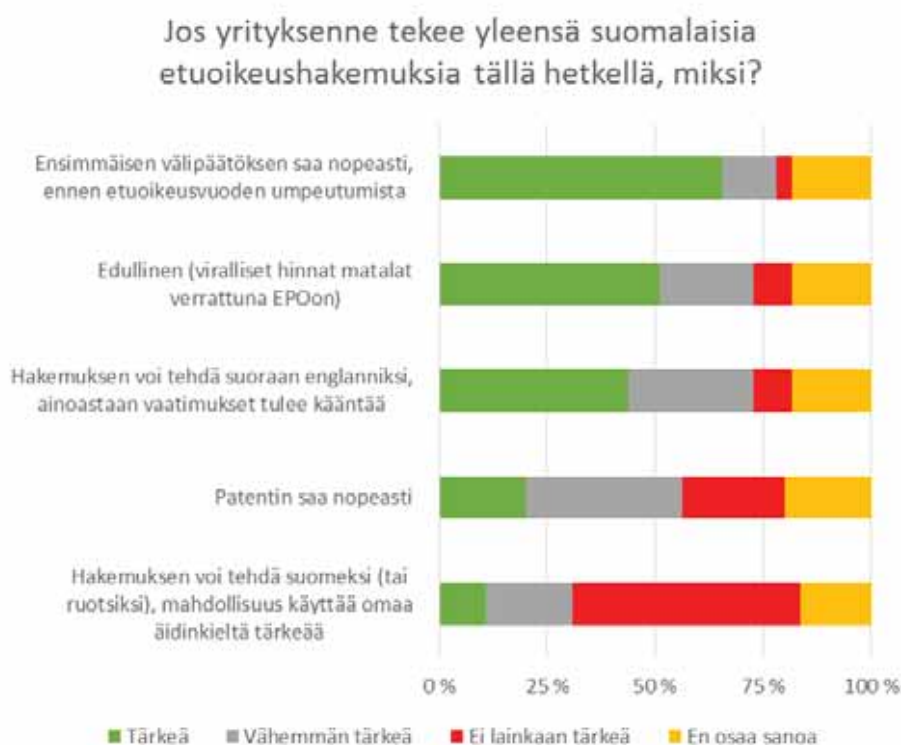
Haastattelujen perusteella tietyillä tekniikan aloilla, kuten ICT-alalla, oli korostunut tarve saada ensimmäinen hakemus vireillä nimenomaan Yhdysvalloissa. Toiset vastaajat, esimerkiksi lääkealalla toimivat pk-yritykset, olivat tehneet samanaikaisesti etuoikeushakemuksia sekä Euroopassa että Yhdysvalloissa.

4.4.3 Etuoikeushakemus Suomen patenttivirastoon

Valtaosa vastaajista teki etuoikeushakemuksia Suomeen. Vastaajilta kysyttiin perusteluita sille, miksi he hakevat ensin suomalaista patenttia. Suurin osa vastaajista nosti tärkeimmäksi kriteeriksi sen, että välipäätöksen saa nopeasti, ennen etuoikeusvuoden umpeutumista. Haastattelussa tosin kävi ilmi, että useampi vastaaja toivoi, että ensimmäisen välipäätöksen voisi saada Patentti- ja rekisterihallitukselta vieläkin nopeammin. Haastateltavat ilmoittivat, että he olisivat valmiita maksamaan

- *"jopa PCT-hakemuksen uutuustutkimusraportin virallista hintaa vastaavan summan, jos voisi saada hyvälaatuisen välipäätöksen ja tutkimusraportin muutamassa kuukaudessa Patentti- ja rekisterihallitukselta."*

Melkein neljä viidesosaa vastaajista piti ainakin jossain määrin tärkeänä, että suomalaisen etuoikeushakemuksen voi tehdä suoraan englanniksi ja että ainoastaan vaatimukset tulee kääntää suomeksi tai ruotsiksi. Toisaalta samanaikaisesti yli puolet vastaajista ei pitänyt lainkaan tärkeänä, että suomalaisen etuoikeushakemuksen voi tehdä suomeksi. Tämän viimeksi mainitun asian osalta ei yrityksen koolla ollut vaikutusta vastaukseen, vaan pienten ja suurten yhtiöiden vastaukset jakautuivat aivan samalla tavalla. Sen sijaan yrityksen toimiala tekniikan perusteella luokitettuna tuntui olevan määräävässä asemassa suomenkielen suosimisessa. Yhtä vastaajaa lukuun ottamatta kaikki vastaajat, jotka pitivät suomen kielen käyttöä tärkeänä, olivat konetekniikan alalta. Kemian, biokemian ja sähkö/ICT-alan yrityksistä vain yksi piti suomenkielisen ensihakemuksen tekemistä tärkeänä vaihtoehtona.

Lisäksi avoimissa kommentteissa yksi vastaajista totesi syyn tehdä hakemus Suomeen olevan

- *"tottumuskysymys, mutta menossa enemmän EP-hakemuksen suuntaan myös prioriteettihakemuksena."*

Eräs toinen vastaaja totesi syyksi yhteiskuntavastuun kommentoimalla, että

- *"Haluamme tukea PRH:n asemaa tutkivana patenttiviranomaisena."*

4.4.4 Suomen patenttiviraston asema jatkossa

Suomen patenttiviraston toimintaedellytyksiä yhtenäispatentin voimaantulon jälkeen on pyritty arvioimaan monissa selvityksissä.⁵⁰ Tällä hetkellä merkittävä osa PRH:n tuloista perustuu patenttien vuosimaksuihin. Näiden tulojen uskotaan vähentyvän huomattavasti, mikäli Suomi ratifioi UPC-sopimuksen.

Tässä selvityksessä ei ole arvioitu PRH:n toimintaedellytyksiä mutta sen sijaan on pyritty selvittämään, kuinka oleellista suomalaisten yritysten mielestä on se, että meillä on jatkossakin toimiva kansallinen tutkiva patenttivirasto. Tässä suhteessa PRH:n asema oli hyvin turvattu, sillä jopa 80 prosenttia vastaajista piti tärkeänä sitä, että jatkossakin säilytetään mahdollisuus hakea suomalaisia etuoikeushakemuksia ja muita kansallisia suomalaisia hakemuksia.

Avoimissa kommentteissaan vastaajat perustelivat kantaansa seuraavasti:

- *"Suomelle on tärkeää säilyttää patenttiosaaminen. Erityisen tärkeää kotimaisen patenttiviraston säilyttäminen on pk-yrityksille, mutta tällä vaikutus on koko innovoinnille, tutkimukselle ja tuotekehitykselle Suomessa. Lisäksi oman kansallisen viraston kautta Suomi voi vaikuttaa EPO:n työhön ja käytäntöihin esimerkiksi EPO:n hallinto-organisaatioiden kautta, kuten "the administrative council of the EPO"."*
- *"Ehkä pienille yrityksille, jotka toimivat pääasiallisesti vain Suomessa, on järkevää hakea patenteja vain Suomessa. Isompien, kansainvälisesti toimivien yritysten on järkevämpää hakea suoraan eurooppalaista hakemusta/yhtenäispatenttihakemusta ja siten mahdollistaa pienemmällä vaivalla keksinnön suojaaminen suuremmalla alueella."*
- *"Ensimmäinen tutkimustulos on hyvä saada mahdollisimman pian, sillä patenttihakemukseen saattaa liittyä myös muita investointeja. Tosin tähän voi käyttää mitä tahansa kansallista virastoa, etenkin kun PRH:n tutkimustulosten laatu ei välttämättä ole tällä hetkellä kilpailukykyinen."*

⁵⁰ Ks. esimerkiksi Määttä–Keinänen (2008) ja (2009) sekä Patentti- ja rekisterihallitus (2011).

- *"On kansallisesti tärkeää, että patenttia voi hakea omalla äidinkielellään erityisesti silloin, kun ei ole tarkoitukseen suojata muualla. Suomalainen osaaminen myös patenttinvirastotasolla on turvattava."*
- *"Sillä on merkitystä suomalaisen IPR-infrastruktuurin ja -kompetenssin ylläpitämisessä ja kehittämisessä. Pitkällä aikavälillä olisi olennaisempaa muuttaa EPC:tä ja/tai EPO:n käytäntöjä siten, että kansalliset virastot voisivat toimia EPO:n tutkivina "alihankkijoina" tai osastoina tai ainakin PPH-sopimus tulisi saada EPO:n ja Suomen viraston välille."*
- *"Pk-sektorille ainakin toistaiseksi kielikysymys tärkeä, vaikkakin vähenee koko ajan. Edullinen etuoikeushakemus on käyttökelpoinen, mikäli keksinnön arvo ei ole alussa selkeä."*
- *"Eryyksen tärkeää pk-yrityksille, PRH:n paikalliset palvelut ja osaaminen tärkeää myös muuten kuin patentin myöntävänä tahona."*
- *"Suomalaiselle pk-hakijalle PRH:n toimintaedellytysten heikkeneminen on katastrofi. Laadukas ja edullinen 1. välipäätös on todella tärkeä, kun jatkoa mietitään."*
- *"Mahdollisuus prioriteettihakemuksiin tulisi olla."*
- *"Jos yhtenäispatentilla saavutetaan edullisemmat suojauskustannukset ja laaja maantieteellinen kattavuus, yksi hakemus riittäisi."*
- *"IPR-infran pysyminen Suomessa on tärkeää."*

Erityisesti yritykset näkivät PRH:n vaikutuksen olevan merkittävä kotimaisten yritysten keksintötoiminnan kannalta. Toisaalta vastaajat korostivat, että PRH:n merkitys on kriittinen lähinnä pk-yrityksille. Eräs vastaaja totesikin avoimessa kommentissaan seuraavasti:

- *"PRH on tärkeä alan kouluttaja ja asiantuntija/auktori teetti maassamme. On aivan utopiaa kuvitella, että pk-yritys lähtee ensimmäiseksi tekemään patenttitoimintaa kansainvälisesti ei-suomalaisista lähtökohdista. Se on ihan yhtä todennäköistä, kuin että pikkufirma hankkii lakitoimiston palvelut ensi vaiheessa Lontoosta."*

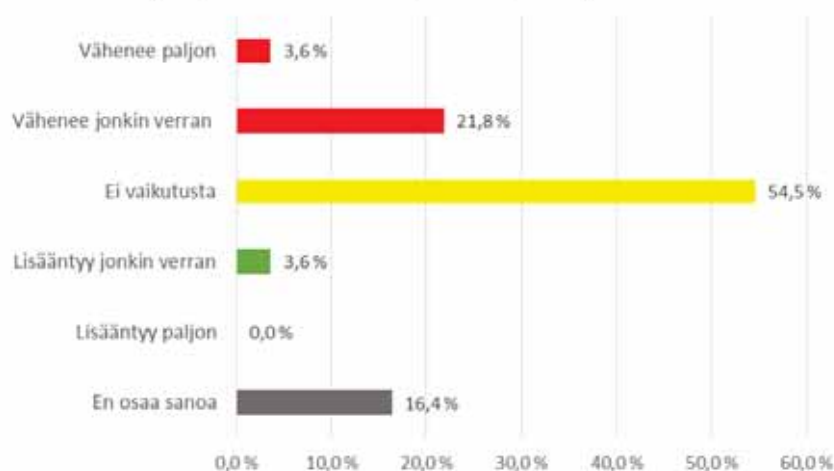
Yrityksiltä kysyttiin, vaarantaako PRH:n mahdollinen toimintaedellytysten heikkeneminen kotimaisten yritysten asemaa keksintötoimintaa ajatellen. Vastaukset jakautuivat melkoisesti, mutta silti noin puolet uskoi keksintötoiminnan vaarantuvan olennaisesti tai ainakin jossain määrin.

Vaarantaako PRH:n mahdollinen toimintaedellytysten heikkeneminen kotimaisten yritysten asemaa keksintötoimintaa ajatellen?

Yrityksiltä kysyttiin myös, miten he itse käyttäisivät PRH:n palveluja jatkossa, jos Suomi olisi mukana yhtenäispatenttijärjestelmässä. Vaikka yli puolet vastaajista ei uskonut tällä olevan mitään vaikutusta yrityksen käytäntöihin PRH:n palveluiden käytön osalta, kokonaisarvio antaa kuitenkin ymmärtää, että todennäköisesti PRH:n palveluita ostettaisiin vähemmän kuin nykyään.

Miten mahdollinen UPC-sopimuksen ratifiointi ja yhtenäispatentin käyttöönotto tulee vaikuttamaan yrityksessänne PRH:n palvelujen käyttöön?

4.5 Yhteenvetoa eurooppalaisen patenttiuudistuksen vaikutuksista yrityksiin

Eurooppalaisen patenttijärjestelmän uudistuksen tavoitteena on ollut nykyistä eurooppalaista patenttijärjestelmää edullisempi, tehokkaampi kilpailukykyisempi ja oikeusvarmempi tapa suojata keksintöjä Euroopassa. Yhtenäispatentit eivät kuitenkaan tule pakollisiksi, vaan tulevaisuudessa suomalaisyritys voi päättää, suojaako tämä keksintönsä yhtenäispatentilla, perinteisellä eurooppapatentilla vai kansallisella patentilla sen mukaan, mikä on yrityksen liiketoiminnan kannalta paras ratkaisu.

Vasta yhtenäispatenttijärjestelmän käynnistyessä tullaan näkemään, missä määrin yritykset siirtyvät käyttämään yhtenäispatenteja. Yhtenäispatentin tulevaan käyttöasteeseen vaikuttaa keskeisesti yhtenäispatentin vuosimaksutaso. Vaikka kustannustehokkuus on

patentinhaltijoille tärkeää, myös muut seikat kuten yritysten erilaiset tarpeet ja strategiat sekä luottamus uuteen patenttituomioistuinjärjestelmään ja sen toimintaan tulevat vaikuttamaan yhtenäispatentin suosioon.

Kyselyssä ja haastatteluissa ilmeni, että niin suurille kuin pienille yrityksille saattaa usein olla riittävää, että keksintö suojataan vain muutamissa keskeisissä maissa, eli yrityksen toiminnan kannalta keskeillä päämarkkina-alueilla. Tällaisissa tilanteissa yrityksille saattaa myös jatkossa olla riittävää, että keksintö suojataan perinteisillä eurooppapatenteilla tai mahdollisesti jopa kansallisilla patenteilla tai hyödyllisyysmalleilla.

On kuitenkin todennäköistä, että yritykset jossain määrin siirtyvät käyttämään yhtenäispatenttia. Siirtymäkauden aikana yritykset tulevat myös käyttämään perinteisiä eurooppapatentteja, jos niillä on tarve saattaa patentti voimaan vain tietyissä maissa tai jos yritys haluaa siirtää patentin pois UPC:n toimivallan piiristä. On todennäköistä, että osa yrityksistä tulee käyttämään myös kansallisia patentteja ja hyödyllisyysmalleja. Tämä koskee erityisesti tilanteita, joissa keksinnön suojaaminen päämarkkina-alueilla on riittävää eikä yritys tarvitse maantieteellisesti laajaa, lähes koko EU-alueen kattavaa suojaa tai jos yritys ei halua, että patenteja koskevat riidat käsitellään keskitetysti UPC-tuomioistuimessa.

On kuitenkin muistettava, että uudistuksen vaikutukset ovat hyvin erilaisia eri aloilla toimiville yrityksille. Esimerkiksi lääkealalla toimivat yritykset, joilla on korostunut tarve hankkia mahdollisimman laaja suoja keksinnöilleen, ovat pitäneet ongelmallisena, että yhtenäispatentti (ja siirtymäajan jälkeen myös perinteiset eurooppapatentit, jotka ei ole suljettu pois UPC:n toimivallan piiristä) voidaan mitätöidä keksitetysti UPC:ssä.

On mahdollista, että yritykset, jotka haluavat siirtää keksintönsä pois UPC:n toimivallan piiristä, siirtyvät käyttämään kansallisia patentteja ainakin kaikkein tärkeimmissä maissa. Toisaalta on myös mahdollista, että yhtenäispatenttijärjestelmän hallinnollinen helppous (suojan rekisteröinti, vuosimaksut, omistajuutta koskevat siirrot, suojan yhtenäinen vaikutus ja suoja-ala) pitkällä aikavälillä kuitenkin johtaa siihen, että yritykset siirtyvät käyttämään yhtenäispatentteja.

MUISTILISTA

1. Nykyistä hajautettua eurooppapatenttijärjestelmää on pidetty ongelmallisena. Puolet yrityskyselyyn vastaajista pitikin yhtenäispatentin maantieteellisesti laajempaa suojaa hyödyllisenä. Erityisesti pk-yrityksillä oli korostunut tarve laajalle suojalle. Lontoon sopimuksen jälkeen patenteja ei kuitenkaan ole saatettu voimaan laajemmalla alueella, koska laajempi suojaus olisi tuonut lisäkustannuksia käännöksen edullisuudesta huolimatta.
2. Yritysten oman patentoinnin ei odotettu lisääntyvän yhtenäispatentin johdosta. Myöskään Suomen ratifiointiratkaisu ei tule vaikuttamaan tähän. Yhtenäispatentin odotettiin lisäävän EU:n ulkopuolisten maiden yritysten patentointiaktiivisuutta Euroopassa. Mikäli ei-eurooppalaisten yritysten patentointiaktiivisuus kasvaa Euroopassa, suomalaisten yritysten kilpailukyvyyn oletettiin vähentyvän paljon tai jonkin verran.
3. Suomalaisten patentinhakijoiden maantieteellisestä laajasta yhtenäisestä suojasta saama hyöty on suhteutettava niihin haittoihin, jotka aiheutuvat siitä, että enemmän patenteja on voimassa järjestelmään osallistuvissa EU-jäsenmaissa ja että yhä suurempi osa niistä on EU:n ulkopuolelta tulevien yritysten omistamia patenteja.
4. Yhtenäispatentin käyttöasteeseen vaikuttaa patenttiin liittyvien kustannusten taso sekä luottamus patenttituomioistuimen toimintaan. Eri aloilla toimivien yritysten tarpeet ja strategiat vaihtelevat.
5. Valtaosa (80 %) vastaajista piti tärkeänä sitä, että jatkossakin säilytetään mahdollisuus hakea suomalaisia etuoikeushakemuksia ja muita kansallisia suomalaisia hakemuksia.

5. YHDISTETTY PATENTTITUOMIOISTUIN UPC

5.1 Pääpiirteet

Euroopassa on pitkään nähty tarvetta parantaa nykyistä oikeudenkäyntijärjestelmää. Uuden yhdistetyn patenttituomioistuimen (UPC) suunnittelussa on tähdätty muun muassa seuraaviin tavoitteisiin:

- "Tuomioistuinjärjestelmän olisi oltava toimiva ja kustannustehokas ja taattava suurin mahdollinen oikeusvarmuus patenttien loukkausta ja pätevyyttä koskevissa oikeudenkäynneissä. Lisäksi sen olisi sijaittava riittävän lähellä järjestelmän käyttäjiä. Sen kokoonpanon ja yhteisen työjärjestyksen olisi ilmennettävä sen monikansallista luonnetta."⁵¹
- "Yhteisöpatentin toteutuminen ja hajanaisen patenttioikeudenkäyntijärjestelmän parantaminen merkitsisi patenttijärjestelmän saatavuuden huomattavaa parantumista ja kustannussäästöjä kaikille patenttijärjestelmän osapuolille."⁵²

Helmikuussa 2013 UPC-sopimuksen allekirjoitti 25 EU-jäsenmaata. Espanja ja Puola jäivät sopimuksen ulkopuolelle. Italia on mukana tuomioistuinjärjestelmässä mutta ei yhtenäispatenttijärjestelyissä. Uusi EU-maa Kroatia ei vielä ole allekirjoittanut sopimusta.

Kun yhtenäispatentin tarkoituksena on saattaa patentti voimaan samalla kertaa kaikissa järjestelmässä mukana olevissa valtioissa, yhdistetyn patenttituomioistuimen UPC:n tarkoituksena on, että patenttia koskeva oikeudenkäyntiasia voidaan ratkaista yhdessä tuomioistuimessa kaikkia näitä valtioita koskevin vaikutuksin. UPC:ssa ratkaistaan paitsi yhtenäispatenteja myös perinteisiä eurooppapatenteja ("eurooppapatentti") koskevia riita-asioita UPC-sopimusvaltioiden osalta. Kun UPC ratkaisee patenttia koskevan loukkaus- tai mitätöintikanteen, astuu päätös voimaan kaikissa UPC-valtioissa, joissa patentti on voimassa eli yhtenäispatentin tapauksessa kaikissa järjestelmässä mukana olevissa valtioissa. Esimerkiksi UPC:n loukkaus-oikeudenkäynnissä antama kieltotuomio tarkoittaa sitä, että loukkaajan on lopetettava kaikki patentin piiriin kuuluva kaupallinen toiminta kaikissa näissä sopimusvaltioissa. Jos puolestaan mitätöintikanne menestyy, lakkaa patenttisuoja samalla kertaa kaikissa sopimusvaltioissa.

Seitsemän vuoden siirtymäaikana **eurooppapatentin** loukkausta tai sen mitättömäksi julistamista koskeva kanne voidaan edelleen nostaa kansallisissa tuomioistuimissa tai muissa toimivaltaisissa kansallisissa viranomaisissa. Lisäksi yrityksellä on mahdollisuus patenttikohtaisesti päättää jäädä uuden tuomioistuinjärjestelmän ulkopuolelle (opt-out) koko patentin voimassaoloajaksi. Tällöin eurooppapatenttia koskeva riita-asia ratkaistaisiin tutulla tavalla kansallisissa tuomioistuimissa. Siirtymäaikaa saatetaan jatkaa vielä toisella seitsemällä vuodella. Siirtymäaikana yrityksillä on mahdollisuus tehdä useampia strategisia valintoja, sillä tuomioistuinjärjestelmästä pois jäätyään yritys voi patenttikohtaisesti minä hetkenä tahansa, myös siirtymäkauden jälkeen, liittyä siihen takaisin (withdraw opt-out/opt-back-in).

UPC:n keskusjaoston toiminnot tulevat jakautumaan Pariisiin, Lontooseen ja Müncheniin. Lisäksi sopimusvaltio voi perustaa paikallisjaoston tai aluejaoston yhdessä joidenkin muiden valtioiden kanssa. Keskusjaosto ja sopimusvaltioiden perustamat jaostot käsittelevät pääasiallisesti eri asioita. Loukkaukanteet käsitellään ensisijaisesti sopimusvaltioiden perustamissa jaostoissa ja suorat mitätöintikanteet keskusjaostossa.

Tuomioistuimen yhtenäisten sääntöjen ja tuomareilta vaadittavan asiantuntemuksen ansiosta ratkaisun voisi olettaa olevan samanlainen riippumatta siitä, missä jaostossa asia ratkaistaan. Tuomioistuinpaikka voi ratketa esimerkiksi loukkauksen tapahtumapaikan tai loukkaajan kotipaikan mukaan. Jos kummassakaan näistä ei ole paikallis- tai aluejaostoa, ratkaistaan asia josakin keskusjaostossa sen mukaan, mihin tekniikan alaan patentti kuuluu.

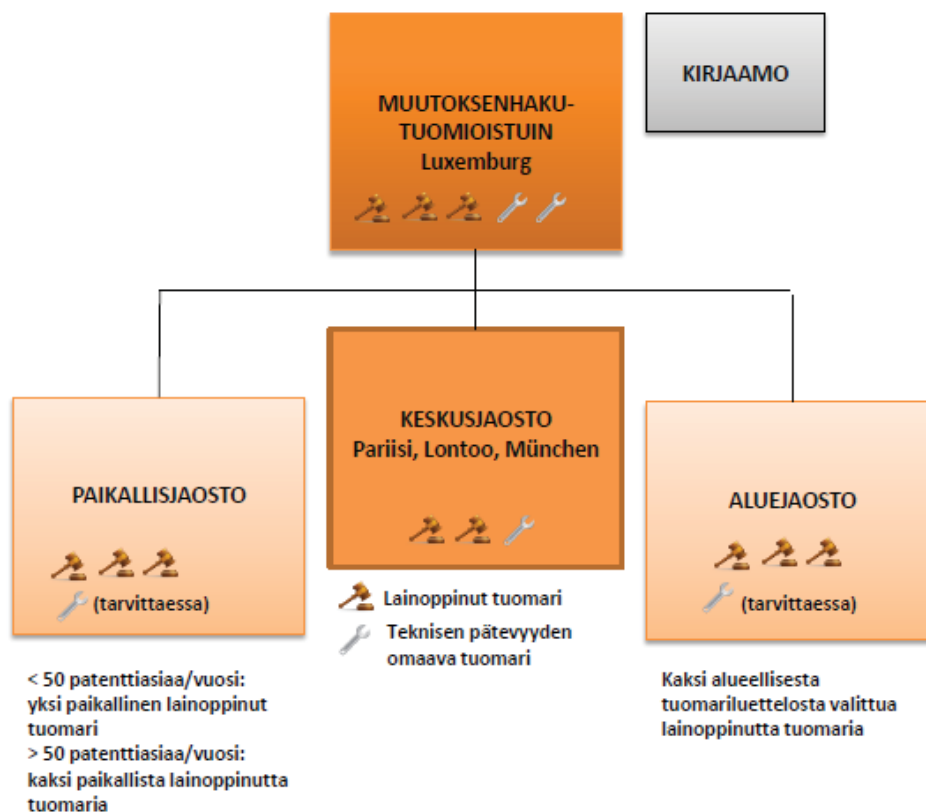
⁵¹ Komissio (2007), s. 9.

⁵² Komissio (2007), s. 16.

Oikeuskäytännön yhtenäisyyttä pyritään varmistamaan myös järjestelmään kuuluvalla keskiteyllä muutoksenhaulla. UPC:n muutoksenhakutuomioistuin sijaitsee Luxemburgissa.

Tuomioistuinrakenne antaa ensimmäisessä asteessa jonkin verran mahdollisuuksia tuomioistuINVALINTAAN. Ratkaisuihin voivat vaikuttaa esimerkiksi kielikysymykset. Joku voi tulla näkemään eroja jaostojen välillä myös niiden patentinhaltija- tai patentinloukkaajamyönteisyydessä. Näin myös uuteen tuomioistuinjärjestelmään voi sisältyä jonkinasteinen forum shopping -elementti.⁵³

5.2 Tuomioistuimen rakenne

Yhdistetty patenttituomioistuin muodostuu hajautetusta ensimmäisen asteen tuomioistuimesta, keskitetystä muutoksenhakutuomioistuimesta ja kirjaamosta. Ensimmäisen asteen tuomioistuin muodostuu keskusjaostosta sekä paikallis- ja aluejaostoista.

Keskusjaoston toimipaikka on Pariisissa, ja sillä on toimipisteet Lontoossa ja Münchenissä. Lontoon toimipiste käsittelee asioita, jotka liittyvät kemian (mukaan lukien lääketieteellisyys) ja metallurgian alaan tai päivittäistavaroihin, Münchenin toimipiste käsittelee konetekniikkaan liittyviä asioita. Muut (esimerkiksi tietoliikennesektorin patenteja koskevat) asiat käsitellään Pariisissa.

Sopimusjäsenvaltioon voidaan perustaa paikallisjaosto (tai tarvittaessa useampia). Tämä jäsenvaltio nimeää sen toimipaikan ja järjestää sen tilat. Kaksi tai useampi jäsenvaltio voivat perustaa myös aluejaoston, jolloin nämä jäsenvaltiot nimeävät jaoston toimipaikan ja järjestävät sen tilat. Aluejaosto voi pitää istuntoja myös muualla kuin toimipaikassaan. Sopimusvaltion ei

⁵³ Nykyiseen järjestelmään liittyvän forum shoppingin vähentäminen on ollut yksi UPC:n tavoitteista. Cremers (2013), s. 2.

ole pakko perustaa paikallisjaostoa tai olla mukana aluejaostossa. Tällöin näitä valtioita koskevat oikeudenkäynnit käydään asianmukaisessa keskusjaostossa.⁵⁴

Tuomioistuimen tuomarit ovat sopimusjäsenvaltioiden kansalaisia. Tuomarit voivat olla tuomioistuimen päätoimisia tai osa-aikaisia, joko lainoppineita tai teknisen pätevyyden omaavia tuomareita. Tuomari voidaan nimittää toimimaan tiettyssä jaostossa. Kaikki tuomarit kuuluvat UPC:n tuomaripooliin. Tuomioistuimen kokoonpanot ovat monikansallisia. Paikallis- ja aluejaostojen kokoonpanoja täydennetään osoittamalla niihin tuomareita tuomaripoolista.

Ensimmäisen asteen tuomioistuimen kokoonpanossa on lähtökohtaisesti kolme tuomaria. Keskusjaoston kokoonpanossa on kaksi lainoppinutta tuomaria, jotka ovat eri sopimusjäsenvaltioiden kansalaisia, ja yksi tuomaripoolista osoitettu teknisen pätevyyden omaava tuomari, jolla on pätevyys ja kokemusta kyseessä olevalla teknologian alalla. Kuitenkin Euroopan patenttiviraston päätöksiä koskevista kanteista on oltava kolme lainoppinutta tuomaria, jotka ovat eri sopimusjäsenvaltioiden kansalaisia.

Paikallisjaoston kokoonpano riippuu siitä, paljonko patenttiasioita tuomioistuimessa vuosittain laitetaan vireille. Jos vuoden aikana vireille pantujen juttujen määrä jää alle 50:n, kokoonpanossa on yksi lainoppinut tuomari, joka on kyseisen jäsenvaltion kansalainen, ja kaksi tuomaripoolista osoitettua lainoppinutta tuomaria, jotka eivät ole kyseisen valtion kansalaisia. Jos vuosittaisia juttuja on yli 50, kokoonpanossa on kaksi sopimusjäsenvaltion lainoppinutta tuomaria ja yksi tuomaripoolista osoitettu tuomari.

Näillä näkymin Suomessa tulisi olemaan oma paikallisjaosto, mikäli Suomi ratifioi UPC-sopimuksen. Oletettavasti Suomen paikallisjaoston kokoonpanossa tulisi olemaan yksi suomalainen tuomari ja kaksi tuomaripoolista osoitettua tuomaria.

Aluejaoston kokoonpanossa on kaksi lainoppinutta alueellisesta tuomariluettelosta valittua tuomaria, jotka ovat kyseisten sopimusvaltioiden kansalaisia, ja yksi tuomaripoolista osoitettu lainoppinut tuomari, joka ei ole kyseisten valtioiden kansalainen.

Osapuolen pyynnöstä voidaan paikallis- tai aluejaoston kokoonpanoon osoittaa ylimääräinen teknisen pätevyyden omaava tuomari. Jos paikallis- tai aluejaosto käsittelee samalla sekä loukkauksannetta että mitättömäksi julistamista koskevaa vastakannetta, on jaoston pyydettävä

SUOMI JA UPC

Jos Suomi ratifioi UPC-sopimuksen, Helsinkiin markkinaoikeuden yhteyteen perustetaan todennäköisesti oma ensimmäisen asteen paikallisjaosto. Tällöin UPC:n toimivallan piiriin kuuluvia yhtenäispatentteja ja eurooppapatentteja koskevia riitoja ratkottaisiin myös Suomessa.

Tämä koskisi pääasiassa Suomessa tapahtuvia loukkauksia. Myös toisen suomalaisen toimijan muualla UPC-alueella tekemästä loukkauksesta voitaisiin nostaa kanne Suomen paikallisjaostossa. Näin suomalaisyritys voisi mahdollisesti saada Suomessa loukkaajaa vastaan koko UPC-alueen kattavan kieltotuomion.

Mikäli suomalaisyritys harjoittaa liiketoimintaa muissa UPC-sopimusmaissa, se voi itse tulla haastetuksi myös muualla sijaitsevassa jaostossa; näin voi tietysti käydä siitä riippumatta, ratifioiko Suomi sopimuksen vai ei.

Suorat mitättömyyskantat nostettaisiin aina UPC:n keskusjaostossa. Loukkauksen yhteydessä nostettu mitättömyyttä koskeva vastakanne sen sijaan voidaan käsitellä samassa jaostossa kuin loukkaukskanne.

Jos Suomi ei ratifioi UPC-sopimusta, ei uudessa tuomioistuimessa Suomen ulkopuolella annetun kieltö- tai mitättömyystuomion vaikutus ulotu Suomeen. Jos kyseessä olisi yhtenäispatentti, se ei olisi voimassa Suomessa eikä sitä voisi näin loukata Suomessa. Mikäli sama keksintö olisi patentoitu Suomessa erikseen eurooppapatenttina tai kansallisena patenttina, sitä koskeva riita pitäisi ratkaista erikseen Suomen markkinaoikeudessa.

⁵⁴ Kaikista paikallis- ja aluejaostoista ja niiden sijainneista ei ole vielä tehty lopullisia päätöksiä. Vuoden 2013 lopulla Suomi päätti varautua oman paikallisjaoston perustamiseen markkinaoikeuden yhteyteen. Pohjoismaiden ja Baltian maiden kesken käydyissä keskusteluissa oli päädytty hajautettuun aluejaostomalliin, jossa yksinomaistenä käsittelemisenä olisi englantia. Istuntoja järjestettäisiin aluejaoston alueella eri maissa. Suomi piti mallia käyttäjien näkökulmasta ongelmallisena. Huhtala (2014), s. 35. Tämän jälkeen Ruotsi on sopinut Baltian maiden kanssa yhteisen aluejaoston perustamisesta Tukholmaan. Valtiosääntösyistä Tanskassa järjestetään UPC-sopimuksen ratifioinnista kansanäänestys toukokuussa. Mikäli kansanäänestys hyväksyy ratifioinnin, Tanska on ilmoittanut perustavansa oman paikallisjaoston.

ensimmäisen asteen tuomioistuimen presidenttiä osoittamaan tuomaripoolista teknisen pätevyyden omaava tuomari.

Luxemburgissa sijaitsevan muutoksenhakutuomioistuimen monikansalliseen kokoonpanoon kuuluu viisi tuomaria. Näistä kolme on lainoppineita tuomareita, jotka ovat eri sopimusjäsenvaltioiden kansalaisia, ja kaksi teknisen pätevyyden omaavaa tuomaria, joilla on pätevyys ja kokemusta kyseessä olevan teknologian alalla. Muutoksenhakutuomioistuimen presidentti nimittää teknisen pätevyyden omaavat tuomarit tuomaripoolista.

UPC:llä on velvollisuus pyytää tarvittaessa ennakkoratkaisua Euroopan unionin tuomioistuimelta unionin lain tulkinnasta.⁵⁵

UPC-sopimuksen piiriin kuuluvien patenttiriitojen sovittelu- ja välitysmenettelyä varten perustetaan lisäksi sovittelu- ja välityskeskus, jonka toimipisteet sijaitsevat Slovenian Ljubljanaissa ja Portugalin Lissabonissa. Tuomarit koulutetaan Unkarin Budapestissa.

5.3 Toimivalta ja tuomioistuinvalinta

UPC:llä on yksinomainen toimivalta yhtenäispatentteja, patentin suojaamille tuotteille myönnettyjä lisäsuojatodistuksia, (UPC-sopimusvaltioissa voimaan saatettuja) perinteisiä eurooppapatentteja ja eurooppapatenttihakemuksia koskevissa yksityisoikeudellisissa asioissa. Näihin asioihin kuuluvat

- toteutuneet tai uhkaavat patenttien ja lisäsuojatodistusten loukkaukset;
- kanteet sen vahvistamiseksi, että loukkausta ei ole tapahtunut;
- väliaikaiset toimenpiteet ja turvaamistoimet sekä kiellot;
- mitättömäksi julistamista koskevat kanteet;
- mitättömäksi julistamista koskevat vastakanteet;
- vahingonkorvausta tai vastikkeita koskevat kanteet;
- käyttölupia koskevia vastikkeita asetuksen (EU) N:o 1257/2912 8 artiklan perusteella koskevat kanteet; sekä
- Euroopan patenttioviraston hallinnollisissa tehtävissä antamia päätöksiä koskevat kanteet.

Asian osapuolet voivat sopia kanteen nostamisesta valitsemassaan jaostossa, myös keskusjaostossa. Keskusjaostossa tulee nostaa mitättömäksi julistamista koskevat kanteet samoin kuin kanteet sen vahvistamiseksi, ettei loukkausta ole tapahtunut. Muut kanteet nostetaan paikallistai aluejaostossa joko sen mukaan, missä toteutunut tai uhkaava loukkaus on tapahtunut tai saattaa tapahtua tai sen mukaan, missä vastaajan, tai jos vastaajia on useita, yhden vastaajan kotipaikka sijaitsee, mikäli se sijaitsee sopimusjäsenvaltion alueella. Jos kyseessä olevassa sopimusjäsenvaltiossa ei ole paikallisjaostoa eikä se osallistu aluejaostoon, kanteet nostetaan keskusjaostossa.

Jos kanne on jo vireillä ensimmäisen asteen tuomioistuimen jaostossa, samojen osapuolten kesken nostettava muu, samaa patenttia koskeva kanne on nostettava samassa jaostossa.

⁵⁵ Tämä voi koskea ainakin bioteknologian patentteja, lisäsuojatodistuksia ja oikeuspaikkakysymyksiä, joista on EU-lainsäädäntöä. UPC:n soveltamat patentin loukkausta koskevat säädökset on kirjoitettu yhtenäispatenttia koskevan asetuksen sijasta UPC-sopimukseen sillä tarkoituksella, että näitä koskevat kysymykset eivät tulisi Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Aluejaostossa vireillä olevan, kolmen tai useamman aluejaoston alueella tapahtunut loukkausta koskevan kanteen aluejaosto siirtää vastaajan pyynnöstä keskusjaoston käsiteltäväksi.

Mitättömäksi julistamista koskeva vastakanne voidaan nostaa loukkauskanteen yhteydessä. Tällöin kyseinen paikalliset tai aluejaosto voi jatkaa molempien kanteiden käsittelyä tai siirtää vastakanteen keskusjaoston päätettäväksi, jolloin loukkauskanteen käsittely voidaan keskeyttää tai sitä voidaan jatkaa. Osapuolten suostumuksella myös koko asia voidaan siirtää keskusjaoston päätettäväksi.

Jos keskusjaostossa on nostettu kanne sen vahvistamiseksi, ettei loukkausta ole tapahtunut, ja paikalliset tai aluejaostossa nostetaan kolmen kuukauden kuluessa mainitun kanteen nostamisesta samojen osapuolten välinen samaa patenttia koskeva loukkauskanne, keskusjaostossa nostetun kanteen käsittely on keskeytettävä.

Siirtymäaika tuo poikkeuksia UPC:n toimivaltaan suhteessa eurooppapatentteihin. Seitsemän vuoden siirtymäaikana eurooppapatentin loukkausta tai mitättömäksi julistamista koskeva kanne voidaan edelleen nostaa kansallisissa tuomioistuimissa tai muissa toimivaltaisissa kansallisissa viranomaisissa UPC:n sijasta.

On huomattava, että eurooppapatenttia koskeva mitättömyyskanne on mahdollista nostaa UPC:ssa, vaikka kyseistä patenttia koskeva loukkauskanne olisi jo aloitettu kansallisessa tuomioistuimessa. Tältä voi välttyä sulkemalla yhdistetyn patenttituomioistuimen toimivalta kyseisen patentin kohdalta (opt-out) ennen kuin kukaan nostaa patenttia koskevaa kannetta UPC:ssa.

Yhtenäispatentteja koskevien ratkaisujen oikeusvaikutus ulottuu kaikkiin niihin jäsenmaihiin, jotka ovat ratifioineet UPC-sopimuksen kyseisen patentin rekisteröintihetkellä. UPC:n antaman eurooppapatenttia koskevan ratkaisun oikeusvaikutus ulottuu niihin UPC-jäsenmaihiin, joissa eurooppapatentti on saatettu voimaan.

MITÄ ON BIFURKAATIO?

Useimmissa EU-jäsenvaltioissa patentin loukkauskanne ja vastakanteena nostettu mitättömyyskanne käsitellään samassa oikeudenkäynnissä. Joissakin maissa, kuten esimerkiksi Saksassa, Itävallassa, Unkarissa, Tšekissä, Puolassa, Romaniassa ja Slovakiassa, mitättömyyskanne käsitellään erillisessä käsittelyssä toisessa tuomioistuimessa. Tämä voi johtaa siihen, että ensimmäinen tuomioistuin toteaa vastaajan loukanneen patenttia, jonka toinen tuomioistuin myöhemmin toteaa mitättömäksi, jolloin loukkausta ei alun perinkään olisi tapahtunut.

Tällaista kanteiden jakamista kutsutaan usein bifurkaatioksi. Ajatuksena taustalla on, että myönnetty patentit on oletettava päteviksi, jolloin niiden suojaksi voidaan antaa tuomio mahdollisimman nopeasti.

UPC:ssa on kompromissiratkaisuna haluttu säilyttää molempien järjestelmien ominaisuudet: mitättömyyttä koskevan vastakanteen bifurkaatio keskusjaostoon on mahdollinen paikalliset tai aluejaoston näin harkitessa. Tämä mahdollisuus on samalla koettu uhkaksi monissa maissa, joissa kanteiden bifurkaatio ei ole kuulunut tuomioistuinprosessiin.

UPC:N OIKEUDENKÄYNTIKULUISTA

Alun perin yksi keskeisistä tuomioistuinjärjestelmän uudistuksen tavoitteista oli laskea patenttioikeudenkäynneistä koituvia kuluja, jotka saattavat tyrehdyttää pk-yritysten ja yksittäisten keksijöiden patentointihalukkuutta. Euroopan komission mukaan uusi järjestelmä alentaisi kuluja, koska se vähentäisi päällekkäisten, useissa EU-maissa samasta patentista käytävien oikeudenkäyntien määrää.

UPC:n on tarkoitus lopulta rahoittaa itse itsensä. Kokonaiskustannuksia tullaan kattamaan tuomioistuinmaksuilla, jotka koostuvat kiinteistä maksuista ja arvoon perustuvista maksuista. Maksujen suuruutta ei ole vielä vahvistettu. Tuomioistuimen kokonaiskustannusten arvioiminen on hankalaa, koska tuomioistuimen käsittelemien juttumäärien arviointi on etukäteen vaikeaa.

Komission alustavissa arvioissa vuodelta 2011 esitettiin kolme erilaista skenaariota tuomioistuinmaksujen määrittämiseksi: esimerkiksi loukkauskannetta koskeva kiinteä maksu olisi alhaisten tuomioistuinmaksujen skenaariossa 3 000 euroa, keskimääräisten maksujen skenaariossa 6 000 euroa ja korkeiden maksujen skenaariossa 12 000 euroa. UPC-sopimuksessa on varattu mahdollisuus myöntää helpotuksia muun muassa pk-yrityksille. Vielä ei ole tietoa siitä, mitä nämä voisivat olla. Lisäksi UPC:n kohdalla ei ole vielä päätetty hävinneen osapuolen maksettavaksi tuomittavien kohtuullisten oikeudenkäyntikulujen suuruusluokkia.

Suomessa tuomioistuinmaksut ovat tähän verrattuna pienet, sekä markkinaoikeudessa että korkeimmassa oikeudessa 244 euroa.

Suhteellisen suuretkin tuomioistuinmaksut muodostavat yleensä vain pienen osan patenttioikeudenkäynnin kokonaiskuluista. Tuomioistuinmaksujen lisäksi oikeudenkäyntikulut muodostuvat muun muassa asianajajien, eurooppapatenttiasiamiesten, patenttjuristien ja -asiantuntijoiden palkkioista sekä teknisistä tutkimuksista aiheutuvista kuluista. Jos prosessi käydään ulkomaisessa tuomioistuimessa, lisäksi tulevat käännöskulut ja matkakulut.

Jos suomalaisyritystä koskeva patenttiriita käsitellään UPC:ssa Suomen kansallisen tuomioistuimen sijaan, oikeudenkäyntikulut todennäköisesti olisivat jo tuomioistuinmaksuistakin johtuen tässä tapauksessa suuremmat. Jos oikeudenkäynti käytäisiin Suomen paikallisjaostossa, olisivat suomalaisyritykselle koituvat kulut todennäköisimmin pienemmät kuin jos oikeudenkäynti tapahtuisi toisessa maassa sijaitsevassa jaostossa.

Komission mukaan yli 90 prosenttia yhteisön patenttioikeudenkäynneistä käydään neljässä jäsenvaltiossa (Saksa, Ranska, Iso-Britannia ja Alankomaat). Komission vuoden 2006 tutkimusten mukaan Isoa-Britanniaa edullisemmissa maissa Saksassa, Ranskassa ja Alankomaissa keskimääräiset oikeudenkäyntikulut olivat ensimmäisessä oikeusasteessa 50 000–200 000 euron haarukassa ja toisessa asteessa 40 000–150 000 euron luokkaa riita-asian kohteen ollessa 250 000 euroa.

Myös Suomessa oikeudenkäyntikulujen haarukka on laaja, esimerkiksi pelkästään ensimmäisessä oikeusasteessa käydyissä tapauksissa kulut voivat olla 50 000–500 000 euroa.

UPC:ssa käytävän patenttioikeudenkäynnin kokonaiskuluihin vaikuttavat myös tuomioistuimen tehokkuus ja oikeudenkäyntiin käytettävä aika. Siihen, minkälaisena riskinä UPC:n oikeudenkäyntikulut tullaan kokemaan, voivat vaikuttaa myös tuomioistuinratkaisujen laatu (ennakoitavuus ja oikeusvarmuus) ja kyseessä olevan patentin vahvuus.

5.4 Oikeudenkäyntikieli

Paikallis- tai aluejaostossa oikeudenkäyntikielenä on jokin Euroopan unionin virallinen kieli, joka on jokin jaoston sijaintivaltion virallisista kielistä tai aluejaostoon kuuluvien valtioiden nimeämä yksi tai useampi virallinen kieli. Sopimusjäsenvaltiot voivat myös nimetä yhden tai useamman Euroopan patenttivaraston virallisen kielen (englanti, saksa ja ranska) jaostonsa oikeudenkäyntikieleksi. Suomen paikallisjaostossa mahdollisina oikeudenkäyntikielinä olisivat suomi, ruotsi ja englanti.⁵⁶

⁵⁶ Muun muassa UPC:n työjärjestys tulee vaikuttamaan siihen, millä kielellä oikeudenkäynti ensimmäisessä asteessa lopulta käydään. Lopullisella sanamuodolla voi olla joissakin tapauksissa suuriakin käytännön vaikutuksia. Työjärjestyksessä voi-

Osapuolet voivat myös sopia, että oikeudenkäyntikielenä käytetään kieltä, jolla patentti on myönnetty. Tämä edellyttää, että toimivaltainen kokoonpano hyväksyy sen. Jos näin valittua kieltä ei hyväksytä, osapuolet voivat pyytää asian siirtämistä keskusjaoston käsiteltäväksi.

Kieleen, jolla patentti on myönnetty, voidaan päätyä myös toimivaltaisen kokoonpanon käytännöllisyys- ja oikeudenmukaisuussyistä näin päätettäessä. Tämä edellyttää osapuolten suostumusta. Samat syyt ja kaikki muut asiaan vaikuttavat seikat huomioiden tähän voidaan päätyä myös jonkun osapuolen pyynnöstä. Tällöin tuomioistuimen presidentti arvioi, tarvitaanko erityisiä käännös- ja tulkkaujärjestelyjä.

Keskusjaostossa oikeudenkäyntikielenä on aina kieli, jolla asianomainen patentti on myönnetty.⁵⁷

Mikäli paikallis- tai aluejaostossa nostettu mitättömyyttä koskeva vastakanne siirretään keskusjaostoon tai mitättömyyttä koskeva kanne on nostettu keskusjaostossa ennen loukkaamusteen nostamista paikallis- tai aluejaostossa, voisi käydä niin, että osapuolet joutuvat käymään samasta asiasta oikeutta kahdessa eri jaostossa kahdella eri kielellä.

Muutoksenhakutuomioistuimen oikeudenkäyntikielenä on ensimmäisen asteen tuomioistuimessa käytetty oikeudenkäyntikieli. Osapuolet voivat myös sopia, että oikeudenkäyntikielenä käytetään kieltä, jolla patentti on myönnetty. Poikkeustapauksissa muutoksenhakutuomioistuin voi, osapuolten sen hyväksyessä, päättää, että oikeudenkäyntikielenä on jokin muu sopimusjäsenvaltion virallinen kieli.

Keskusjaostossa nostettujen kanteiden osalta vastaajalla on oikeus tarvittaessa pyynnöstä saada asiaankuuluvien asiakirjojen käännöksiä sen jäsenvaltion viralliselle kielelle, jossa vastaajalla on kotipaikka, päätoimipaikka tai toimipaikka.

Osapuolen pyynnöstä ja siinä määrin kuin se katsotaan asianmukaiseksi ensimmäisen asteen tuomioistuimen jaostojen ja muutoksenhakutuomioistuimen on järjestettävä tulkkauksia suullisessa käsittelyssä.

UPC-sopimuksen mukaan tuomioistuimet voivat luopua käännösvaatimuksista sikäli kuin se katsotaan asianmukaiseksi.

Riita-asioiden käännösjärjestelyistä yhtenäispatentin kohdalla säädetään neuvoston asetuksessa (EU) 1260/2012. Asetuksen 4 artiklan mukaan yhtenäispatentin väitettyyn loukkaamiseen liittyvässä riita-asiassa patentinhaltijan on väitetyn patentinloukkaajan pyynnöstä ja valinnan mukaisesti toimitettava täydellinen käännös yhtenäispatentista joko sen jäsenvaltion viralliselle kielelle, jossa väitetty loukkaus on tapahtunut tai jossa väitetyn loukkaajan kotipaikka sijaitsee. Patentin täydellinen käännös oikeudenkäyntikielelle on toimitettava tuomioistuimelle tuomioistuimen tätä pyytäessä. Patentinhaltija vastaa edellä tarkoitettujen käännösten kustannuksista.

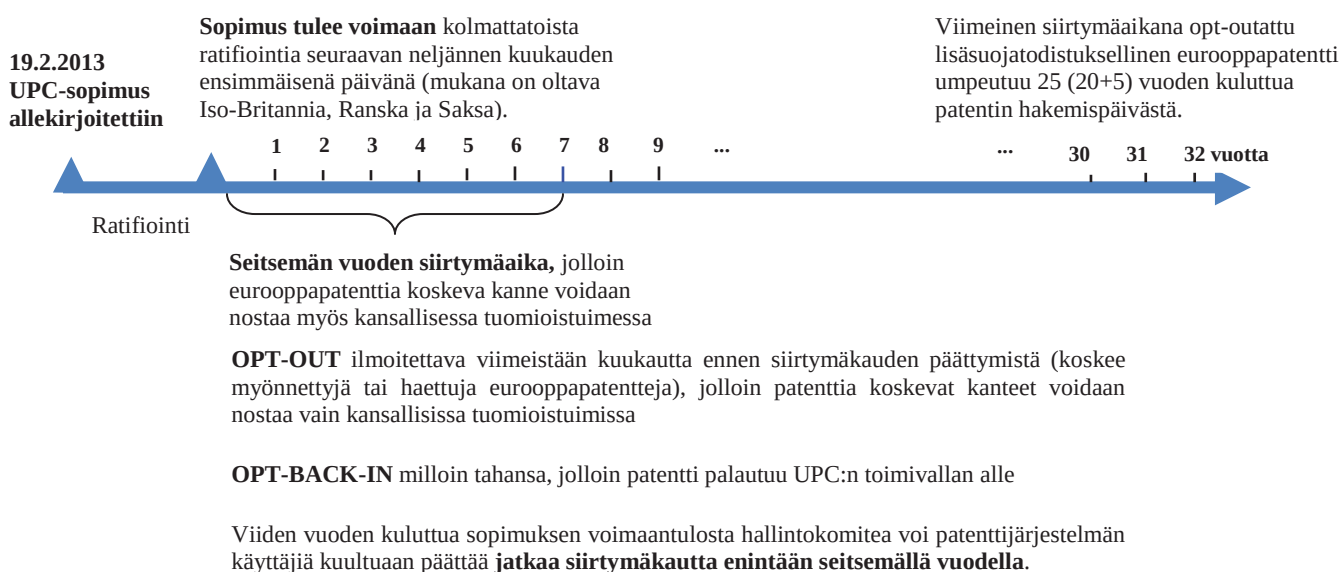
daan esimerkiksi antaa sellaiselle jaostolle, joka on nimennyt useamman oikeudenkäyntikielen, valtaa sanella sääntöjä oikeudenkäyntikielen valinnalle. Vaihtoehtoisesti tätä valtaa voidaan antaa esimerkiksi kantajalle.

⁵⁷ Näin keskusjaostossa 75 prosenttia oikeudenkäynneistä käytäisiin todennäköisesti englanniksi, 20 prosenttia saksaksi ja viisi prosenttia ranskaksi. Tumbridge (2014), s. 60.

Eurooppapatentin haltijalla tai hakijalla on kuitenkin siirtymäkauden aikana myös mahdollisuus sulkea pois (opt-out) UPC:n toimivalta kokonaan patentin voimassaoloajaksi. Opt-out-ilmoitus on tehtävä kirjaamoon viimeistään kuukautta ennen siirtymäkauden päättymistä.⁵⁹ Opt-out ei ole mahdollinen, jos patenttia koskeva kanne on jo ehditty nostaa UPC:ssa. Yhteinäispatenttia koskien UPC:n toimivaltaa ei voida sulkea pois.

Opt-out voidaan peruuttaa milloin hyvänsä patentin voimassaoloaikana, edellyttäen että patenttia tai patenttihakemusta koskevaa kannetta ei ole vielä nostettu kansallisessa tuomioistuimessa.

On ennakoitu, että ensimmäisten vuosien aikana suurin osa patentoijista tulee vetämään patenttinsa UPC:n toimivallan piiristä varsinkin, kun he voivat peruuttaa päätöksensä milloin tahansa.

5.6 Yrityksen strategisia vaihtoehtoja

5.6.1 Opt-out vai ei?

EU:n alueella toimivien ja patentoivien suomalaisyritysten on syytä pohtia toimintastrategioitaan ennen kuin uusi järjestelmä astuu voimaan (tämän on ennakoitu tapahtuvan aikaisintaan loppuvuonna 2015). Mikäli yritys ei tee mitään, astuvat yrityksen eurooppapatentit automaattisesti UPC:n toimivallan piiriin. Tällöin kilpailijayritys voi UPC:n kautta keskitetysti haastaa eurooppapatentin pätevyyden nostamalla sen mitättömyyttä koskevan kanteen. Tuomioistuimen ratkaisu astuu voimaan samalla kertaa kaikissa niissä UPC-jäsenmaissa, joissa eurooppapatentti on voimassa. Tämä voi tietysti olla myös yrityksen edun mukaista, mikäli kanne ei menesty. Silloin patentin pätevyys tulee vahvistetuksi yhdellä kertaa koko alueella. Jotkut yritykset saattavat kuitenkin etsiä "nukkuvien" kilpailijoidensa heikkoja patentteja hyökätäkseen näitä vastaan heti järjestelmän astuessa voimaan.⁶⁰

⁵⁹ Patentin opt-outista tullaan perimään maksu. Maksun suuruutta ei vielä tätä kirjoitettaessa ole päätetty. Tällä voi tietysti olla ohjaavaa vaikutusta opt-out-mahdollisuuden käyttämiseen.

⁶⁰ Näillä näkymin EPO tulee pitämään ennakkorekisteriä, jonka avulla opt-out-päätöksen voi ilmoittaa rekisteröitäväksi ennen kuin uusi tuomioistuinjärjestelmä astuu voimaan. Siirtymäajan aikana tehdyn päätöksen ilmoittamisen ja sen rekisteriin kirjaamisen välillä sen sijaan saattaa olla jonkinlainen viive.

Yrityksen on päätettävä, haluaako se sulkea UPC:n toimivallan eurooppapatenttinsa kohdalla. Helpointa on tehdä yksi päätös (opt-in tai opt-out) koko eurooppapatenttisalkun osalta. Toinen ääripään vaihtoehto on pohtia asiaa jokaisen patentin kohdalla erikseen. Jos patentteja on paljon, tämä on kallis strategia. Käytännössä moni yritys todennäköisimmin valitsee ainakin pitemmällä aikavälillä strategiansa näiden ääripäiden väliltä ja esimerkiksi opt-outtaa suurimman osan patenteista mutta pitää tietyt tarkasti valitut patentit UPC:n piirissä tai päinvastoin. Samoin uusien patenttien kohdalla yrityksen on harkittava, patentoiko keksinnön perinteisenä eurooppapatenttina (opt-out tai opt-in) vai uutena yhtenäispatenttina. Yritys voi jatkossakin käyttää myös kansallisia patentteja.

Jos yritys arvioi patenttinsa erityisen vahvaksi sille voi olla hyötyä pitää se UPC:n piirissä. Tällöin sen on mahdollista saada patenttia loukkaavia kilpailijoita vastaan mahdollisimman laajoja kieltotuomioita. Yritys voi kuitenkin aluksi tuntea epäluuloa uutta tuomioistuinjärjestelmää kohtaan ja siksi opt-outata kaikki patenttinsa. Sillä on kuitenkin patentin elinaikana yhden kerran mahdollisuus tuoda patenttinsa takaisin UPC:n piiriin (opt-back-in). Näin se voi tehdä, jos kukaan ei ole ehtinyt nostaa patenttia vastaan kanetta missään kansallisessa tuomioistuimessa, jossa kyseinen eurooppapatentti on voimassa.

Jos yrityksen taloudellisesti merkittävää tuotetta koskevan patentin pätevyys on epävarma, sen voi olla kannattavaa tarttua tämän patentin kohdalla opt-out-mahdollisuuteen. Tällöin yritys välttyy riskiltä, että tällainen tärkeä patentti tulisi mitätöidyksi samalla kertaa kaikissa UPC-jäsenvaltioissa, joissa eurooppapatentti on voimassa.

UPC:n alkuaikoina valintoihin todennäköisesti vaikuttaa epävarmuus tuomioistuimen toimintatavoista. Smyth (2013) arvelee, että patenttisalkun "kruununjalokivet" voidaan kokea niin arvokkaiksi, että niitä ei uskalleta laskea vielä koettelemattoman tuomioistuimen armoille, ja siksi ne opt-outattaisiin. "Bulkkipatenteille" puolestaan yhtenäispatentti voi olla liian kallis ja näin ne pidettäisiin eurooppapatentteina mutta samalla UPC:n toimivallan alla. Näiden tapausten väliin jäävien patenttien kohdalla patentinhaltijat saattaisivat Smythin mukaan uskaltautua kokeilemaan yhtenäispatenttia.

Loukkaus oikeudenkäynnin kantajalla voi olla UPC:ssa useampia mahdollisuuksia valita oikeudenkäynnin paikka, sillä kanne voidaan nostaa joko loukkauspaikan tai loukkaajan kotipaikan mukaisessa jaostossa. Valintaan voi vaikuttaa esimerkiksi oikeudenkäyntikieli tai kyseisen jaoston noudattamat käytännöt. Paikallis- tai aluejaoston on esimerkiksi mahdollista siirtää loukkauskanteen yhteydessä nostetun patentin mitättömyyttä koskevan vastakan- teen keskusjaostoon (ns. bifurkaatio), jonka jälkeen se voi halutessaan käsitellä loukkauskanteen, joka tulisi näin käsitellyksi ennen mitättömyyden käsittelemistä. On oletettavaa, että jotkut jaostot tulevat käyttämään tätä mahdollisuutta. Tästä voi olla etua kantajalle, joka ei ole varma patenttinsa pätevyydestä. On mahdollista, että patentinhaltijaa kohtaan myö- tämielinen jaosto ratkaisee loukkausjutun tämän hyväksi määräten kiellon loukkaajalle. Vuosien kuluttua UPC:n keskusjaosto puolestaan antaa ratkaisun, jonka mukaan kiistan kohte-

MITÄTÖINTI UPC:SSA

UPC:n mukanaan tuoma mahdollisuus saada eurooppapatentti mitätöidyksi yhdellä keskitetyllä käsittelyllä ei sinänsä ole uutta.

Eurooppapatentin tai yhtenäispatentin kumoamista voidaan hakea myös hallinnollista tietä EPOssa yhdeksän kuukauden aikana patentin myöntämi- sen kuuluttamispäivästä.

UPC:ssa mitättömyyskanne voidaan kuitenkin nostaa milloin tahansa patentin myöntämisen jälkeen ilman aikarajaa ja patentin pätevyys rat- kaistaan kerralla kaikkien UPC-maiden osalta.

Mitättömyyskanne voidaan nostaa UPC:ssa siitä riippumatta, onko kanteen nostaja hakenut paten- tin kumoamista EPOssa vai ei. Osapuolen on kuitenkin ilmoitettava tuomioistuimelle patenttia koskevista EPOssa vireillä olevista kumoamisme- nettelyistä. Jos EPOlta voidaan odottaa pikaista päätöstä, tuomioistuin voi keskeyttää asian käsit- telyn.

Väitemenettely EPOssa tulee yleensä tuomiois- tuinmenettelyä halvemmaksi. Sen haittana ovat pitkät käsittelyajat; käsittely vie yleensä ainakin kolme vuotta. Siksi mitättömyysoikeudenkäynti UPC:ssa voi osoittautua houkuttelevaksi vaihto- ehdoksi EPO:n väitemenettelylle.

na ollut patentti on mitätön. Huonoimmassa tapauksessa ensimmäisessä oikeudenkäynnissä tappion kärsinyttä yritystä ei enää tässä vaiheessa ole olemasakaan.

Patentinhaltijan vastapuolella on vähemmän mahdollisuuksia strategisiin valintoihin. Patentinhaltijan vastapuoli voi raivata tietä nostamalla omaa toimintaansa estävän patentin mitättömyyttä koskevan kanteen UPC:n keskusjaostossa. Sen kannattaa tehdä näin varsinkin silloin, kun patentin pätevyys on kyseenalainen. Jos patentti todennäköisesti on pätevä, mutta yritys katsoo, ettei sen toiminta loukkaa patenttia, se voi nostaa keskusjaostossa kanteen sen vahvistamiseksi, ettei se loukkaa patenttia. Mikäli mahdollista, nämä on syytä tehdä ennen kuin lähtee omalla tuotteellaan markkinoille. Jos patentinhaltija vuorostaan voi nostaa loukkausta koskevan kanteen paikallis- tai aluejaostossa tai keskusjaostossa, se voi mahdollisesti näin viivyttää näiden alkuperäisten kanteiden käsittelyä. Vaihtoehtona patentinhaltijan vastapuolelle voisi olla markkinoille meneminen sellaisella alueella, jossa UPC:n jaosto ei bifurkoi. Tällöin patentinhaltijan nostama loukkauskanne ja vastapuolen nostama mitättömyyttä koskeva vastakanne tulisivat käsitellyksi samanaikaisesti.⁶¹

ERI TOIMIALOILLA ERI STRATEGIAT

Patentointikäytännöt ja myös täytäntöönpanostrategiat vaihtelevat eri toimialojen välillä.

Esimerkiksi lääketieteellisyydellä patentteja on suhteessa vähän, mutta ne ovat keskimääräistä arvokkaampia. Oikeudenkäyntien todennäköisyys on niiden kohdalla keskimääräistä suurempi (0,3 %) ja niistä käydään oikeutta yleensä vanhemmalla iällä. ICT-sektorilla taas on enemmän patentteja, mutta yksittäiset patentit ovat vähempiarvoisia. Niiden kohdalla oikeudenkäyntien todennäköisyys on pienempi (0,14 %). (Zeebroeck–Graham 2011, s. 27.)

Sektoreilla, jotka hyödyntävät suuruuden ekonomiaa ja standardointia, kuten ICT-sektorilla, Euroopan markkinoiden kontrolloimiseksi usein riittää, jos kilpailijat voidaan patentoimalla torjua muutamassa merkittävimmässä tai ehkä jopa vain yhdessä merkittävässä valtiossa. Koska kopiolääkkeiden valmistaminen on halpaa ja markkinoille tulo sitä kautta helppoa, lääketieteellisyydelle puolestaan on tärkeää patentoida kattavasti mahdollisimman monessa maassa.

Patentinhaltijan vastapuolella on myös mahdollisuus nostaa eurooppapatenttia vastaan kanne estäen tällä patentinhaltijaa muuttamasta (opt-out tai opt-back-in) UPC:n patenttia koskevaa toimivaltaa. Tämä voi estää eurooppapatenttinsa opt-outannutta patentinhaltijaa tuomasta patenttiaan enää takaisin UPC:n piiriin esimerkiksi laajan kieltotuomion toivossa.

5.6.2 Forum shopping UPC:ssa

Nykyisen eurooppapatentteja koskevan oikeudenkäyntijärjestelmän eräänä heikkoutena on nähty sen pirstaleisuus. Loukkausta ja mitättömyyttä koskevat kanteet on nostettava erikseen jokaisessa valtiossa, jossa patentti on saatettu voimaan ja jossa väitetty loukkaus on tapahtunut tai patentti halutaan mitätöidä. Käytännössä tämä johtaa usein forum shoppingiin eli siihen, että patentinhaltija nostaa kanteen siinä valtiossa, jossa se katsoo mahdollisuuden voittaa olevan mahdollisimman suuri ja loukkauksesta seuraavat sanktiot ovat mahdollisimman ankaria. Ratkaisun jälkeen osapuolet voivat päästä sovintoon muiden valtioiden suhteen tai sitten oikeudenkäyntiä jatketaan seuraavissa valtioissa.⁶²

Vaikka UPC on yksi tuomioistuin, sen ensimmäinen aste on hajautettu useaan paikallis- ja aluejaostoon. Joissakin tilanteissa UPC voi tarjota patentinhaltijalle nykyistä järjestelmää laajemman valikoiman päättää, missä nostaa kanteen väitettyä loukkaajaa vastaan. Tämän mahdollistaa UPC-sopimuksen 33(1) artikla, jonka mukaan kanne voidaan nostaa sen jaoston alueella, jossa loukkaus on tapahtunut tai saattaa tapahtua tai jossa yhdellä vastaajalla on kotipaikka tai päätoimipaikka.

⁶¹ Ks. The IPKat 12.3.2013: Bifurcation of European patent litigation: a practitioners' perspective.

⁶² Ks. Norrgård (2009), s. 56.

Tästä voi olla hyötyä forum shopping -mielessä, mikäli jaostojen toimintatavat poikkeavat toisistaan.⁶³ UPC:ssa kantajan ei tarvitse arvioida sitä, onko loukkaus ollut oikeustoimien kannalta riittävän vakava juuri tietyn jaoston alueella vaan kantaja voi valita artiklan 33(1) mukaisista vaihtoehdoista mielestään itselleen myötämielisimmän jaoston. Väitetyksi alueella tapahtuvaksi loukkaukseksi voi näin riittää pelkkä tuotteen tarjoaminen myyntiin net-tikaupan kautta, jaoston ratkaisu kuitenkin koskee koko UPC-aluetta.

Bifurkaatio UPC:ssa, eli mitättömyyskanteen siirtäminen loukkaukskannetta käsittelevästä jaostosta keskusjaoston ratkaistavaksi, on nähty erääksi mahdolliseksi käytännöksi, jonka omaksumalla paikallis- tai keskusjaosto voisi erottautua muista jaostoista ja houkutella tietynlaisia patentinhaltijoita shoppailuun. Loukkaukskanteen nostava patentinhaltija voisi tällöin saada jaostosta sen edun, että sen loukkaukskanne voisi tulla käsitellyksi ennen kuin sen omaa patenttia koskeva mitättömyyttä koskeva vastakanne. Muita seikkoja, jotka ovat tuomioistuimen harkinnassa, ovat muun muassa asiakirjojen esittäminen sekä asiantuntijoiden ja todistajien käyttäminen. UPC:n suosioon patentinhaltijoiden keskuudessa voivat näin vaikuttaa monet käytännön seikat kuten se, kuinka helposti tuomioistuimesta saa turvaamistoimipäätöksiä.⁶⁴

Mikäli Suomi ratifioi UPC-sopimuksen, suomalaisyritys voi myös nähdä mahdollisuuden nostaa kanne ulkomaista loukkaajaa vastaan Suomen paikallisjaostossa itselleen edulliseksi vaihtoehdoksi. Esimerkiksi oikeudenkäyntikielenä voisi olla suomi.⁶⁵ Lisäksi suomalaisyritys voisi käyttää paikallisia asiamiehiä ja säästää muun muassa matkakuluissa.

Vaikka eri tuomioistuinten väliset erot nykyisessä patenttituomioistuinjärjestelmässä ovat varmasti suuremmat kuin ne tulevat olemaan UPC:ssa, UPC:ssa forum shopping -mahdollisuudet yhdessä laajan täytäntönpantavuuden kanssa muodostavat yhdistelmän, jonka jotkut ovat kokeneet erityiseksi uhaksi. Tästä esimerkkinä on kansainvälisten suuryritysten koalition EU:n eri toimielimille lähettämä kirje. Suuryritykset ilmaisivat käytännössä pelkonsa siitä, että tällainen mahdollisuus loisi väärinkäytön mahdollisuuksia ja voisi houkutella "patenttipeikkoja". Pelko perustuu ajatukselle, että heikkojen patenttien haltijoilla olisi käytössään liian vahvoja aseita.

UPC:ssa on kuitenkin monia forum shoppingin kehittymistä vastaan puhuvia elementtejä. Tuomioistuin perustuu yhteisten sääntöjen varaan. Lisäksi kaikki tuomarit saavat yhteisen koulutuksen. Jaostoissa, joissa kolmesta tuomarista kaksi on paikallisia, voi tietysti olla mahdollista, että paikallisten tuomareiden yhteinen tausta ja intressit johtavat tietyn toimintatavan valintaan. Kanteiden bifurkaatio on tällä hetkellä käytössä esimerkiksi Saksassa. Silti myös saksalaiset tuomarit ovat antaneet lausuntoja, joiden mukaan bifurkaatiota ei tulisi herkästi käyttämään UPC:ssa⁶⁶. Lisäksi UPC:n keskitetty valitusaste pitemmän ajan kuluessa todennäköisesti tulee tasoittamaan eroja eri jaostojen käytäntöjen välillä.

⁶³ Eri jaostot saattaisivat esimerkiksi alkaa kilpailla oikeudenkäynneistä pyrkimällä profiloitumaan patentinhaltijamyönteisinä. Tähän voi vaikuttaa sekin, että jaosto saa kokoonpanoonsa kaksi paikallista tuomaria siinä tapauksessa, että jaoston käsiteltävänä on yli 50 asiaa vuoden aikana.

⁶⁴ Monet tällaiset seikat ratkeavat myöhemmin esimerkiksi vielä vahvistamattomien UPC:n työjärjestyksen sääntöjen perusteella. Lisäksi aika tulee näyttämään, miten UPC-sopimuksen ja työjärjestyksen sääntöjen jaostolle jättämää harkintaa tullaan jaostoissa käyttämään. Tähän voi kulua useampi vuosi järjestelmän käynnistymisestä. Tällaiset tekijät kuitenkin voivat vaikuttaa olennaisesti oikeustaisteluihin ja niissä käytettäviin strategioihin.

⁶⁵ Kielijärjestelyt riippuvat UPC:n työjärjestyksestä, josta ei vielä ole laadittu lopullista versiota.

⁶⁶ Ks. esim. Managing Intellectual Property 27.9.2013: The B Word Provokes UPC Angst in Munich.

HYÖKKÄÄVÄTKÖ PATENTTIPEIKOT?

Yhdistetyn patenttitoimioistuinjärjestelmän on tarkoitus helpottaa EU-alueen laajuisia täytäntöönpanotoimenpiteitä ja alentaa niiden kustannuksia. Tämän on pelätty voivan houkutella toimijoita, jotka eivät itse hyödynnä elinkeinotoiminnassaan patentoitua teknologiaa vaan pyrkivät rahastamaan patenttisalkullaan muilla keinoin (non-practicing entities, NPE).

Komission mukaan

"Patentti-peikoilla' tarkoitetaan patentinhaltijoita (usein investoijia, jotka ostavat patenteja edulliseen hintaan liiketoiminnassaan epäonnistuneilta yrityksiltä), jotka käyttävät patenttioikeuksia uhatakseen yrityksiä patenttiloukkauksenteiltä ja kieltotuomioilla ja siten pakottavat ne taloudellisiin järjestelyihin kalliiden oikeudenkäyntien välttämiseksi." (Komissio 2007, viite 31)

Patentti-peikkoilmiö on koettu ongelmalliseksi etenkin Yhdysvalloissa. Harhoff (2009, s. 49) luettelee tekijöitä, joiden on katsottu edistävän ilmiötä:

- oikeudenkäyntien korkeat kustannukset;
- kulujen jakautumista koskevat säännöt (molemmat osapuolet vastaavat omista kuluistaan);
- oikeudenkäynnin tuloksesta riippuvat palkkiot (contingency fees), jotka kannustavat kanteiden nostamiseen;
- korkeat vahingonkorvaukset ja kolminkertaisten vahingonkorvausten riski tahallisuudesta;
- yhdysvaltalaisuusluokituksen patentinhaltijamyönteisyys;
- ennakkotutkimusten huono laatu, mikä luo epävarmuutta suojan laajuudesta;
- yleinen ja laajasti määritelty patentoitavuuden laajentaminen tietokoneohjelmiin ja liiketoimintamalleihin.

Harhoff antaa vastaavasti syitä myös sille, miksi patentti-peikkoilmiö ei ole saanut jalansijaa Euroopassa:

- oikeudenkäyntikustannukset ovat matalampia;
- kulujen jakautuminen suosii voittajaa;
- vahingonkorvaukset eivät ole liiallisia;
- tuomioistuimet tasapainottavat osapuolten välisiä oikeuksia;
- kieltoja ei määrätä automaattisesti;
- jonkinasteisesta heikkenemisestä huolimatta patenttitutkimuksen laatu on huomattavasti parempi kuin Yhdysvalloissa.

Harhoffin raportin mukaan patentti-peikkoilmiön vaarat tulisi kuitenkin yhdistetyn patenttitoimioistuinten kohdalla ottaa vakavasti. Sen mukaan silloisen ehdotuksen mukainen painottuminen mitättöimiseen, alhaisiin kustannuksiin ja kielto määräysten varovaiseen käyttöön toimisi hyvin patentti-peikkoja vastaan.

Kuitenkin esimerkiksi isot teknologiayritykset ovat vastustaneet uutta järjestelmää patentti-peikkoihin vedoten. Niiden mukaan esimerkiksi muun muassa bifurkaatioon liittyvä forum shopping -mahdollisuus tarjoaa mahdollisuuden väärinkäyttää tuomioistuinjärjestelmää. Samoin suuryritykset kokevat uhkana sen, jos koko UPC-alueen laajuisia kieltoja määrätään liian herkästi. (Ks. kansainvälisten suuryritysten koalition EU:n eri toimielimille lähettämä kirje 26.9.2013.)

MUISTILISTA

1. Uusi UPC-tuomioistuin tulee ratkomaan sekä yhtenäispatentteja että perinteisiä eurooppapatentteja koskevia riitoja.
2. Yrityksen kannattaa valmistautua siirtymäaikaan jo nyt pohtimalla tulevia strategioitaan. Jos oikeudenkäynti UPC:ssa tuntuu aluksi liian suurelta riskiltä, eurooppapatentit voi siirtymäaikana sulkea pois UPC:n toimivallan piiristä. Ne voi myöhemmin tarvittaessa siirtää UPC:n piiriin takaisin.
3. Patentinhaltijalla voi olla laajat mahdollisuudet valita, missä UPC:n jaostossa loukkauskanteen nostaa. Väitetyllä loukkaajalla ei valinnan varaa ole.

6. UPC JA YRITYSSKENAARIOT

6.1 Yleistä patenttioikeudenkäynneistä

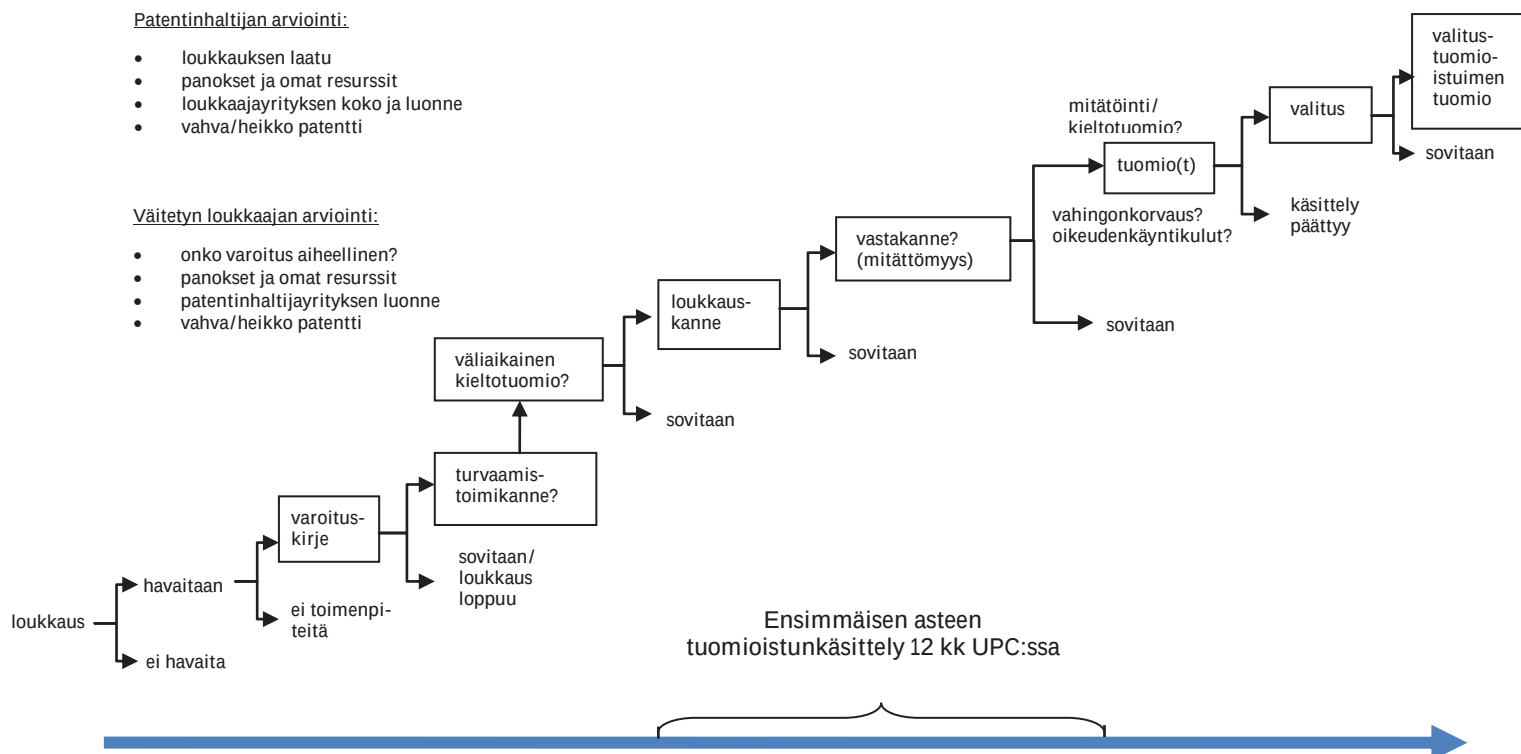
PATENTTIRIITA

Patentinhaltijan arviointi:

- loukkauksen laatu
- panokset ja omat resurssit
- loukkaajayrityksen koko ja luonne
- vahva/heikko patentti

Väitetyn loukkaajan arviointi:

- onko varoitus aiheellinen?
- panokset ja omat resurssit
- patentinhaltijayrityksen luonne
- vahva/heikko patentti

Patentti on kielto-oikeus. Kukaan muu ei saa ilman patentinhaltijan suostumusta ammattimaisesti hyödyntää patentoitua keksintöä. Myös patentinhaltijan oma oikeus hyödyntää keksintöään voi riippua jonkun muun patentinhaltijan kielto-oikeudesta omaan keksintöönsä. Mikäli suostumusta ei ole, patentoidun keksinnön ammattimainen hyödyntäminen tarkoittaa patentin loukkausta. Jotta patentinhaltija tässä tilanteessa hyötyisi patentistaan, hänen on oltava valmis puolustamaan patenttiaan loukkaajaa vastaan panemalla kielto-oikeutensa täytäntöön. Tämä prosessi voi johtaa patenttioikeudenkäyntiin, jossa tuomioistuin päättää, onko loukkausta tapahtunut ja jos on, mitkä ovat sen seuraukset.

Läheskään kaikki patentin loukkaukset eivät päädy tuomioistuimen käsiteltäväksi. Kaikkia loukkauksia ei havaita. Lisäksi loukkaus voi olla tahatonta, ja loukkaaja lopettaa loukkaavan toiminnan, kun tästä tälle huomautetaan. Tahallinenkin loukkaaja usein lopettaa loukkaavan toimintansa varoituskirjeen saatuaan. Patenttioikeudenkäynnit ovat yleensä kalliita, eikä lopputuloksesta voi aina olla varma ennalta. Kuten yllä esitetystä kaaviosta havaitaan, asia voidaan sopia – ja usein sovitaan – monessa vaiheessa ennen tuomioistuimen ratkaisua.⁶⁷

⁶⁷ Tuomioistuinjärjestelmän piirteet voivat vaikuttaa sovintoherkkyyteen. Vuonna 2013 julkaistun tutkimuksen mukaan Saksassa yli 60 prosenttia tuomioistuimissa käydyistä riidoista päättyi sovintoon kun Isossa-Britanniassa vastaava osuus on vain noin 40 prosenttia. Cremers (2013), s. 59. UPC:n kohdalla tähän voi vaikuttaa muun muassa se, mille tasolle hävinneen osapuolen maksettavaksi tuomittavat kohtuulliset oikeudenkäyntikustannukset tullaan asettamaan.

Vain pieni osa patenteista päätyy oikeudenkäynnin kohteeksi. Komission tutkimuksessa on arvioitu, että todennäköisyys sille, että eurooppapatentti on oikeudenkäynnin kohteena, on 0,24 prosenttia (1170/485 000, eurooppapatenttia koskevat oikeudenkäynnit – pois lukien toistuvat oikeudenkäynnit eri maissa – jaettuna ainakin yhdessä maassa vuonna 2008 voimassa olevien eurooppapatenttien määrällä).⁶⁸

Saman tutkimuksen mukaan Suomessa oli vuosittain keskimäärin 23 patenttioikeudenkäyntiä vuoden aikana. Suomessa käydyistä oikeudenkäynneistä keskimäärin viidennes koski eurooppapatentteja. Tämän laskelman mukaan Suomessa on vuosittain 4–5 patenttioikeudenkäyntiä, jotka siirtyisivät UPC:hen, mikäli Suomi ratifioisi UPC-sopimuksen. Vuonna 2008 Suomessa oli voimassa noin 33 000 eurooppapatenttia. Komission laskutavalla (keskimääräiset 4,5 vuositista eurooppapatenttioikeudenkäyntiä jaettuna vuonna 2008 Suomessa voimassa olevien EPO:n myöntämien patenttien määrällä) todennäköisyys sille, että eurooppapatentista käydään tiettyä vuonna oikeutta juuri Suomessa, olisi 0,014 prosenttia. (Kahdeksan vuotta voimassa olevan eurooppapatentin todennäköisyys joutua elinaikanaan oikeudenkäynnin kohteeksi Suomessa olisi näin 0,11 prosenttia.) Patentinhaltijan kannalta oikeudenkäynnin todennäköisyyttä tietysti kasvattaa se, että oikeudenkäynti voi tapahtua myös jossain muussa maassa, jossa patentti on voimaansaatettu.

On kuitenkin oletettavaa, että eurooppapatentteja koskevat oikeudenkäynnit tulisivat kasvatamaan Suomessakin osuuttaan. Ylipäättään patenttioikeudenkäyntien määrä yleensä kasvaa patenttien määrän kasvaessa. Suomi liittyi Euroopan patenttisopimukseen vasta 1996, joten eurooppapatenteista käytävät oikeudenkäynnit ovat Suomessa vielä suhteellisen uusi asia. Kaiken kaikkiaan patenttioikeudenkäyntien todennäköisyys on edellä kuvatulla tavalla laskettuna Suomessa noin 0,05 prosenttia. Jos huomioidaan ainoastaan kansallisista patenteista käytävät oikeudenkäynnit ja PRH:n myöntämät kansalliset patentit, patenttioikeudenkäynnin todennäköisyys olisi Suomessa noin 0,13 prosenttia.

Komission laskelmien mukaan eurooppapatenttioikeudenkäynneistä 10 prosenttia kertautuu toisessa tuomioistuimessa nykyisessä järjestelmässä. Tämä tarkoittaisi, että Suomessa käytävistä eurooppapatenttioikeudenkäynneistä arviolta yksi toistuisi toisen valtion tuomioistuimessa kahden vuoden aikana.

Patenttioikeudenkäynnit ovat siis ylipäättään harvinaisia. Tämä johtunee pitkälti siitä, että ne ovat kalliita ja aikaa vieviä. Siksi patenteista päädytään käymään oikeutta lähinnä silloin, kun panokset ovat riittävän suuria suhteessa oikeudenkäyntikuluriskiin. Patentit tuottavat yleensä eniten elinkaarensa loppuvaiheessa. Jos patentti ei tuota riittävästi, sen annetaan yleensä raueta jo aikaisemmin. Niinpä oikeudenkäynnin kohteina yleensä ovat arvokkaat ja iäkkäät patentit.⁶⁹ Suomessa eurooppapatenteista käytävät oikeudenkäynnit koskevatkin usein lääkepatentteja.

Patenttioikeudenkäyntien todennäköisyys vaihtelee näin muun muassa teknologia-alan mukaan. Lääketeollisuudessa patenttioikeudenkäyntien todennäköisyys patenttia kohti on Euroopassa noin kaksinkertainen ICT-sektoriin verrattuna. Suuria eroja on myös yrityskohtaisesti saman sektorin sisällä.⁷⁰ Esimerkiksi laaja patenttisalkku voi parantaa yrityksen neuvotteluasemia ja näin pikemmin ehkäistä ainakin yksittäisen patentin joutumista riidan kohteeksi kuin altistaa sille. Myös patentin laatu vaikuttaa oikeudenkäyntiherkkyyteen. Kokeneemmat yritykset saattavat tehdä laadukkaampia patenttihakemuksia ja voivat siksi välttyä patenttioikeudenkäynneiltä.⁷¹ Patenttioikeudenkäyntien luonne ja käytännöt vaihtelevat Euroopassa nykyjärjestelmässä huomattavasti myös maittain.⁷²

Suomen UPC-sopimusta koskeva ratifiointiratkaisu vaikuttaa patenteista käytäviin oikeudenkäynteihin yleisellä tasolla seuraavalla tavalla:

⁶⁸ Preliminary Findings of DG Internal Market and Services: Study on the Caseload and financing of the Unified Patent Court. 7.11.2011.

⁶⁹ Zeebroeckin ja Grahamin (2011, s. 27), tutkimuksessa lääketieteellisuuden ja bioteknologian oikeudenkäynnin kohteena olevat patentit olivat ratkaisun hetkellä iältään keskimäärin 17, 4 vuotta. Eri alojen keskiarvo oli 14,9 vuotta.

⁷⁰ Zeebroeck–Graham (2011), s. 27.

⁷¹ Cohen–Merrill (2003), s. 147.

⁷² Zeebroeck–Graham (2011), s. 19.

Patentti	Suomi ratifioi	Suomi ei ratifioi
Eurooppapatentti	Eurooppapatentteja koskevat oikeudenkäynnit (nykyisin vuosittain ehkä noin 4–5 kpl) siirtyvät Suomen kansallisesta tuomioistuimesta UPC:hen. Todennäköisesti Suomessa olisi oma paikallisjaosto, jonka päätös olisi toimeenpantavissa koko UPC:n alueella. Suomea koskeva kanne voitaisiin kuitenkin nostaa myös ulkomailla sijaitsevassa jaostossa. Suomessa voimassa olevan eurooppapatentin mitättömyydestä ei tarvitse käydä oikeutta erikseen Suomessa. Edellä mainittu ei kuitenkaan koske siirtymäaikana opt-outattuja eurooppapatentteja.	Eurooppapatenteista käydään Suomea koskevin osin aina oikeutta Suomen kansallisessa tuomioistuimessa kuten tähänkin asti (näistä oikeudenkäynneistä kertautuu toisessa tuomioistuimessa karkeasti arvioiden ehkä yksi kahden vuoden aikana).
Yhtenäispatentti	Kaikki tulevat yhtenäispatentit ovat voimassa Suomessa. Suomessa tapahtuvasta yhtenäispatentin loukkauksesta voidaan nostaa kanne UPC:n Suomessa sijaitsevassa paikallisjaostossa. Missä tahansa UPC:n jaostossa annettu päätös on täytäntöönpantavissa koko UPC-alueella, myös Suomessa.	Yhtenäispatentit eivät ole voimassa Suomessa, eikä niitä voi myöskään loukata Suomessa.

KUINKA SUOJAUTUA LOUKKAUSRISKEILTÄ?

Voimassaolevien patenttien määrän kasvu lisää patentinloukkauriskia patentoivilla aloilla. Yritys voi pienentää loukkauriskia lisäämällä kilpailijoidensa patenttien seuranta. Samalla tämä toiminta voi tehostaa yrityksen omaa tuotekehitystä, kun yritys voi ehkäistä päällekkäisyyksiä kilpailijoiden tuotekehityksen kanssa.

Tietoisuus patentinloukkauriskista ja tiedon mukainen toiminta ovatkin tärkeimmät keinot välttää patenttiriitoja. Riskin havaitsemisen jälkeen loukkauksen voi välttää esimerkiksi hankkimalla teknologiaan lisenssi, mikäli sellainen on saatavilla. Yritys voi myös käyttää tai kehittää vaihtoehtoisia teknologioita.

Yritys voi suojautua immateriaalioikeudellisilta riskeiltä myös vakuutuksella. Perinteiset yritys- ja vakuutukset eivät tällaisia riskejä kata. Sen sijaan IPR-vakuutus kattaa esimerkiksi patenttiriidoista koituvia oikeudenkäyntikuluja ja vahingonkorvausvelvollisuuksia.

IPR-vakuutuksen laajuus sovitaan jokaisessa tapauksessa erikseen. Siksi vakuutuksen hyödyntäminen edellyttää mahdollisten riskien tarkkaa analysointia.

Vakuutusten hyödyntämismahdollisuuksia rajoittaa myös se, että tyypillisesti mikään vakuutus ei kata tahallisesti tai törkeän huolimattomasti aiheutettuja vahinkoja. Tahallisuus tai huolimattomuus puolestaan voivat käytännössä olla vaikeita määrittelykysymyksiä patentinloukkasasioissa.

Usein pienen yrityksen varat ovat rajalliset. Yrityksen omien patenttien hyödyntämiseen liittyviä riskejä parhaiten ennaltaehkäisee hyvän patenttiasiamiehen käyttäminen apuna patenttiprosessissa.

6.2 Tapausskenaarioita

6.2.1 Case 1 (loukkaus/kantaja)

Suurehkolla suomalaisella lääketieteellisuuden yhtiöllä L on useita monissa Euroopan valtioissa voimassa olevia eurooppapatentteja. Yhtiö saa tietää, että ranskalainen geneeristen (eli laillisten kopio-) lääkkeiden valmistaja G on tuonut eräitä sen tuotepatenttia loukkaavia lääkkeitä markkinoille ainakin Romaniassa ja Italiassa. Romania ja Italia ovat molemmat ratifioineet UPC-sopimuksen. Italia ei ole mukana yhtenäispatenttijärjestelmässä.

Kuten lääketieteellisuuden yritysten odotetaan laajasti tekevän, L on sulkenut kaikilta patenteiltaan UPC:n yksinomaisten toimivallan (opt-out). Näin L on välttänyt riskin siitä, että joku kilpailija nostaisi UPC:ssa mitättömyyskanteen, joka menestyessään voisi kaataa arvokkaan patentin samalla kertaa kaikissa UPC-jäsenmaissa. Opt-outattu eurooppapatentti vastaa nykyistä eurooppapatenttia, sillä siihen ei sovelleta UPC:ta koskevaa sopimusta.

L voisi nyt nostaa kanteet G:tä vastaan joko Romaniassa tai Italiassa tai sitten molemmissa valtioissa. Koska UPC:n toimivalta on patenteissa suljettu pois, kanteet tulisi aikaisempaan tapaan nostaa kansallisissa tuomioistuimissa ainoastaan kansallisin vaikutuksin. Vaikka L voittaisi oikeudenkäynnit, G voisi jatkaa patenttia loukkaavien lääkevalmisteiden myyntiä muissa Euroopan valtioissa.

L pohtii vaihtoehtojaan. Yhtiö arvioi patenttinsa vahvaksi. Niinpä se päättää peruuttaa pois sulkemisen ja palauttaa patenttinsa UPC:n toimivallan piiriin (opt-back-in). Tämä on mahdollista, kun patenttia vastaan ei ole ehditty nostaa kannetta kansallisessa tuomioistuimessa. Tällöin asia tulee ratkaistavaksi UPC:ssa samassa oikeudenkäynnissä kaikkia UPC-jäsenmaita koskevin vaikutuksin.

Nyt L voi nostaa kanteen UPC:n loukkauspaikan mukaisessa jaostossa eli Itä-Euroopan aluejaostossa tai Italian paikallisjaostossa⁷³. Lisäksi yhtiö voi nostaa kanteen loukkaajan kotipaikan jaostossa, eli tässä tapauksessa Ranskan paikallisjaostossa. TuomioistuINVALINNASSA L voi huomioida esimerkiksi jaoston käyttämän oikeudenkäyntikielen. Jaostolla voi olla myös erilaisia menettelykäytäntöjä. Jaostossa voi esimerkiksi olla tapana siirtää loukkaajan usein nostama mitättömyyttä koskeva vastakanne keskusjaostoon ja jatkaa tästä huolimatta loukkauskanteen käsittelyä. Tästä voisi olla hyötyä L:lle, sillä näin se saisi lisäaikaa yksinoikeuden pitämiseen, vaikka patentti tulisikin myöhemmin keskusjaostossa mitätöidyksi.

Tilanne on samanlainen siirtymäajan jälkeen, jos kyseessä olevan patentin kohdalla on tehty opt-out siirtymäajan aikana. Sen sijaan siirtymäajan jälkeen haettuja uusia eurooppapatentteja ja UPC-järjestelmän aikana haettuja yhtenäispatentteja koskevat riita-asiat kaikki ratkaistaan keskitetysti UPC:ssa. Tällöin patentinhaltija joutuu kärsimään keskitetyn mitättömyyskanteen riskin UPC-jäsenmaissa muissa kuin kansallisissa patenteissa.

Suomen ratkaisu UPC-sopimuksen ratifioinnin suhteen ei vaikuta L:n toimintastrategiaan kyseisessä skenaariossa. Jos Suomi ratifioi UPC-sopimuksen, vaikuttaa ratkaisu kuitenkin siihen, että UPC:ssa annettua päätöstä sovelletaan myös Suomessa. Jos Suomi ei ratifioi sopimusta, näin ei ole ja L joutuisi tarvittaessa käymään patenttinsa puolesta oikeutta Suomesa erikseen.

Tapauksen mahdolliset tuomioistuinskenaariot voidaan esittää taulukossa:

⁷³ Nämä ovat oletuksia, sillä sopimusvaltioiden jaostoratkaisuja ei vielä tätä kirjoitettaessa ole vahvistettu.

	patentti	tuomio- istuin	mahdolliset skenaariot (suomalainen patentinhaltija loukkaus oikeudenkäynnin kantajana)
siirtymä- aikana	opt-out ⁷⁴	Romania, Italia	- kanteet nostettava kansallisissa tuomiois- tuimissa kansallisin vaikutuksin - voi joutua käymään oikeutta samasta asiasta kahteen kertaan
	ei opt-out / opt-back-in	UPC: Itä-Eurooppa / Italia / Ranska	- opt-back-in ennen kanteen nostamista - forum shopping -mahdollisuus loukkauspai- kan tai loukkaajan kotipaikan perusteella (perusteina esim. kieli, vastakanteen bifur- kaatio?) - päätösten soveltamisalaan kuuluvat kaikki UPC-jäsenvaltiot, joissa patentti voimassa (Suomi sen mukaan, onko Suomi ratifioinut UPC-sopimuksen)
siirtymä- ajan jälkeen ⁷⁵	ei opt-out- mahdollisuutta	UPC: Itä-Eurooppa / Italia / Ranska	- ei opt-out-mahdollisuutta - forum shopping -mahdollisuus (esim. kieli, vastakanteen bifurkaatio?) - päätösten soveltamisalaan kuuluvat kaikki UPC-jäsenvaltiot, joissa patentti voimassa (Suomi sen mukaan, onko Suomi ratifioinut UPC-sopimuksen)

Johtopäätös: Siirtymäajan vaikutuspiirissä olevien eurooppapatenttien kohdalla patentinhaltijalla on eniten strategisia vaihtoehtoja. Siirtymäajan jälkeen yrityksen on punnittava patentointiratkaisujensa yhteydessä UPC:n tuomia laajasta kieltomahdollisuudesta saatavia hyötyjä ja laajasta mitätöitymisen mahdollisuudesta seuraavia riskejä.

6.2.2 Case 2 (loukkaus/vastaaja)

Suurella suomalaisella kemian- ja paperiteollisuuden yhtiöllä P on tehtaat Suomessa ja Puolassa. Yhtiö vie tehtaissa valmistettuja tuotteita laajasti Euroopan maihin mutta myös Euroopan ulkopuolelle. Ulkomainen yritys U haluaa nostaa yhtiötä vastaan omaa patenttiaan koskevan loukkauskanteen ja aikoo, mikäli mahdollista, hakea P:n Suomen-tehtaan tuotantoa koskevaa väliaikaista kieltoa (turvaamistoimi).

Kun kyseessä on myös Suomessa voimassa oleva **eurooppapatentti**:

- (i) **Jos Suomi on ratifioinut UPC-sopimuksen:** siirtymäaikana a) opt-in, b) opt-out

- a) **Opt-in:** Ulkomaisen yrityksen eurooppapatentti on UPC:n toimivallan piirissä. U voi nostaa kanteen UPC:ssa loukkauspaikan tai loukkaajan kotipaikan mukaan. Koska suomalaisyhtiö markkinoi tuotteita monessa Euroopan maassa, on U:lla mahdollisuus valita useammista vaihtoehdoista itselleen edullinen UPC:n jaosto. Se voi esimerkiksi valita jaoston, joka tunnetusti herkästi erottaa vastaajan nostaman mitättömyyskanteen keskusjaoston käsiteltäväksi. Näin se voisi saada oman loukkauskanteensa käsitellyksi mitättömyyskannetta aikaisemmin. Jos U:n kanne menestyy,

⁷⁴ Taulukkojen "opt out" -kohdassa esitetyt skenaariot vastaavat nykyisen tuomioistuinjärjestelmän mahdollisuuksia ja tilanteita.

⁷⁵ Taulukoissa "siirtymäajan jälkeen" -kohdassa ei huomioida opt-outattuja eurooppapatentteja, vaikka opt-outin vaikutus kestääkin tarvittaessa koko patentin eliniän ja näin myös siirtymäajan jälkeiseen aikaan. Näiden opt-outattujen eurooppapatenttien vaikutukset tulevat kuvailluiksi taulukkojen kohdassa "siirtymäaikana".

P:tä vastaan osoitettu kiello astuu samalla kertaa voimaan kaikissa UPC-sopimusvaltioissa, joissa kyseinen patentti on voimassa. P voisi tästä kiellosta huolimatta jatkaa toimintaansa eurooppapatentin käsittävien maiden ulkopuolella. P voisi jatkaa toimintaansa myös Puolassa, vaikka U:n eurooppapatentti olisi voimassa siellä. Jos P:n mitättömyyttä koskeva vastakanne menestyy, mitätöityy U:n patentti koko UPC:n alueella niissä maissa, joissa patentti on saatettu voimaan. Halutessaan U voisi nostaa siirtymäaikana kanteen myös kansallisessa tuomioistuimessa pelkästään kansallisin vaikutuksin. Tämä ei kuitenkaan estäisi suomalaisyhtiötä nostamasta mitättömyyskantaa UPC:n keskusjaostossa.

- b) **Opt-out:** U on katsonut UPC:n toimivallan laajasta mitätöintimahdollisuudesta johtuen liian riskialttiiksi ja siksi opt-outannut patenttinsa. Halutessaan se voisi siirtää patenttinsa UPC:n toimivallan piiriin, jos kukaan ei ehdi nostaa sitä vastaan kanteita kansallisessa tuomioistuimessa. U kuitenkin katsoo, että menestyksellä loukkauskanne Suomessa rajoittaisi merkittävästi P:n toimintamahdollisuuksia eikä sen tarvitsisi ottaa patenttinsa kohdalla laajan mitätöitymisen riskiä. U:n on siis perinteiseen tapaan nostettava kanne kansallisessa tuomioistuimessa kansallisin vaikutuksin sellaisessa valtiossa, jossa sen eurooppapatentti on saatettu voimaan. Jos U:n Suomessa nostama loukkauskanne menestyy, on P:n lopetettava patentin loukkaus Suomen-tehtaallaan. Se voi kuitenkin jatkaa toimintaansa Puolassa ja muissa maissa. Tosin U voi nostaa uusia loukkauskanteita niissä maissa, joissa sen eurooppapatentti on voimassa ja P loukkaa sen patenttia.

Siirtymäajan jälkeen haettujen eurooppapatenttien kohdalla U ja P voivat toimia UPC-alueella vain a-kohdan mukaisesti ilman opt-out-mahdollisuutta ja ilman mahdollisuutta nostaa kanteita kansallisessa tuomioistuimessa.

- (ii) **Jos Suomi ei ole ratifioinut UPC-sopimusta:** siirtymäaikana a) opt-in, b) opt-out

- a) **Opt-in:** U:n eurooppapatentti on UPC:n piirissä. Suomi ei kuitenkaan kuulu tähän piiriin. Mikäli U haluaa nostaa loukkauskanteen UPC:ssa, sen on tehtävä se sellaisen loukkauspaikan perusteella, joka on UPC:n jäsenvaltio ja jossa sen eurooppapatentti on saatettu voimaan. Tällöin tuomion vaikutus ei kuitenkaan ulotu Suomeen. Koska U haluaa kieltotuomion ensisijassa Suomessa, U:n on nostettava loukkauskanne Suomen kansallisessa tuomioistuimessa. P:llä on mahdollisuus nostaa mitättömyyttä koskeva vastakanne, joka käsitellään Suomessa loukkauskanteen yhteydessä. Se voi myös nostaa mitättömyyttä koskevan kanteen UPC:n keskusjaostossa, Suomi ei tosin kuulu tästä seuraavan ratkaisun piiriin. (Toimenpide kuitenkin estäisi U:ta opt-outtaamasta patenttiaan.) Mikäli U:n loukkauskanne menestyy, pitää P:n lopettaa patenttia loukkaava toimintansa Suomessa. P voi jatkaa toimintaansa Puolasta käsin. U voi nostaa uusia loukkauskanteita loukkauspaikan mukaan, mikäli sen eurooppapatentti on saatettu voimaan kyseisessä valtiossa.

- b) **Opt-out:** Vrt. (i)b sillä poikkeuksella, että opt-in ei auttaisi U:ta, jos se haluaa ratkaisun vaikutuksen ulottuvan Suomeen.

Siirtymäajan jälkeen haettujen patenttien kohdalla U ja P voivat toimia vain a-kohdan mukaisesti ilman opt-out-mahdollisuutta.

	patentti	tuomioistuim	mahdolliset skenaariot (suomalaisyrittäjä loukkauskanteen vastaajana)
Suomi ratifioinut	opt-out	Suomi (kansallinen)	• kanne nostettava kansallisessa tuomioistuimessa kansallisin vaikutuksin • voisi jatkaa toimintaa Suomen ulkopuolella vaikka tuomittaisiin Suomessa
	ei opt-out / opt-back-in	UPC (siirtymäaikana myös kansallinen)	• siirtymäaikana kantaja voi valita nostaako kanteen kansallisessa tuomioistuimessa vai jonkin loukkauspäätöksen mukaisessa UPC:n jaostossa • UPC:n loukkauskannetta ja vastakannetta koskevien päätösten soveltamisalaan kuuluvat kaikki UPC-jäsenvaltiot, joissa patentti voimassa (myös Suomi) • vastakanteen bifurkaatio UPC:ssä? (voi olla epäedullinen vastaajalle, esim. laaja kielto voisi astua voimaan ennen mitättömyyttä koskevan vastakanteen käsittelyä)
Suomi ei ratifioinut	ei opt-out / opt-back-in	Suomessa kansallinen, UPC	• UPC:n määräämä kielto ei koske Suomea • Suomea koskevaa kieltoa on aina haettava Suomen kansallisesta tuomioistuimesta • voisi jatkaa toimintaa Suomen ulkopuolella vaikka tuomittaisiin Suomessa • jos patenttia ei ole opt-outattu, mitättömyyskanne voidaan nostaa UPC:ssä, mutta se ei koske Suomea

Entä jos kyseessä olisi **yhtenäispatentti**:

- (i) **Jos Suomi on ratifioinut UPC-sopimuksen:** Vrt. (i)ä sillä poikkeuksella, että UPC:n antama ratkaisu koskee kaikkia UPC-sopimusvaltioita. Tässä tapauksessa siis mahdollisesti ulkomaisessa UPC-jaostossa annettu kielto koskisi myös Suomen-tehdasta. Puola ei ole UPC-maiden joukossa, joten suomalaisyrittäjä voisi jatkaa toimintaansa Puolassa (toiminta UPC-maissa olisi loukkaus).
- (ii) **Suomi ei ole ratifioinut UPC-sopimusta:** U voi nostaa kanteen ainoastaan UPC:ssä loukkauspäätöksen mukaan. P ei loukkaa U:n yhtenäispatenttia Suomessa eikä Puolassa. U:n menestyksellä loukkauskanteen estäisi P:tä loukkaamasta patenttia UPC-sopimusvaltioiden alueella.

Johtopäätös: Esimerkin mukaisessa vastaaja-asemassa olevalla suomalaisyrityksellä on enemmän mahdollisuuksia ajaa omaa etuaan siinä tapauksessa, että Suomi ei ole ratifioinut UPC-sopimusta. UPC-alueella uhkana on, että yrityksen toiminnot voitaisiin keskeyttää lähes koko Euroopan laajuisesti, vaikka patentin pätevyys olisi kyseenalainen.

6.2.3 Case 3 (mitätöinti/vastaaja)

Suomalainen mobiiliteknologiaan keskittynyt menestynyt pk-yritys T on suojannut innovatiivisen teknologiansa huolellisesti. T:llä on eurooppapatentti, jonka väiteaika on jo kulunut

umpeen. Ulkomainen kilpailija K päättää hakea suomalaisyrityksen patenttia koskevaa mitätöintiä tuomioistuimessa voidakseen käyttää samaa teknologiaa Ranskassa ja Saksassa. T:n patentti on saatettu voimaan Suomessa, Ranskassa, Saksassa ja Isossa-Britanniassa.

Jos suomalaisyritys T on opt-outannut patenttinsa, toimitaan kuten ennen UPC:ta. Ulkomaisen kilpailijan K tulee nostaa kanne sellaisessa kansallisessa tuomioistuimessa, jossa T:n eurooppapatentti on saatettu voimaan. Tällöin tuomioistuimen ratkaisu vaikuttaa vain tässä valtiossa. Halutessaan saada patentin mitätöidyksi useammassa maassa, K:n on nostettava kanne jokaisen valtion kansallisessa tuomioistuimessa erikseen. Vaikka K saisi T:n patentin mitätöidyksi Saksassa ja Ranskassa, T:llä olisi yhä yksinoikeus teknologiaan Suomessa ja Isossa-Britanniassa.

Jos T ei ole opt-outannut patenttiaan siirtymäaikana tai kun siirtymäaika on jo ohi ja kanne koskee siirtymäajan jälkeen haettua eurooppapatenttia, K voi nostaa kanteen UPC:n keskusjaostossa. Oikeudenkäyntikielenä on kieli, jolla patentti on myönnetty. Jos kanne menestyy, T:n patentti mitätöityy samalla kertaa kaikissa niissä UPC:n ratifioineissa sopimusvaltioissa, joissa eurooppapatentti on saatettu voimaan. Jos Suomi on ratifioinut UPC-sopimuksen, mahdollinen mitätöityminen koskee Suomea, Ranskaa, Saksaa ja Isoa-Britanniaa. Jos Suomi ei ole ratifioinut UPC-sopimusta, patentti mitätöityy Ranskassa, Saksassa ja Isossa-Britanniassa mutta T:llä säilyy yksinoikeus teknologiaan Suomessa.

	patentti	tuomioistuin	mahdolliset skenaariot (suomalaisyritys mitättömyyskanteen vastaajana)
Suomi ratifioinut	opt-out	Ranska, Saksa	- kanne nostettava kansallisissa tuomioistuimissa kansallisin vaikutuksin - jos patentti mitätöidään, patentti jää voimaan Suomessa ja Isossa-Britanniassa
	ei opt-out / opt-back-in	UPC:n keskusjaosto (tai siirtymä- aikana Ranska, Saksa)	- UPC:n päätösten soveltamisalaan kuuluvat kaikki UPC-jäsenvaltiot, joissa eurooppapatentti voimassa (myös Suomi) - siirtymäaikana kanteen voi nostaa myös kansallisissa tuomioistuimissa kansallisin vaikutuksin
Suomi ei ratifioinut	opt-out	Ranska, Saksa	- kanteet nostettava kansallisissa tuomioistuimissa kansallisin vaikutuksin - patentti jää voimaan Suomessa ja Isossa-Britanniassa
	ei opt-out / opt-back-in	UPC:n keskusjaosto	- UPC:n päätösten soveltamisalaan kuuluvat kaikki UPC-jäsenvaltiot (ei Suomi), joissa eurooppapatentti voimassa - patentti jää voimaan Suomessa

Johtopäätös: Jos yritys voi edes osin jättää patenttinsa UPC:n ulkopuolelle (opt-out tai jos Suomi ei ratifioi UPC-sopimusta), yritys voi edes osin säilyttää yksinoikeutensa teknologi-

aan jollakin alueella ainakin hieman pidempään. Yritys voi kuitenkin näin tulla haastetuksi samasta asiasta useamman kerran eri valtioissa. Jos patentin mitätöityminen UPC:ssa ei koske Suomea, yritys säilyttää yksinoikeutensa Suomessa. Kolikon kääntöpuolena on se, että samalla patentin aikaansaama kilpailunrajoitus jatkuu Suomessa. Suomessa toimivat kilpailijat näin häviävät. Jos patentilla suojattu tuote olisi suunnattu kuluttajille, joutuisivat suomalaiset kuluttajat mahdollisesti maksamaan tuotteesta korkeampaa hintaa. Todennäköisesti patentti tulisi kanteesta mitätöidyksi myös Suomessa, jos oletetaan, että UPC:n ja Suomen markkinaoikeuden ratkaisut olisivat lähellä toisiaan. Tästä kuitenkin koituisi osapuolille turhaa vaivaa ja kustannuksia.

6.2.4 Case 4 (loukkaus/vastaaja)

Suomalainen perheomistuksessa oleva konepaja S toimii Suomessa teollisuuden komponenttitoimittajana ja vie tuotteitaan myös Venäjälle. S:llä ei ole patenteja. S säikähtää saadessaan kirjeen yhdysvaltalaiselta, suurta patenttisalkkua hallinnoivalta yritykseltä Y. Y syyttää S:ää erään patenttinsa loukkaamisesta. Y vaatii S:ää lisensoimaan patentin kalliilla hinnalla tai muussa tapauksessa se haastaisi S:n oikeuteen.

Jos kyseessä on **eurooppapatentti**:

- (i) **Jos Suomi on ratifioinut UPC-sopimuksen:** Y on katsonut, että UPC:n pelotevaikutus on suurempi kuin kansallisen tuomioistuimen eikä se siksi ole opt-outannut patenttiaan, joka on saatettu voimaan useassa Euroopan maassa, myös Suomessa. Näin se voisi haastaa S:n patenttinsa loukkauksesta UPC:n Suomen paikallisjaostoon. S:n on punnittava UPC:n muodostamaa oikeudenkäyntiriskiä sopimisen kustannuksia vastaan. Oikeudenkäyntitielle lähtiessä sillä olisi mahdollisuus nostaa mitättömyyttä koskeva vastakanne varsinkin, jos Y:n patentti vaikuttaa heikolta. S on hankalassa tilanteessa, jos sillä ei ole varaa lähteä ajamaan oikeuksiaan UPC:ssa. Jo pelkästään asianmukainen vastaaminen edellyttää, että yritys joutuu yleensä turvautumaan ulkopuoliseen ammattiapuun. S:n on esimerkiksi ensin selvittävä, onko Y:n loukkausväitteissä mitään perää.
- (ii) **Jos Suomi ei ole ratifioinut UPC-sopimusta:** Tässä tapauksessa olisi epätodennäköisempää, että Y olisi kiinnostunut uhkailemaan loukkauskanteella kansallisessa tuomioistuimessa. Tämä vaatisi esimerkiksi paikallisen asiamiehen ja muita lisäpanostuksia.

	patentti	tuomioistuin	mahdolliset skenaariot (suomalaisyritys loukkauskanteen vastaajana)
Suomi ratifioinut	opt-out	Suomi	kanne olisi nostettava kansallisessa tuomioistuimessa kansallisin vaikutuksin
	ei opt-out / opt-back-in	UPC (tai siirtymä- aikana myös Suomi)	- UPC:n päätösten soveltamisalaan kuuluvat kaikki UPC-jäsenvaltiot, joissa eurooppapatentti voimassa (myös Suomi) - siirtymäaikana kanteen voisi nostaa myös kansallisessa tuomioistuimessa kansallisin vaikutuksin
Suomi ei ratifioinut	(vrt. opt-out)	Suomi	kanne olisi nostettava kansallisessa tuomioistuimessa kansallisin vaikutuksin

Jos kyseessä on **yhtenäispatentti**:

- (i) **Jos Suomi on ratifioinut UPC-sopimuksen:** Jos kyse olisi ollut perinteisestä eurooppapatentista, Y ei olisi saattanut eurooppapatenttiaan voimaan Suomessa, koska Suomi on pieni markkina-alue. Nyt yhtenäispatentti on kuitenkin automaattisesti voimassa Suomessa, joten Y voi haastaa S:n patenttinsa loukkauksesta UPC:n Suomen paikallisjaostoon.
- (ii) **Jos Suomi ei ole ratifioinut UPC-sopimusta:** Y:n patentti ei ole voimassa Suomessa, eikä Y voi haastaa S:ää patentin loukkauksesta.

Johtopäätös: Pieni suomalaisyritys olisi paremmassa suojassa ulkomaisten yritysten uhkuksilta ja loukkauskanteilta, jos Suomi ei ratifioi UPC-sopimusta. Jos Suomi ratifioi UPC-sopimuksen, ei-eurooppalaisen, yhtenäispatentin ja UPC:n käytön omaksuneen yrityksen on helpompi yhtenäispatentin avulla etsiä lisätuloja myös Suomesta.

6.2.5 Case 5 (loukkaus/kantaja)

Suomalainen, korkealuokkaisia kuluttajatuotteita hyvin valikoidulle kohderyhmälle valmistava pk-yritys saa tietää, että monet pienyritykset ovat alkaneet hyödyntää sen patentoitua tekniikkaa useissa maissa (Suomi, Ruotsi, Tanska, Ranska, Itävalta, Espanja).

Suomalaisyritys haluaa panna patenttinsa täytäntöön loukkaajia vastaan. Riippumatta siitä, onko kyseessä UPC:n piirissä oleva eurooppapatentti tai yhtenäispatentti tai UPC:n ulkopuolella oleva eurooppapatentti, jokainen saman patentin mutta eri toimijan aiheuttama loukkaus on yleensä ratkaistava omassa oikeudenkäynnissään.

UPC tarjoaa mahdollisuuden rajat ylittäviin kieltotuomioihin, koska UPC:n tuomion vaikutus ulottuu kaikkiin järjestelmässä mukana oleviin maihin. Lisäksi tietyissä tapauksissa kanne voidaan nostaa samalla kertaa useita vastaajia vastaan. Koska UPC:n toimivallan alue on nähtävä yhtenä alueena, nämä vastaajat voivat toimia eri valtioissa. UPC-sopimuksen mukaan useita vastaajia vastaan voidaan nostaa kanne ainoastaan, jos vastaajien välillä on kaupallinen suhde ja jos kanne koskee samaa väitettyä loukkausta. Käytännössä tämä voisi olla mahdollista, jos loukkaajayritykset kuuluisivat samaan konserniin ja kaikkien yritysten kohdalla kyseessä on samaan tekniseen ratkaisuun perustuva sama tuote. Epäselvää vielä on, voitaisiinko kanne nostaa samaan jakeluketjuun kuuluvia sellaisia loukkaajia vastaan, jotka eivät kuulu samaan konserniin.⁷⁶

Jos loukkaajayrityksillä ei ole vaadittua kaupallista yhteyttä, ei kanteita voida yhdistää. Jutut on ratkaistava omissa oikeudenkäynneissään.

Kyseisessä tapauksessa UPC:n piirissä voivat olla maat, jotka ovat ratifioineet UPC-sopimuksen. Muissa maissa eurooppapatenttia koskevat riidat ratkaistaan aina kansallisissa tuomioistuimissa. Se, missä maissa eurooppapatentti voidaan panna täytäntöön, riippuu siitä, missä maissa se on saatettu voimaan. Yhtenäispatentti on automaattisesti voimassa kaikissa järjestelmässä mukana olevissa maissa.

UPC on todennäköisesti yksittäisessä oikeudenkäynnissä kansallisia tuomioistuimia kalliimpi. Voidaan kuitenkin kuvitella, että ensimmäinen UPC-ratkaisu luultavasti auttaa paremmin neuvotteluissa muita loukkaajia vastaan verrattuna ensimmäiseen kansallisen tuomioistuimen antamaan tuomioon, koska seuraavat UPC-ratkaisut muissa jaostoissa ovat todennäköisemmin samanlaisia kuin ensimmäinen. Paitsi vähentämällä rinnakkaisia, eri valtioissa käytäviä oikeudenkäyntejä samojen osapuolten välillä yhtenäisiin sääntöihin ja käytäntöihin nojaava UPC saattaisi vähentää samaan tai riittävän samankaltaiseen asiaan liittyviä oikeudenkäyntejä myös tätä kautta.

⁷⁶ Ks. Norrgård (2013), s. 1271–1273.

Halutessaan kaikkia loukkauksia koskevat kiellot voimaan mahdollisimman nopeasti suomalaisen esimerkkiyrittäjien on kuitenkin nostettava kanteet kaikkia loukkaajia vastaan.

On tavallista, että loukkaaja, jota vastaan nostetaan kanne, nostaa patentinhaltijaa vastaan patentin mitättömyyttä koskevan vastakanteen. Mikäli patentti on heikko, patentinhaltija voi olla vaarassa menettää patentin samalla kertaa koko UPC-alueella. UPC-maissa tapahtuvien loukkausten kohdalla patentinhaltija voisi nostaa ensimmäiseksi kanteen sellaisessa patentinhaltijamyönteisessä jaostossa – mikäli sellaista loukkauspaikkojen tai loukkaajien kotipaikkojen joukossa on –, joka tunnetusti helposti jakaisi mitättömyyttä koskevan vastakanteen keskusjaoston ratkaistavaksi ja jatkaisi itse loukkauskanteen käsittelyä. Tällöin patentinhaltija voisi saada loukkaajaa vastaan kiellon ennen kuin patentin mitättömyys tulee käsitellyksi.

Ennen kuin patentinhaltija on nostanut kannetta UPC-alueella jotain toista loukkaajaa vastaan, tämä toinen loukkaaja voi nostaa keskusjaostossa patentin mitättömäksi julistamista koskevan kanteen tai kanteen sen vahvistamiseksi, ettei loukkausta ole tapahtunut. Viimeksi mainitun kanteen käsittely on keskeytettävä, mikäli patentinhaltija nostaa kyseistä loukkaajaa vastaan loukkauskanteen paikallis- tai aluejaostossa kolmen kuukauden kuluessa kanteen nostamisesta keskusjaostossa. Loukkauskanne voidaan nostaa myös silloin, kun mitättömyyttä koskeva kanne on vireillä keskusjaostossa. Tässä tapauksessa kyseisen paikallisen tai aluejaoston on harkintansa mukaan keskeytettävä loukkauskanteen käsittely, kunnes keskusjaosto on ratkaissut mitättömyyttä koskevan asian, tai jatkettava loukkauskanteen käsittelyä.

Johtopäätös: Uusi patentti- ja tuomioistuinjärjestelmä on sitä tehokkaampi, mitä useampi maa siinä on mukana.

6.2.6 Case 6 (mitätöinti/kantaja)

Suomalainen, menestyksekkäästi kansainvälisillä markkinoilla kasvava digitaalista viestintää kehittävä start-up-yritys M havaitsee kilpailijaseurantansa kautta ulkomaisen kilpailijansa E omistavan patentin, joka M:n arvion mukaan tulisi rajoittamaan ratkaisevasti sen tuotekehitysmahdollisuuksia. Patenttiin tarkemmin perehtyessään M löytää patentissa useita heikkouksia. Koska patentin väiteaika on jo kulunut umpeen, M päättää hakea oikeusteitse patentin mitätöintiä.

Jos kyseessä on **eurooppapatentti**:

- (i) **Jos Suomi on ratifioinut UPC-sopimuksen:** siirtymäaikana a) opt-in, b) opt-out
 - a) **Opt-in:** Jos E ei ole opt-outannut patenttiaan, M voi nostaa patentin mitättömyyttä koskevan kanteen UPC:n keskusjaostossa Pariisissa. Kun kanne on nostettu, E ei voi enää opt-outata patenttiaan. Kanteen menestyessä patentti mitätöityisi samalla kertaa kaikissa niissä UPC-sopimusvaltioissa, joissa eurooppapatentti on voimassa, tässä tapauksessa myös Suomessa. Jos M haluaa patentin mitätöityä UPC-alueen ulkopuolella, on näissä maissa kussakin nostettava kanne erikseen.
 - b) **Opt-out:** M:n pitää nostaa kanne kansallisessa tuomioistuimessa, esimerkiksi Suomessa, jolloin se voi saada patentin mitätöityä yhdellä oikeudenkäynnillä vain yhdessä maassa.
- (ii) **Jos Suomi ei ole ratifioinut UPC-sopimusta:** siirtymäaikana a) opt-in, b) opt-out
 - a) **Opt-in:** Jos E ei ole opt-outannut patenttiaan, M voi nostaa kanteen UPC:n keskusjaostossa. Kun kanne on nostettu, E ei voi enää opt-outata patenttiaan. Kanteen menestyessä patentti mitätöityisi samal-

la kertaa kaikissa niissä UPC-sopimusvaltioissa, joissa eurooppapatentti on voimassa. UPC:n ratkaisu ei kuitenkaan koskisi Suomea, joka ei olisi UPC-sopimusvaltio. M:n pitäisi nostaa mitättömyyskanne erikseen Suomessa (ja muissa UPC-alueen ulkopuolisissa maissa).

- b) **Opt-out:** M:n pitää joka tapauksessa nostaa kanne kansallisessa tuomioistuimessa, kuten myös Suomessa, jolloin se voi saada patentin mitätöityä yhdellä oikeudenkäynnillä vain yhdessä maassa.

	patentti	tuomio- istuin	mahdolliset skenaariot (suomalaisyritys mitättömyyskanteen kantajana)
siirtymä- aikana	opt-out	kansalliset	kanteet nostettava kansallisissa tuomioistuimissa kansallisin vaikutuksin
	ei opt-out / opt-back-in	UPC:n keskusjaosto (+kansalliset)	- UPC:n päätösten soveltamisalaan kuuluvat kaikki UPC-jäsenvaltiot, joissa eurooppapatentti on voimassa (Suomi sen mukaan, onko Suomi ratifioinut UPC-sopimuksen) - kanne voidaan nostaa myös kansallisissa tuomioistuimissa
siirtymä- ajan jälkeen	ei opt-out- mahdollisuutta	UPC:n keskusjaosto (+kansalliset)	- UPC:n päätösten soveltamisalaan kuuluvat kaikki UPC-jäsenvaltiot, joissa eurooppapatentti on voimassa (Suomi sen mukaan, onko Suomi ratifioinut UPC-sopimuksen) - UPC:n ulkopuolisissa maissa kanne on nostettava kansallisessa tuomioistuimessa

Jos kyseessä on **yhtenäispatentti**:

- (i) **Jos Suomi on ratifioinut UPC-sopimuksen**, M:n pitää nostaa kanne UPC:n keskusjaostossa. Kanteen menestyessä patentti mitätöityisi samalla kertaa kaikissa UPC-valtioissa, myös Suomessa.
- (ii) **Jos Suomi ei ole ratifioinut UPC-sopimusta**, patentti ei koske Suomea, jossa M voi jatkaa tuotekehitystään patentista huolimatta. Tosin patenttia loukkaavia tuotteita M ei voisi tuoda UPC-sopimusmaihiin. M voi myös tällöin nostaa kanteen UPC:n keskusjaostossa halutessaan saada patentin mitätöityä. Kanteen menestyessä patentti mitätöityisi samalla kertaa kaikissa UPC-sopimusvaltioissa.

Johtopäätös: Jos Suomi ratifioi UPC-sopimuksen, kansainvälisen suomalaisyrityksen voi hakea kilpailijan patentin mitätöintiä hieman laajemmin (myös Suomea koskevin) vaikutuksin.

6.3 UPC:n vaikutuksista Suomessa

UPC-sopimuksen ratifioimisen vaikutuksia arvioitaessa voidaan keskittyä vaikutuksiin, jotka rajoittuvat Suomen alueella toimiviin suomalaisiin yrityksiin. Ratifiointia koskevassa päätöksessä on kyse ainoastaan Suomen liittymisestä uuteen tuomioistuinjärjestelmään, ei järjestelmän voimaan astumisesta ylipäätään. Suomalaisilla yrityksillä on eurooppapatentteja joka tapauksessa, ratkaisusta riippumatta. Myös yhtenäispatentin hakeminen on suomalaisyrityksille mahdollista ratkaisusta riippumatta.

Oletetaan, että UPC-jäsenmaita olisi Suomen ratifioidessa sopimuksen 25. Tällöin yhtenäispatentti olisi Italian poissaolo⁷⁷ huomioden voimassa 24 valtiossa, ja yhtenäispatentteja ja eurooppapatentteja koskevat riidat ratkaistaisiin näissä valtioissa kaikkia näitä valtioita koskevin vaikutuksin. Jos Suomi ei ratifioi sopimusta, sama pätee yhtenäispatentinkohdalla 23 ja UPC:n kohdalla 24 jäsenvaltioon. Täten suomalaisyritys voi saada yhtenäispatentin ja yhdistetyn patenttituomioistuimen tarjoamaa suojaa ainakin näissä 23 tai 24 jäsenvaltiossa, oli Suomen päätös kumpi tahansa. Ratifiointiratkaisun vaikutuksia tutkittaessa voidaan näin keskittyä sen arvioimiseen, mitä hyötyä tai haittaa suomalaisyrityksille olisi siitä, että Suomi ei kuulu tämän suojan piiriin. Vastaavasti on tutkittava sitä, mitä hyötyä tai haittaa yrityksille on siitä, että Suomi on mukana UPC-järjestelmässä.

Yhdistetyn tuomioistuinjärjestelmän vaikutukset eivät kuitenkaan ulotu pelkästään patentteja omistaviin yrityksiin. Vaikutukset ulottuvat myös niihin yrityksiin, jotka ovat patentinhaltijoiden kilpailijoita tai muuten toimivat patenttien vaikutuspiirissä, vaikka nämä eivät omistaisi yhtäkään patenttia. Valmistavien yritysten lisäksi tällaisia voivat olla esimerkiksi maahantuontiyritykset. Patentinhaltijoiden ohessa myös tällaiset yritykset voivat joutua patenttioikeudenkäynnin osapuoleksi, jos niiden väitetään loukkaavan niiden toiminta-alueella voimassa olevaa patenttia (ks. Case 4 edellä). Ratifiointia koskevan päätöksen vaikutusten arvioinnissa on siksi huomioitava paitsi patentinhaltijoiden myös patentteja omistamattomien yritysten asema patenttioikeudenkäyntien mahdollisena vastaajana tai mitättömyyttä koskevien kanteiden nostajana. On huomioitava, että on yrityksiä, jotka mahdollisesti joutuvat kärsimään tuomioistuinjärjestelmästä aiheutuvia haittoja mutta eivät saa siitä mahdollisesti koituvia hyötyjä. Näin voi olla yritysten kohdalla, jotka Suomessa voimassa olevien patenttien määrän kasvaessa joutuvat haastetuksi vastaaja-asemaan potentiaalisesta patentin loukkauksesta.

Kansallisia patentteja koskeviin oikeudenkäynteihin UPC:lla ei ole suoraa vaikutusta, joten niitä ei tarvitse tässä yhteydessä tarkastella samalla tavalla kuin yhtenäis- ja eurooppapatentteja koskevia oikeudenkäyntejä.

UPC-sopimuksen ratifiointia koskevat, suomalaisyrityksiin kohdistuvat vaikutukset voidaan **yhtenäispatentin** osalta esittää seuraavassa taulukossa:

⁷⁷ Italia on allekirjoittanut UPC-sopimuksen, mutta se ei ole mukana yhtenäisen patenttisuojan luomiseksi toteutettavassa tiiviimmässä yhteistyössä.

	tuomio- istuin	patentinhaltija	patentinhaltijan vastapuoli
Suomi ratifioi	UPC	Suomalainen patentinhaltija voi nostaa kanteen loukkaajaa vastaan mahdollisesti myös Suomen paikallisjaostossa (jos Suomi loukkauspaikka tai loukkaajan kotipaikka). UPC:n jaostossa annettu tuomio (koskien patentinhaltijan nostamaa loukkaukannetta tai patentinhaltijan patenttia vastaan nostettua mitättömyyskannetta) on täytäntöön pantavissa myös Suomessa.	Suomalaisyritys voi tulla haastetuksi UPC:hen myös Suomessa tapahtuneesta väitetyistä yhtenäispatentin loukkauksesta. Halutessaan mitätöidä Suomessa voimassa olevan yhtenäispatentin suomalaisyrityksen on nostettava tätä koskeva kanne UPC:n keskusjaostossa.
Suomi ei ratifioi	UPC (ei koske Suomea)	Yhtenäispatentit eivät ole voimassa Suomessa, joten niitä ei voi loukatakaan Suomessa. Suomalainen patentinhaltija voi nostaa kanteen UPC:ssa Suomen ulkopuolella UPC-alueella tapahtuvan loukkauksen nojalla. Tätä ei kuitenkaan voi tehdä Suomessa.	Yhtenäispatentit eivät ole voimassa Suomessa, joten niitä ei voi loukatakaan Suomessa. Suomalaisyritys voi kuitenkin nytkin tulla haastetuksi UPC:ssa Suomen ulkopuolella UPC-alueella tapahtuvan loukkauksen nojalla.

Yhtenäispatentin osalta Suomen ratifiointipäätös vaikuttaa siihen, ulottuuko yhtenäispatentin ja siitä UPC:ssa käytävän oikeudenkäynnin vaikutus Suomeen. Jos Suomi ratifioi UPC-sopimuksen, kaikki yhtenäispatentit ovat automaattisesti voimassa myös Suomessa. Tällöin suomalainen yritys voi loukata yhtenäispatenttia myös Suomessa tapahtuvassa toiminnassa riippumatta siitä, hyödyntääkö patentinhaltija patenttia Suomessa vai ei.

UPC-sopimuksen ratifiointia koskevat, suomalaisyrityksiin kohdistuvat vaikutukset ovat siirtymäajan vuoksi monimutkaisimmat suomalaisyrityksen **eurooppapatenttien** osalta. Niitä voidaan esittää seuraavissa taulukoissa:

Jos Suomi ratifioi UPC-sopimuksen:

eurooppa-patentti	tuomio-istuin	patentinhaltija		yritys vastapuolena		
		loukkaus-kanteen kantajana	mitättömyys-kanteen vastaajana	mitättömyys-kanteen kanta-jana	loukkaus-kanteen vastaajana	mitättömyys vasta-kanteena
opt-out	kansalliset	kanne on nostettava loukkaus-paikassa kansallisin vaikutuksin	jos häviää, vaikutus vain kansallisesti	ei voi nostaa kannetta UPC:ssa, aina kansallisesti kansallisin vaikutuksin	kanne nostettava loukkaus-paikassa kansallisin vaikutuksin	kansallisen tuomio-istuimen käytännön mukaan kansallisin vaikutuksin
ei opt-out / opt-back-in	ratifioineissa maissa UPC (siirtymäaikana myös kansalliset)	kiellolla laaja vaikutus – myös Suomi; oikeuspaikkana loukkauspaikan tai loukkaajan kotipaikan jaosto (jos ei toimipaikkaa, keskusjaosto), mahdollisesti myös Suomi	jos häviää UPC:ssa, vaikutus myös Suomessa;	kannattaa valita UPC (keskusjaostossa) heikkoa patenttia vastaan; tuomio voimaan myös Suomessa	kantajan valinnan mukaan UPC:n jaostossa	UPC:ssa, bifurkaatio-mahdollisuus

Jos Suomi ei ratifioi UPC-sopimusta:

eurooppa-patentti	tuomio-istuin	patentinhaltija		yritys vastapuolena		
		loukkaus-kanteen kantajana	mitättömyys-kanteen vastaajana	mitättömyys-kanteen kanta-jana	loukkaus-kanteen vastaajana	mitättömyys-kanteen vastaajana
opt-out	kansalliset	kanne on nostettava loukkaus-paikassa kansallisin vaikutuksin	jos häviää, vaikutus vain kansallisesti	ei voi nostaa kannetta UPC:ssa, aina kansallisesti kansallisin vaikutuksin	kanne nostettava loukkaus-paikassa kansallisin vaikutuksin	kansallisen tuomio-istuimen käytännön mukaan kansallisin vaikutuksin
ei opt-out / opt-back-in	ratifioineissa maissa UPC, muualla kansalliset (esim. Suomi)	pitää nostaa kanne erikseen Suomessa ja UPC-sopimus-valtioissa	jos häviää UPC:ssa, vaikutus ei Suomessa	pitää nostaa kanne erikseen Suomessa ja UPC-jäsenvaltioissa	jos loukkaus UPC-maassa, kantajan valinnan mukaan UPC-jaostossa, jonka alueella loukkaa; jos loukkaus muualla, kansallisesti loukkaus-paikassa (esim. Suomi)	UPC:ssa bifurkaatio-mahdollisuus; jos loukkaus Suomessa, kansallisen käytännön mukaan

UPC-sopimuksen ratifiointia koskevat, tuomioistuinjärjestelmän kautta suomalaisyrityksiin kohdistuvat olennaisimmat vaikutukset voidaan nyt pelkistää seuraavanlaiseen taulukkoon:

VAIKUTUKSET SUOMESSA		
	Patentinhaltija	Potentiaalinen loukkaaja / yritys patentinhaltijan vastapuolena
Suomi ratifioi (Yhtenäispatentti on voimassa Suomessa.)	+ Eurooppapatenttia ja yhtenäispatenttia koskeva menestyvä loukkauskanne UPC:ssa koskee myös Suomea. + Koko UPC-alueella täytäntöönpantavissa olevan päätöksen voi saada Suomen paikallisjaostossa. – Jos häviää UPC:ssa nostetun mitättömyyskanteen, menettää patentin koko alueella (myös Suomessa). (Siirtymäaikana on opt-out-mahdollisuus, joten todellinen uhka seuraa vasta pitkällä aikavälillä.)	+ Voi nostaa mitättömyyskanteen UPC:ssa myös Suomea koskevin vaikutuksin. – Enemmän patenteja tulee voimaan Suomessa (niitäkin, joita ei hyödynnetä täällä markkinoilla), mikä kasvattaa loukkausriskiä (riskiä joutua patenttioikeudenkäynnin vastaajaksi). (Uhka riippuu myös esim. patenttipeikkoilmiön kehittymisestä.) – Oikeudenkäynti UPC:ssa voi maksaa kansallista tuomioistuinta enemmän.
Suomi ei ratifioi (Yhtenäispatentti ei ole voimassa Suomessa.)	+ Yritystä vastaan UPC:ssa menestyvä mitättömyyskanne ei mitätöi patenttia Suomessa. Myöskään UPC:ssa annettu kieltotuomio ei ulotu Suomeen. – Yrityksen on nostettava eurooppapatentin loukkausta koskeva kanne erikseen Suomessa ja UPC-maissa.	+ Loukkausriski ei kasva yhtenäispatentin myötä. + Kansallinen tuomioistuin voi olla UPC:ta halvempi. – Yrityksen on nostettava kilpailijan eurooppapatentin mitättömyyttä koskeva kanne erikseen Suomessa ja UPC-maissa.

7. SUOMALAISYRITYKSET UPC:STÄ

7.1 Nykyisestä tuomioistuinjärjestelmästä

Lähes kolme neljännessä yrityskyselyn vastaajayrityksistä ei ole ollut lainkaan osallisena patenttioikeudenkäynnissä viimeisen viiden vuoden aikana. 87 prosenttia vastaajista ei ole ollut osallisena patenttioikeudenkäynnissä Suomessa, ja 78 prosenttia ei ole käynyt oikeutta muissa Euroopan maissa. Oikeudenkäyntikokemus painottuu selkeästi suuriin yrityksiin. Suurin osa niistä, jotka olivat olleet viimeisen viiden vuoden aikana patenttioikeudenkäynnissä, kertoi myös tutustuneensa patenttijärjestelmän uudistukseen hyvin tai melko hyvin.

Monessa haastattelussa tuli ilmi, että yritykset pyrkivät välttämään patenttioikeudenkäyntejä viimeiseen asti. Konfliktit pyritään ensi sijassa ratkaisemaan neuvottelemalla. Monilla aloilla patenttioikeudenkäynnit ovatkin harvinaisia. Loukkauksia pyritään välttämään, ja oman patentin vahvuudesta pyritään varmistumaan tarkasti ennen kuin loukkaajaa vastaan lähdettäisiin itse käymään oikeutta. Patentin loukkauksesta kanteen nostava riskeeraa samalla oman patenttinsa, koska vastaaja yleensä nostaa patenttia vastaan mitättömyyttä koskevan vastakanteen.

Vain yksi kyselyn yritys vastaaja oli ollut viimeisen viiden vuoden aikana osallisena patenttioikeudenkäynnissä Suomessa yli 5 kertaa. Neljä oli ollut tänä aikana oikeudenkäynnissä 2–5 kertaa ja kaksi kerran. Nämä kaikki olivat suuria yrityksiä. Muissa Euroopan maissa viimeisen vuoden aikana oli käynyt patentista oikeutta 12 vastaajayritystä (kun vastaajayrityksiä oli yhteensä 55), näistä viisi kerran, kuusi 2–5 kertaa ja yksi yli 5 kertaa. Näistä yrityksistä yksi oli keskisuuri yritys (2–5 oikeudenkäyntiä) ja muut suuria yrityksiä.⁷⁸

Suomessa vastaajayritykset ovat käyneet useammin oikeutta kansallisesta patentista kuin eurooppapatentista. Vastapuolena on ollut hieman useammin suomalainen yritys kuin ulkomalainen yritys. Euroopassa käydyissä patenttioikeudenkäynneissä kyseessä on useimmiten ollut eurooppapatentti ja vastapuolena on ollut eurooppalainen yritys.

Osa vastaajista luetteli maita, joissa yritys on käynyt oikeutta. Ylivoimaisesti eniten mainintoja sai Saksa, mutta useampi yritys oli käynyt oikeutta myös Ranskassa, Isossa-Britanniassa ja Espanjassa.

Kaksi suurta yritystä oli ollut viimeisen viiden vuoden aikana kerran osallisena rinnakkaisissa eurooppapatenttia koskevissa patenttioikeudenkäynneissä useassa Euroopan maassa, toisen kohdalla näin oli tapahtunut kerran ja toisen kohdalla yli 4 kertaa.⁷⁹ Missään näistä tapauksista Suomi ei ollut yhtenä maana. Tosin näin oli ollut yhden pk-yrityksen kohdalla, joka kuitenkin oli jättänyt kyselyn kesken, jolloin yrityksen vastaukset eivät tulleet huomioiduiksi lopullisissa tuloksissa. Mikäli uusi patenttituomioistuinjärjestelmä olisi ollut voimassa, Suomen UPC-sopimuksen ratifioinnin myötä tämä yksi vastaajayritys olisi välttänyt yhden patenttioikeudenkäynnin edellyttäen, että ainakin joku muu oikeudenkäyntimaa olisi ratifioinut UPC-sopimuksen eikä kyseistä eurooppapatenttia olisi opt-outattu järjestelmästä.

Haastatteluissa esitettiin muun muassa kanta, jonka mukaan joillakin toimialoilla usein yksi oikeudenkäynti Euroopassa nytkin riittää ratkaisemaan maantieteellisesti laajemmankin konfliktin. Monelle yritykselle esimerkiksi Saksa on tärkein markkina-alue Euroopassa. Kielto-tuomio Saksassa voi siksi käytännössä blokata toiminnan koko Euroopassa:

- *"Euroopassa on vaikea toimia, jos sieltä ottaa oleellisia paloja pois."*

Lisäksi yhden tuomioistuimen päätös antaa yleensä suuntaa sille, miten muut tulisivat asian ratkaisemaan. Jos patentti on mitätöity yhdessä maassa, olisi suuri riski nostaa samaan patenttiin nojaten loukkauskanne toisessa maassa.

⁷⁸ Jotkin haastatteluihin tai kyselyyn osallistuneet yritykset toki olivat olleet osallisina patenttioikeudenkäynnissä yli viisi vuotta aikaisemmin.

⁷⁹ Nämä vastaajat, joilla siis voinee nähdä olevan eniten kokemusta patenttioikeudenkäynneistä, kertoivat molemmat myös tutustuneensa hyvin eurooppalaisen patenttijärjestelmän uudistukseen.

Rinnakkaiset oikeudenkäynnit ovat siis olleet kyselyn vastaajien parissa harvinaisia. Näiden myös sanotaan kasaantuvan aloille, joissa patenttisodat ovat yleisiä, kuten ICT-toimialalle.⁸⁰ Rinnakkaisten oikeudenkäyntien suhteellisesta harvinaisuudesta huolimatta 67 prosenttia vastaajista katsoi rinnakkaisten oikeudenkäyntien mahdollisuudesta olevan nykyisessä patenttitoimioistuinjärjestelmässä paljon haittaa tai jonkin verran haittaa. Suunnilleen yhtä suuri osa vastaajista koki myös muista nykyisen patenttitoimioistuinjärjestelmän piirteistä olevan haittaa. Näitä olivat muun muassa kiello- ja mitätöintituomioiden rajoittuminen vain kyseisen valtion alueelle. Haittaa koettiin myös siitä, että eri valtioissa annetut tuomioistuinratkaisut voivat poiketa toisistaan.

Harvat vastaajat (keskimäärin 2 vastaajaa), jotka näkivät kyseisistä patenttitoimioistuinjärjestelmän piirteistä olevan pikemmin hyötyä, olivat lähinnä suuria yrityksiä sähkö/elektroniikka/ICT-toimialalta.

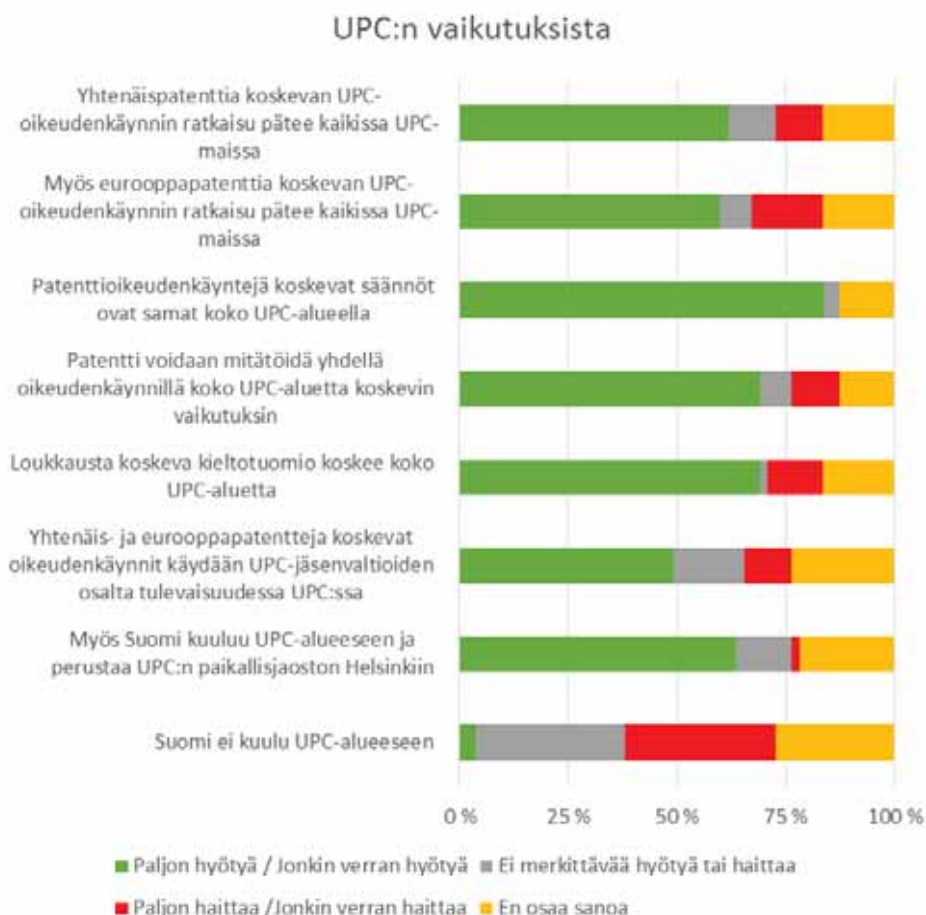
Muutama vastaaja huomautti, että näiden piirteiden kielteinen tai myönteinen vaikutus voi riippua yrityksen asemasta:

- *"Kieltotuomion ja mitätöintituomion osalta riippuu siitä onko mukana kantajana vai vastaajana eli voi myös olla hyötyä riippuen kumpana osapuolena."*

7.2 Yhdistetystä patenttitoimioistuimesta UPC:sta

Kyselyyn vastanneet yritykset suhtautuivat pääosin positiivisesti UPC:n mukanaan tuomiin muutoksiin. Samoin suuri osa katsoi yritykselle olevan hyötyä siitä, että Suomi kuuluu UPC-alueeseen. Vain kaksi vastaajaa (molemmat suuria yrityksiä, toinen kemia/biotekniikka/lääke-toimialalta ja toinen sähkö/elektroniikka/ICT-toimialalta) katsoi siitä olevan hyötyä, että Suomi ei kuulu UPC-alueeseen. Tosin muussa yhteydessä vastauksissa tunnistettiin myös patenttitalvan mukanaan tuomia mahdollisia haittoja. Tätä käsitellään enemmän selvityksen seuraavassa luvussa.

⁸⁰ Esimerkiksi Suomessa rinnakkaisia oikeudenkäyntejä ovat käyneet ulkomaiset lääkeyhtiöt. Tällaiset yritykset eivät kuitenkaan olleet kyselyn kohderyhmässä.

Reilu kolmasosa vastaajista katsoi, ettei yritykselle olisi merkittävää hyötyä tai haittaa siitä, että Suomi ei kuuluisi UPC-alueeseen. Kuitenkin peräti 64 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että yritykselle olisi hyötyä siitä, että Suomi kuuluu UPC-alueeseen ja perustaa UPC:n paikallisjaoston Helsinkiin. Yritysten voidaan nähdä näin suhtautuvan myönteisemmin UPC-sopimuksen ratifiointiin siinä tapauksessa, että Helsingissä on tuomioistuimen paikallisjaosto.

Joissakin haastatteluissa korostettiin paikallisjaoston voivan tuoda suomalaisille yrityksille kotikenttäedun, vaikka kaksi kolmesta oikeudenkäynnin tuomarista olisikin Suomen ulkopuolelta. Jos jaostoa ei olisi Suomessa lainkaan, kaikki UPC:n toimivallan piiriin kuuluvat patentti-riidat käsiteltäisiin Suomen ulkopuolella Suomea koskevin vaikutuksin, olettaen että Suomi olisi ratifioinut UPC-sopimuksen. Jos Suomi olisi mukana aluejaostossa, olisi tosin mahdollista, että joitakin istuntoja järjestettäisiin myös Suomessa, vaikka jaoston toimipaikka olisikin Suomen ulkopuolella. Tällöin oikeudenkäyntikielenä olisi todennäköisesti englanti.

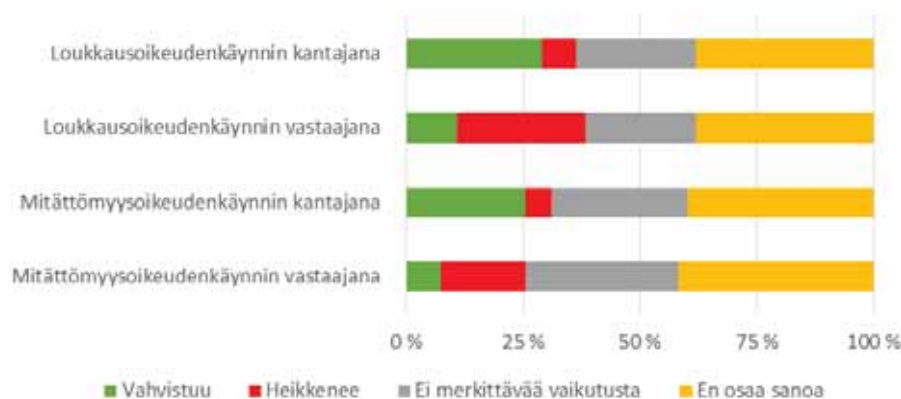
Eräänä uhkana esitettiin, että ratifiointi voisi lisätä suomalaisyrityksen riskiä tulla haastetuksi esimerkiksi Portugalin paikallisjaostossa portugaliksi kielellä. Toisaalta globaali suomalaisyritys voisi tietyissä tapauksissa vastaavasti hyödyntää mahdollisuutta haastaa ulkomaalainen loukkaaja Suomen paikallisjaostossa suomen kielellä.

UPC:hen liittyviä muita hyötyjä ja haittoja yritykset luettelivat kyselyssä muun muassa seuraavaan tapaan:

UPC	
<i>Hyödyt/Mahdollisuudet</i>	<i>Haitat/Uhat</i>
"Lainsäädäntö tasapainottuu ja poistaa paljon epävarmuustekijöitä. Vain harvalla eurooppalaisella maalla on syvällistä kokemusta omaavia patenttioikeuteen erikoistuneita yksiköitä joilta voi olettaa hyvinkin tasalaatuisia päätöksiä käsittelystä käsittelyyn." "Selkeyttää ja parantaa kapeahkolla liiketoiminta-alueella toimivien yritysten toimintamahdollisuuksia ilman, että tarvitsee hakea oikeutta 25 eri maassa." "Tuomioistuimen käsittelymäärät ovat suuret, jolloin sille kertyy huomattava kokemus asioiden ratkaisussa." "Yhtenäistä, kustannukset" "Patentinhaltijan kannalta EU:n laajuiset sanktiot, mukaan lukien kiellot väitettyjä loukkaajia vastaan. Bifurkaation mahdollisuus suosii patentinhaltijoita väitettyjen loukkaajien kustannuksella." "Lopputuloksen ennustettavuus oletettavasti parempi, vrt. nykyään voivat maittain erota paljonkin." "Kenties tuomioistuinten osaaminen IPR-asioissa on paremmalla tasolla ja yhtenäisempi Euroopan laajuisesti kuin nykyisessä järjestelmässä."	"Patenttiperheet tärkeitä, joten keskitetty mitätöinti on iso riski, oma toimintavapaus esim. Suomessa voi kärsiä myös siitä, että toimittajalle tulee yllättävä kiello jossain toisessa Euroopan maassa." "Yllätykselliset kiellot jossain toisessa Euroopan maassa tai yrityksemme valitaan yllättäen silmätikuksi Suomessa (spider in the web -periaatteella)" "Vaarana on, että asiaa ei ymmärretä tuomioistuimessa oikein johtuen virheelliseen ratkaisuun, jolloin vaikutus näkyy suurella alueella." "Eri tuomioistuinjastojen käytännöt saattavat erota toisistaan, vaikka perimmäinen tavoite on ollut yhdenmukaiset toimintatavat." "Niin utuinen asia, että mahdotonta sanoa. Kallis se varmasti olisi." "Pk-yritysten ei tule saada alennusta oikeudenkäyntikustannuksista elleivät oikeasti tee liike-toimintaa, koska patenttipeikkojen toimintaa ei tule tukea." "Yksi menettely, jonka kautta kolmannet osapuolet voivat hyökätä patenttien kimppuun UPC-maissa. Väitettylle loukkaajalle EU:n laajuisen sanktioiden riski, mukaan lukien kiellot, mahdollisesti jopa heikon tai mitättömän patentin nojalla, johtuen bifurkaatiomahdollisuudesta. Tuomioistuimesta ei ole kokemuksia. Oikeudellinen epävarmuus kestää joitakin vuosia. Mahdollisesti korkeat kustannukset ja monimutkaiset kielijärjestelyt." "Riskitason nousu" "Tuomioistuinmaksuja ei ole vielä määritelty. Tuomioistuimesta ei ole vielä kokemuksia."

Ne vastaajista, jotka kokivat UPC:n vaikuttavan yrityksen mahdolliseen asemaan patenttioikeudenkäynnissä, pääsääntöisesti katsoivat asemansa kantajana vahvistuvan loukkausta tai mitättömyyttä koskevissa oikeudenkäynneissä ja asemansa oikeudenkäyntien vastaajana puolestaan heikkenevän.

Yrityksen asema patenttioikeudenkäynnissä UPC:ssa

Yritysten antamista vastauksista välittyi myönteinen suhtautuminen siihen, että Suomi olisi mukana UPC:ssa ja Suomeen perustettaisiin UPC:n paikallisjaosto. Usean vastaajan mukaan paikallinen oikeudenkäyntiprosessi olisi ulkomailla tapahtuvaa käsittelyä helpompi ja halvempi.

Yrityksiltä kysyttiin myös sitä, mitä hyötyä tai haittaa niille olisi siitä, että Suomi ei kuuluisi UPC-alueeseen. Tähän vastattiin muun muassa seuraavasti:

JOS SUOMI EI KUULU UPC-ALUEESEEN	
Hyödyt/Mahdollisuudet	Haitat/Uhat
"Yhdessä maassa käyty riita/sen ratkaisu helposti johtaa asian sopimiseen laajemmalla vaikutuksella."	"Kaikki EP ja UPC -patentteja koskevat riidat ratkaistaan jossain muualla kuin Suomessa. Kustannukset lisääntyvät."
"Mahdollisten patentointioikeudenkäyntien rangaistukset eivät laajenisi koskemaan myös Suomea. Mutta liikevaihdosta vain hyvin pieni osa tulee Suomesta, joten en usko tämän hyödyn olevan mainittava."	"Ei merkittävää haittaa."
"Liiketoiminnan mahdollisuudet ja esteet selvemmät."	"Kustannukset voisivat kasvaa."
"Vähemmän yllättäviä, vaikeasti kontrolloitavia tilanteita liittyen toimittajan tuotteeseen."	"Ei juuri hyötyä tai haittaa. Riippuu riitojen määrästä."
"Todennäköisesti hyötyä tai haittaa ei olisi."	
"Kieltotuomiot sekä mitätöinnit paikallisia sekä patenttioikeudenkäyntien lopputuloksella vaikutusta vain Suomessa."	"Tällöin ei olisi mahdollista nostaa loukkauskannetta Suomessa (suomeksi tai englanniksi) koskien koko UPC-aluetta. UPC-kanne tulisi nostaa toisessa maassa tämän maan virallisella kielellä."
"Ei suurta vaikutusta."	
"Ei paljon vaikuta kun Saksa on pääalueemme."	
"Valmistajille pienempi riski Suomessa tapahtuvasta toiminnasta. Patentinhaltijoille tehokas, UPC-jäsenmaat kattava menettely."	"Markkinan pienuuden johdosta Suomella vähäinen merkitys patenttioikeudenkäynneissä ja siksi haitta vähäinen."

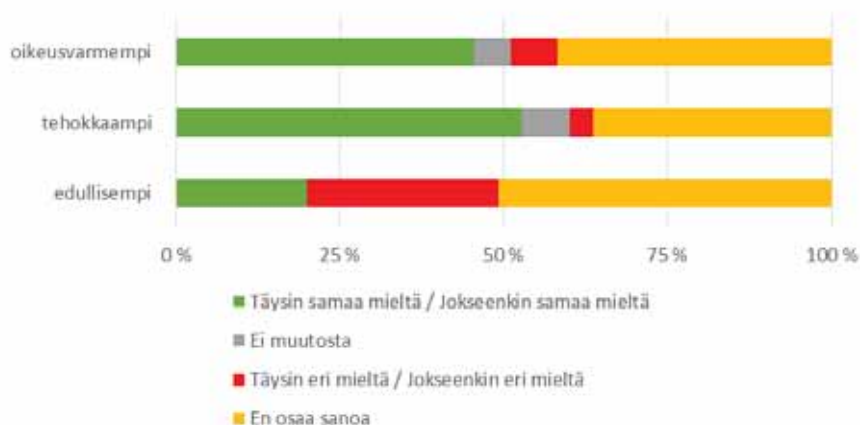
Moni vastaaja katsoi, että UPC erottuisi kansallisista tuomioistuimista edukseen muun muassa asiantuntemuksen ja tuomioiden ennakoitavuuden suhteen. UPC:n haitaksi luettiin muun muassa sen kustannukset.

JOS OIKEUDENKÄYNTI TAPAHTUU UPC:SSA KANSALLISEN TUOMIOISTUIMEN SIJASTA	
<i>Hyödyt/Mahdollisuudet</i>	<i>Haitat/Uhat</i>
"Tuomioistuimen toiminta olisi todennäköisesti tasalaatuisempaa." "Asiantuntemus tapausten käsittelyssä." "Keskitetty tuomioistuin parantaa tuloksen ennustettavuutta, käräjäoikeuden tuomiot ovat olleet mitä sattuu." "Nykyiseen järjestelmään nähden se, että patentti on mahdollista mitätöidä kerralla koko alueella poistaa riskin siitä, että patentinhaltija vetoaa toisessa alueen maassa olevaan patenttiin ja jatkaa liiketoiminnan haittaamista, kunnes toinenkin patentti on mitätöity tai peräti saatu tuomio patentinloukkauksesta." "Yhtenäistä, kustannustehokasta" "Euroopapatentti+UPC hyödyntää yrityksiä, jotka valvovat aktiivisesti patenttiansa loukkauksia. Uusi järjestelmä on järkevä vain, mikäli markkinoilla on toisten keksinnöillä pahantahtoista hyötymistä ja tämä halutaan kitkeä pois." "Jos tuomioistuinkäytännöt ja sen osaaminen ennakoitavissa, valmistautuminen ja prosessit johdonmukaisempaa. Jos käsittelyajat lyhenevät, niin etu myös." "Suurempi määrä oikeustapauksia/case law'ta vuosittain." "Asia tulee kerralla hoidettua, eikä jatku ketjuna kaikissa Euroopan maissa." "Loukkauskanne käsitellään paikallisjaostossa Helsingissä."	"Oikeudenkäyntikulut usein kalliimmat." "Jos ei Helsingissä paikallisjaostoa, kulut kasvavat." "Yllätysefekti, forum shopping, korkeammat selvitys- ja oikeudenkäyntikustannukset." "Vain Suomessa tapahtuva loukkaus on pienen yrittäjän näkökulmasta varmasti mielekkäämpi selvittää Suomessa, jos kustannukset siitä ovat alemmat." "Kustannukset nousevat ja suomen kielellä ei enää tule toimeen." "Ratkaisut voivat olla erilaisia." "Voi vaikuttaa menestymiseen asiassa." "Mitättömyyskanne käsitellään keskusjaostossa (Ranska, UK, Saksa) teknologia-alasta riippuen." "Byrokraattisuus, hankalampi koordinointi, pidempi kesto?" "Ei varsinaista haittaa, jos oikeudenkäynti on Helsingin "sivukonttorissa". Jos mentävä ulkomaille, kustannukset kasvavat."

Suuri osa vastaajista oli sitä mieltä, että UPC olisi kansallisia tuomioistuimia tehokkaampi ja oikeusvarmempi mutta samalla kalliimpi järjestelmä. Tässä yhteydessä eräs vastaaja kommentoi:

- *"Forum shopping jatkuu, säännöt ovat monimutkaiset ja niissä on porsaanreikiä, pitkällä aikavälillä oikeusvarmuus ja tehokkuus saattavat kasvaa, kustannustehokkuudesta puhuttaessa tulee muistaa että tuomioistuinkulut ovat vain murto-osa juristien ja patenttiasiamiesten kuluista."*

Onko UPC verrattuna nykyiseen patenttituomioistuinjärjestelmään mielestänne

Yli kolmasosa vastaajista uskoi yhtenäispatentin ja UPC:n lisäävän patentteja koskevien riitojen ja oikeudenkäyntien määrää:

- *"Mahdollisilla kilpailijoilla voi olla paremmat edellytykset suojata keksintöjään ja haastaa."*
- *"Kynnys oikeudenkäynteihin todennäköisesti laskee."*

Neljäsosa taas katsoi, ettei tuomioistuinjärjestelmällä ole tähän vaikutusta:

- *"Riitaan lähdetään vain silloin kun kyseessä on todella merkittävä juttu – silloin ei järjestelmällä ole väliä."*

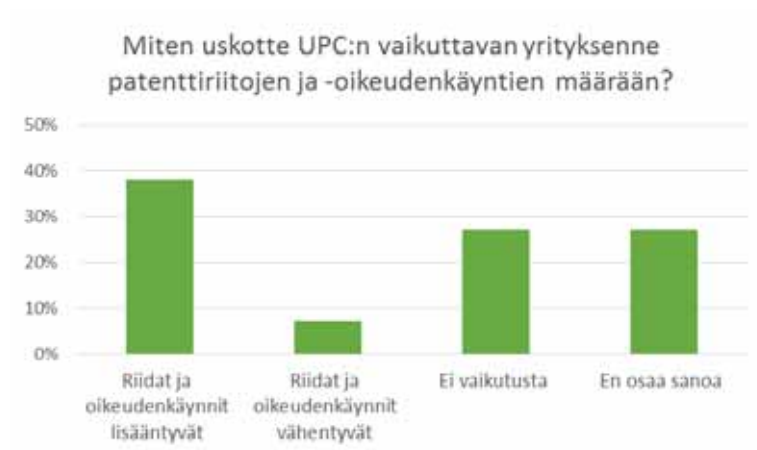
Pieni osa vastaajista katsoi riitojen ja oikeudenkäyntien vähentyvän:

- *"Mahdolliset riidat tulevat olemaan kansainvälisiä, joten yhtenäispatentti vähentäisi oikeudenkäyntejä yhtenäispatentin toiminta-alueella yhteen useamman sijasta."*

Samat näkökulmat tulivat esille myös joissakin haastatteluissa. Suurille yrityksille hinta ei ole kynnyskysymys silloin, kun patentista käydään oikeutta. Toisaalta uusi, toimivampi tuomioistuinjärjestelmä voisi houkutella lisää oikeudenkäyntejä Eurooppaan, toisaalta oikeudenkäynnin aikaisempaa suuremmat kustannukset saattaisivat nostaa kynnystä litigoida, jos kustannukset voidaan tuomita häviäjän maksettavaksi.

Eräs suurta yritystä edustava haastateltava, joka kannatti UPC:ta nykyistä järjestelmää yksinkertaisempana ja tehokkaampana varsinkin kansainvälisille yrityksille, huomautti tuomioistuimen voivan tulla kotimarkkinoilla toimivalle pk-yritykselle nykyistä kalliimmaksi:

- *"Jos yrityksellä on tuotantoa pelkästään Suomessa ja keissi käytäisiin Suomen markkinaoikeudessa, varmasti se olisi yritykselle etu. Se olisi halvempaa ja tehokkaampaa."*

Lähes puolet vastaajista uskoi UPC:n nostavan yrityksen patenttiriitoihin ja -oikeudenkäynteihin liittyviä kustannuksia:

- *"Riitojen määrä lisääntyy."*

Osa oli sitä mieltä, että kustannukset pienenevät:

- *"Vähemmän päällekkäisiä oikeuskäsittelyjä, vähemmän kuluja."*

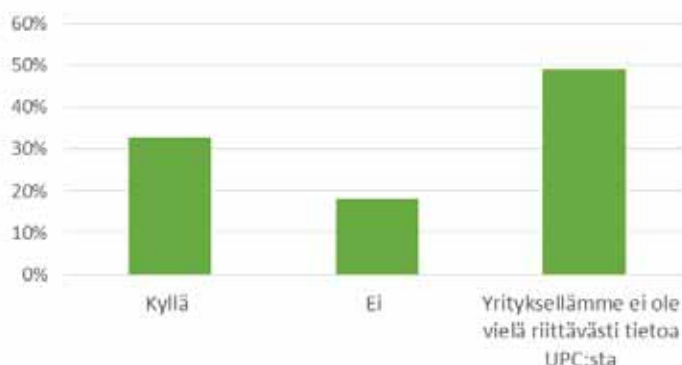

Kolmasosa vastaajista katsoi suhtautumisensa UPC:hen vielä riippuvan jostain epävarmasta tai ratkaisemattomasta seikasta:

- *"Olennaista olisi tietää kustannusten suuruus."*
- *"Tuomioistuinjärjestelmään liittyvät riskit ja edelleen avoimet kysymykset. Tavoitteena on yhtenäinen tuomioistuinverkosto, mutta muodostuuko erilaisia menettelytapoja näiden kesken."*
- *"Vasta käytäntö osoittaa mahdollisten riitojen ja kustannusten kohoamisen."*

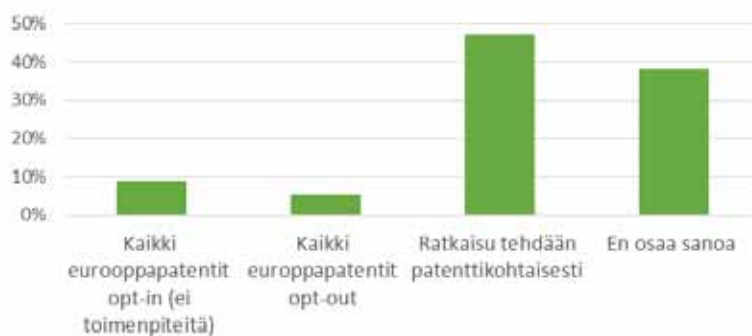
Puolet vastaajista katsoi, ettei yrityksellä ole vielä riittävästi tietoa UPC:sta.

Riippuuko suhtautumisenne UPC:hen
ratkaisevasti vielä jostain toistaiseksi
epävarmasta tai ratkaisemattomasta seikasta?

Siirtymäaika patentinhaltijat voivat sulkea pois (opt-out) perinteisten eurooppapatenttinsa kohdalta UPC:n toimivallan patentin eliniäksi. Yli puolet vastaajista aikoo tehdä ratkaisunsa patenttinsa mahdollisesta opt-outtaamisesta patenttikohtaisesti. Monella tämä strateginen pohdinta on vielä edessä.

Miten yrityksenne aikoo käyttää opt-out-
mahdollisuutta?

Haastatteluissa kävi ilmi muun muassa se, että lääkealalla peruspatentteja pidetään niin tärkeinä, ettei niitä haluta altistaa UPC:n maantieteellisesti laajan toimivallan mahdollisesti mukanaan tuomalle yllätyseffektille. Järjestelmä kuitenkin mahdollistaa sen, että tietty vahva peruspatentti on mahdollista tuoda takaisin järjestelmän piiriin taktisesti sopivana ajankohtana.

Suurella ICT-toimialan yrityksellä saattaa olla tuhansia patenteja. Tällöin ratkaisevaa voi olla myös se, mille tasolle opt-out-maksut asetetaan:

- *"Olisi hyvä, että maksu ei muodostuisi isolle portfoliolle samassa suhteessa kalliiksi kuin yksittäisille patenteille."*

Eräs kemian alan yritys arvioi tulevaisuutta käyttämään opt-out-mahdollisuutta ainoastaan todellisten pioneerikeksintöjen yhteydessä. Yrityksen näkemyksen mukaan sen patentit ovat vahvoja, eikä alalla muutenkaan ole suurta oikeudenkäyntiriskiä. Täysin uusi teknologia kuitenkin on herkemmin altis patenttiriidoille.

Siirtymäajasta yrityksille katsottiin olevan se hyöty, että

- *"nähdään ainakin mitä kustannukset tulevat olemaan ja miten prosessit sujuvat käytännössä".*

Haitallisena puolena on se, että on

- *"työlästä selvittää kustakin kilpailijan patentista ovatko ne opt-in vai opt-out, kun mietitään toimenpiteitä".*

7.3 Yhteenvetoa UPC:n vaikutuksista yrityksille

Yhdistetyn patenttituomioistuinjärjestelmän tarkoituksena on muun muassa vähentää patentti-oikeudenkäynneistä koituvia kustannuksia ja lisätä oikeusvarmuutta. Jos nämä tavoitteet täyttyvät, järjestelmän voisi kenties odottaa myös lisäävän yritysten patentointihalukkuutta.

Suomen osalta kyse on siitä, kuinka Suomen päätös ratifioida UPC-sopimus tai jättää se ratifioimatta vaikuttaa suomalaisyritysten mahdollisuuksiin päästä osallisiksi näistä järjestelmän mahdollisista hyödyistä. Oikeusvarmuuden kohdalla kysymys on siitä, parantaako eurooppapatentteja koskevien riita-asioiden siirtyminen Suomen kansallisesta tuomioistuimesta yhdistettyyn patenttituomioistuimeen suomalaisyritysten kokemaa oikeusvarmuutta. Kustannusten kannalta kyse on muun muassa siitä, kuinka paljon Suomen mukanaolo vähentää suomalaisyritysten päällekkäisiä patenttioikeudenkäyntejä ja toisaalta kuinka paljon se muuttaisi yksittäisen, Suomessa tapahtuvasta patentin loukkauksesta tai Suomessa voimassa olevan eurooppapatentin mitättömyydestä käytävän oikeudenkäynnin kustannuksia.

Yrityskyselyn vastaajista vain 40 prosenttia oli perehtynyt uudistukseen hyvin tai melko hyvin. Kantaa ottaneista yrityksistä suuremman osan voi kuitenkin katsoa vastaavan näihin kysymyksiin myönteisesti. Silti moni vastaaja tunnisti myös UPC:n mukanaan tuomat riskit. Yhdistetyn patenttituomioistuinjärjestelmän mahdollisina haittoina voidaan nähdä patentin maantieteellisesti laajan mitätöitymisen ja maantieteellisesti laajojen kieltotuomioiden riskit⁸¹, varsinkin jos ratkaisujen laatu vaihtelee eri jaostojen välillä, sekä yhtenäispatentin mukanaan tuoma patenttitulva. Mitättömyyttä ja kieltoja koskevat uhat aktualisoituvat varsinaisesti vasta siirtymäajan jälkeen, koska yrityksillä on siirtymäajan kuluessa mahdollisuus opt-outata eurooppapatenttinsa pois järjestelmästä eikä yhtenäispatenttia ole pakko hyödyntää. Patenttitulva alkaa kuitenkin vaikuttaa jo siirtymäaikana. Uusien maantieteellisesti laajojen yhtenäispatenttien voimaan tuleminen voi kasvattaa UPC-alueella yritysten riskiä loukata patenttia ja tulla haastetuksi UPC:hen.

UPC:n laajasta toimivallasta johtuen järjestelmästä voi nähdä olevan loukkaustapauksissa hyöttyä ainakin kantajalle, jolla on vahva patentti tai joka hakee kilpailijan heikon patentin mitätöimistä. Sen sijaan maantieteellisesti laajan mitätöitymisen riski on uhka varsinkin vastaajalle, jolla on heikko patentti. Loukkaus-oikeudenkäynnin vastaajan riskit voivat kasvaa entisestään, jos uuden tuomioistuimen käytännöt osoittautuvat hyvin patentinhaltijamyönteisiksi.

Jos Suomi ratifioi UPC-sopimuksen ja perustaa paikallisjaoston Helsinkiin, voisi suomalaisyritys nostaa täällä UPC:n alaisen patentin loukkauksesta kanteen loukkaajaa vastaan myös ulkomailta tapahtuvaa loukkausta koskevin vaikutuksin, mikäli loukkauksen voidaan katsoa tapahtuneen myös Suomessa. Tämä edellyttää sitä, että yritys on patentoinut keksintönsä yhtenäispatenttina tai on pitänyt Suomessakin voimaan saatetun eurooppapatenttinsa UPC:n toimivallan alaisena. Suora mitättömyyskanne on kuitenkin aina nostettava UPC:n keskusjaostossa, patentin tekniikan alan mukaan joko Saksassa, Ranskassa tai Isossa-Britanniassa. UPC ratkaisee asian kaikkia UPC-maita koskevin vaikutuksin.

Vasta UPC-järjestelmän käynnistyttyä tullaan näkemään toteutuvatko uhat, joiden mukaan järjestelmä voisi antaa heikkojen patenttien haltijoille tilaisuuksia väärinkäyttää järjestelmän patentinhaltijaa suosivia piirteitä. Niin sanotuista patenttipeikoista haastateltavat esittivät muun muassa seuraavia näkökantoja:

- *"Jos olisin patenttipeikko, en enää kävisi oikeutta USA:ssa enkä Aasiassa, vaan nostaisin kanteita Euroopassa."*

⁸¹ Patentin mitätöitymisen kohdalla on kuitenkin huomattava, että samalla kun patentinhaltija kärsii patenttinsa mitätöitymisestä muut yritykset hyötyvät toimintavapautensa laajenemisesta patentin tuoman kielto-oikeuden rautesta.

- *"Patentti-peikot käyvät niiden yritysten päälle, joiden liikevaihto on riittävän suuri. Ne eivät etsi sellaisia yrityksiä, joiden liikevaihto on 1–2 miljoonaa euroa, koska niiltä ei voi saada kuin 50 000 euroa."*
- *"Trolleista puhutaan kuin asia koskettaisi kaikkia pk-yrityksiä. Asia koskee kuitenkin lähinnä vain ICT-alaa."*⁸²

UPC:ssa yksittäisen oikeudenkäynnin kustannukset todennäköisesti kasvavat, koska tuomioistuimen on tarkoitus toimia omarahoitteisesti. Vaikka muut kulut, kuten asianajokulut, pysyisivät ennallaan, UPC:n tuomioistuinmaksut voivat olla suuremmat kuin nykyisin monissa kansallisissa tuomioistuimissa. Samalla kuitenkin saman asian kertautumisen riski useampien maiden tuomioistuimissa vähenee.

Siirtymäaikana patentinhaltija voi hyödyntää UPC-maissa valintansa mukaan sekä nykyistä että uutta järjestelmää. Vastaajalla tätä valinnan mahdollisuutta ei ole, vaan hän joutuu käymään oikeutta useimmiten patentinhaltijan valitsemassa tuomioistuimessa.

Moni yritys ei kuitenkaan näe patenttioikeudenkäyntiä suurena riskinä omalla kohdallaan. Eräs suurta yritystä edustava haastateltava totesikin seuraavasti:

- *"Siihen verrattuna, kuinka paljon tuomioistuinjärjestelmästä on puhuttu, tosiasiasa hirveän pieni osa patenteista joutuu tuomioistuin käsittelyyn. Patentin arvo muodostuu yleensä jossain muualla. Ei kukaan halua mennä tuomioistuimeen. Se, että ollaan tuomioistuimessa, osoittaa, että on epäonnistuttu."*

Toisaalta jos patenttioikeudenkäynti omalle kohdalle sattuu, kuluriski on aina suuri. Erään toisen suuren yrityksen patentti uudistukseen myönteisesti suhtautuva edustaja totesi, että UPC:n kohdalta ei ole vielä täyttä tietoa siitäkään, kuinka kohtuulliset oikeudenkäyntikulut määritellään ja tuomitaan häviäjän maksettavaksi.

- *"Pienellä firmalla on aina riski. Jos joudut haastetuksi, se voi tarkoittaa, että kaikki menee."*

MUISTILISTA

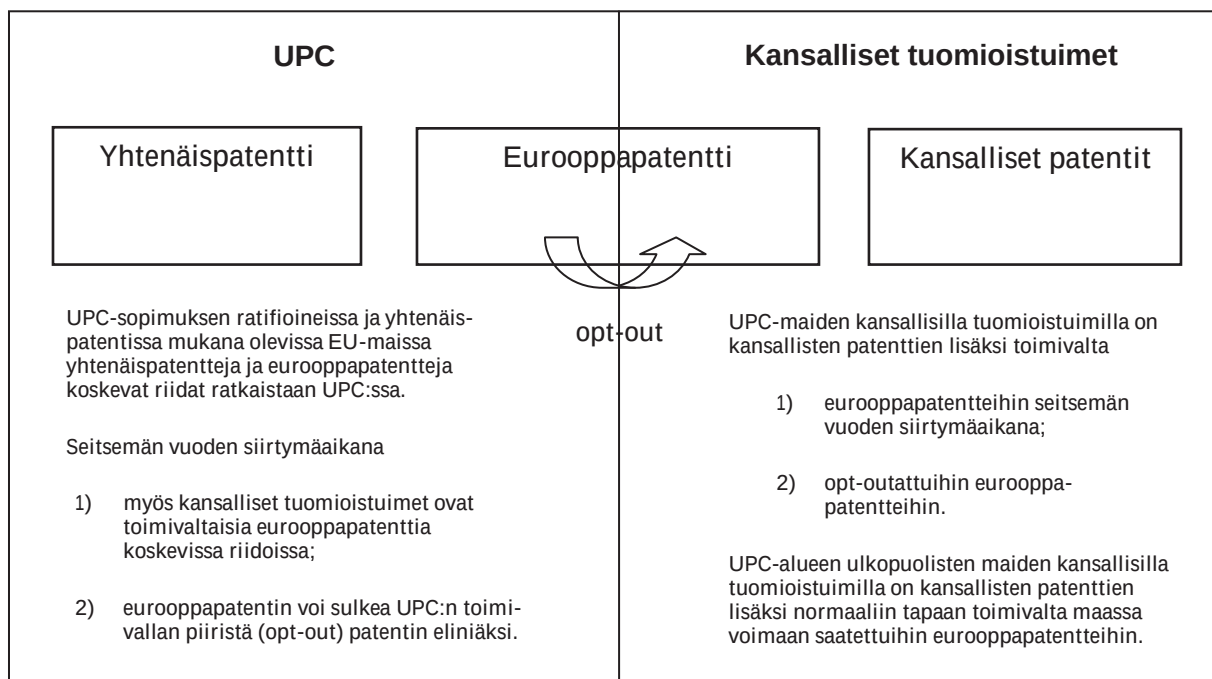
1. UPC tullee yhtenäistämään patenteja koskevaa oikeuskäytäntöä Euroopassa.
2. Tuomioistuimen maantieteellisesti laaja toimivalta voi kuitenkin kasvattaa varsinkin oikeudenkäynnin vastaajan riskejä.
3. UPC:n pelätään kasvattavan yksittäisestä patenttioikeudenkäynnistä koituvia kustannuksia. Järjestelmään liittyviä kustannuksia ei vielä kuitenkaan tiedetä.

⁸² "Patentti-peikko"-termi viittaa patentinhaltijan vihamieliseen toimintaan. Joissakin haastatteluissa huomautettiin, että toimintamallit, joissa patenteja omistetaan ilman että niitä käytetään omassa liiketoiminnassa, voivat olla myös positiivisia ilmiöitä patentejaan kaupallistamaan pyrkiville yrityksille. Toisaalta patentti-peikkoilmiötä on alkanut esiintyä muillakin toimialoilla kuin ICT-toimialalla.

8. PATENTTIPAKETTI KOKONAISUUDESSAAN

Yhtenäispatentin ja yhdistetyn patenttituomioistuimen (UPC) muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan EU:n patenttipaketiksi. Patenttipaketin osat ovat yhteydessä toisiinsa siten, että yhtenäispatentin yhtenäinen vaikutus edellyttää tuomioistuinta, joka voi ratkaista patenttia koskevan asian samalla kertaa koko aluetta koskevin vaikutuksin. Yhtenäispatentti voi näin tulla voimaan niissä valtioissa, jotka ovat ratifioineet UPC-sopimuksen. Lisäksi UPC:n toimivaltaan kuuluvat eurooppapatentit sopimuksen ratifioineiden valtioiden osalta.

Toimivalta UPC:n ja kansallisten tuomioistuinten välillä jakaantuu näin ollen seuraavaan tapaan:

Kun uusi patenttijärjestelmä käynnistyy, yritysten käytössä UPC-alueen maissa on yksi uusi suojamuoto, yhtenäispatentti, joka tulee nykyisten perinteisten eurooppapatenttien ja kansallisten patenttien rinnalle. Yhtenäispatentilla olisi mahdollista saada yhdellä rekisteröinnillä maantieteellisesti laaja suoja keksinnölle jopa 24 maassa. Kokonaisarviota tehtäessä suomalaisten patentinhakijoiden maantieteellisesti laajasta yhtenäisestä suojasta saama hyöty on kuitenkin suhteutettava niihin haittoihin, jotka aiheutuvat siitä, että enemmän patentteja on voimassa järjestelmään osallistuvissa EU-jäsenmaissa ja että yhä suurempi osa niistä on EU:n ulkopuolelta tulevien yritysten omistamia patentteja. Jos Suomi ratifioi UPC-sopimuksen, nämä patentit olisivat voimassa myös Suomessa.

Toinen merkittävä muutos on se, että myös perinteiset eurooppapatentit (joita ei ole suljettu UPC:n piiristä) käsiteltäisiin jatkossa keskitetysti UPC:n piirissä.

MIKÄ MUUTTUU? SUOMALAISYRITYSTEN PATENTTOINTIMAHDOLLISUUDET		
<i>Tilanne nyt</i>	<i>Suomi ratifioi UPC-sopimuksen</i>	<i>Suomi ei ratifioi UPC-sopimusta</i>
Kansallinen patentti	Kansallinen patentti	Kansallinen patentti
Ei yhtenäispatenttia	Yhtenäispatentti (myös Suomi suojan piirissä)	Yhtenäispatentti (Suomi ei suojan piirissä)
Eurooppapatentti	Eurooppapatentti Voidaan saattaa voimaan Suomessa kansallisesti, jos ei rekisteröity yhtenäispatenttina	Eurooppapatentti Saatettava voimaan kansallisesti Suomessa (yhtenäispatentti ei koske Suomea)
Hyödyllisyysmalli	Hyödyllisyysmalli	Hyödyllisyysmalli

MIKÄ MUUTTUU? TOIMIVALTAINEN TUOMIOISTUIN		
<i>Tilanne nyt</i>	<i>Suomi ratifioi UPC-sopimuksen</i>	<i>Suomi ei ratifioi UPC-sopimusta</i>
Kansallisissa patenteissa kansalliset tuomioistuimet kansallisin vaikutuksin	Kansallisissa patenteissa kansalliset tuomioistuimet kansallisin vaikutuksin	Kansallisissa patenteissa kansalliset tuomioistuimet kansallisin vaikutuksin
Ei yhtenäispatenttia	Yhtenäispatenteissa UPC koko aluetta koskevin vaikutuksin (koskee myös Suomea)	Yhtenäispatenteissa UPC koko aluetta koskevin vaikutuksin UPC (ei koske Suomea)
Eurooppapatenteissa kansalliset tuomioistuimet kansallisin vaikutuksin	Eurooppapatenteissa (ei opt-out) UPC koko aluetta koskevin vaikutuksin (eurooppapatentin kohdalla siirtymäaika, jolloin myös kansalliset tuomioistuimet toimivaltaisia); koskee myös Suomessa voimaan saatettuja eurooppapatentteja UPC-alueen ulkopuolisissa maissa voimaan saatetuissa eurooppapatenteissa sekä UPC:sta opt-outatuissa eurooppapatenteissa aina kansalliset tuomioistuimet (koskee myös Suomessa voimaan saatettuja, opt-outattuja eurooppapatentteja)	Eurooppapatenteissa (ei opt-out) UPC koko aluetta (ei kuitenkaan Suomi) koskevin vaikutuksin (eurooppapatentin kohdalla siirtymäaika, jolloin myös kansalliset tuomioistuimet toimivaltaisia); ei koske Suomessa voimaan saatettuja eurooppapatentteja Suomessa ja muissa UPC-alueen ulkopuolisissa maissa voimaan saatetuissa eurooppapatenteissa sekä UPC:sta opt-outatuissa eurooppapatenteissa aina kansalliset tuomioistuimet
Hyödyllisyysmalleissa kansalliset tuomioistuimet	Hyödyllisyysmalleissa kansalliset tuomioistuimet kansallisin vaikutuksin	Hyödyllisyysmalleissa kansalliset tuomioistuimet kansallisin vaikutuksin

Edellisissä luvuissa on tarkasteltu erikseen sekä yhtenäispatentin että UPC:n vaikutuksia suomalaisille yrityksille. Tässä luvussa tarkastellaan vaikutuksia, jotka muodostuvat näiden osien muodostamasta kokonaisuudesta.

8.1 Patenttipaketin vaikutukset yritysten patentointiin

Yhtenäispatentin tärkeimpänä ominaisuutena on sen yhtenäinen luonne. Toisin kuin perinteiset eurooppapatentit, yhtenäispatentti tarjoaa patentinhaltijalle vaikutukseltaan yhtenäisen suojan, joka on kaikissa osallistuvissa jäsenmaissa sama. Yhtenäispatentti tarjoaa keinon hankkia keksinnölle maantieteellisesti laaja suoja yhdellä rekisteröinnillä todennäköisesti nykyistä edullisemmin. Toisaalta yhtenäispatentin kohdalla ei ole mahdollisuutta säädellä vuosimaksujen suuruutta jättämällä myöhemmin joitakin maita pois suojan piiristä. Kustannusvaikutuksia ei ole kuitenkaan vielä tässä vaiheessa mahdollista tarkastella, koska yhtenäispatenttiin liittyvien maksujen suuruus ei ole vielä tätä selvitystä tehtäessä selvillä.

Yhtenäispatentti eroaa nykyisestä eurooppapatentista myös tuomioistuinjärjestelmän osalta. Yhtenäispatenttia koskevat riidat käsitellään UPC:ssa samalla kertaa koko UPC- ja yhtenäispatenttialuetta koskevin vaikutuksin. Nykyiset (ja siirtymäaikana UPC:sta opt-outatut) eurooppapatentit sitä vastoin käsitellään kansallisissa tuomioistuimissa kansallisin vaikutuksin. Näin myös tuomioistuinjärjestelmä voisi vaikuttaa siihen, minkä suojamuodon yritys keksinnölleen valitsee. Tosin siirtymäajan jälkeen kaikissa UPC-alueen maissa sekä eurooppapatentteja että yhtenäispatentteja koskevat riidat ratkaistaan UPC:ssa – pois lukien siirtymäaikana opt-outatut eurooppapatentit. Tällöin yritys voi välttää uuden tuomioistuinjärjestelmän siirtymäajan jälkeen haettujen patenttiansa kohdalla vain valitsemalla kansallisen patentin tai hyödyllisyysmallin.

Jos Suomi on mukana UPC-alueessa, yhtenäispatentin valitseva patenttija saa samalla suojan keksinnölleen Suomessa. Sekä yhtenäispatenttia että (UPC:n piirissä olevaa) eurooppapatenttia koskevat riidat voidaan Suomessa tapahtuvan loukkauksen osalta ratkaista UPC:ssa, näillä näkymin Suomen paikallisjaostossa. Samoin muussa UPC-maassa annettu UPC:n ratkaisu on täytäntöön pantavissa myös Suomessa. Jos Suomi ei ole mukana UPC-alueessa, keksintö on suojattava Suomessa aina erikseen saattamalla eurooppapatentti täällä voimaan tai hakemalla kansallista patenttia. Tällöin Suomessa tapahtuvaa patentin loukkausta käsiteltäisiin aina kansallisessa tuomioistuimessa eikä UPC:n ratkaisulla olisi vaikutusta Suomessa. Suomalainen yritys saattaa Suomen ratifiointiratkaisusta riippumatta joutua mukaan UPC:ssä käytävään patenttia koskevaan mitätöinti- tai loukkaus oikeudenkäyntiin, jos se rekisteröi eurooppapatentin yhtenäispatenttina, saattaa eurooppapatentin voimaan maassa, joka on ratifioinut UPC:n, tai toimii maassa, joka on ratifioinut UPC:n.

Yrityskyselyn tulosten mukaan Suomen ratifiointiratkaisu ei juuri vaikuttaisi vastaajayritysten patentointimääriin kokonaisuudessaan. Yhtenäispatenttia kuitenkin käytettäisiin jonkin verran enemmän siinä tapauksessa, että Suomi ratifioi UPC-sopimuksen. Tämä todennäköisesti laajentaisi monien suomalaisyritysten patenttien maantieteellistä suoja-alaa, koska yrityskyselyn vastausten perusteella hyvin harva suomalainen yritys saattaa tällä hetkellä perinteiset eurooppapatenttinsa voimaan laajasti kaikissa EU-jäsenvaltioissa. Vastausten perusteella suojamuodon valintaan vaikuttavat varsinkin kustannukset ja tuomioistuinjärjestelmä:

- *"Kustannukset, maantieteellinen suojan tarve, tuomioistuinjärjestelmä"*
- *"Haluamme mahdollisimman laajan kattavuuden Euroopassa, mahdollisimman luotettavalla tuomioistuinjärjestelmällä. Taloudelliset tekijät ovat vasta toissijaisesti vaikuttava tekijä."*
- *"Tuomioistuinjärjestelmä lähinnä"*
- *"Patentointireitti valitaan kustannusten perusteella, ei tuomioistuimen/kielen perusteella."*

- *"Kustannusten muuttuminen ensisijassa, tuomioistuinjärjestelmän toimivuus/epäkohdat selviää muutamissa vuosissa"*

Yhtenäispatentti katsottiin myös merkittävämmäksi keksinnön suojaamiskeinoksi pienten ja keskisuurten yritysten keskuudessa siinä tilanteessa, jossa Suomi ratifioi UPC-sopimuksen (60 % kaikista vastaajista piti sitä merkittävänä tai kohtalaisen merkittävänä ja 11 % ei lainkaan merkittävänä) kuin tilanteessa, jossa Suomi ei ratifioi UPC-sopimusta (44 % vastaajista piti sitä merkittävänä tai kohtalaisen merkittävänä ja 13 % ei lainkaan merkittävänä):

- *"Eiköhän EP- ja kansallinen järjestelmä ole jo kulunsa ja sekalaisuutensa näyttänyt. Yhtenä kriteerinä on myös se, että patenttia pitää pystyä puolustamaan, ja se on tällä hetkellä taloudellisesti miltei mahdotonta ainakin pk-yritykselle."*
- *"Helposti laaja suoja keksinnölle."*
- *"Riippuu hinnasta; luultavasti kalliimpi, jolloin suojaa haetaan vain merkittävimmillä markkina-alueilla EP-järjestelmän kautta."*
- *"UPC selkeyttää nykyistä käytäntöä, mikä puoltaa yhtenäispatenttia, mutta lopulta asiaan vaikuttaa myös UPC:n kustannukset ja sen toimivuus."*
- *"Yhtenäispatentti on sumun peitossa ja sen 'takana' oleva tuomioistuin vasta sumun peitossa onkin. Tuomioistuin liittyy lopulta lisenssineuvottelujen kulkuun/pakottamiseen. Riippuu varmasti paljon toimialasta."*
- *"Pk-yritykset eivät tavallisesti tarvitse suojaa laajasti monessa jäsenmaassa. Yhtenäispatentti tarkoittaa suurempia ylläpitokustannuksia koko EU:ssa joka vuosi patentin myöntämisen jälkeen. Patentti pitää uusia tai siitä pitää luopua kokonaisuudessaan, kun taas EP-patentissa kustannuksia voi vähentää pudottamalla maita ilman, että samalla menettää koko patenttisuojan."*

Yrityskyselyn vastausten perusteella kansallinen patentointi ei ainakaan lisääntyisi uuden järjestelmän myötä. Myös yritysten UPC:ta koskevat odotukset olivat pääosin myönteisiä. Toisaalta yritykset toivat haastatteluissa esiin, että ne ainakin toisinaan käyttäisivät kansallisia patenteja yhtenäispatenttien ja eurooppapatenttien sijaan esimerkiksi tilanteissa, joissa kyse on erityisen tärkeästä keksinnöstä ja joissa ne haluavat sulkea pois sen mahdollisuuden, että patentti voitaisiin mitätöidä keskitetysti UPC:ssä.

Näillä näkymin patenttipaketin vaikutukset suomalaisyritysten patentointiin eivät olisi välttämättä suuria. Yrityskyselyn perusteella vaikutukset olisivat patentoiville yrityksille, tietyin varauksin, kuitenkin varovaisen myönteisiä. Yrityksen asemasta (patentinhakija/kilpailija, kanta-ja/vastaaja) riippuen uudistuksen vaikutukset voivat olla erilaisia.

Monet yritys vastaajista korostivat myös, että järjestelmään liittyy paljon epäselviä kohtia. Tällaisia ovat esimerkiksi kustannukset. Siksi on vaikea arvioida, missä määrin uudistuksesta olisi hyötyä.

Yrityshaastatteluissa moni yritys kritisoi sitä, että eurooppapatenteista pitäisi maksaa opt-out-maksu. Lisäksi osa yrityksistä moitti ratkaisua, jossa eurooppapatentit pakotetaan UPC:n toimivallan alle.

8.2 Patenttipaketin vaikutukset yritysten toimintavapauteen

Yhtenäispatentin käyttöönoton myötä monien patenttien maantieteellinen suoja-ala laajenee, koska yhtenäispatentti on todennäköisesti monessa tapauksessa voimassa myös sellaisissa maissa, joissa patentinhaltija ei olisi patentoinut perinteistä eurooppapatenttia. Jos Suomi ratifioi UPC-sopimuksen, kaikki yhtenäispatentit olisivat automaattisesti voimassa myös Suomessa. Yhtenäispatentin suosiosta riippuen tämä saattaa aiheuttaa Suomessa patenttitulvan: Suomessa voimassa olevien patenttien määrä kasvaa huomattavasti. Nämä patentit voivat rajoittaa

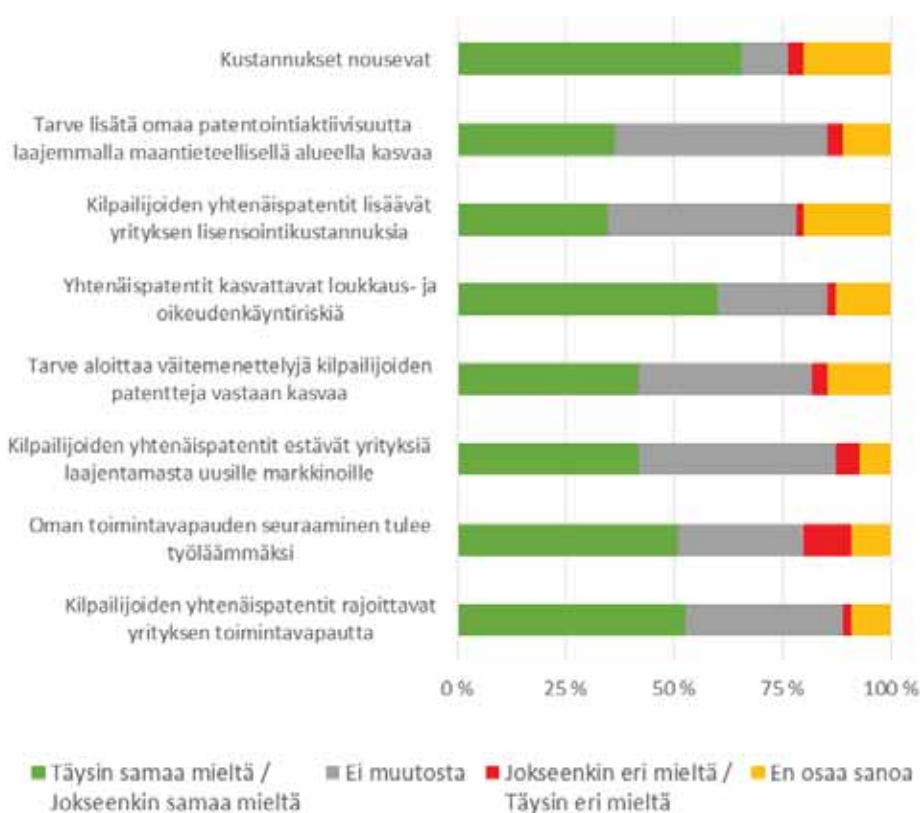
myös sellaisten suomalaisyritysten toimintaa, jotka eivät toimi Suomen ulkopuolisissa UPC-maissa.

Yrityskyselyssä suuri osa (73 %) vastaajayrityksistä oli sitä mieltä, että yhtenäispatentin myötä EU:n ulkopuolisten yritysten patentointiaktiivisuus Euroopassa lisääntyy paljon tai jonkin verran. Myös tämä lisäisi UPC-maissa voimassa olevien patenttien määrää:

- *"'Lisääntyy' etenkin siten, että Suomikin tulee yhtenäispatentin kautta automaattisesti maaksi, jossa patentti on siten voimassa. Nythän maamme pienuudesta on hyötyä, koska Suomeen ei läheskään aina muisteta/älytä laittaa EPO-patenttia voimaan, jolloin täällä saa usein vapaasti tehdä esim. R&D:tä ja tutkia, miten voi tehdä ratkaisun, joka ei loukkaa, vaikka ensin loukkaisikin EP-patenttia. 'Salaa tutkimisen tarve' siis selvästi lisääntyy yhtenäispatentin myötä pienten maiden pienissä fi[rmoissa]."*
- *"Se tarjoaa potentiaalisesti kustannustehokkaan tavan EU:n ulkopuolisille yrityksille hakea EU:n laajuista suojaa EU:n laajuisine täytäntöönpanomahdollisuuksine."*

Kilpailijoiden patenttien suuri määrä muun muassa rajoittaa yrityksen toimintavapautta (53 % vastaajista oli täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä), lisää toimintavapauden seuraamisen työläyttä (51 %), estävät yrityksiä laajentamasta toimintaansa uusille markkinoille (42 %), lisäävät lisensiointikustannuksia (35 %) ja lisäävät kustannuksia (66 %). Yhtenäispatenttien aiheuttama patenttien määrän kasvu myös kasvattaa loukkaus- ja oikeudenkäyntiriskiä UPC-maissa (60 % vastaajista oli täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä).

Patenttitulvan vaikutukset UPC-maissa

EU:n ulkopuolisten yritysten patentointiaktiivisuuden lisääntymiseen yhtenäispatentin myötä saattaa liittyä vastaajayritysten mukaan muun muassa seuraavia vaikutuksia:

- *"Seuranta helpottuisi, mutta lisääntyvä patenttien määrä voisi aiheuttaa ongelmia tuotekehitykselle."*
- *"Kilpailu kovenee, mutta toisaalta uskoisin, että myös tuotekehitykseen tullaan resursoimaan enemmän."*
- *"Freedom to operate -tarkastelut tehtävä useammin – ongelma erityisesti kasvuhakuisille pk-yrityksille?"*
- *"Yrityksemme teknologia-alueella en pidä todennäköisenä sitä, että UPC loisi aktiviteettia, jota ei muuten olisi olemassa."*
- *"Pk-sektori tulee kärsimään koventuvasta kilpailusta."*
- *"Kilpailu kiristyy, kustannukset kasvavat, loukkauriski kasvaa, seurannan merkitys kasvaa, työmäärä lisääntyy."*
- *"Ehkä käytännössä vaikutukset ovat silti pieniä. Paljon riippuu siitä, että kuinka aggressiivisesti patentinhaltijat tulevat nostamaan kanteita."*
- *"Kotimainen teollisuus voi kärsiä hieman. Kotimainen kuluttaja voi hieman voittaa, jos kotimaiset 'monopoli'-asemassa olevat yhtiöt joutuvat todelliseen kilpailuun."*
- *"Patenttitrollien aktiivisuus lisääntyy UPC-alueella."*
- *"Toimintavapaus EU:ssa rajoittuu ja kyky tehdä Suomessa R&D:tä pienenee."*
- *"Litigaatioiden määrä voi hyvinkin kasvaa, riippuen tuomioistuimen toiminnasta. On myös mahdollista, että niin kutsut non-practicing entityt saavat enemmän jalansijaa myös Euroopassa. Toisaalta, mikäli "patenttisodissa" Euroopan maat ovat olleet mukana, kun firmat ovat taistelleet patenttiloukkauksista globaalisti, niin yhtenäispatentin myötä litigaatiokustannukset voivat laskea, kun riittää yksi oikeudenkäynti Euroopassa."*
- *"EU:n yritysten on valvottava tarkemmin kolmansien osapuolten patenteja ja tehtävä enemmän selvityksiä, mikä mahdollisesti lisää kustannuksia."*
- *"Joillakin pelkästään kotimaassa toimivilla pienillä ja keskisuurilla yrityksillä voi olla ongelmia ymmärtää patenteja, joiden määrä saattaa kasvaa merkittävästi tulevaisuudessa."*
- *"Suomeen tulee useampi patentti voimaan, mikä saattaa rajoittaa Suomessa valmistavan teollisuuden toimintaa."*

Vastaajien ilmoittamista haitoista huolimatta vain viidennes vastaajista katsoi, että Suomi olisi houkuttelevampi maa yrityksen tuotekehitykselle tai tuotannolle siinä tapauksessa, että Suomessa olisi vähemmän kilpailijoiden patenteja voimassa.

Patenttitulvan vaikutusten yhteydessä on huomattava, että toimintavapauden rajoittuminen ja loukkauriskin kasvu ulottuvat myös sellaisiin UPC-maiden yrityksiin, jotka eivät itse patentoi. Nämähän voivat loukata voimassa olevaa patenttia ja näin päätyä patenttiriidan vastaajaksi. Tällaiset vastaajat ovat aliedustettuina yrityskyselyssä. Aktiivisimpia vastaajia ovat olleet jo kansainvälisillä markkinoilla toimivat, aktiivisesti patentoivat yritykset.

PATENTTITULVA VOI OLLA HAITAKSI KOTIMARKKINAYRITYKSILLE

Yhtenäispatentti olisi automaattisesti voimassa kaikissa tiiviimpään yhteistyöhön osallistuvissa EU-jäsenvaltioissa. Yhtenäispatentti olisi voimassa myös sellaisissa EU-jäsenmaissa, joissa perinteisiä eurooppapatentteja ei välttämättä olisi saatettu voimaan. Näin yhtenäispatentti lisää maissa voimassa olevien patenttien määrää aiheuttaen mahdollisesti varsinaisen patenttitulvan.

Todennäköisesti ainakin alkuvaiheessa yhtenäispatenttia hyödyntäisivät sellaiset yritykset, jotka nyt saattavat eurooppapatentin voimaan useammassa maassa. Suomi on EPOn tilastojen perusteella usein tällaisten maiden joukossa. Siksi yhtenäispatentti ei ai ainakaan aluksi todennäköisesti suuremmin kasvattaisi Suomessa voimassa olevien patenttien määrää siinä tapauksessa, että Suomi ratifioisi UPC-sopimuksen. Pitemmällä aikavälillä vaikutus alkaisi todennäköisesti olla selvempi. Eroa voi kasvattaa se, jos yhtenäispatentin hakijat samalla vähentävät patentointia niissä maissa, jotka jäävät UPC-alueen ulkopuolelle.

Patentti antaa haltijalleen määräaikaisen yksinoikeuden suojatun keksinnön ammattimaiseen hyödyntämiseen ja rajoittaa näin kilpailijoiden toimintavapautta. Jos keksinnön patentti ei ole voimassa tietyllä alueella, keksintöä voidaan tällä alueella hyödyntää ammattimaisesti, sitä suojaavaa patenttia ei voida loukata vahingossa eikä sitä suojaavan patentin nojalla voida uhkailla kilpailijoita loukkauksilla.

Yhtenäispatentti tulee todennäköisimmin olemaan voimassa ainakin suomalaisyritysten suurimmissa eurooppalaisissa vientimaissa. Näin viennissä mukana olevat yritykset joutuvat huomioimaan yhtenäispatentit toiminnassaan riippumatta siitä, ovatko samat yhtenäispatentit voimassa Suomessa vai ei. Siksi patenttitulva on uusi uhka lähinnä vain niille suomalaisyrityksille, jotka toimivat puhtaasti kotimarkkinoilla tai sitten harjoittavat vientiä ainoastaan sellaisiin maihin, jotka eivät ole mukana UPC:ssa. Suomen suurimmista vientimaista tällainen on esimerkiksi Venäjä.

Patenttitulvan haitat riippuvat esimerkiksi siitä, kuinka moni tällaisista yrityksistä ylipäätään toimii sellaisilla patentti-intensiivisillä aloilla, joiden kustannukset merkittävästi lisääntyisivät voimaan saatettujen yhtenäispatenttien seuraamistarpeen myötä.

Kenties voidaan myös olettaa, että ulkomaisilla yhtenäispatentin haltijoilla ei välttämättä ole suurta intressiä valvoa ja uhkailla pieniä suomalaisia kotimarkkinayrityksiä, koska nämä epätodennäköisesti olisivat hyviä rahastuskohteita. Ylipäätään on kysyttävä, kasvaako patentinhaltijan litigointihalukkuus patentin suoja-alueen laajenemisen myötä.

Patenttitulvan haitallisten vaikutusten suuruusluokkaa on muutoinkin vaikea arvioida. Ensinnäkin vielä tässä vaiheessa on vaikea arvioida yhtenäispatentin tulevaa suosiota. Myös sitä on vaikea arvioida, miten yhtenäispatentti vaikuttaa patentinhaltijoiden halukkuuteen panna patenttisuojaa täytäntöön maissa, joissa niillä ei ole aktiivista toimintaa. Moni vastaajayritys itse katsoi, että yhtenäispatentti lisäisi omien patenttien mahdollisten loukkausten seurantaa laajemmalla maantieteellisellä alueella, helpottaisi toiminnan laajentamista uusille markkina-alueille ja parantaisi lisensointimahdollisuuksia.

On myös huomattava, että siirtymäaikana ja sen seurauksena vielä pitkälle sen jälkeen UPC-maissa on voimassa neljänlaisia patentteja, jotka on huomioitava kilpailijaseurannassa. Varsinkin kansainväliselle yritykselle voi hyvinkin olla merkitystä sillä, onko kilpailijan tietty eurooppapatentti UPC:n piirissä vai opt-outattu. Patentinhaltija voi myös muuttaa tätä ratkaisuaan siirtymäajan kuluessa. Jos Suomi ratifioi UPC-sopimuksen, tämä ratkaisu vaikuttaa esimerkiksi siihen, käydäänkö Suomessa tapahtuneesta patentin loukkauksesta oikeutta UPC:ssa (Suomen paikallisjaostossa) vai Suomen kansallisessa tuomioistuimessa (markkinaoikeus) ja onko tällä ratkaisulla vaikutusta kaikissa UPC-maissa, joissa patentti on voimaansaatettu, vai ainoastaan Suomen alueella.

VERTAILUSSA SUOMI JA PUOLA

Puola teetti vuonna 2012 patenttijärjestelmän uudistuksesta taloudellisen vaikutusarvion. Deloitteen raportti luki madonluvut Puolan liittymiselle UPC:hen. Raportin mukaan järjestelmä kävisi huomattavan kalliiksi puolalaisyrityksille. Arvioitaessa järjestelmän vaikutuksia suomalaisyrityksille on huomioitava Suomen ja Puolan erilaiset lähtökohdat.

Kuten Deloitteen raportissakin huomautetaan, puolalaisyritysten patentointiaktiivisuus on pieni. Suomalaisyritykset patentoivat Euroopassa moninkertaisesti puolalaisyrityksiin nähden. Kun vuosi-ina 2004–2008 myönnettyjen patenttien määrä suhteutetaan työntekijöiden määrään, tällä mittarilla Suomi on EU-maiden joukossa kolmas, Puola heikoimpien joukossa. Samalla kotimaisessa omistuksessa olevien patenttien ja tuotujen patenttien suhde on Suomessa vahvempi kuin Puolassa.

Deloitteen raportin mukaan yritysten patenttipaketista saamat hyödyt olisivat samat, ratifioisi Puola UPC-sopimuksen tai ei. UPC-sopimuksen ratifiointi kuitenkin vaikuttaisi negatiivisesti varsinkin valmistaviin yrityksiin. Onkin tavallista, että patentteja omistavat yritykset kehittävät ja patentoivat teknologiaa kotimaassaan ja valmistavat tuotteet halvemman tuotannon maassa, kuten vaikka juuri Puolassa. Jos patentin omistajan todetaan tuotteellaan muualla loukkaavan kilpailijan patenttia, kiello ei koske Puolassa sijaitsevaa valmistusta. Tästä voidaan käydä oikeutta vain, jos kilpailijan patentti on saatettu voimaan myös Puolassa (jos kilpailijalla ei ole toimintaa Puolassa, tähän ehkä ei ole ollut intressiä).

Yhtenäispatentin maantieteellinen suoja-ala käsittää automaattisesti kaikki UPC-maat, ja loukkauksesta määrätty kiello koskee samalla kaikkia näitä maita. Patentti-intensiivisessä teollisuudessa patenttien määrän kasvu lisäksi puolalaisyritysten kustannuksia ja rajoittaisi niiden toimintavapautta. Jos Puola ratifioisi sopimuksen, patentinhallintaan tulisi uusia vaatimuksia esimerkiksi yritysten huolehtimisesta siitä, että ne eivät loukkaa muiden yhtenäispatentteja. Lisensioinnin, oikeudenkäyntien ja tarvittavien käännösten määrä kasvaisi. Kun Puola ei ratifioi UPC-sopimusta, sen valmistavat yritykset eivät voi loukata yhtenäispatentteja. Näin maa voinee pidempään säilyttää myös kilpailuetua valmistavassa teollisuudessa.

Suomessa (muissa maissa sijaitseville patentinomistajille) valmistavan teollisuuden rooli ei todennäköisesti ole yhtä voimakas kuin Puolassa. Silti UPC voi tuottaa myös monille suomalaisyrityksille samantapaisia haittavaikutuksia kuin puolalaisyrityksille.

Globaalissa arvoketjussa eniten lisäarvoa syntyy yleensä sinne, missä tuotteiden immateriaalioikeuksien omistus sijaitsee (Ali-Yrkkö 2013). Siksi on tärkeä arvioida myös sitä, onko Suomen ratifiointiratkaisulla vaikutusta suomalaisyritysten patenttoinnin kannustimiin.

8.3 Patenttitulvasta ja yritysten toimintavapaudesta haastatteluissa

Patenttitulvan vaikutuksia käsiteltiin myös yrityshaastatteluissa. Asiaan ottivat kantaa varsinkin muutama suuren, kansainvälisesti toimivan yrityksen edustaja. Näille yrityksille itselleen Suomeen tulevalle patenttitulvalla ei olisi juuri vaikutusta. Ne joutuvat ottamaan kilpailijoiden patentit huomioon joka tapauksessa.

Eräs haastateltava piti epätodennäköisenä, että pienet suomalaisyritykset tulisivat patenttitulvan vuoksi saamaan enemmän yhteydenottoja ulkomaisilta patentinhaltijoilta. Moni yritys on kuitenkin jo nyt suuren, kansainvälisesti toimivan yrityksen alihankkija, jolloin niidenkin valmistamat tuotteet ovat jo nyt ulkomaisten patenttien piirissä.

Lisäksi yritys vastaajat korostivat, että suurin osa yrityksistä joka tapauksessa toimii kansainvälisesti tai pyrkii kansainvälistymään.

- *"Kuka ei toimi lainkaan UPC:n alueilla? Tietysti on paikallisia, vain Suomessa toimivia pk-yrityksiä, jotka joka tapauksessa ovat patenttijärjestelmän ulkopuolella. Tai sitten yritykset ovat ketjuuntuneita toisten yritysten kanssa ja siten UPC:n piirissä. Näiden lisäksi start-upien tarkoituksena on joka tapauksessa lähteä Suomen ulkopuolelle."*

Toisen haastateltavan mielestä yritysten kannattaisi nähdä Suomen sijasta Eurooppa kotimarkkinana. Yhtenäispatentti voisi edistää kasvuhakuista ajattelua ja EU:n sisämarkkinoiden helpompaa haltuun ottamista. Näin järjestelmä voisi kasvattaa EU:n yritysten kilpailukykyä verrattuna EU:n ulkopuolisiin yrityksiin.

- *"Yrityksellä tulisi olla lähtökohdiana lähteä Suomen ulkopuolelle. Jos ei muiden patenteja oteta alusta lähtien huomioon eikä tutkita uutta, se on pikemminkin uhka. Se on etu, että asioita katsottaisiin ja ymmärrettäisiin laajemmin."*

Haastateltavan mukaan yhtenäispatentin haltijat tulisivat helpommin investoimaan järjestelmässä mukana oleviin maihin, joissa heillä olisi patenttisuoja jo valmiina, kuin suojan ulkopuolisiin maihin.

Erään haastateltavan mukaan suurelle, alihankkijoita työllistävälle yritykselle olisi etu, jos alihankkijoille tulisi uuden patenttijärjestelmän myötä suurempi selvilleot-tovastuu. Tämä painostaisi alihankkijoita parantamaan toimintaansa, ja suurille yrityksille tulisi vähemmän patenteista piittaamattomista alihankkijoista johtuvia yllätyksiä. Vaikka tämä olisi alihankkijoille haitta, voisi se olla myös avain niiden kilpailukykyyn:

- *"Laajempien toimintavapausse-lvitysten seurauksena heillä on tuote, joka on markkinoitavissa laajemmin."*

Pk-yritystä edustanut haastateltava ei omasta puolestaan pelännyt patenttitulvaa:

- *"En usko, että tästä olisi haittaa, jos vain olemme riittävän innovatiivisia, ja siihen hän koko patentointi perustuu."*

Toinen taas katsoi, että mitä enemmän tietyn yrityksen toiminta painottuu kotimarkkinoille, sitä enemmän se toivoo, että järjestelmä ei tulisi voimaan Suomessa:

- *"En kuitenkaan usko, että merkittävä määrä yrityksiä lähtisi huvin vuoksi patente-jaan valvomaan. Jos niillä olisi muutenkin intressi Suomeen, ne olisivat nyt jo hake-neet patenttia täällä."*

SUOMEN YRITYSRAKENTEESTA

- Ylivoimaisesti suurin osa Suomen yrityskan-nasta on pieniä yrityksiä. Tilastokeskuksen mukaan 1–9 henkilölä työllistäviä mikroyri-tyksiä on 93,3 prosenttia kaikista yrityksistä. Alle 250 työntekijän pk-yrityksiä on 99,8 pro-senttia kaikista yrityksistä.
- Suomen viennistä vastaavat lähinnä suuret yritykset. Monet pk-yritykset kuitenkin ovat alihankkijoina välillisesti viennissä mukana. Alle 250 työntekijän yrityksistä noin neljän-neksellä on vientitoimintaa. Kaikista yrityk-sistä 23 prosenttia joko vie itse omia tuotteita tai palveluitaan ulkomaille tai niitä vie-dään osana jonkin toisen kotimaisen yrityksen tuotekokonaisuutta. Suora vienti on alihankin-taverkostoon kautta tapahtuvaa epäsuoraa vien-tiä yleisempää.
- Mitä pienemmästä yrityksestä on kyse, sitä todennäköisemmin sillä ei ole vientitoimintaa. Suomen 266 290 pk-yrityksestä noin 200 000 (75 %) toimii ainoastaan kotimarkkinoilla. Näistä pieniä yrityksiä (10–49 työntekijää) on 9 000 (61 %) ja keskisuuria (50–249 työnteki-jää) 1 000 (40 %).
- Kaikista yrityksistä 86 prosenttia ei itse har-joita vientiä. Teollisuusyrityksistä vastaava luku on 55 prosenttia.
- Tullin tilastojen mukaan Suomen tärkeimmät vientimaat vuonna 2012 olivat Ruotsi (11,1 %), Venäjä (10,0 %), Saksa (9,2 %), USA (6,3 %), Alankomaat (6,3 %), Iso-Britannia (5,1 %), Kiina (4,6 %), Norja (3,2 %), Belgia (3,1 %), Viro (3,0 %), Ranska (3,0 %), Puola (2,5 %), Italia (2,4 %), Japani (1,9 %) ja Tanska (1,8 %).

Lähteet: Suomen Yrittäjät ja Tulli

SUOMEN YRITTÄJIEN JANNE MAKKULA:

PIENET YRITYKSET PITÄÄ HUOMIOIDA

"Patentti-intensiivisillä aloilla joudutaan jo nyt olemaan kärryillä tekniikan kehityksestä ja syntyvistä uusista innovaatioista ja patenteista. Uudistus ei välttämättä vaikuta olennaisesti näihin yrityksiin. Patenttitulvan ja toimintaedellytysten muuttumisen vaikutusten arvioinnin kannalta olennainen joukko ovat ne yritykset, jotka patentoivat satunnaisesti tai jotka eivät ymmärrä suojata keksintöjään, vaikka toimivatkin keksintöintensiivisellä alalla.

Patenttien lisääntyessä kasvaa luonnollisesti myös riski siitä, että oma toiminta loukkaa tai sen väitetään loukkaavan jonkun toisen patenttia. Uhkana on mielestäni sekin, että pelottelu lisääntyy eli väitetään loukkauksen tapahtuneen, vaikka näin ei välttämättä olisi. Tämä olisi erityisesti pienten yritysten kannalta ikävä kehityskulku. Keskiverto pieni yritys tuntee IPR-asioita edelleen varsin huonosti.

Oikeudenkäyntijärjestelmän kannalta suomalaisella pk-sektorilla tulee olla aito mahdollisuus puolustaa oikeuksiaan yhtä tehokkaasti niin eurooppapatenttiasioissa kuin kansallisella tasollakin. Oikeuden tulee olla saatavilla omalla kielellä, mahdollisimman lähellä ja kohtuullisin kustannuksin. Merkittävä huoli on meillä liittynyt oikeudenkäyntimaksuihin. Vaikka onkin selvää, että riitely maksaa aina, merkittävää kustannusta ei saisi tulla viranomaismaksuista.

Kokemus tai tunne siitä, ettei oikeusturvaa voi esimerkiksi sen kalleuden vuoksi saada, vaikuttaa myös negatiivisesti halukkuuteen suojata innovaatioita. Tällä taas on isossa mittakaavassa kansantaloudellisia vaikutuksia. Kuulen pieniltä yrityksiltä vähän väliä sitä, että patenttia ei kannata hakea a) sen kalleuden vuoksi ja b) pieni yritys on joka tapauksessa riitatilanteessa takamatkalla, jos iso yritys lähtee asiasta väentämään. Näissä asioissa on paljon enemmän kuin ehkä ajatellaankaan kyse siitä, minkälainen ”fiilis” yrityskentällä immateriaalioikeuksista on. Tämän vuoksi järjestelmien tulisi olla avoimia ja selkeitä sekä menettelyjen että kustannusten osalta.

Suomessa on ongelmana esimerkiksi se, että pienet yritykset eivät ole laajasti vientiaktiivisia. Kaikesa lainsäädännössä tulisikin huomioida Think Small First -periaate eli rakentaa säännöt sellaisiksi, että ne mahdollistavat (tai eivät ainakaan vaikeuta) pienten yritysten toiminnan markkinoilla. Valitettavasti todellisuus on edelleen lainsäädännön osalta toinen, joka on jokseenkin omituista ottaen huomioon yritys rakenne Suomessa ja EU:ssa.

En kuitenkaan usko, että esimerkiksi patenttien lisääntyminen itsessään välttämättä vaikeuttaa myöskään pienten yritysten markkinoillepääsyä."

Teksti perustuu Suomen Yrittäjien lainsäädäntöasioiden päällikön Janne Makkulan sähköpostitse antamiin haastatteluvastauksiin.

8.4 "Tulisiko Suomen ratifioida UPC-sopimus?"

Yrityskyselyn vastaajat suhtautuivat varovaisen myönteisesti siihen, että Suomi ratifioisi UPC-sopimuksen ja yhtenäispatentit sekä yhdistetyn patenttituomioistuinten ratkaisut olisivat voimassa myös Suomessa. Vain pieni osa yrityskyselyn vastaajista (7 %) oli sitä mieltä, että Suomen ei tulisi tai luultavasti ei tulisi ratifioida UPC-sopimusta. Viidennessä vastaajista ei osannut vastata kysymykseen.

Samalla voidaan kuitenkin nähdä, että suurimmalla osalla (77 % kantaa ottaneista ja 60 %:lla kaikista vastaajista) vastaus oli varauksellinen (luultavasti kyllä/riippuu siitä, mitkä muut maat ovat ratifioineet sopimuksen/luultavasti ei).

Tulisiko Suomen ratifioida UPC-sopimus (olettaen, että uudistus tulee muualla voimaan Suomen ratkaisusta riippumatta)?
KAIKKI YRITYKSET

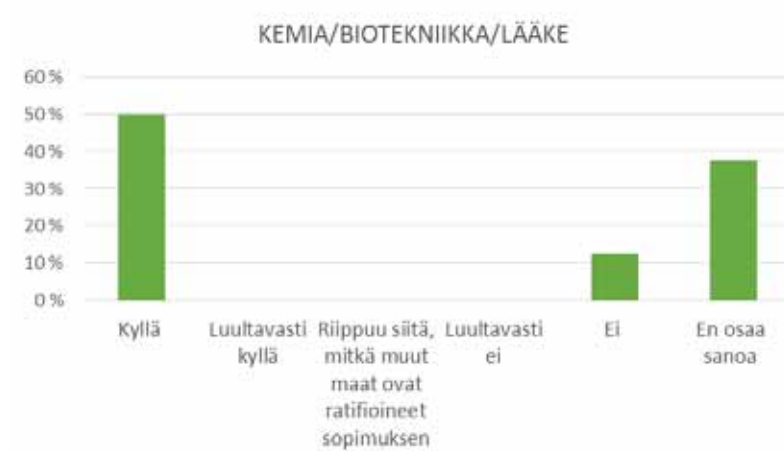

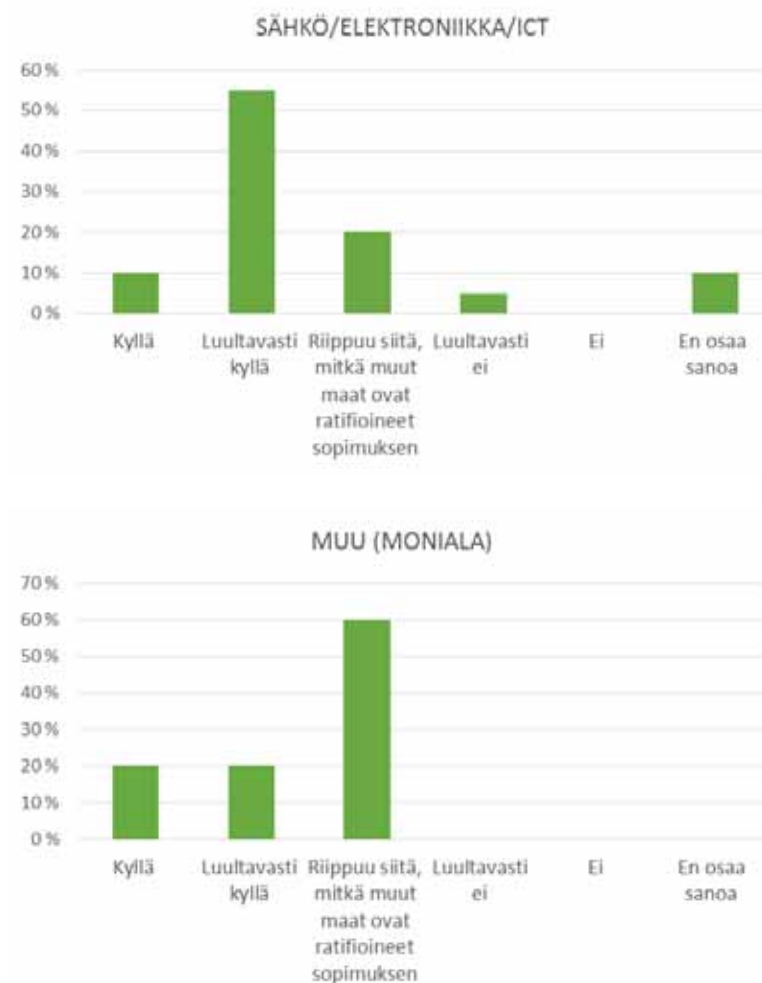
PIENET YRITYKSET

KESKISUURET YRITYKSET

ETLAN JYRKI ALI-YRKKÖ:

SUOMI VOISI OTTAA EDUT MUTTA VÄLTTÄÄ HAITAT

"En ole tämän uudistuksen yksityiskohtien asiantuntija, mutta taloustieteilijän näkökulmasta tässä on kyseessä klassinen peliasetelma: seurataan, mitä muuta tekevät, ja mietitään, miten oma tekeminen vaikuttaa muihin. Yleinen johtopäätös tässä näyttäisi olevan se, että Suomen kannattaa olla vapaamatkustaja. Yritykset voivat hakea yhtenäispatenttia ilman, että Suomi on mukana. Näin Suomi voisi ottaa edut mutta välttää haitat. Pienellä yrityksellä ei välttämättä ole resursseja seurata patenteja, kun niitä alkaa tulla tänne enemmän. Toiminta seis tai rahat tänne -tilanne voi tulla yllätyksenä.

Asiassa on puolia ja puolia. Ei ole näppärää patentoida joka maassa erikseen. Yritykset eivät tiedä kolmen vuoden päähän. Yhtenäispatentilla saisi laajan suojan kertaheitolla.

On selvää, että aineettoman omaisuuden merkitys kasvaa koko ajan. Jos poisjäänti heikentää IPR-osaamista, se on huono asia. Mutta olisiko näin välttämättä? Start-up-yritys jo lähtökohtaisesti suuntaa maailmalle ja alkaa jo alkuvaiheessa miettiä suojaamista.

En näe, että Suomen ratkaisu vaikuttaisi yritysten investointeihin. Poisjäänti voi lähinnä suojata olemassa olevaa toimintaa. Esimerkiksi tuotekehitysinvestointipäätöksissä osaaminen on tärkein tekijä, kustannukset tulevat myöhemmin.

Yleensä en pidä vapaamatkustamisen ajatuksesta. Suomi on useassa asiassa etulinjassa, aina se ei ole hyvä. Jokainen EU:ssa kuitenkin vetää kotiinpäin ja lehmänkauppoja tehdään. Poliittinen riski tässä silti on olemassa. Mutta ainakin nyt odottaisin."

Teksti perustuu Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen tutkimusjohtajan Jyrki Ali-Yrjön haastatteluun.

Yritykset perustelivat vastauksiaan muun muassa seuraavasti:

- *"Suomalaiset yritykset joutuvat joka tapauksessa toimimaan UPC-ympäristössä, elleivät sitten ole puhtaasti kotimarkkinayrityksiä."*
- *"Yhtenäispatenttia voivat hyödyntää kaikki patentinhakijat riippumatta EU-jäsenyydestä, UPC taas sitoo kotimaisten yritysten kädet."*
- *"Ollaan mukana Euroopassa muiden maiden joukossa."*
- *"Yhtenäinen menettely on tarpeellinen erityisesti kansainvälisesti toimiville yrityksille."*
- *"Mielestäni kysymys on poliittisesta päätöksestä, jonka perusteena voivat olla muutkin seikat kuin ratifioinnin vaikutus eli onko Suomi sisällä vai ulkona. Itse järjestelmä tulee kuitenkin vaikuttamaan voimakkaasti kaikkiin suomalaisiin vientiin suuntautuviin teknologiateollisuuden yrityksiin, mikäli se astuu voimaan."*
- *"Suomen pitäisi pysyä valtavirrassa, ja joudumme joka tapauksessa hyväksymään UPC-käytännön patenttiasioiden osalta monissa muissa maissa."*
- *"Jos UPC jää torsoksi, sen voi haudata kokonaan."*
- *"Valtaosalle suomalaisesta teollisuudesta vain osa EU-maista on tärkeitä. Lakiasiat ovat kalliita. UPC:stä tulee hyvin kallis. Faktisesti Suomi on köyhä maa. Onko suomalaisilla firmoilla varaa riidellä UPC:ssä?"*
- *"Silloin on mahdollista saada Suomeen UPC-tuomioistuin."*
- *"Miten Saksa tekee on tärkeää!"*
- *"Vaikuttaa siltä, että hyödyt ovat minimaaliset ainakin yrityksemme näkökulmasta."*
- *"Suomalaiset yhtenäispatentinhaltijat todennäköisesti hyötyisivät, jos Suomessa on UPC:n paikallisjaosto."*

Haastattelussa eräs suuren yrityksen edustaja totesi ratifiointikysymyksestä tähän tapaan:

- *"Suomen kannattaisi jäädä UPC-alueen ulkopuolelle. Siten suomalainen teollisuus saisi yhtenäispatentin tuomat hyödyt mutta ei altistuisi järjestelmän mukanaan tuomille riskeille. Tätä vaihtoehtoa pitää kuitenkin punnita sitä vasten, minkälaisia vaikeammin määriteltäviä hyötyjä seuraisi kuuliaisien EU-jäsenmaan asemasta."*

Yritykselle itselleen ei ratkaisulla kuitenkaan olisi niin väliä: se pystyisi elämään kaikkien vaihtoehtojen kanssa. Näillä vaihtoehtoilla vain olisivat erilaiset edut ja haitat.

Suurille kansainvälisille yrityksille Suomi on monesti pieni markkina-alue, eikä Suomen ratifiointiratkaisusta seuraisi näille yrityksille suurtakaan hyötyä tai haittaa. Moni haastateltava kuitenkin ilmaisi huolen siitä, kuinka käy IPR-osaamisen Suomessa, jos järjestelmästä jäädään ulkopuolelle.

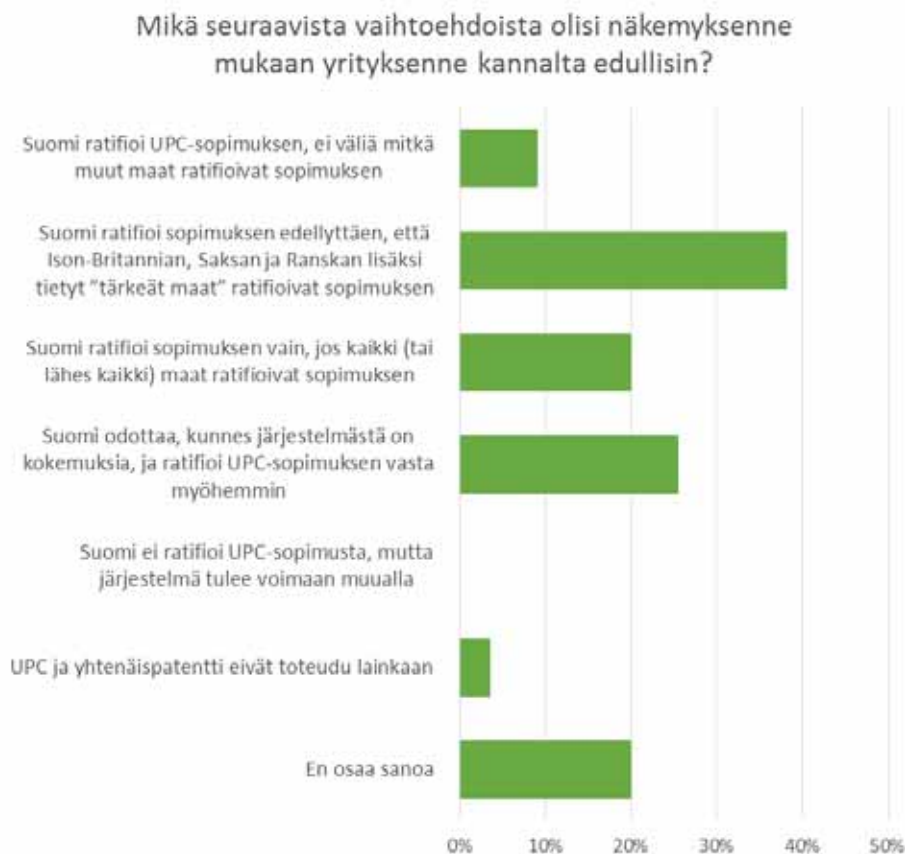
- *"Suomalainen IPR-osaaminen on jo nyt jäljessä UK:ta ja Saksaa. Jos tässäkin jäädään odottamaan, osaaminen voi hajautua."*

Koko EU:n kattavasta patenttisuojasta kiinnostuneen pk-yrityksen edustaja oli ratifioinnin kannalla:

- *"Kyllä se saisi tulla meillä voimaan, jotta prosessi saataisiin helpoksi, ammattimaiseksi ja tasapuoliseksi."*

Toisen, globaalisti potentiaalisilla markkina-alueilla patentoivan pk-yrityksen kanta oli varauksellisempi:

- *"Jos ratifiointi nostaa kustannuksia, en kannata sitä."*

Noin puolet yritysvastaajista katsoi itselleen edullisimmaksi tilanteen, jossa lähes kaikki muut maat tai ainakin yritykselle itselle tärkeät maat ratifioivat sopimuksen. Vaihtoehtoisesti moni katsoi, että Suomen tulisi vielä odottaa, että järjestelmästä on kokemuksia.⁸³

Kun yrityksiltä kysyttiin, mitkä maat ainakin tulisi olla mukana UPC:ssä, jotta Suomen olisi mielekästä ratifioida UPC-sopimus, yritysten valintojen hajonta vastasi melko tarkkaan maita, joissa yritykset ovat saattaneet eurooppapatenttejaan voimaan. Vastauksissa muun muassa painottuivat Italia ja Espanja, jotka eivät näillä näkymin tule olemaan mukana yhtenäispatenttijärjestelmästä (Italia tosin aikoo olla mukana UPC:ssä). Muita tärkeitä maita Ison-Britannian, Saksan ja Ranskan ohella olivat Ruotsi, Alankomaat, Tanska, Itävalta ja Belgia:

- *"Mitä useampi maa tuon ratifioi, sitä vahvempi siitä tulee. Mitä vahvempi siitä tulee, sitä enemmän siitä tulee olemaan hyötyä Euroopalle."*

⁸³ Kysymyksen muotoilusta huolimatta (haettiin edullisinta vaihtoehtoa eli yhden vaihtoehdon valitsemista) seitsemän vastaaja valitsi vastauksessaan useamman kuin yhden vaihtoehdon. Nämä vastaukset painottuivat vaihtoehtoihin, joiden mukaan Suomen tulisi ratifioida UPC-sopimus siinä tapauksessa, että lähes kaikki muut maat tai tärkeät maat ratifioivat sopimuksen. Vaihtoehtona tälle viisi vastaajaa valitsi vaihtoehdon, jonka mukaan Suomen tulisi vielä odottaa.

APULAISPROFESSORI TUOMAS MYLLY:

RATIFIOINTIA KANNATTAISI AINAKIN VIIVYTTÄÄ

"Pidän eurooppalaisen patenttijärjestelmän uudistusta monella tapaa epäonnistuneena. Järjestelmä alentaa kyllä maantieteellisesti laajan patentoinnin kustannuksia jossain määrin. Kustannussäästöt eivät kuitenkaan ole kovin merkittäviä, ja esimerkiksi Yhdysvaltoihin verrattuna patentointi on yhä kallista. Järjestelmään sisältyy useita riskejä ja kohtuuttomuuksia, jotka kohdistuvat etenkin patenttiasioiden vastaajiin.

Ratifiointi olisi todennäköisesti perusteltua suurempien ja maantieteellisesti jo laajalti patentoivien yritysten näkökulmasta ja ratifioimatta jättäminen perusteltua pienempien ja maantieteellisesti suppeammin tai ei lainkaan patentoivien yritysten näkökulmasta. Uudistus lisää oikeudellista epävarmuutta ja ainakin pk-yritysten kustannuksia lisääntyneestä patenttiseurannasta ja ehkä myös lisääntyvistä oikeudenkäynneistä johtuen.

Se, minkälaisten yritysten intressiä halutaan eniten edistää ratifioinnilla tai ratifioimatta jättämisellä, on pitkälti talouspoliittinen kysymys, johon en halua ottaa kantaa.

Koko järjestelmän EU-oikeuden mukaisuus on epävarmaa. Mikäli Euroopan unionin tuomioistuin kumoaa järjestelmän EU-oikeuden vastaisena, palataan takaisin suunnittelupöydälle. Tällöin kansalliset toimet ja kulut järjestelmän luomiseksi ja ylläpitämiseksi ovat olleet turhia. Tästä näkökulmasta ratifioinnin viivyttäminen olisi perusteltua.

Kun koko nyt luotu järjestelmä on monessa suhteessa epäonnistunut ja hyödyt epävarmoja, Suomen kannattaisi pohtia ratifiointia myös siitä näkökulmasta, voisiko tämä johtaa dominovaikutuksen kautta koko järjestelmän kaatumiseen. Tämä olisi nähdäkseni paras vaihtoehto Suomen ja muiden EU-maiden kannalta."

Teksti perustuu Turun yliopiston eurooppaoikeuden apulaisprofessorin Tuomas Myllyn sähköpostitse antamiin haastatteluvastauksiin.

8.5 Suomen ratifointiratkaisun vaikutukset suomalaisyrityksille

Selvityksen teoreettisissa ja empiirisissä osassa esille tulleita eurooppalaisen patenttijärjestelmän vaikutuksia suomalaisyrityksille on sisällytetty alla esitettyihin taulukoihin. Näiden hyötyjen ja haittojen erotus eli lopullinen johtopäätös ei ole riippuvainen pelkästään taloudellisesta arvioinnista. Taulukoihin sisältyy myös vaikeammin arvoitettavia ja poliittisesti latautuneempia tekijöitä. Lisäksi monet tekijöistä ovat vielä tässä vaiheessa vaikeasti ennustettavia.

Patenttipaketti (yhtenäispatentti ja yhdistetty patenttituomioistuim UPC) kokonaisuudessaan	
<i>Hyödyt/Mahdollisuudet</i>	<i>Haitat/Uhat</i>
• alentaa maantieteellisesti laajan patentoinnin kustannuksia • laajan markkina-alueen kattava patenttituote (kuten US-patentti) ○ parantaa patenttien lisensointi- ja myyntimahdollisuuksia ○ helpompi hallinnoida ○ helpottaa riskirahoituksen hankintaa • vähentää rinnakkaisia oikeudenkäyntejä ja parantaa oikeusturvaa • voi vähentää forum shoppingia • harmonisoi tuomioiden laatua lisäten ennakoitavuutta ja oikeusvarmuutta • tehostaa yhtenäismarkkinoita ja voi houkutella investointeja UPC-alueelle	• yhtenäispatentti voi osoittautua kalliiksi, jos yritys lopulta tarvitsisi suojaa vain muutamissa maissa (varsinkin jos sen viralliset maksut ovat korkeat; vuosimaksuista ei voi säästää maita vähentämällä) • patenttitulva: enemmän patenteja voimassa maantieteellisesti laajemmalla alueella EU:ssa ○ rajoittaa yritysten toimintavapautta ○ lisättävä kilpailijaseurantaa ○ loukkaus- ja oikeudenkäyntiriski kasvaa • tuomioistuimessa voi hävitä kerralla paljon ("kaikki munat samassa korissa") • lisää riskejä, jos UPC ei toimikaan niin kuin lupaa (liian herkästi annetut laajat kiellot; bifurkaatio, uusi forum shopping) • jos käytännössä nostaakin oikeudenkäyntikuluja suurella osalla yrityksistä (asiat, joissa ei olisi rinnakkaisten oikeudenkäyntien tarvetta) • jos houkuttelee "patenttipeikkoja" • jos onkin enemmän hyödyksi EU:n ulkopuolisille suuryrityksille kuin EU:n pk-yrityksille

Suomi ratifioi UPC-sopimuksen, jolloin patenttipaketti tulee voimaan myös Suomessa	
<i>Hyödyt/Mahdollisuudet</i>	<i>Haitat/Uhat</i>
• järjestelmän vaikutukset ulottuvat Suomeen, mikä vähentää laajan patentoinnin kustannuksia ja rinnakkaisia oikeudenkäyntejä • hyödyt ovat sitä suuremmat, mitä enemmän maita siinä on mukana • Suomen maine? Suomi olisi mukana IPR-suojauksen eturintamassa • yritykset voivat innostua patentoimaan maantieteellisesti kattavammin • yritysten IPR-osaaminen saattaa kasvaa • Suomessa olisi UPC:n oma paikallisaosto, jossa kanteen voisi nostaa suomen kielellä	• patenttitulva, mistä koituisi kustannuksia varsinkin pk-yrityksille • riskien vaikutus myös Suomen alueella • UPC:n kustannukset (tuomioistuimen ylläpito, oikeudenkäyntikulut) • PRH:n toimintaedellytysten heikkeneminen • eurooppapatentteja koskevat oikeudenkäynnit pois kansallisesta tuomioistuimesta

Suomi ei ratifioi UPC-sopimusta	
<i>Hyödyt/Mahdollisuudet</i>	<i>Haitat/Uhat</i>
• suomalaiset yritykset voivat joka tapauksessa hyödyntää järjestelmää muissa maissa • riskit eivät materialisoidu Suomen alueella, esimerkiksi patenttitulva ei ulotu Suomeen • PRH:n toimintaedellytykset säilyvät • voi lisätä kiinnostusta yhtenäispatenttia kohtaan, koska mahdollinen kansallinen suomalainen patentti pysyy voimassa • kaikki Suomea koskevat patenttioikeudenkäynnit käydään kansallisessa tuomioistuimessa, mikä voi olla eduksi suomalaiselle vastaajayritykselle	• vapaamatkustajan huono maine, poliittiset riskit • järjestelmän hyödyt olisivat hieman pienemmät • voi myös vähentää kiinnostusta yhtenäispatenttia kohtaan • IPR-osaaminen voi jäädä Suomessa muita maita heikommaksi • UPC:n toimivallan alaisia kanteita ei voisi nostaa Suomessa

Kolmas vaihtoehto: Suomi odottaa vielä	
<i>Hyödyt/Mahdollisuudet</i>	<i>Haitat/Uhat</i>
- vältetään riskejä - voidaan kerätä kokemuksia ja tehdä ratifiointipäätös tarkemman informaation varassa	- jos IPR-osaaminen jää Suomessa muita maita jälkeen - poliittiset riskit (riippuen viivytämisen pituudesta kuitenkin pienemmät kuin siinä tapauksessa, että Suomi päättäisi kokonaan olla ratifioimatta)

Edellä esitettyä kolmatta vaihtoehtoa Suomen odottamisesta ei tässä selvityksessä tarkasteltu sen suomalaisille yrityksille aiheuttamien vaikutusten kannalta. Vaihtoehto kuitenkin nousi selvityksen aikana esille. Yritysvastaajat katsoivat, että heillä ei ole vielä riittävästi tietoa uudesta järjestelmästä. Toisaalta tämä johtui siitä, että yritykset eivät ole vielä juurikaan tutustuneet järjestelmään, toisaalta siitä, että monia uudistukseen liittyviä yksityiskohtia ei ole vielä päätetty. Yrityksille tärkeää oli myös se, mitkä muut maat ovat järjestelmässä mukana. Tästä ei vielä ole laajasti tietoa. Lisäksi ratifiointiratkaisun vaikutukset suomalaisyritysten IPR-osaamiseen on kysymys, jota tämän selvityksen puitteissa ei sitä koskevien näkemysten esiin nostamista tarkemmin ole voitu tutkia.

Järjestelmään pääsee joka tapauksessa mukaan myös myöhemmin. Järjestelmä ei vaadi ratifiointiratkaisun tekemistä tiettyyn päivämäärään mennessä. Pois järjestelmästä voi olla paljon vaikeampi päästä, kun valtio on siihen kerran liittynyt.

Toki odottamiseen liittyvät mahdolliset riskit riippuvat siihen käytetystä ajasta. Toisaalta on kuitenkin vaikea nähdä, mitä hyötyä olisi siitä, että Suomi tekisi ratifiointia koskevan ratkaisunsa eturintamassa ennen kuin järjestelmän yksityiskohdista on nykyistä tarkempia tietoja ja ennen kuin edes järjestelmän toteutuminen on vielä varmaa.

Suomen ratifiointiratkaisun puolesta ja sitä vastaan puhuvia argumentteja on esitetty tarkemmin selvityksen liitteissä.

MUISTILISTA

1. Kyselyn perusteella yritykset saattaisivat käyttää maantieteellisesti kattavaa yhtenäispatenttia hieman enemmän, jos Suomi ratifioisi UPC-sopimuksen.
2. Jos Suomi ratifioisi UPC-sopimuksen, kaikki tulevat yhtenäispatentit olisivat automaattisesti voimassa myös Suomessa. Tämä rajoittaisi yritysten toimintavapautta ja kasvattaisi patentinloukkaus- ja oikeudenkäyntiriskiä myös Suomen alueella.
3. Vastaajayritykset olivat kansainvälistyneitä yrityksiä, jotka pääosin eivät pitäneet patenttitulvan vaikutusten ulottumista Suomeen erityisenä uhkana ainaakaan omalle toiminnalleen.
4. Suomen ratifiointiratkaisu vaikuttaa eri tavoin eri asemassa oleviin yrityksiin. Ratkaisulla voi tämän lisäksi olla vaikeasti arvioitavia poliittisia seurauksia.

9. PÄÄTELMÄ

Tässä selvityksessä on tarkasteltu eurooppalaisen patenttijärjestelmän uudistuksen vaikutuksia suomalaisyrityksille. Uusi patenttijärjestelmä tulee voimaan niiden yhtenäispatentissa mukana olevien valtioiden osalta, jotka ratifioimalla vahvistavat UPC-sopimuksen, edellyttäen, että sopimuksen ratifioivia maita on vähintään 13. Kukin EU-jäsenvaltio voi tehdä päätöksensä järjestelmään liittymisestä itsenäisesti. EU:n ulkopuoliset valtiot eivät voi siihen liittyä. Kaikkien valtioiden patentioijat voivat kuitenkin hyödyntää yhtenäispatenttia ja yhdistettyä patenttituomioistuinta.

Selvityksessä oletuksena on ollut, että uudistus tulee Euroopassa voimaan joka tapauksessa, Suomen ratifiointiratkaisusta riippumatta. Selvityksessä on tarkasteltu sitä, mitä vaikutuksia suomalaisyrityksille uudistuksella on riippuen siitä, ratifioiko Suomi UPC-sopimuksen vai jättääkö Suomi sen ratifioimatta.

Uudistuksen suosio riippuu sen kustannuksista

Uusi yhtenäispatentti tulee tarjoamaan yhdellä rekisteröinnillä Euroopassa yhtenäisen ja maantieteellisesti laajan suojan keksinnölle. Yhdistetty patenttituomioistuin UPC tarjoaa mahdollisuuden ratkaista patenttia koskevat riidat yhdellä oikeudenkäynnillä maiden välisistä rajoista riippumatta.

Valtaosa yrityskyselyn vastaajista suhtautui eurooppalaisen patenttijärjestelmän uudistukseen myönteisesti ja katsoi kokonaisarvioinnissaan sen tuovan enemmän hyötyjä kuin haittoja nykyiseen järjestelmään verrattuna. Moni yritys tulee kuitenkin punnitsemaan uuden järjestelmän mukanaan tuomia etuja ja haittoja patenttikohtaisesti.

Yhtenäispatenttia ei ole pakko valita, vaan perinteinen käytössä oleva eurooppapatentti ja siihen liittyvä hakemus- ja myöntöprosessi jää sellaisenaan voimaan. Lisäksi siirtymäaikana perinteisen eurooppapatentin voi sulkea pois UPC:n toimivallan piiristä. Tulevaisuusskenaarioita tehdessä monenkaan yrityksen perspektiivi ei vielä ulottunut siirtymäkauden jälkeiseen aikaan. Merkille pantava havainto olikin se, että useat yritykset tulevat tekemään ratkaisunsa yhtenäispatentin valinnasta patentointiprosessin kustannusten perusteella eikä esimerkiksi sen mukaan, millainen oikeudenkäyntijärjestelmä kyseiseen patenttiin liittyy. Haastatteluiden ja yrityskyselyn perusteella patenttioikeudenkäynnit, niiden uhka tai niihin liittyvä järjestelmä eivät näyttäisi vaikuttavan monien patentinhakijoiden valitsemiin patentointireitteihin. Tämä on toisaalta hyvin ymmärrettävissä, sillä vain pieni osa patenteista loppujen lopuksi päättyy osaksi oikeudenkäyntiä. Eri toimialojen välillä on tässä toki merkittäviä eroja.

Oletettavasti yhtenäispatentin suosio kasvaa ajan kuluessa, mutta etenkin alkuvuosina yritykset tulevat vertailemaan hyvin suoraan nykyisiä kustannuksiaan yhtenäispatentin tuomiin kustannuksiin. Mikäli uusi järjestelmä on kalliimpi, pitäydytään perinteisissä eurooppapatenteissa, vaikka tarjolla olisikin selvästi laajempi maantieteellinen suoja nykyistä vain hieman suuremmalla rahallisella panostuksella. Tämä koskee erityisesti tilanteita, joissa keksinnön suojaaminen muutamissa tärkeissä maissa antaa patentinhaltijalle riittävän suojan.

Uuden patenttituomioistuinjärjestelmän katsottiin parantavan oikeusvarmuutta patenttiasioissa. Yritykset katsoivat järjestelmän tuovan parannuksia nykyiseen pirstaleiseen patenttioikeudenkäyntijärjestelmään nähden. Hajonta vastauksissa oli suurta, mutta patentinhaltijan aseman UPC:ssa uskottiin useammin vahvistuvan nykyisestä, kun taas väitetyn loukkaajan asemaan yhdistettiin enemmän uhkia. Patenttiriitoihin liittyvien kustannusten pelättiin kasvavan nykyisestä. Samalla vastaajayritykset tunnustivat, että lopullista kantaa UPC:hen ja yhtenäispatenttiin on vielä vaikea ottaa, koska niin moni uuteen järjestelmään liittyvä asia on yhä auki. Lisäksi vastausten luotettavuutta heikentää se, että myös moni uudistukseen vähän tai ei lainkaan perehtynyt yritys oli ottanut kysymyksissä asioihin kantaa.

Toimialoista lääketeollisuus suhtautuu uuteen järjestelmään varauksellisimmin. Alkuperäislääkkeiden valmistajille on tärkeää saada patenteilleen suojaa mahdollisimman monessa maassa. Ne eivät kuitenkaan halua asettaa tärkeitä patentejaan alttiiksi UPC:ssa mahdolliselle keskitetylle mitätöinnille.

Uusi järjestelmä on käytössä Suomen päätöksestä riippumatta

Kansainväliset suomalaisyritykset voisivat hyödyntää uutta patenttijärjestelmää siitä riippumatta, onko Suomi siinä mukana vai ei. Muun muassa tästä syystä Suomen ratifiointiratkaisun hyötyjen ja haittojen pohdinta on erotettava siitä pohdinnasta, onko uudistus ylipäätään yrityksille hyödyksi vai haitaksi. Käytännössä uudistus toteutuu kuitenkin muualla Suomen ratifiointiratkaisusta riippumatta.

Kyselyyn vastanneet yritykset olivat kansainvälistyneitä aktiivisia patenttijärjestelmän hyödyntäjiä. Tällaiset suomalaisyritykset joutuvat joka tapauksessa olemaan tekemisissä uuden järjestelmän kanssa. Jos ne kokevat saavansa uudistuksesta hyötyjä, ne mielusti näkisivät Suomenkin olevan mukana uudessa järjestelmässä. Uuden järjestelmän hyödyt ovat kuitenkin näiden yritysten ulottuvilla siitä riippumatta, onko Suomi mukana järjestelmässä vai ei. Suomalaiset yritykset voivat joka tapauksessa rekisteröidä myönnetty eurooppapatenttinsa yhtenäispatentteina ja näin saada tarjolla olevat mahdolliset kustannussäästöt. Suomalaisyritykset voivat myös käyttää UPC:ta Suomen ulkopuolella. Hyöty siitä, että Suomi on mukana järjestelmässä ja yhtenäispatentin suoja ja UPC:n tuomioiden vaikutus kattaa myös Suomen, on suu-⁸⁴relle osalle yrityksistä melko marginaalinen.

Suomalaisten yritysten toiminnan kannalta Suomen ratifiointiratkaisu vaikuttaisi välittömimmin ja selkeimmin yritysten toimintavapauteen Suomessa.

Patenttitulva on nähty eräänä uuden järjestelmän mukanaan tuomana uhkana. Mikäli Suomi ratifioi UPC-sopimuksen, voidaan pitää käytännössä varmana, että Suomessa voimassa olevien patenttien määrä tulee kasvamaan⁸⁵. Koska patentti on kielto-oikeus, patenttien lisääntyvä määrä rajoittaa yritysten toimintavapautta. Kansainvälisesti toimiville yrityksille tällä ei ole juurikaan merkitystä, sillä heidän tulisi joka tapauksessa huomioida nämä lisääntyneet patentit maissa, jotka ovat mukana järjestelmässä. Sen sijaan kotimaisille ei-patentoiville tai vain vähän patentoiville yrityksille tämä on selkeä haitta. Käytännössä yhä useampi patentti olisi jatkossa voimassa Suomessa ja näin ollen estämässä näiden yritysten liiketoimintaa. Patenttien loukkausriski kasvaisi, ja yritysten olisi panostettava entistä enemmän patenttiseurantaan. Sen sijaan jos Suomi ei ratifioisi UPC-sopimusta, voisivat erityisesti yritykset, jotka eivät itse hae patenteja, olla ainakin Suomen maaperällä suojassa uuden patenttijärjestelmän myötä lisääntyneen patentointiaktiiviteetin tuomilta uhkatekijöiltä.

Uuden järjestelmän tuomien uhkatekijöiden suuruusluokka on monesta vielä vaikeasti ennakoitavissa olevasta tekijästä kiinni. Ainakin osittain haittoja voidaan myös perustellusti vähätellä. On esimerkiksi kyseenalaista, kuinka paljon todennäköisemmin pieniä suomalaisyrityksiä haastettaisiin oikeuteen uudessa järjestelmässä. Vaikka patenttioikeudenkäyntien määrä onkin ollut kasvussa voimassa olevien patenttien määrän kasvun myötä, todennäköisyys sille,

⁸⁴ Näillekin yrityksille voisi nähdä olevan myös hyötyä siitä, että Suomi jättäytyy järjestelmän ulkopuolelle. Suomessa valmistava kansainvälinen yritys voisi UPC:n antamasta kiellosta huolimatta jatkaa valmistusta Suomessa ja myös toimittaa tuotteitaan UPC-alueen ulkopuolelle. Kansainvälinen kilpailija ei välttämättä ole kokenut tarpeelliseksi patentoida keksintöään erikseen Suomessa, joten Suomen osalta käytävän rinnakkaisen oikeudenkäynnin riski voi olla pieni. Yrityskyselyn patenttituomioistuinjärjestelmää koskevassa osassa kuitenkin vain kaksi yritystä katsoi itselleen olevan hyötyä siitä, että Suomi ei kuuluisi UPC-alueeseen. Nämä olivat uudistukseen hyvin perehtyneitä korkean teknologian yrityksiä.

⁸⁵ Patenttitulvan suuruusluokka riippuu siitä, kuinka suosittu yhtenäispatentista tulee. On esitetty arvioita, että jopa 90 prosenttia myönnetyistä eurooppapatenteista rekisteröitäisiin yhtenäispatentteina. Tällainen arvio on selvästä yläkanttiin, eivätkä tehdyt selvitykset tue tällaisia arvioita. Oletettavasti huomattavasti pienempi määrä eurooppapatenteista tullaan rekisteröimään yhtenäispatentteina. On arvioitu, että valtaosa patentoijista ei tulisi hyödyntämään järjestelmää, koska se tulisi yritysten nykyisiä käytäntöjä kalliimmaksi. Tällöin on esitetty, että korkeintaan vain noin 10 prosenttia eurooppapatenteista rekisteröitäisiin yhtenäispatentteina. Tämän suuntaista kantaa tukevat sekä tehty yritys-kysely, haastattelut että PRH:n teettämät selvitykset. Toisaalta tulee huomioida, että yli puolet eurooppapatentin hakijoista on Euroopan ulkopuolisista maista. Yleinen oletamus on ollut, että valtaosa heistä tulisi hyödyntämään yhtenäispatenttia, koska heidän olisi eurooppalaisia yrityksiä vaikeampi arvioida suojan maantieteellisesti riittävää kattavuutta yksittäisten maiden osalta. Näin ollen onkin todennäköistä, että hakijat, jotka ovat Euroopan ulkopuolisista maista, tulisivat hyödyntämään yhtenäispatenttijärjestelmää laajemmin. Johtopäätöksenä patenttitulvan osalta voidaankin siis olettaa, että myönnettyjä eurooppapatenteja rekisteröidään yhtenäispatentteina enemmän kuin yllä esitetty 10 prosentin arvio antaa ymmärtää. Kuinka paljon enemmän, tulee riippumaan vahvasti vuosimaksuista, joiden suuruutta ei ole vielä päätetty. Suomessa myönnetyistä eurooppapatenteista saatetaan tällä hetkellä voimaan vain alle 8 prosenttia, joten mikäli yhtenäispatentit ovat voimassa myös Suomessa, patenttien määrä tulee täällä kasvamaan.

että pieni suomalainen yritys haastettaisiin oikeuteen patentinloukkauksesta, on varsin pieni. Oikeudenkäyntikulujen ja mahdollisesti saatavissa olevien vahingonkorvausten on oltava tasapainossa. Näin ollen ainakaan useimpien suuryritysten intresseissä ei ole aloittaa valtavaa määrää pieniä oikeudenkäyntejä. On kuitenkin huomioitava, että jo oikeudenkäynnin uhka voi olla pienyrityksen toiminnalle tuhoisaa.

Yritykset suhtautuvat varovaisen myönteisesti Suomen ratifiointiin

Yrityskyselyssä selvitettiin laajasti yritysten nykyistä toimintamallia ja uuteen järjestelmään kohdistuvia odotuksia. Tietyissä yksittäisissä vastauksissa yritykset antoivat sellaisen kuvan, että niille olisi parempi, jos Suomi ei ratifioisi UPC-sopimusta, tai sitten niiden kannalta Suomen ratifiointipäätöksellä ei olisi juurikaan vaikutusta. Kyselyn lopussa yritys vastaajilta kysyttiin suoraan, tulisiko Suomen ratifioida UPC-sopimus. Tällöin valtaosa vastaajista kuitenkin suhtautui ainakin varovaisen myönteisesti ratifiointiin. Selvästi ratifiointia vastaan oli vain huomattavan pieni joukko vastaajista. Ristiriita voi johtua siitä, että yritykset painottavat eri asioita eri tavalla.

Toisaalta on myös huomioitava, että uudistuksen vaikutukset vaihtelevat jopa saman yrityksen sisällä. Saman yrityksen liiketoimintojen välillä voi nimittäin olla hyvinkin merkittäviä eroja, jotka vaikuttavat yrityksen suojausstrategiaan. Yritysten kannanmuodostusta vaikeuttaa myös se, halutaanko painottaa yrityksen asemaa patentinhaltijana vai kolmantena osapuolena kilpailijoiden patenteihin nähden. Esimerkiksi loukkauskanteen nostavan patentinhaltijan aseman on katsottu vahvistuvan uudessa tuomioistuinjärjestelmässä. Patentinhaltijalla voi olla laajat mahdollisuudet valita, missä maassa sijaitsevassa jaostossa kanteen nostaa. Vastaajalla valinnan varaa ei ole. Lisäksi maantieteellisesti laaja kieltotuomio on suuri riski väitetyille loukkaajalle. Toisaalta patentinhaltijakin voi menettää UPC:ssa paljon kerralla, jos kilpailija nostaa keskusjaostossa patentin mitättömyyttä koskevan kanteen. Uutta järjestelmää kohtaan tunnettu luottamus edellyttäisi kokemusta tuomioistuimen toiminnasta, jota vielä ei edes voi olla.

Näin ollen ei ole kovin yllättävää, ettei kovin selkeää kantaa uudistukseen ole muodostunut. Kokonaisarviota tehdessään yritykset ovat kuitenkin päätyneet ratifiointiin kannalle, vaikka joidenkin muiden vastausten osalta olisi voinut olettaa muuta. Toisaalta vastaajat kertoivat perehtyneensä uuteen järjestelmään varsin huonosti, mikä herättää epäilyksen, että ratifiointipäätöstä koskevaan kysymykseen ei ole osattu vastata täysin faktapohjaisesti. Vastaajat eivät ehkä ole riittävän selkeästi erottaneet kysymystä uuden järjestelmän vaikutuksista ylipäätään kysymyksestä juuri Suomen ratifiointiratkaisun vaikutuksista.

Yritykset esimerkiksi katsoivat yhtenäispatentin käytännössä yhtä merkittäväksi keksinnön suojaamiskeinoksi pk-yritysten keskuudessa siinä tapauksessa, että Suomi ei ratifioisi UPC-sopimusta, kuin siinä tapauksessa, että Suomi ratifioisi UPC-sopimuksen. Kyselyn avoimissa vastauksissa esitettiin yksi Suomen ratifiointista yhtenäispatentin tuomaan kilpailukykyyn saatava lisähyöty. Tämä oli se, että kilpailukyky kasvaisi pitkällä tähtäimellä, kun yritysten olisi lisättävä panostuksia tuotekehitykseen. Useammin yhtenäispatentin voimaantulon Suomeen katsottiin kuitenkin heikentävän yritysten kilpailukykyä: Suomessa olisi enemmän patenteja voimassa, mikä lisäisi patentinloukkauksen riskiä.

Tuomioistuinjärjestelmän kannalta yrityskyselyn vastaajat katsoivat heille olevan pääosin hyötyä siitä, että myös Suomi kuuluisi UPC-alueeseen. Voidaan nähdä, että myönteisyyttä ratifiointia kohtaan tässä kohtaa lisäsi se, että Suomi perustaisi oman paikallisjaoston. Suomen ratifiointista saatavaksi lisähyödyksi esitettiin se, että Suomessa voisi nostaa koko UPC-alueetta koskevan loukkauskanteen. Varsinkin kansainvälisille yrityksille, joille Suomi on pieni markkina, ei ratifiointiratkaisulla olisi suurta vaikutusta. Tällaisille yrityksille mahdollisuus nostaa UPC:n toimivallan alainen loukkauskanne Suomessa on lähinnä vain yksi lisävaihtoehto. Jos ulkomainen yritys nostaa kanteen suomalaisyritystä vastaan, se todennäköisesti tekee sen Suomen ulkopuolella.

Suomen ratifiointiratkaisun välilliset seurannaisvaikutukset

Eurooppalaisen patenttijärjestelmän uudistuksen peruspiirteisiin perustuva punninta osoittaa, että Suomen ei kannattaisi ratifioida UPC-sopimusta, jos Suomi haluaisi pelata varman päälle.

Ratifiointin kasvaville ja kansainvälistyville yrityksille tuomat välittömät hyödyt näyttävät suhteellisen pieniltä, mutta sen puhtaasti kotimaassa tai tämän lisäksi vain UPC-alueen ulkopuolella toimiville yrityksille tuomat mahdolliset uhat selviltä. Uudella patenttijärjestelmällä ja Suomen ratifiointiratkaisulla voi kuitenkin olla myös monia välillisiä, vaikeasti ennakoitavia seurauksia.

Yrityskyselyssä ja haastatteluissa myönteistä kantaa ratifiointiin perusteltiin muun muassa tällaisilla enemmän poliittisilla seurannaisvaikutuksilla, kuten osaamisen kehittämisellä tai Suomen maineella. Osaamisen osalta esitettiin pelko, että mikäli Suomi ei ole mukana heti alusta asti, Suomi syrjäytyy ja uuteen järjestelmään liittyvä osaaminen ei kehity Suomessa. Toisaalta ratifiointia on myös vastustettu sillä, että kansallisen patenttiviraston PRH:n toimintaedellytykset heikkenisivät. Ratkaisu voi vaikuttaa myös muiden paikallisten patenttiasiantuntijoiden työllistymiseen.

Voi olla, että jos Suomi jättää ikään kuin vapaamatkustajana UPC-sopimuksen ratifioimatta, Suomen imagoon tulee särö ja Suomen poliittinen asema Euroopassa, tai ainakin vaikutusvalta patenttijärjestelmään liittyvissä asioissa, jossain määrin hankaloituu.

Voi olla, että ilman patenttitulvan tuomaa uhkaa pienet suomalaisyritykset eivät vielääkään ota IPR-asioiden opiskelua omaksi asiakseen.

Voi olla, että jos Suomi ratifioi UPC-sopimuksen, suomalaisyritykset tuntevat, vaikka sitten pakosta, koko Euroopan omaksi kotimarkkinakseen, alkavat hyödyntää yhtenäispatenttia, lisäävät omaa tuotekehitystään ja kansainvälistyvät entistä nopeammin ja helpommin. Kansainvälistyvän suomalaisyrityksen on joka tapauksessa omaksuttava uusi patenttijärjestelmä. Suomen ratifiointiratkaisulla saattaa olla vaikutusta siihen, omaksuuko yritys järjestelmän jo toimintansa alkuvaiheessa vai vasta alkaessaan tarkemmin suunnitella kansainvälistymistä.

Esitetyt syy- ja seuraussuhteet eivät kuitenkaan ole selviä. On myös ajateltavissa, että kaikki edellä mainitut kehityskaaret ovat mahdollisia Suomen ratifiointiratkaisusta riippumatta. Ratkaisun tekeminen edellyttää myös valintaa muun muassa sen suhteen, minkälaisen yritysten asemaa halutaan korostaa samalla tiedostaen ratkaisun saattavan heikentää toisenlaisten yritysten asemaa.

	Mahdollisuudet	Uhat
Suomi ratifioi	Maantieteellisesti laaja patenttisuoja on helpommin suomalaisyritysten ulottuvilla. Tämä voi kannustaa suomalaisyrityksiä panostamaan entistä enemmän omaan tuotekehitykseen ja sen suojaamiseen. Suomessa toimivat yritykset saattavat alkaa ajatella entistä kansainvälisemmin, koska niiden on otettava huomioon myös uudet yhtenäispatentit.	Suomessa voimassa olevien patenttien määrä kasvaa, jolloin kotimarkkinoilla toimivien yritysten toimintavapaus rajoittuu ja loukkaus- ja oikeudenkäyntiriskit kasvavat. Pelkona, että Suomen kansallisen patenttiviraston eli Patentti- ja rekisterihallituksen (PRH) tulot vähenevät ja toimintaedellytykset heikkenevät.
Suomi ei ratifioi	Suomi voisi napsia rusinat pullasta, ottaa järjestelmän hyödyt ilman patenttitulvaan liittyviä haittoja. Suomalaisyrityksillä olisi Suomen alueella laajempi toimintavapaus ja pienempi patenttinloukkausriski.	Suomi jää syrjään uudesta järjestelmästä, suomalaisyritysten IPR-osaaminen ja oma innovointi ei kehity kansainvälisen kilpailun edellyttämällä tavalla ja Suomen maine ja poliittinen vaikutusvalta vahingoittuvat "vapaamatkustajan" ratkaisusta.

Vaikka tämän tarkastelu ei selvityksen varsinaiseen alaan kuulunutkaan, Suomella on kuitenkin myös kolmas vaihtoehto. Suomi voi viivyttää ratkaisuaan ainakin vielä hetken. Järjestel-

mässä on edelleen monia kohtia avoinna. Yhtenäispatenttiin tai itse itsensä rahoittavaan tuomioistuimeen liittyvien maksujen suuruutta ei ole vielä päätetty. Yhtenäispatenttia koskevien menettelymääräysten laatimistyö on vielä kesken, eikä tuomioistuimen käytäntöjä koskevia sääntöjä ole vielä lyöty lukkoon. Tiettyjä ennakoitua uhkia varmasti pyritäänkin valmistelutyössä vielä torjumaan. Järjestelmän yksityiskohtia voidaan toki muuttaa myös sen käynnistymisen jälkeen. Yksityiskohdista on nykyistä parempi selvyys tämän vuoden loppupuolella. Vasta kun kustannukset ovat selvillä, voidaan laskea, kuinka suuria suomalaisyritysten järjestelmästä saamat hyödyt voisivat olla. Samoin voidaan paremmin arvioida, minkälaisia suuruusluokkaa voisivat mahdolliset uhat olla.

Taloudellisen vaikutusarvion tekeminen on siis mahdollista vasta myöhemmin. Samaan aikaan saamme lisätietoa muiden maiden ratkaisuksista. Poliittinen kenttä on vasta piirtymässä. Järjestelmä astuu voimaan, kun UPC-sopimuksen on ratifioinut 13 EU-jäsenvaltiota, joiden joukossa on oltava suurimmat patenttimaat Saksa, Ranska ja Iso-Britannia. Tämän on arveltu tapahtuvan vuonna 2016 tai aikaisintaan loppuvuonna 2015.

Selvityksen tekijät ovatkin tulleet kokonaisarviossaan siihen lopputulokseen, että Suomi voisi vielä siirtää oman ratkaisunsa tekemistä ensi vuodelle. Tuolloin päätöksenteon tueksi on käytettävissä nykyistä enemmän faktoja.

Tässä selvityksessä on tuotu esille ensisijaisesti patentoivien yritysten näkökantoja, mutta myös muita näkemyksiä on pyritty huomioimaan. Yrityskyselyssä ilmeni, että varsinkin pk-yrityksissä patenttijärjestelmän uudistusta koskeva tietämys on vielä heikkoa. Tämä selvitys osaltaan pyrkii lisäämään tätä tietämystä.

Päätöksentekoa mutkistavat monet vaikeat kysymykset: Miten ratifiointiratkaisu vaikuttaa ulkomaisiin investointeihin vai vaikuttaako se näihin millään tavalla? Mikä ratkaisu kannustaisi innovointia Suomessa? Mitkä ovat ratkaisun poliittiset seuraukset?

Päädyttiin Suomen ratifiointiratkaisun osalta lopulta mihin vaihtoehtoon tahansa, toteutessaan eurooppalaisen patenttijärjestelmän uudistus tulee vaikuttamaan suomalaisten patentoivilta aloilla toimivien yritysten toimintaan ja toimintamahdollisuuksiin. Kaikissa tilanteissa tulee pitää huolta siitä, että suomalainen IPR-osaaminen on tulevaisuudessa laadukasta. Kansainvälinen kilpailu tulee olemaan entistä kovempaa.

Asioista tulisi käydä Suomessa keskustelua nyt.

LISÄTIETOA/LÄHTEITÄ

Ali-Yrkkö, Jyrki (2013): *Mysteeri avautuu. Suomi globaaleissa arvoverkostoissa*. Taloustieto Oy, Helsinki.

Alt, Michael – Pors, Wouter (2013): *The European Unitary Patent and the Unified Patent Court System – Filing and Litigation Strategies*. The International Comparative Legal Guide to: Patents 2014. Global Legal Group.

Blumenröder, Ulrich (2013): *The UPC System: Opting out*, 10/2013. http://www.grunecker.de/files/upc_opt-out.pdf

Callens, Pieter – Granata, Sam (2013): *Introduction to the Unitary Patent and the Unified Patent Court. The (Draft) Rules of Procedure of the Unified Patent Court*. Kluwer Law International BV, Croydon.

Commission staff working paper. Impact Assessment. 13.4.2011. SEC(2011) 482 final.

Cremers, Katrin ym. (2013): *Patent Litigation in Europe*. Discussion Paper No. 13-072. Centre for European Economic Research.

Deloitte Polska (2012): *Analysis of the potential economic impact from the introduction of Unitary Patent Protection in Poland (puolaksi)*. http://www.mg.gov.pl/files/upload/16510/Analiza%20potencjalnych%20skutkow%20jednolitego%20patentu%20europejskiego_final.pdf

EPO Annual report 2013, <http://www.epo.org/about-us/annual-reports-statistics/annual-report/2013.html>.

Erhvervs- og vækstministeriet 21.2.2014: *Lokal afdeling af patentdomstolen i Danmark*. <http://www.evm.dk/aktuelt/pressemeddelelser/2014/21-02-14-lokal-afdeling-af-patentdomstolen>

Euroopan Yhteisöjen komissio (2007): *Komission tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle – Euroopan patenttijärjestelmän parantaminen*. Bryssel KOM (2007).

European Scrutiny Committee (2012): *The Unified Patent Court: help or hindrance? Sixty-fifth Report of Session 2010–12*. House of Commons.

Foster, Simon (2013): *What about the SMEs? The UPC from a smaller perspective*, Intellectual Property Magazine, 10/2013, s. 36–37.

Fröhlinger, Margot (2013): *Introduction into the Unitary Patent*. ESAB workshop, Munich, December 2013.

Haarmann, Pirkko-Liisa (2014): *Immateriaalioikeus*, Talentum, Helsinki.

Harhoff, Dietmar (2009): *Economic Cost-Benefit Analysis of a Unified and Integrated European Patent Litigation System*. Final Report Tender No. MARKT/2008/06/D.

Harhoff, Dietmar (2006): *The battle for patent rights*, teoksessa Peeters C. and B. v. Pottelsberghe de la Potterie (Toim.), *Economic and management perspectives on intellectual property rights*, New York: Palgrave Macmillan.

Harhoff, Dietmar – Hoisl, Karin – Reichl, Bettina – Pottelsbergh de la Potterie, Bruno van: (2009): *Patent validation at the country level – The role of fees and translation costs*, Research, Policy, 38(2009), 1423–1437.

HE 175/2010 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle Eurooppapatenttien myöntämisestä tehdyn yleissopimuksen 65 artiklan soveltamisesta tehdyn sopimuksen hyväksymisestä ja laeiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä patenttilain ja hyödyllisyysmallioikeudesta annetun lain muuttamisesta.

HE 92/2005 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle Eurooppapatenttien myöntämisestä tehdyn yleissopimuksen uudistamiskirjan ja patenttilakisopimuksen hyväksymisestä ja laeiksi sopimusten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä patenttilain muuttamisesta.

HE 161/1995 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi patenttilain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

Hoffmann Eitle, Steins, Clemens Tobias; Alps, Heike; Bausch, Thorsten; Folz, Christian Holger; Hölder, Niels; Klopschinski, Simon; Petersen-Padberg, Anja; Pfaff, Esther; Schweighart, Peter; Stratmann, Holger; Vocke, Henrik (2014): The EU Patent Package Handbook: A Practitioner's Guide, s. 26.

Huhtala, Liisa (2013): Yhtenäinen patenttisuojaja Eurooppaan. IPR info 1/2013. http://www.iprinfo.com/julkaisut/iprinfo-lehti/lehtiarkisto/2013/IPRinfo_1_2013/fi_FI/Yhtenainen-patenttisuojaja-Eurooppaan%20/

Huhtala, Liisa (2014): Vaikutukseltaan yhtenäinen eurooppapatentti ja yhdistetty patenttituomioistuim. Tilannekatsaus jatkovalmisteluun. IPR info 1/2014, s. 34–35.

Kansainvälisten suuryritysten koalition EU:n eri toimielimille lähettämä kirje 26.9.2013. https://docs.google.com/file/d/0B_U9nV8-MjxrQWVwZmpDNXdGUDA/edit?usp=sharing&pli=1

Kuilen, van de Aalt (2013): Successful European oppositions: Analysis for the patent information professional, World Patent Information (Elsevier) 35 (2): 126–129.

Larson, Kelli (2013): An inside view to non-practicing entities business models: a case study, International Journal of Intellectual Property Management, 6(2013), s. 294–315.

LaVL 7/2007 vp - E 140/2005 vp. Lakivaliokunnan lausunto 7/2007 vp. Valtioneuvoston selvitys komission konsultaatioasiakirjasta koskien patenttijärjestelmän kehittämistä Euroopassa.

Lontoon sopimusta käsittelevän työryhmän loppuraportti. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Konserni 38/2009.

Managing Intellectual Property 27.9.2013: The B Word Provokes UPC Angst in Munich. <http://www.managingip.com/Blog/3260023/The-B-word-provokes-UPC-angst-in-Munich.html>

Mejer, Malwina - Pottelsberghe de la Potterie, van Bruno (2009): "Economic Incongruities in the European Patent System", ECARES working paper 2009-003, January 2009.

Mooney, Kevin (2013): Unitary Patent and the Unified Patent Court. AIPPI UK. <http://www.aippi.org.uk/docs/AIPPI%20UK%20UPC%20-%20September%202013.pdf>

Määttä, Kalle – Keinänen, Anssi (2008): Yhteisöpatenttietehdotuksen kansallinen vaikutusarviointi. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Konserni 40/2008.

Määttä, Kalle – Keinänen, Anssi (2009): Suomen mahdollinen liittyminen Lontoon sopimukseen: Vaikutusarvio. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Konserni 27/2009.

National law relating to the EPC, 16th Edition (2013), EPO, München.

Regeringskansliet 4.3.2014: Nordisk-baltisk regional avdelning i den nya patentdomstolen. <http://www.regeringen.se/sb/d/8883/a/235418>

Norrgård, Marcus (2009): Patentin loukkaus. WSOYPro, Juva.

Norrgård, Marcus (2013): Yhdistetyn patenttituomioistuimen kansainvälinen, asiallinen ja alueellinen toimivalta. Lakimies 7–8/2013 s. 1256–1277.

Oesch, Rainer – Pihlajamaa, Heli – Sunila, Sami (2014) : Patenttioikeus, 3., uudistettu painos, Talentum. Helsinki.

Pagenberg, Jochen (2013): Unitary patent and unified patent court – What lies ahead, Journal Intellectual Property Law and Practice, 8(6) (2013), s. 480–485.

Patentti- ja rekisterihallitus (2011): Toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 2013–2016, Dnro PRH/1544/20/2011. http://www.prh.fi/stc/attachments/tietoaprhsta/toiminnansuunnittelujaseuranta/PRH_TTS_2013-2016.pdf

Patentti- ja rekisterihallitus (2014): Suomessa voimaan saatetut eurooppapatentit, <http://www.prh.fi/fi/patentit/tilastoja/eurooppapatentit.html>

Preliminary Findings of DG Internal Market and Services: Study on the Caseload and financing of the Unified Patent Court. 7.11.2011.

Smyth, Darren (2013): The Unitary Patent and Unified Patent Court: the choices and how to make them. AIPPI UK. <http://www.aippi.org.uk/docs/AIPPI%20UK%20UPC%20-%20September%202013.pdf>

SOU 2013:48: Patentlagen och det enhetliga europeiska patentsystemet. Delbetänkande av Patentlagsutredningen. Statens offentliga utredningar. Stockholm.

Straathof, Bas – Velduizen, Sander van (2010): Another reason for the EU patent: Declining validation rates. <http://www.voxeu.org/article/another-reason-eu-patent-declining-validation-rates>

TaVL 8/2007 vp - E 140/2005 vp. Talousvaliokunnan lausunto 8/2007 vp. Valtioneuvoston selvitys komission konsultaatioasiakirjasta koskien patenttijärjestelmän kehittämistä Suomessa.

Thomas, Philip –Proctor, Tony (2013): EPO oppositions: A cost-effective alternative to litigation, WIPR <http://www.worldipreview.com/article/epo-oppositions-a-cost-effective-alternative-to-litigation>

The IPKat 12.3.2013: Bifurcation of European patent litigation: a practitioners' perspective. <http://ipkitten.blogspot.fi/2013/03/bifurcation-of-european-patent.html>

The IPKat 04.11.2013: The UPC - Opt-out dangers: lessons from limitation; dual jurisdiction complexities. <http://ipkitten.blogspot.fi/2013/11/the-upc-opt-out-dangers-lessons-from.html>

Tulli: Ulkomaankauppa 2012 Taskutilasto. <http://www.tulli.fi/fi/tiedotteet/ulkomaankauppatilastot/katsaukset/tiedotteet/taskutilasto2012/liitteet/tasku2012.pdf>

Tumbridge, James (2014): Unified Patent Court: Harmonising Patent Law Throughout Europe? Business Law International Vol 15 No 1 January 2014, s. 55–66.

van Zeebroeck, Nicolas – Graham, Stuart (2011): Comparing Patent Litigation across Europe: A First Look.

Vary, Richard (2013): The Unified Patent Court puts European businesses at a competitive disadvantage, CIPA, May 2013, s. 249–252.

Xenos, Dimitris (2013): The European Unified Patent Court: Assessment and Implications of the Federalisation of the Patent System in Europe. *SCRIPTed* 10(2), s. 246–277. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2324123

LIITE 1

Alla olevaan taulukkoon on kerätty eri yhteyksissä esitettyjä argumentteja ja näkemyksiä, joiden perusteella UPC-sopimuksen ratifiointia voidaan kannattaa tai vastustaa. Taulukko esitettiin patenttiselvityksen haastatel-
ville keskustelun herättämisen tarkoituksessa.

UPC-SOPIMUKSEN RATIFIOINNIN PUOLESTA JA VASTAAN		
	PUOLESTA	VASTAAN
Yhtenäispatentti	Yhtenäispatentti vähentää laajaa maantieteellistä suojaa hakevan yrityksen patentointikustannuksia. Patenttitulva koskettaa lähinnä ainoastaan kotimarkkinoilla toimivia yrityksiä. Kansainväliset yritykset törmäävät vieraisiin patenteihin ratifiointiratkaisusta huolimatta. Ratifiointiratkaisussa on painotettava näiden yritysten etua, joiden varassa Suomen kasvunäkymät lepäävät.	Yhtenäispatentti on joka tapauksessa suomalaisyritysten käytettävissä. Suomen ratifiointiratkaisu ei juuri vaikuta patentoinnin kustannuksiin (Suomessa viralliset maksut ovat pienet ja hake- muksen voi hoitaa lähes kokonaan englanniksi, jolloin ei tule käännskustannuksia). UPC-sopimuksen ratifioinnin myötä Suomessa on voimassa enemmän patenteja. Tästä seuraa haittana voimassa olevien patenttien seurannasta johtuvat lisäkulut. Tämä koskee myös kaikkia niitä yrityksiä, jotka toimivat Suomen lisäksi UPC-alueen ulkopuolella (esim. Suomelle tärkeä Venäjän-vienti).
Patentti-infrastruktuuri ja IPR-osaaminen	PRH ei menetä kaikkia tuloja vaan saa tuloja EPolta yhtenäispatenttimaksujen jako-osuuden muodossa. Suomalaisyritysten IPR-osaaminen kehittyy.	PRH menettää tuloja, koska patenttien kansallinen voimaansaattaminen vähenee. Näin Suomen patentti-infrastruktuuri heikkenee. Myös valtiolle tulee kustannuksia sen joutuessa rahoittamaan UPC:ta ainakin sen alkuvaiheessa.
Yksi tuomioistuin	Eurooppa- ja yhtenäispatentteja koskevat riidat voidaan ratkaista yhdellä oikeudenkäynnillä koko UPC-aluetta (myös Suomea) koskevin vaikutuksin. Esimerkiksi patentinhaltija voi saada loukkaajaa vastaan koko aluetta koskevan kiellon. Myös kilpailijan patentin voi saada mitätöidyksi yhdellä oikeudenkäynnillä koko aluetta koskien.	Hyöty koskee myönteisiä tuomioistuinratkaisuja. Sen sijaan yritykselle kielteisten ratkaisujen laaja vaikutus on vain haitaksi. Suurimpia haittoja voisivat tuottaa valmistukseen kohdistuvat kiellot. Jos Suomi ei kuuluisi UPC-alueeseen, näiden riski olisi täällä pienempi. UPC olisi suomalaisyritysten käytettävissä Suomen ulkopuolella joka tapauksessa. Myönteisissäkin ratkaisuissa siitä olisi vain suhteellisen pieni hyöty, että Suomikin kuuluu UPC-alueeseen.
Oikeusvarmuus	UPC parantaa ja yhtenäistää patenttiriitoja koskevia tuomioistuinratkaisuja.	UPC on joka tapauksessa suomalaisyritysten käytettävissä Suomen ulkopuolella. Myös UPC:n jaostoissa tulee olemaan toisistaan poikkeavia käytäntöjä ja forum shopping -mahdollisuuksia. Sitä paitsi Suomessa kansallisestikin patent-

		tiasioita ratkoo asiantunteva erikoistuo- mioistuin, joka lisäksi voi ottaa parem- min huomioon suomalaisyritysten tar- peet.
Siirtymäaika	Siirtymäaikana patentinhaltijalla on mah- dollisuus valita pitääkö eurooppapatent- tinsa UPC:n toimivallan piirissä vai sul- keeko UPC:n toimivallan pois (opt-out). Näin patentinhaltijan käytössä ovat sekä uusi että vanha järjestelmä.	Vastaajalla ei ole opt-out-mahdollisuutta vaan hän on tässä suhteessa patentinhalti- ijan armoilla.
Oikeudenkäyntikulut	Yritykset välttyvät samaa patenttia kos- kevilta päällekkäisiltä oikeudenkäynneil- tä, mikä vähentää oikeudenkäyntien määrää ja samalla niistä koituvia kuluja. Oikeudenkäyntien määrä ei kasva lineaar- isesti patenttien määrän kasvaessa. Loukkau väitteet ovat todennäköisempiä siellä, missä patentinhaltijat myös itse harjoittavat elinkeinotoimintaa. Patentit ovat voimassa maantieteellisesti laajem- malla alueella, mutta oikeudenkäyntejä mahdollisesti aloittavien patentinhaltijoi- den määrä ei samalla kasva. Oikeudenkäyntien tarve vähenee ajan kuluessa, kun UPC:n luoma ennakoita- vuus ja oikeusvarmuus kasvavat. Puhtaasti kotimarkkinoilla toimivat yri- tykset ovat jo Suomen pienistä markki- noista johtuen yleensä pieniä. Patentinhaltijalla ei käytännössä ole intressejä ainakaan turhaan uhkailla pieniä yrityksiä, joilta ei olisi suuria tuottoja saatavissa. (Esimerkiksi jos normaali lisenssimaksu tai hyvityskorvaus olisi noin 5 % yrityksen liikevaihdosta, tulisi yrityksen olla melko suuri ennen kuin mahdollinen tuotto olisi järkevässä suhteessa mahdollisiin odotettavissa oleviin oikeudenkäyntikustannuksiin.)	Suomen ratifiointi vähentäisi ainoastaan sellaisia eurooppapatenttia koskevien oikeudenkäyntien toistumista, joita tällä hetkellä käydään Suomessa. Eurooppapatentteja koskevia oikeudenkäyntejä on Suomessa tällä hetkellä vuosittain arviolta 4–5. Pällekkäiset oikeudenkäynnit ovat komission selvitysten perusteella harvinaisia (koskee noin joka kymmenettä juttua). Mainittu säästö koskisi kymmenen vuoden aikana ehkä muutamaa suomalaistrytystä. Sen sijaan yhtenäispatentin myötä tapahtuva patenttien määrän kasvu (patenttitulva) väistämättä lisää myös oikeudenkäyntien määrää loukkauksien kasvessa. Näiden uusien oikeudenkäyntien uhka koskee kaikenlaisia patenttien piirissä toimivia yrityksiä. Oikeudenkäynnit käydään Suomen markkinaoikeuden sijasta UPC:ssa, jossa oikeudenkäyntikulut ovat luultavasti huomattavasti suuremmat. (Jos patenttitulva tuottaa vuosittain yhdenkin uuden patenttioikeudenkäynnin, jo tämä saataisi tuottaa enemmän kustannuksia kuin oikeudenkäyntien kertautumisesta johdu.) Monet yritykset voivat oikeudenkäyntejä välttääkseen taipua maksamaan ulkomaalaisille yrityksille ylimääräisiä lisensointimaksuja. Myös "turhien" loukkau väitteiden lisääntyminen kasvattaa selvittelykustannuksia.
Innovoinnin kannustimet	Voidaan ehkä olettaa, että suomalaisyritykset hankkivat enemmän yhtenäispatentteja silloin, jos Suomi ratifioi UPC-sopimuksen (patentti olisi automaattisesti voimassa myös Suomessa). Yhtenäispatentin tarjoama kustannustehokas maantieteellisesti laaja suoja lisää patentin arvoa ja patentoinnin kannustimia.	On myös esitetty, että suomalaisyritykset hankkivat enemmän yhtenäispatentteja silloin, jos Suomi ei ratifioi UPC-sopimusta. Esimerkiksi kasvavat tuomioistuin kustannukset voivat vähentää myös kiinnostusta eurooppapatenttia kohtaan. Yhtenäispatentti on silti mahdollista valita ratifiointiratkaisusta riippumatta. UPC:n vaikutuksen ulottuminen 24 muun valti-

	Kilpailu kovenee, ja yritysten on panostettava entistä enemmän tutkimukseen ja tuotekehitykseen. Tämä voi tuottaa entistä parempia innovaatioita.	on lisäksi Suomeen ei merkittävästi lisää kiinnostusta yhtenäispatenttia kohtaan. Pieni alennus patentoinnin hinnassa toimii lisäkannustimena ainoastaan heikkojen ja vähempiarvoisten patenttien hakemisessa.
Markkina-alue	Laajemman patenttisuojan myötä useammat ulkomaiset yritykset laajentavat markkinoitaan Suomeen, jolloin kuluttajat hyötyvät lisääntyvästä kilpailusta ja taloudellisesta toimeliaisuudesta. "Patenttipeikkoilmiö" koskettaa lähinnä vain tiettyjä aloja, joissa on helppo pelata heikoilla patenteilla. Nämä alat toimivat jo kansainvälisillä markkinoilla. Oikeudenkäyntien laadun parantuminen kaventaa peikkojen elintilaa.	Patentin maantieteellisesti laajempi suoja ei ole merkittävä yrityksen markkina-alueen valintaan vaikuttava tekijä. Sitä paitsi suomalaisyrityksille kilpailun kiristymisestä olisi vain haittaa. Sen sijaan "patenttipeikot" saattavat laajentaa omaa toimintaansa patenttien maantieteellisen suojan laajetessa myös Suomeen. Tämä voi johtaa esimerkiksi suomalaisyritysten lisensointikustannusten kasvamiseen.
EU-yhteistyö	Patenttijärjestelmän uudistus on EU-maiden yhteinen projekti, jossa myös Suomen tulee olla mukana. Pois jääminen voitaisiin katsoa vapaamatkustamiseksi, josta voisi seurata poliittisia riskejä. Tämä voisi vahingoittaa Suomen mainetta. (Mitä vähemmän maita UPC:hen osallistuu, sitä pienempi on järjestelmästä saatava hyöty ja sitä suuremmat ovat yhden valtion osaksi tulevat alkuvaiheen rahoituskustannukset. Vastaavasti järjestelmän tuomat hyödyt ovat sitä suuremmat, mitä enemmän maita siihen osallistuu.)	Ratifiointista muodostuu Suomelle lähinnä pelkästään kustannuksia ilman hyötyjä. Muitakin maita on jäämässä pois järjestelmästä. Suomi voi joka tapauksessa liittyä uuteen patenti- ja tuomioistuinjärjestelmään myöhemmin, jos poliittinen paine tähän kasvaa liian suureksi; pois siitä on vaikeampi päästä (vrt. euro).

LIITE 2

YRITYSKYSELY EUROOPPALAISEN PATENTTIJÄRJESTELMÄN UUDISTUKSESTA

1. Mikä on yrityksenne pääasiallinen toimiala? (valitse yksi)	Kemia / biotekniikka / lääke
	Konetekniikka / mekaniikka
	Sähkö / elektroniikka / ICT
	Muu, mikä?

2. Mikä on työntekijöiden lukumäärä yrityksessänne Suomessa?	
	alle 10
	10–49
	50–249
	yli 250

3. Onko yrityksenne osa kansainvälistä konsernia, jonka kotipaikka ei ole Suomessa?	Kyllä
	Ei

3.1. Huomautettavaa ja kommentteja

4. Mikä on tutkimus- ja kehitystoiminnan rooli yrityksenne toiminnassa? (valitse yksi)	Erittäin merkittävä
	Merkittävä
	Vähäinen
	Ei lainkaan

4.1. Huomautettavaa ja kommentteja:

5. Mitkä ovat yrityksenne merkittävimmät markkina-alueet, joissa teillä on kaupallista toimintaa? (Numeroi tärkeysjärjestyksessä, 1=tärkein; 3=vähiten tärkein. Jos vain yksi markkina-alue (esimerkiksi Suomi), merkitse 1 ja jätä muut kohdat tyhjiksi; jos kaksi markkina-aluetta, numeroi tärkeysjärjestyksessä 1 ja 2.)

Suomi

Muu Eurooppa

USA

Aasia

Muut alueet

5.1. Huomautettavaa ja kommentteja:

6. Missä yrityksenne tuotantolaitokset sijaitsevat? (voitte valita useamman vaihtoehdon)	
	Suomi
	Muu Eurooppa
	USA
	Aasia
	Muut alueet
	Ei omia tuotantolaitoksia

6.1. Huomautettavaa ja kommentteja:
--

7. Missä yrityksenne tekee tutkimus- ja kehitystoimintaa? (voitte valita useamman vaihtoehdon)	Suomi
	Muu Eurooppa
	USA
	Aasia
	Muut alueet

7.1. Huomautettavaa ja kommentteja:
--

8. Missä tärkeimmät kilpailijanne toimivat? (voitte valita useamman vaihtoehdon)	Suomi
	Muu Eurooppa
	USA
	Aasia
	Muut alueet

8.1. Huomautettavaa ja kommentteja:
--

9. Kuinka paljon yrityksenne on hakenut patenteja viimeisen viiden vuoden aikana keskimäärin vuosittain? (valitse yksi)				
	0	1	2-10	yli 10
Kansallisia patenteja Suomessa				
Eurooppapatenteja (ei koske validointeja)				
PCT-hakemuksia				
Kansallisia patenteja muissa EPC-maissa				
Kansallisia patenteja EPC-maiden ulkopuolella				

9.1. Huomautettavaa ja kommentteja:
--

10. Monestiko yrityksenne on ollut viimeisen viiden vuoden aikana osallisena Monestiko yrityksenne on ollut viimeisen viiden vuoden aikana osallisena väitemenettelyssä EPO:ssa? (valitse yksi)	0
	1
	2-10
	Yli 10

11. Kuinka monta kertaa väiteasiassa vastapuoli on ollut				
	0	1	2-10	Yli 10
suomalainen				
pohjoismainen/baltialainen				
muu eurooppalainen				
ei-eurooppalainen				

12. Onko yrityksessänne oman alan patentoinnin seuranta / valvontaa?	Kyllä
	Ei

12.1. Huomautettavaa ja kommentteja:

13. Jos kyllä, kuinka usein tällaista seuranta tehdään? (valitse yksi)	Jatkuvasti
	Joitakin kertoja vuodessa
	Puolivuosittain
	Kerran vuodessa
	Tarvittaessa
	Muu mikä?

13 Muu

13.1. Huomautettavaa ja kommentteja:

14. Missä yhteydessä seuranta tehdään? (voitte valita useamman vaihtoehdon)	Jatkuvasti
	Tuotekehityksen yhteydessä
	Omien patenttihakemusten laatimisen yhteydessä
	Kilpailijoiden patentoinnin seurannan yhteydessä
	Suunniteltaessa tuloa markkinoille
	Muu mikä?

14 Muu**14.1. Huomautettavaa ja kommentteja:**

15. Onko yrityksenne hyödyntänyt kilpailijoiden patenttisalkkujen maantieteellisessä kattavuudessa olevia puutteita EU:n alueella eli toimineet vain maissa, joissa kilpailijan patentit eivät ole voimassa? (valitse yksi)

Usein

Melko usein

Satunnaisesti
muutaman kerran

Emme ole

15.1. Huomautettavaa ja kommentteja:

16. Mitä ja kuinka merkittäviä haittoja ja etuja mielestänne liittyy nykyiseen eurooppapatenttijärjestelmään?

	Paljon hyötyä	Jonkin verran hyötyä	Ei merkittävää hyötyä tai haittaa	Jonkin verran haittaa	Paljon haittaa	En osaa sanoa
Eurooppapatentit on saatettava voimaan jokaisessa halutussa maassa erikseen						
Lontoon sopimus on alentanut kustannuksia						
Eurooppapatentti joustavasti yhdistettävissä kansallisiin patentteihin						
Eurooppapatentit voidaan kumota keskitetysti EPO:n väitemenettelyssä						
Eurooppapatentin omistajuus voidaan jakaa maakohtaisesti usean haltijan kesken						
Myönnettyjen eurooppapatenttien omistaja-/haltijamuutokset rekisteröitävä maakohtaisesti						
Eurooppapatentilla voi olla eri vaatimusasetelmat eri maita varten eikä sitä voida kumota keskitetysti aikaisempien kansallisten oikeuksien perusteella						

16.1. Huomautettavaa ja kommentteja:

17. Kun yrityksenne valitsee Euroopan maita, joissa haette patenttisuojaa, kuinka paljon seuraavat tekijät vaikuttavat yrityksenne päätökseen?

	Paljon	Melko paljon	Vähän	Ei vaikutusta	En osaa sanoa
Kaupallinen potentiaali ko. maassa					
Kilpailijoiden toiminta ko. maassa					
Patentoidun teknologian tärkeys					
Luottamus ko. maan oikeudenkäyntiprosesseihin mahdollisessa loukkausoikeudenkäynnissä					
Patentin vuosimaksujen suuruus					
Käännöskulujen suuruus					
Muut kustannukset					

17.1. Muut tekijät: mitkä?

18. Missä EU-maissa yrityksenne on viimeisen viiden vuoden aikana saattanut eurooppapatentit voimaan? Seuraavat valtiot ratifioineet Lontoon sopimuksen, eivätkä vaadi mitään käännöksiä: Iso-Britannia, Saksa, Ranska, Irlanti, Luxemburg. Jos patentin kieli on englantia, seuraavissa valtioissa riittää vaatimusten käännös: Alankomaat, Suomi, Ruotsi, Tanska, Unkari, Latvia, Liettua ja Slovenia.

	Seuraavissa maissa EP-patentti saatetaan voimaan yleensä	Seuraavissa maissa EP-patentti saatetaan voimaan toisinaan, maat kuitenkin merkityksellisiä
Iso-Britannia (UK)		
Saksa (DE)		
Ranska (FR)		
Irlanti (IE)		
Luxemburg (LU)		
Alankomaat (NL)		
Suomi (FI)		
Ruotsi (SE)		
Tanska (DK)		
Unkari (HU)		
Slovenia (SL)		
Liettua (LT)		
Latvia (LV)		
Viro (EE)		
Itävalta (AT)		
Belgia (BE)		
Bulgaria (BG)		
Kypros (CY)		
Kreikka (GR)		

Malta (MT)		
Portugali (PT)		
Romania (RO)		
Tšekki (CZ)		
Slovakia (SK)		
Italia (IT)		
Espanja (ES)		
Puola (PL)		
Kroatia (HR)		

19. Oletteko saattaneet eurooppapatentin voimaan useammassa maassa Lontoon sopimuksen jälkeen aikaisempaan verrattuna?

Kyllä

Ei

19.1. Jos kyllä, miksi?

19.2. Jos ei, miksi?

20. Onko yrityksellänne tarve saattaa suoja voimaan kaikissa EU- maissa (yhtenäinen suoja ei kattaisi Italiaa, Espanjaa eikä Puolaa)

Kyllä

Ei

20.1. Jos kyllä, millainen tarve?

21. Onko yrityksellenne aiheutunut haittaa siitä, ettei eurooppapatenttia ole saatettu voimaan kaikissa EU-maissa?

Kyllä

Ei

21.1. Jos kyllä, niin millaista haittaa?

22. Mitkä seikat vaikuttavat siihen kuinka pitkään yrityksenne pitää patenttinsa voimassa Euroopassa?

	Erittäin tärkeä	Vähemmän tärkeä	Ei merkitystä	En osaa sanoa
Vuosimaksut nousevat suoja-ajan loppua kohti				
Kilpailijoiden toiminta				
Suojan maantieteellinen laajuus				
Markkinoiden tärkeys				
Teknologian vanhentuminen				
Lisenssi- tai muu sopimus				

23. Mitä muita tekijöitä?

24. Maksaako yrityksenne voimaansaatetuista eurooppapatenteista vuosimaksuja yhtä pitkään jokaisessa maassa vai vaihteleeeko tämä jäsenvaltioiden mukaan?	Yhtä pitkään
	Vaihtelee
	En osaa sanoa

25. Pidätkö tärkeänä, että patenttien vuosimaksujen maksamisesta voidaan päättää maakohtaisesti?	Erittäin tärkeä
	Vähemmän tärkeä
	Ei merkitystä
	En osaa sanoa

25.1. Huomautettavaa ja kommentteja:

26. Monestiko yrityksenne on ollut viimeisen viiden vuoden aikana osallisena patenttioikeudenkäynnissä Suomessa?	0
	1
	2–5
	Yli 5

26.1. Jos kyllä, minkälaisissa oikeudenkäynneissä ja missä asemassa (kantajana/vastaajana)?				
	Vain kantajana	Vain vastaajana	Sekä kantajana että vastaajana (eri oikeudenkäynneissä)	Ei mikään näistä vaihtoehdoista
Mitätöinti				
Loukkaus				
Turvaamistoimi				

26.2. Muu, mikä?

27. Onko vastapuoli ollut (voitte valita useamman vaihtoehdon)	suomalainen
	pohjoismainen/baltialainen
	muu eurooppalainen
	ei-eurooppalainen

27.1. Onko kysymyksessä ollut (voitte valita useamman vaihtoehdon)	kansallinen suomalainen patentti
	Suomessa voimaan saatettu eurooppapatentti

28. Monestiko yrityksenne on ollut viimeisen viiden vuoden aikana osallisena patenttioikeudenkäynnissä muissa Euroopan maissa?	0
	1
	2–5
	Yli 5

28.1. Jos kyllä, missä maissa?

29. Minkälaisissa oikeudenkäynneissä ja missä asemassa (kantajana/vastaaajana)?

	Vain kantajana	Vain vastaaajana	Sekä kantajana että vastaaajana (eri oikeudenkäynneissä)	Ei mikään näistä vaihtoehtoista
Mitätöinti				
Loukkaus				
Turvaamistoimi				

29.1. Muu, mikä?

29.2. Onko vastapuoli ollut (voitte valita useamman vaihtoehdon)

suomalainen
pohjoismainen/baltialainen
muu eurooppalainen
ei-eurooppalainen

29.3. Onko kysymyksessä ollut (voitte valita useamman vaihtoehdon)

kansallinen patentti
eurooppapatentti

30. Monestiko yrityksenne on ollut viimeisen viiden vuoden aikana osallisena rinnakkaisissa eurooppapatenttia koskevissa patenttioikeudenkäynneissä useassa eurooppalaisessa maassa?

0
1
2
3
4 tai
yli

30.1. Huomautettavaa ja kommentteja:

31. Kuinka monessa tapauksessa Suomi on ollut yksi näistä maista?

0
1
2
3
4 tai
yli

31.1. Huomautettavaa ja kommentteja:

32. Mitkä ovat nykyisen eurooppapatentteja koskevan patenttituomioistuinjärjestelmän suurimmat heikkoudet: Kuinka paljon haittaa koette yrityksenne näkökulmasta olevan seuraavilla seikoilla?

	Paljon haittaa	Jonkin verran haittaa	Ei haittaa	Tästä on pikemmin hyötyä	En osaa sanoa
Eurooppapatentista voi joutua käymään oikeutta useammassa valtiossa erikseen					
Kieltotuomio pätee vain kyseisessä valtiossa					
Mitätöintituomio pätee vain kyseisessä valtiossa					
Eri valtioissa annetut tuomioistuinratkaisut voivat poiketa toisistaan					
Forum shopping on usein mahdollista					

32.1. Huomautettavaa ja kommentteja:

33. Kuinka hyvin olette tutustunut tulevaan yhtenäispatenttiin ja UPC-järjestelmään?	Hyvin
	Melko hyvin
	Vähän
	En lainkaan

33.1. Huomautettavaa ja kommentteja:

34. Mitä etuja ja haittoja yhtenäispatenttiin liittyy nykyisiin eurooppapatentteihin nähden patentin haltijan näkökulmasta?

	Paljon hyötyä	Jonkin verran hyötyä	Ei merkittävää hyötyä tai haittaa	Jonkin verran haittaa	Paljon haittaa	En osaa sanoa
Yhtenäispatentti on automaattisesti voimassa kaikissa maissa						
Yhtenäispatentti muodostaa yhtenäisen suojan eikä patentin omistajuutta voi maakohtaisesti jakaa eri haltijoiden kesken						
Yhtenäispatenttien omistaja-/haltijamuutokset voidaan rekisteröidä keskitetysti EPO:ssa						
Yhtenäispatentista vuosimaksut on suoritettava koko alueelta.						

35. Huomautettavaa ja kommentteja:

36. Mikäli yritys valitsee omien patenttien osalta yhtenäispatentin, niin tällöin yrityksellä on voimassa yhtenäisiä patenteja maantieteellisesti laajalla alueella eli kaikissa UPC-sopimusvaltioissa. Oletteko samaa vai eri mieltä alla esitetystä väittämistä?

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Ei muutosta	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Omien patenttien mahdollisia loukkauksia on valvottava laajemmalla maantieteellisellä alueella						
Todennäköisyys, että muut aloittavat väitemenettelyjä patentinhaltijan omia patenteja vastaan kasvaa						
Laaja maantieteellinen patenttisuoja helpottaa yrityksen toiminnan laajentamisen uusille markkina-alueille						
Laaja maantieteellinen suoja parantaa lisensointimahdollisuuksia						
Laaja maantieteellinen suoja nostaa lisensointiarvoa						
Patentoinnin kokonaiskustannukset eivät todennäköisesti muutu olennaisesti						

36.1. Huomautettavaa ja kommentteja:

37. Jos Suomi on mukana yhtenäispatenttijärjestelmässä, miten arvelette yhtenäispatentin ja UPC:n vaikuttavan yrityksenne patentointiin?

	Lisääntyy paljon	Lisääntyy jonkin verran	Ei vaikutusta	Vähentyy jonkin verran	Vähentyy paljon	En osaa sanoa
Patentointi ylipäänsä						
Yhtenäispatentointi						
Eurooppapatentointi						
Kansallinen patentointi Suomessa						
Kansalliset hyödyllisyysmallit Suomessa						
Kansallinen patentointi muissa Euroopan maissa						
Kansalliset hyödyllisyysmallit muissa Euroopan maissa						

37.1. Huomautettavaa ja kommentteja:

38. Jos Suomi EI ole mukana yhtenäispatenttijärjestelmässä, miten arvelette yhtenäispatentin ja UPC:n vaikuttavan yrityksenne patentointiin?

	Lisääntyy paljon	Lisääntyy jonkin verran	Ei vaikutusta	Vähentyy jonkin verran	Vähentyy paljon	En osaa sanoa
Patentointi ylipäänsä						
Yhtenäispatentointi						
Eurooppapatentointi						
Kansallinen patentointi Suomessa						
Kansalliset hyödyllisyysmallit Suomessa						
Kansallinen patentointi muissa Euroopan maissa						
Kansalliset hyödyllisyysmallit muissa Euroopan maissa						

38.1. Huomautettavaa ja kommentteja:

39. Mitkä tekijät vaikuttavat edellä mainittuihin patenttoimiseen liittyviin ratkaisuihin ja miten? (Esim. kustannukset, kieli tai tuomioistuinjärjestelmä)

40. Yhtenäispatentin ja UPC:n myötä on todennäköistä, että kilpailijoiden patenteja on enemmän voimassa maantieteellisesti laajemmalla alueella Euroopassa. Jos Suomi ratifioisi UPC-sopimuksen, nämä patentit ovat voimassa myös Suomessa. Mitä vaikutuksia tällä olisi yrityksenne toimintaan?

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Ei muutosta	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Kilpailijoiden yhtenäispatentit rajoittavat yrityksen toimintavapautta UPC-maissa						
Oman toimintavapauden seuraaminen tulee työläemmäksi yhtenäispatentin sopimusvaltioissa						
Kilpailijoiden yhtenäispatentit estävät yrityksiä laajentamasta toimintaansa uusille markkinoille						
Tarve aloittaa väitemenettelyjä kilpailijoiden patenteja vastaan kasvaa						
Yhtenäispatentit kasvattavat loukkaus- ja oikeudenkäyntiriskiä UPC-maissa						
Kilpailijoiden yhtenäispatentit lisäävät yrityksen lisensointikustannuksia						
Tarve lisätä omaa patentointiaktiivisuutta laajemmalla maantieteellisellä alueella						
Kustannukset nousevat						

41. Muuta / perusteluja:

42. Miten oletatte yhtenäispatentin toteutuessaan vaikuttavan EU:n ulkopuolisten yritysten patentointiaktiivisuuteen Euroopassa?

Lisää paljon

Lisää jonkin verran

Ei vaikutusta

Vähentyy jonkin verran

Vähentää paljon

En osaa sanoa

42.1. Huomautettavaa ja kommentteja:

43. Tänä päivänä yli 50 %:ssa EP-patenttihakemuksista hakijan kotimaa on EPC:n sopimusvaltioiden ulkopuolella. Mikäli näiden ei-eurooppalaisten yritysten patentointiaktiivisuus kasvaa Euroopassa, niin mikä vaikutus tällä olisi suomalaisten yritysten kilpailukyvyllä?

Lisääntyy paljon

Lisääntyy jonkin verran

Ei vaikutusta

Vähentyy jonkin verran

Vähentyy paljon

En osaa sanoa

43.1. Huomautettavaa ja kommentteja :

44. Jos EU:n ulkopuolisten yritysten patentointiaktiivisuus lisääntyisi yhtenäispatentin myötä, minkälaisia ongelmia tai hyötyjä oletatte tähän liittyvän?

45. Jos Suomessa olisi vähemmän kilpailijoiden patentteja voimassa, niin olisiko Suomi houkuttelevampi maa yrityksenne tuotekehitykselle?

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

45.1. Huomautettavaa ja kommentteja:

46. Jos Suomessa olisi vähemmän kilpailijoiden patentteja voimassa, niin olisiko Suomi houkuttelevampi maa yrityksenne tuotannolle?

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

46.1. Huomautettavaa ja kommentteja:

47. Edistäisikö vai haittaisiko yhtenäispatentti nimenomaan suomalaisten pk-yritysten kilpailukykyä ja kasvua?

47.1. Jos edistäisi, miksi?

47.2. Jos haittaisi, miksi??

48. Kuinka merkittävä keksinnön suojaamiskeino yhtenäispatentti pienten ja keskisuurten yritysten keskuudessa tulisi mielestänne olemaan tilanteessa, jossa Suomi ratifioi UPC-sopimuksen?

Merkittävä

Kohtalaisen merkittävä

Ei lainkaan merkittävä

En osaa sanoa

48.1. Miksi?

49. Kuinka merkittävä keksinnön suojaamiskeino yhtenäispatentti pienten ja keskisuurten yritysten keskuudessa tulisi mielestänne olemaan tilanteessa, jossa Suomi EI ratifioi UPC-sopimusta?

Merkittävä

Kohtalaisen merkittävä

Ei lainkaan merkittävä

En osaa sanoa

49.1. Miksi?

50. Pidätekö kansallisia patenteja yhdistettynä parannettuun / entistä laajempaan PPH-järjestelmää (Patent prosecution highway) varten otettavana vaihtoehtona eurooppapatenteille ja yhtenäispatenteille?

50.1. Jos kyllä, miksi?

50.2. Jos ei, miksi?

51. Missä maissa / maissa teette etuoikeushakemuksia? (voitte valita yhden tai useamman)

Suomi

Eurooppapatenttihakemus

Muu EPC-maa, mikä

Muu, mikä

51 Muu

51 Muu 2

52. Jos yrityksenne tekee yleensä suomalaisia etuoikeushakemuksia tällä hetkellä, miksi?

	Tärkeä	Vähemmän tärkeä	Ei lainkaan tärkeä	En osaa sanoa
Edullinen (viralliset hinnat matalat verrattuna EPO:oon)				
Hakemuksen voi tehdä suomeksi (tai ruotsiksi), mahdollisuus käyttää omaa äidinkieltä tärkeää				
Hakemuksen voi tehdä suoraan englanniksi, ainoastaan vaatimukset tulee kääntää				
Ensimmäisen välipäätöksen saa nopeasti, ennen etuoikeusvuoden umpeutumista				
Patentin saa nopeasti				

52.1. Muuta, kommentteja:

53. Jos yhtenäispatentti ja UPC astuisivat voimaan Suomen osalta, on mahdollista, että Patentti- ja rekisterihallituksen toimintaedellytykset heikkenevät. Pidätkö tärkeänä, että mahdollisuus hakea suomalaisia etuoikeushakemuksia (ja muita kansallisia suomalaisia) hakemuksia turvataan myös jatkossa?

Kyllä

Ei

53.1. Miksi?

54. Miten mahdollinen UPC-sopimuksen ratifiointi ja yhtenäispatentin käyttöönotto tulee vaikuttamaan yrityksessänne Patentti- ja rekisterihallituksen palvelujen käyttöön?

Vähenee paljon

Vähenee jonkin verran

Ei vaikutusta

Lisääntyy jonkin verran

Lisääntyy paljon

En osaa sanoa

54.1. Huomautettavaa ja kommentteja:

55. Vaarantaako PRH:n mahdollinen toimintaedellytysten heikkeneminen kotimaisten yritysten asemaa keksintötoimintaa ajatellen?

Olennaisesti

Jossain määrin

Vähän

Ei lainkaan

En osaa sanoa

55.1. Huomautettavaa ja kommentteja:

56. Miten ehdotettu UPC muuttaa nykyistä tuomioistuinjärjestelmää: Kuinka paljon hyötyä tai haittaa koette yrityksenne kannalta olevan seuraavilla seikoilla?

	Paljon hyötyä	Jonkin verran hyötyä	Ei merkittävää hyötyä tai haittaa	Jonkin verran haittaa	Paljon haittaa	En osaa sanoa
Yhtenäispatenttia koskevan UPC-oikeudenkäynnin ratkaisu pätee kaikissa UPC-maissa						
Myös eurooppapatenttia koskevan UPC-oikeudenkäynnin ratkaisu pätee kaikissa UPC-maissa						
Patenttioikeudenkäyntejä koskevat säännöt ovat samat koko UPC-alueella						
Patentti voidaan mitätöidä yhdellä oikeudenkäynnillä koko UPC-aluetta koskevin vaikutuksin						
Loukkausta koskeva kieltotuomio koskee koko UPC-aluetta						
Yhtenäis- ja eurooppapatentteja koskevat oikeudenkäynnit käydään UPC-jäsenvaltioiden osalta tulevaisuudessa UPC:ssa						
Myös Suomi kuuluu UPC-alueeseen ja perustaa UPC:n paikallisjaoston Helsinkiin						
Suomi ei kuulu UPC-alueeseen						

56.1. Muuta / perusteluja / kommentteja:

57. Mitä muita hyötyjä tai haittoja mielestänne UPC:hen liittyy nykyiseen patenttituomioistuinjärjestelmään verrattuna. Mitä hyötyjä?

57.2. Mitä haittoja?

58. Miten arvelette UPC:n vaikuttavan yrityksenne mahdolliseen asemaan patenttioikeudenkäynnissä nykyiseen tuomioistuinjärjestelmään verrattuna?

	Vahvistuu	Heikkenee	Ei merkittävää vaikutusta	En osaa sanoa
Loukkaus oikeudenkäynnin kantajana				
Loukkaus oikeudenkäynnin vastaajana				
Mitättömyys oikeudenkäynnin kantajana				
Mitättömyys oikeudenkäynnin vastaajana				

59. Mitä hyötyä tai haittaa yrityksellenne olisi patenttiriitojen kannalta siitä, että Suomi kuuluu UPC-alueeseen ja perustaa UPC:n paikallisjaoston Helsinkiin (voitte vastata joko vain toiseen tai molempiin):

59.1. Mitä hyötyä?

59.2. Mitä haittoja?

60. Mitä hyötyä tai haittaa yrityksellenne olisi patenttiriitojen kannalta siitä, että Suomi EI kuulu UPC-alueeseen (voitte vastata joko vain toiseen tai molempiin):

60.1. Mitä hyötyä?

60.2. Mitä haittoja?

61. Mitä hyötyä tai haittaa uskotte olevan siitä, että Suomessa tapahtuneesta patentin loukkauksesta tai Suomessa voimaan saatetun eurooppapatentin mitättömyydestä käydään oikeutta UPC:ssa kansallisen tuomioistuimen sijasta (voitte vastata joko vain toiseen tai molempiin):

61.1. Mitä hyötyä?

61.2. Mitä haittoja?

62. Miten uskotte yhtenäispatentin ja UPC:n vaikuttavan yrityksenne patenttiriitojen ja -oikeudenkäyntien määrään?

Riidat ja oikeudenkäynnit lisääntyvät

Riidat ja oikeudenkäynnit vähentyvät

Ei vaikutusta

En osaa sanoa

62.1. Miksi?

63. Miten uskotte UPC:n vaikuttavan yrityksenne patenttiriitoihin ja -oikeudenkäynteihin liittyviin kustannuksiin?

Kustannukset kasvavat

Kustannukset pienenevät

Ei vaikutusta

En osaa sanoa

63.1. Miksi?

64. Riippuuko suhtautumisenne UPC:hen ratkaisevasti vielä jostain toistaiseksi epävarmasta tai ratkaisemattomasta seikasta (esim. lopulliset kustannukset tai työjärjestyksen säännöt)?

Kyllä

Ei

Yrityksellämme ei ole vielä riittävästi tietoa UPC:sta

64.1. Jos vastasitte Kyllä, mitä ovat tällaiset seikat ja miten ne tulisi mielestänne ratkaista?

65. Kaikki UPC-maissa voimaan saatetut eurooppapatentit tulevat UPC:n toimivallan alle. Siirtymäaikana yritys voi kuitenkin sulkea pois (opt-out) UPC:n toimivallan eurooppapatenttinsa kohdalta patentin eliniäksi tai siihen saakka, kunnes patentti halutaan siirtää UPC:n toimivallan piiriin. Mitä yrityksenne aikoo tehdä?

Kaikki eurooppapatentit opt-in (ei toimenpiteitä)

Kaikki eurooppapatentit opt-out

Ratkaisu tehdään patenttikohtaisesti

En osaa sanoa

65.1. Huomautettavaa ja kommentteja:

66. Mitä hyötyä tai haittaa UPC:sta on yritykselle siirtymäaikana:

66.1. Mitä hyötyä?

66.2. Mitä haittoja?

67. Tulisiko Suomen ratifioida (saattaa kansallisesti voimaan) UPC-sopimus (olettaen, että uudistus tulee muualla voimaan Suomen ratifiointiratkaisusta riippumatta)?

Kyllä

Luultavasti kyllä

Riippuu siitä, mitkä muut maat ovat ratifioineet sopimuksen

Luultavasti ei

Ei

En osaa sanoa

67.1. Mitkä ovat vastaukseen vaikuttaneet merkittävimmät tekijät?

68. Mikä seuraavista vaihtoehtoista olisi näkemyksenne mukaan yrityksenne kannalta edullisin?

Suomi ratifioi UPC-sopimuksen, ei väliä mitkä muut maat ratifioivat sopimuksen

Suomi ratifioi sopimuksen edellyttäen, että Ison-Britannian, Saksan ja Ranskan lisäksi tietyt "tärkeät maat" ratifioivat sopimuksen (ks. erillinen kysymys alla)

Suomi ratifioi sopimuksen vain, jos kaikki (tai lähes kaikki) maat ratifioivat sopimuksen

Suomi odottaa, kunnes järjestelmästä on kokemuksia, ja ratifioi UPC-sopimuksen vasta myöhemmin

Suomi ei ratifioi UPC-sopimusta, mutta järjestelmä tulee voimaan muualla

UPC ja yhtenäispatentti eivät toteudu lainkaan

En osaa sanoa

68.1. Huomautettavaa ja kommentteja:

69. Mitkä seuraavista maista tulisi ainakin olla mukana UPC:ssä, jotta käsityksenne mukaan Suomen olisi mielekästä ratifioida UPC? HUOM! UPC-sopimus ei astu voimaan ilman Ison-Britannian, Saksan ja Ranskan ratifiointia	Iso-Britannia (UK)
	Saksa (DE)
	Ranska (FR)
	Irlanti (IE)
	Luxemburg (LU)
	Alankomaat (NL)
	Ruotsi (SE)
	Tanska (DK)
	Unkari (HU)
	Slovenia (SL)
	Liettua (LT)
	Latvia (LV)
	Viro (EE)
	Itävalta (AT)
	Belgia (BE)
	Bulgaria (BG)
	Kypros (CY)
	Kreikka (GR)
	Malta (MT)
	Portugali (PT)
	Romania (RO)
	Tšekki (CZ)
	Slovakia (SK)
	Italia (IT)
	Espanja (ES)
	Puola (PL)
	Kroatia (HR)

69.1. Huomautettavaa ja kommentteja:

70. Onko yhtenäispatentti verrattuna nykyisiin eurooppapatentteihin nähden mielestänne

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Ei muutosta	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
edullisempi						
tehokkaampi						
kilpailukykyisempi						
oikeusvarmempi						

70.1. Huomautettavaa ja kommentteja:**71. Onko UPC verrattuna nykyiseen patenttituomioistuinjärjestelmään mielestänne**

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Ei muutosta	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
edullisempi						
tehokkaampi						
oikeusvarmempi						

71.1. Huomautettavaa ja kommentteja:

Elinkeinoelämän keskusliitto EK
PL 30 (Eteläranta 10), 00131 Helsinki
Puhelin 09 420 20
www.ek.fi

Huhtikuu 2014